

BUDSJETTNEMNDEN FOR JORDBRUKET

Totalkalkylen for jordbruket

Jordbrukets totalregnskap 2010 og 2011
Budsjett 2012

AVGITT
JUNI 2012

Forord

Årets totalkalkyle for jordbruket omfatter beregninger for revidert regnskap 2010, foreløpig regnskap 2011 og budsjett for 2012. I tabellform er det også tatt med resultater for beregningene for enkelte år tilbake til 1959.

Beregningene til utredning nr. 1 til jordbruksforhandlerne danner grunnlaget for totalkylepublikasjonen. Disse ble avsluttet 16. april og bygger på data som var kjent på beregningstidspunktet, men er inkl. resultatene fra jordbruksoppjøret i 2012.

Datamaterialet til jordbrukets totalregnskap og totalbudsjett ligger ajourført på elektronisk form tilbake til 1959. Disse tallseriene er lagt ut på NILF internettsider (<http://www.nilf.no>).

Det presenteres også normaliserte regnskapstall. De normaliserte regnskapstallene er basert på totalkskylens tallserier, men seriene er justert til normalårsnivå for avlinger, priser mv. Normaliserte regnskapstall gir et bedre grunnlag for vurdering av de mer varige endringer i jordbruket. Etter 1993 er de normaliserte regnskaper brukt til å bedømme inntektsutviklingen i jordbrukssektoren i forbindelse med jordbruksforhandlingene.

Knut Børve

Oddmund Hjukse

Innholdsfortegnelse

	Side
SAMMENDRAG	1
1 KORT OM BUDSJETTNEMNDEN FOR JORDBRUKET	7
1.1 Mandat og arbeidsområder	7
1.2 Budsjettnemndens sammensetning	8
1.3 Sekretariat	8
2 GRUNNLAG OG FORUTSETNINGER FOR TOTAL-KALKYLEN FOR JORDBRUKET	9
2.1 Prinsipper	9
2.2 Produksjonsgrunnlaget	10
2.2.1 Arbeidsforbruket i jordbruket	10
2.2.3 Husdyrbestanden og ytelsen	21
3 INNTEKTER	27
3.1 Innledning	27
3.2 Planteproduksjon	28
3.2.1 Korn, erter og oljefrø	28
3.2.2 Poteter	33
3.2.3 Hagebruksprodukter	35
3.2.4 Andre planteprodukter	44
3.3 Husdyrproduksjoner	46
3.3.1 Melk	46
3.3.2 Kjøtt	54
3.3.3 Egg	63
3.3.4 Ull	65
3.3.5 Pelsdyr	65
3.3.6 Andre husdyrproduksjoner	66
3.3.7 Kostnader i omsetningsleddene	67
3.4 Andre inntekter	68
3.4.1 Inntekter fra kjøring med mer	68
3.4.2 Arbeidsinntekter ved investeringer	69
3.5 Endringer i buskap og lager av fôrmidler	69
3.5.1 Endringer i buskapsverdien	69
3.5.2 Medlemsbonus	70
3.5.3 Fôrregnskapet og lagerendringer av fôrmidler	70
4 DIREKTE TILSKUDD	71
4.1 Oppsummering	71
4.2 Generelt	72
4.2.1 Regnskapsårene	73
4.2.2 Budsjetåret	73
4.3 Utbetalinger fra fond	73
4.3.1 Utbetalinger fra Landbrukets utviklingsfond	74
4.3.2 Utbetalinger fra Skadefondet for landbruksproduksjon /Tilskudd til erstatninger m.m.	77

4.4	Direkte tilskudd (underpost).....	78
4.5	Utviklingstiltak.....	80
4.6	Velferdsordninger.....	81
4.7	Ordninger utenom jordbruksavtalen.....	82
4.7.1	Erstatninger ved tiltak mot dyre- og plantesykdommer.....	82
4.7.2	Tilskudd til avløsning ved repetisjons- og heimevernsøvelser.....	83
4.7.3	Erstatninger for rovviltskader.....	83
4.7.4	Driftsplanlegging.....	83
5	KOSTNADER.....	85
5.1	Innledning.....	85
5.2	Ikke-varige kostnader.....	88
5.2.1	Handelsgjødsel og kalk.....	88
5.2.2	Innkjøpt fôr.....	92
5.2.3	Såfrø og planter.....	94
5.2.4	Energi og smøremidler.....	95
5.2.5	Andre kostnader.....	95
5.2.6	Vedlikehold.....	97
5.3	Leasing.....	98
5.4	Investeringer og kapitalslit.....	99
5.4.1	Innledning.....	99
5.4.2	Bruttoinvesteringer.....	99
5.4.3	Kapitalslit.....	105
5.4.4	Bokført kapital.....	106
5.5	Rentekostnader på lånt kapital.....	107
6	DET ØKONOMISKE RESULTAT.....	111
6.1	Innledning.....	111
6.2	Totalkalkylen og skatt.....	112
6.3	Vederlag til arbeid og kapital.....	113
6.4	Vederlag til arbeid og egenkapital.....	115
6.5	Justeringer av tidligere serier.....	115
7	NORMALISERTE REGNSKAPER.....	117
7.1	Innledning.....	117
7.2	Prinsippene for normaliseringen.....	118
7.2.1	Planteproduksjonspostene.....	118
7.2.2	Husdyrproduksjonspostene.....	120
7.2.3	Kostnadspostene.....	120
7.2.4	Direkte tilskudd.....	120
7.2.5	Leasing.....	120
7.2.6	Renter på lånt kapital.....	121
7.3	Resultater av beregningene.....	122
8	BUDSJETTOVERFØRINGER TIL JORDBRUKET.....	129
	VEDLEGG.....	133

Vedlegg

Vedlegg I: INNTEKTER

Vedleggstabell	1.1	Korn, erter og oljefrø
- ” -	1.2	Poteter
- ” -	1.3	Hagebruksprodukter
- ” -	1.4	Andre planteprodukter
- ” -	1.5	Melk
- ” -	1.6	Kjøtt
- ” -	1.7	Egg
- ” -	1.8	Ull
- ” -	1.9	Pelsdyr
- ” -	1.10	Andre husdyrproduksjoner
- ” -	1.11	Kjøreinntekter mv.
- ” -	1.12	Arbeidsinntekter ved investeringer
- ” -	1.13	Endringer i buskapsverdien

Vedlegg II DIREKTE TILSKUDD TIL JORDBRUKET

Vedleggstabell	2.1	Direkte tilskudd

Vedlegg III: KOSTNADER

Vedleggstabell	3.1	Handelsgjødsel og kalk
- ” -	3.2	Innkjøpt kraftfôr
- ” -	3.3	Annet innkjøpt fôr
- ” -	3.4	Såfrø og planter
- ” -	3.5	Energi og smøremidler
- ” -	3.6	Andre kostnader
- ” -	3.7	Vedlikehold
- ” -	3.8	Leasing av maskiner
- ” -	3.9	Kapitalslit
- ” -	3.10	Realrente. Lånt kapital
- ” -	3.11	Bruttoinvesteringer. Løpende priser
- ” -	3.12	Bruttoinvesteringer. Faste priser
- ” -	3.13.1	Bokført kapital etter historisk kost
- ” -	3.13.2	Bokført kapital etter prisjustert saldo

Vedlegg IV: AREAL, AVLING OG BRUKEN AV AVLINGEN

Vedleggstabell	4.1	Areal, avling og bruken av avlingen
- ” -	4.2	Utvikling i jordbruksareal i drift. Fordeling på de enkelte vekster

Vedlegg V: HUSDYRSTATUS OG HUSDYRPRODUKSJON

Vedleggstabell	5.1	Husdyrstatus
- ” -	5.2	Utviklingen i husdyrproduksjonen til salg og hjemmeforbruk fra 1959

Vedlegg VI: FÔRTILGANG OG FÔRBEHOV

Vedleggstabell	6.1	Fôrtilgang i alt
- ” -	6.2	Fôrtilgang. Kraftfôr
- ” -	6.3	Fôrbehov

Vedlegg VII: PRODUKTIVITET

STANDARD BETEGNELSER SOM ER ANVENDT I TABELLENE:

Tall forekommer ikke	.
Oppgave mangler	..
Null	-
Mindre enn en halv av den brukte enhet	0 eller 0,0
Foreløpige tall	*
Anslag (budsjett)	**

Sammendrag

Tabell 1 viser hovedresultater fra totalkalkylens normaliserte regnskap.

Tabell 1 Resultater etter normalisert regnskap. Mill. kr¹

	2007	2008	2009	2010	2011*	2012** ²	
						Før avt.	Etter avt.
Sum produksjonsinntekter	22 728	24 362	25 554	26 160	26 657	27 495	27 782
+ Direkte tilskudd ³	8 687	9 007	9 315	9 659	10 012	10 639	10 570
= Totale inntekter inklusive direkte tilskudd (A)	31 415	33 369	34 869	35 819	36 669	38 134	38 352
Sum ikke-varige produksjonsmidler	14 178	15 515	16 372	16 522	17 145	17 626	17 670
+ Sum kapitalkostnader	6 004	6 410	6 496	6 718	6 969	7 166	7 166
= Sum kostnader eksklusive realrentekostnad (B)	20 182	21 925	22 868	23 240	24 114	24 791	24 836
Vederlag til arbeid og kapital (A-B)	11 234	11 443	12 001	12 579	12 555	13 343	13 516
- Realrente på lånt kapital (C)	1 220	1 503	883	520	1 034	1 283	1 283
Vederlag til arbeid og egenkapital (A-B-C) ³	10 014	9 940	11 118	12 059	11 520	12 060	12 233
Antall årsverk	59 400	56 600	54 000	51 400	49 400	47 400	47 400
Vederlag til arbeid og egenkapital per årsverk, kr	168 600	175 600	205 900	234 600	233 200	254 400	258 100
Endring per årsverk, kr	20 200	7 000	30 300	28 700	-1 400	21 200	24 900
Endring per årsverk, %	13,6	4,2	17,3	13,9	-0,6	9,1	10,7
Inntektseffekt per årsverk av jordbruksfradraget, kr ⁴	20 900	22 500	22 000	24 200	25 100	33 000	33 400
Vederlag til arbeid og egenkapital per årsverk inklusive effekt av jordbruksfradraget, kr ⁴	189 500	198 100	227 900	258 800	258 300	287 400	291 500

* Foreløpig regnskap

** Budsjett

- 1) De seks nederste linjene er ikke i mill. kr
- 2) Utslaget inkluderer omdisponering av tilskudd til medlemsavgift til folketrygden til andre formål, utviding av jordbruksfradraget ved ligningen, mens (økt) trygdeavgift ikke framkommer i Totalkalkylen
- 3) I 2012 inkl. en økning på 2 400 kr omdisponert til kompensasjon for økt trygdeavgift
- 4) I 2012 inkl. en økning på 6 100 kr som kompensasjon for økt trygdeavgift

Generelt

Totalkalkylen for jordbruket, inkludert det normaliserte regnskapet, utarbeides årlig av Budsjettnemnda for jordbruket. Totalkalkylen viser totalverdiene som skapes i norsk jordbruk ved utnyttelse av jordbrukets produksjonsfaktorer. Seriene i totalkalkylen går tilbake til 1959. Fra 1993 har totalkalkylens normaliserte regnskap blitt lagt til grunn i jordbruksforhandlingene ved vurdering av inntektsutviklingen.

På grunnlag av produksjonsinntekter, kostnader og budsjettoverføringer beregnes ulike resultatmål for verdiskapningen i jordbruket. Videre tallfestes antall jordbruksbedrifter, arbeidsforbruket, areal og avlinger, husdyrbestander og husdyrytelse.

Fordi beregningene skal vise det økonomiske resultatet for jordbrukssektoren, holdes intern omsetning utenfor. Intern omsetning gjelder for eksempel fôr, dyr og maskintjenester. Leie/bortleie av jord, regnes også som intern omsetning. Bruk av jordbrukets maskiner utenfor jordbruket, inntektsføres som kjøreinntekter. Arbeidsforbruket som registreres i totalkalkylen, er kun knyttet til arbeid utført i jordbrukssektoren.

Totalkalkylen brukes i jordbruksforhandlingene. Dessuten danner den grunnlag for beregninger i nasjonalregnskap og nasjonalbudsjett. Også i matvareforbruksberegninger, i statistikk til internasjonale organisasjoner og gjennom forskning og utredninger gjøres det bruk av totalkalkylen.

Resultater for regnskapsårene og budsjettåret

Det primære resultatmålet som nyttes i totalkalkylen er «vederlag til arbeid og egenkapital». Resultatmålet uttrykker hva som er igjen til godtgjøring av all arbeidsinnsats, medregnet leid arbeid, og egenkapital innsatt i drifta. Beregningen skjer ved at alle kostnader, inkludert renter på lånt kapital, blir trukket fra produksjonsinntekter og tilskudd.

Totalkalkylen beregnes før skatt. I resultatmålet «vederlag til arbeid og egenkapital» er derfor ikke inntektsvirkningen av skattemessig fradrag i positiv næringsinntekt fra jordbruket regnet inn. Dette fradraget ble innført med virkning fra og med inntektsåret 2000. Budsjettnemnda beregner den inntektsmessige virkningen av jordbruksfradraget, som en separat operasjon ved siden av totalkalkylen. Etter at endringene ved jordbruksoppgjøret i 2012 er regnet inn, er verdien av fradraget beregnet til 33 400 kr per årsverk. I jordbruksforhandlingene er det resultatmålet inklusive inntektsverdien av jordbruksfradraget som benyttes.

Økt trygdeavgift i 2012

I 2012 ble trygdeavgiften for næringsinntekt i jord- og skogbruk hevet fra 7,8 prosent (mellomsats) til 11 prosent (ordinær sats). Samtidig ble tilskuddet til medlemsavgift til folketrygden på 130,8 mill. kr fjernet og omdisponert til andre formål. Tilsvarende beløp under «Andre kostnader» på kostnadssiden er dermed også fjernet. Som kompensasjon for jordbruket for økt trygdeavgift, ble 115,8 mill. kr overført til andre tilskudd. Videre ble noe av kompensasjonen for økt trygdeavgift gitt ved at jordbruksfradraget ble utvidet. For 2012 har Budsjettnemnda beregnet effekten på spart skatt til 111 mill. kr, tilsvarende en inntektsverdi før skatt på 173 mill. kr. Samlet gir dette en effekt på «Vederlag til arbeid og egenkapital inkl. effekt av jordbruksfradraget» på 288,8 mill. kr, eller 6 100 kr per årsverk.

Resultater etter normalisert regnskap

Det normaliserte regnskapet skal vise utviklingen i jordbruket ved «normale» forhold og forutsetter blant annet normalårsavlinger i planteproduksjonen. Avlingsvariasjoner som skyldes forskjeller i værforhold fra år til år, kommer til syne i det registrerte regnskapet. I det normaliserte regnskapet jevnes slike variasjoner ut. I tillegg normaliseres prisene i grøntsektoren. Også enkelte kostnader som kan variere sterkt mellom år, er normalisert. Realrentekostnaden er et eksempel.

Fra 2010 til 2011 sank vederlaget til arbeid og egenkapital i det normaliserte regnskapet med 539 mill. kr til 11 520 mill. kr. De totale inntektene økte med 850 mill. kr, mens kostnadene, inkludert realrente, økte med 1 388 mill. kr. Realrenten bidro med 514 mill. kr i økte kostnader. For budsjettåret 2012 inkl. effekten av jordbruksoppgjøret 2012, er vederlaget til arbeid og egenkapital beregnet til å øke med 713 mill. kr.

Regnet per årsverk sank vederlaget til arbeid og egenkapital fra 2010 til 2011 ifølge det normaliserte regnskapet med 1 400 kr, fra 234 600 kr til 233 200 kr. For budsjettåret er det regnet med en økning på 24 900 kr til 258 100 kr per årsverk. For 2012 slår jordbruksoppgjøret ut med en økning på totalt 173 mill. kr. Jordbruksoppgjøret 2012 gjelder i hovedsak endringer for kalenderåret 2013, men har også virkning i 2012 på grunn av endringer i målpriser fra 1. juli 2012 og omdisponeringer i budsjettet.

Resultater etter registrert regnskap

Registrert regnskap viser det faktiske regnskapet for jordbruket hvert enkelt år. Resultatene kan svinge betydelig fra år til år. En viktig årsak til svingningene er at værforholdene påvirker mengder og kvalitet på avlingene. Dessuten blir prisene påvirket av markedsforholdene.

Vederlaget til arbeid og egenkapital sank med 1 011 mill. kr, til 10 837 mill. kr, i 2011. Avviket fra normalisert regnskap skyldes først og fremst lavere avlinger og dårligere kvalitet på kornet.

I 2012 øker vederlaget til arbeid og egenkapital med 1 121 mill. kr. Da er endringer i priser og tilskudd fra jordbruksoppgjøret i 2012 innregnet.

Inntekter i normalisert regnskap

Tabell 2 viser et sammendrag av inntektene i totalkalkylens normaliserte regnskap.

Tabell 2 Inntektssammendrag. Normalisert regnskap. Mill. kr¹

	2007	2008	2009	2010	2011*	2012**	
						F. avt.	E. avt.
Korn, erter og oljefrø	2 240	2 434	2 533	2 469	2 576	2 535	2 618
+ Poteter	566	578	609	606	609	615	654
+ Hagebruksprodukter	3 251	3 571	3 597	3 665	3 641	3 688	3 713
+ Andre planteprodukter	177	196	214	232	236	247	247
= Sum planteprodukter	6 234	6 779	6 952	6 972	7 063	7 084	7 232
Melk	6 624	6 670	7 150	7 516	7 734	7 900	7 965
+ Kjøtt	8 014	9 009	9 205	9 452	9 691	10 027	10 094
+ Egg	657	706	805	833	875	1 005	1 011
+ Ull	137	132	124	117	118	120	120
+ Pelsdyr	235	272	296	287	257	285	285
+ Andre husdyrproduksjoner	83	94	95	90	76	95	95
= Sum husdyrprodukter	15 751	16 882	17 675	18 296	18 751	19 431	19 569
Sum plante- og husdyrprodukter	21 986	23 662	24 626	25 268	25 813	26 515	26 801
Kjøreinntekter mv.	464	486	499	517	518	516	516
+ Arbeidsinntekter ved investeringer	213	258	264	276	270	245	245
= Sum andre inntekter	677	743	763	793	788	762	762
Endringer i buskapsverdien	-35	-48	24	-66	-94	67	67
Medlemsbonus	101	5	140	165	150	152	152
Sum produksjonsinntekter	22 728	24 362	25 554	26 160	26 657	27 495	27 782
Direkte tilskudd	8 687	9 007	9 315	9 659	10 012	10 639	10 570
Totale inntekter inkl. direkte tilskudd (A)	31 415	33 369	34 869	35 819	36 669	38 134	38 352

* Foreløpig regnskap

** Budsjett

1) Eksklusive virkningen av jordbruksfradraget ved skatteligningen

Den totale inntekten i jordbruket, det vil si summen av produksjonsinntekter og tilskudd, var ifølge foreløpige tall 36 669 mill. kr i 2011. Etter at endringene ved jordbruksoppjøret i 2012 er tatt hensyn til, er totalinntekten budsjettert til 38 350 mill. kr i 2011. Av produksjonsinntektene kommer ca. 70 prosent fra husdyrproduksjoner, med kjøtt og melk som de viktigste produktene. Produksjonsinntektene er inkl. pristilskudd som grunntilskudd og distriktstilskudd på kjøtt og melk. Innen planteproduksjonene er verdien av hagebruksprodukter størst. Hagebruksproduktene (grønnsaker, frukt, bær og blomster) står for ca. halvparten av produksjonsinntektene innen planteproduksjonen. De direkte tilskuddene, medregnet produksjonstilskuddene, utgjorde omtrent 28 prosent av totalinntekten i jordbruket i 2011.

Kostnader i normalisert regnskap

Tabell 3 viser et sammendrag av kostnadene i totalkalkylens normaliserte regnskap.

Tabell 3 Kostnads- og resultatsammendrag. Normalisert regnskap. Mill. kr¹

	2007	2008	2009	2010	2011*	2012**	
						F. avt.	E. avt.
Handelsgjødsel og kalk	1 192	1 164	1 669	1 143	1 385	1 612	1 612
+ Innkjøpt kraftfôr	4 733	5 379	5 772	5 889	6 014	6 343	6 388
+ Annet innkjøpt fôr	255	293	300	320	386	363	363
+ Såfrø og planter	763	817	807	819	813	841	841
+ Energi og smøremidler	1 841	2 244	2 048	2 373	2 410	2 198	2 198
+ Andre kostnader	3 818	3 979	4 147	4 139	4 271	4 385	4 385
+ Vedlikehold	1 576	1 640	1 630	1 840	1 866	1 884	1 884
Sum ikke-varige produksjonsmidler	14 178	15 515	16 372	16 522	17 145	17 626	17 670
Leasing av maskiner	725	878	926	971	1 098	1 193	1 193
+ Kapitalslit	5 279	5 532	5 569	5 746	5 870	5 973	5 973
Sum kapitalkostnader	6 004	6 410	6 496	6 718	6 969	7 166	7 166
Sum kostnader ekskl. realrentekost. (B)	20 182	21 925	22 868	23 240	24 114	24 791	24 836
Vederlag til arbeid og kapital (A-B)	11 234	11 443	12 001	12 579	12 555	13 343	13 516
Realrente på lånt kapital (C)	1 220	1 503	883	520	1 034	1 283	1 283
Vederlag til arbeid og egenkap. (A-B-C)	10 014	9 940	11 118	12 059	11 520	12 060	12 233

* Foreløpig regnskap

** Budsjett

1) Eksklusive virkningen av jordbruksfradraget ved skatteligningen

Den totale kostnaden, inkludert realrentekostnader, er beregnet til 25 148 mill. kr i 2011 (B + C). Kapitalslit (avskrivninger) og leasing utgjør til sammen 28 prosent av totalkostnaden. Kostnadene til innkjøpt fôr, vesentlig kraftfôr, står for 25 prosent. «Andre kostnader», som er en samlepost for en mengde ulike kostnader, utgjorde 17 prosent i 2011. Resten av totalkostnaden fordeler seg på hovedpostene «handelsgjødsel og kalk», «såfrø og planter», «energi og smøremidler», «vedlikehold», og «realrente på lånt kapital».

Utviklingen i jordbrukets produksjonsfaktorer

Arbeidsforbruk: Arbeidsforbruket for 2012 er budsjettet til 87,5 mill. timeverk, eller 47 400 årsverk à 1 845 timer. For 2010 og 2011 er antall årsverk beregnet til henholdsvis 51 400 og 49 400. Nedgangen i 2012 er budsjettet til 4,0 prosent.

Registrert jordbruksareal: Det totalt registrerte jordbruksarealet nådde et maksimum i 1998. Fra 2001 har det vært en årlig reduksjon slik at det registrerte arealet i 2011 er 5,1 prosent lavere. Fra 2005 har nytt digitalt kartgrunnlag vært tatt i bruk som kontrollgrunnlag ved søknad om produksjonstillegg. Tall fra SLF viser at arealmålingene fra nytt kartverk i perioden 2005–2011 innebar en engangsreduksjon i arealet på 2,8 prosent i gjennomsnitt i de kommuner i det året kartverket ble tatt i bruk. For øvrige kommuner var nedgangen 0,1 prosent i snitt. Ved søknadsomgangen i 2011 var 81 prosent av jordbruksarealet omfattet av det nye kartverket. Effekten av nytt kartverk kan både skyldes mer nøyaktige målinger og at endringer som har skjedd over tid først fanges opp når nytt kartverk tas i bruk.

I det totale jordbruksarealet inngår også overflatedyrket jord og innmarksbeite. Slikt areal utgjør om lag 17 prosent av totalarealet i slutten av perioden, mens andelen var drøyt 10 prosent i 1989.

Investeringer: Fra 2006 har de årlige investeringene i jordbruket medregnet leasing, regnet i faste priser, vært på 8–8,5 mrd. kr. 2009 var et unntak med en markant nedgang til 7,2 mrd. kr. I 2012 er det budsjettet 6 prosent nedgang. «Bygninger» og «maskiner og redskap» utgjør hoveddelen av totalinvesteringene. Hver av disse står for i underkant av 50 prosent. Når leasing av maskiner tas med, er investeringene i maskiner og redskap noe høyere enn investeringene i bygninger.

Produksjon – forbruk – markedssituasjon

Husdyrprodukter: Målt ved meierileveransen har produksjon og forbruk av kumelk stort sett ligget i overkant av 1 500 mill. liter siden 2002. I 2011 var leveransen 1 476 mill. liter og er budsjettet til 1 500 mill. liter i 2012.

Produksjonen av kjøtt var i 2011 på 321 mill. kg, som er det høyeste volumet som er registrert i totalkalkylen. For 2012 ventes en produksjon på 327 mill. kg. Det har vært en økende underdekning av norsk storfekjøtt de siste årene, og det kalkuleres med en enda større underdekning i 2012. Fjorfekjøtt er det kjøttslaget som relativt sett har hatt den sterkeste veksten i produksjon og forbruk gjennom de siste 20 årene. Svinekjøttproduksjonen har også økt vesentlig.

For egg er det en liten overdekning av norskprodusert vare.

Planteproduksjon: I 2010 og i 2011 lå kornavlingene henholdsvis 2 prosent over og 14 prosent under normalårsavlingen. I 2011 ble i tillegg kvaliteten dårlig på grunn av værforholdene, og svært mye av hveten ble avregnet som fôrkorn.

Produksjonen av norske poteter har i mange av de seinere årene ligget noe lavere enn det innenlandske forbruket. Markedsdekningen varierer med avlingene i det enkelte året. Differansen dekkes opp med import. Over tid har forbruket av matpoteter gått ned, men fordi forbruket av bearbejdede produkter har økt en god del, har ikke totalforbruket av poteter endret seg like mye. Forbruket av frukt, bær og grønnsaker har økt gjennom lengre tid, men ser ut til å ha stabilisert seg de siste årene. Import dekker størsteparten av fruktforbruket.

1 Kort om Budsjettnemnda for jordbruket

Budsjettnemnda for jordbruket (BFJ) ble offisielt opprettet ved kongelig resolusjon av 18. juni 1948. BFJ er en fagnemnd som er sammensatt av representanter for partene i jordbruksavtalen. Fem medlemmer representerer staten, fem er fra organisasjonene i jordbruket, og to (heriblant lederen) er nøytrale.

1.1 Mandat og arbeidsområder

BFJ har som hovedoppgave å legge fram materiale som kan danne grunnlag for vurdering av den økonomiske situasjonen i jordbruket. Materialet brukes først og fremst under forhandlingene om jordbruksavtaler.

Hovedavtalen for jordbruket av 17. februar 1992, § 2–6 sier:

«BFJ skal framskaffe og bearbeide grunnlagsmateriale for forhandlinger om jordbruksavtaler, og framlegge resultatene i rapporters form.

Partene og organisasjonene hver for seg kan anmode BFJs sekretariat om å framskaffe eller bearbeide grunnlagsmateriale ut over det som er nevnt i første ledd, og om å foreta spesielle beregninger.

Rapporter fra BFJ eller fra dennes sekretariat skal leveres uten omkostninger for den part som har anmodet om rapporten».

I St.meld. nr. 19 (1999–2000) «Om norsk landbruk og matproduksjon» og Innst. S. nr. 167 (1999–2000) er det trukket opp retningslinjer for det materialet som BFJ skal utarbeide til jordbruksforhandlingene. Retningslinjene sier at totalregnskapet for jordbruket skal vise inntektsutviklingen i jordbruket over tid, men at vurderingene i forhandlingssammenheng gjøres på basis av avtaleår.

Videre er det angitt at *referansebruk* skal benyttes som grunnlag for å vurdere virkemiddelbruken. Referansebrukene gjør det mulig å analysere forskjeller i inntektene innenfor og mellom produksjoner og regioner. Referansebruk er «gjennomsnittsbbruk» innenfor bestemte grupper av jordbruksbedrifter i driftsgranskingsmaterialet. Referansebrukssystemet ble lagt om til jordbruksoppgjøret i 2001. Fra da av brukes driftsgranskingsmaterialet mest mulig direkte, uten normering av arbeid og kapital.

Materialet som BFJ utarbeider til jordbruksforhandlingene i år, består av:

- Jordbrukets totalregnskap og budsjett. Beregningene viser registrerte og normaliserte tall for inntekter, kostnader, arbeidsforbruk og vederlag til arbeid og egenkapital.
- Referansebruksberegninger for jordbruket. Beregningene er basert på NILFs driftsgranskinger og brukes til å vurdere hvilke utslag et oppgjør får for ulike produksjoner, distrikter og bruksstørrelser.
- Resultatkontroll for gjennomføring av landbrukspolitikken. Resultatkontrollen viser utviklingen innenfor sentrale områder som priser, kostnader, inntekter, investeringer, bruk av innsatsfaktorer, arbeidsforbruk, produksjon, miljø- og ressursvern, distriktspolitikk, sysselsetting, matvaresikkerhet og likestilling.

BFJ foretar løpende forbedringer av forhandlingsmaterialet:

- I kapittel 6.5 er det gitt en oversikt over poster hvor tallseriene ved årets beregninger er endret bakover i tid.

BFJs sekretariat har i forbindelse med forhandlingsmaterialet blitt pålagt:

- Diverse beregninger i forbindelse med gjennomføringen av jordbruksforhandlingene. Effektene av alternative forutsetninger om priser og tiltak er beregnet ved hjelp av referansebruk. Beregningene utføres for både organisasjonene og staten.

1.2 Budsjettnemndas sammensetning

Landbruks- og matdepartementet oppnevner medlemmene etter forslag fra organisasjonene og departementene. I perioden 1.7.2010–30.6.2012 har Budsjettnemnda følgende sammensetning:

Medlemmer

Knut Børve, leder	Ekspedisjonssjef i Kunnskapsdepartementet
Guro Dæhlen	Rådgiver i Landbruks- og matdepartementet
Olaf Godli	Generalsekretær i Norsk Bonde- og Småbrukarlag
Torgeir Gjølberg	Seniorrådgiver i Landbruks- og matdepartementet (vara)
Steinar Helgen	Spesialrådgiver i Landbruks- og matdepartementet
Anders Huus	Seniorrådgiver i Norges Bondelag
Anders Thomas Knutsen	Rådgiver i Finansdepartementet (vara)
Marit Jordal	Bonde, Norsk Bonde- og Småbrukarlag (til 22.12.10)
Eli Moen	Avdelingsdirektør i Miljøverndepartementet
Turid Mette Nilsen	Underdirektør i Finansdepartementet
Ole Rognstad	Statistikkraadgiver i Statistisk sentralbyrå
Kjersti Røhnebæk	Bonde, Norsk Bonde- og Småbrukarlag (fra 22.12.10)
Astrid Solberg	Organisasjonssjef i Norges Bondelag
Per Arne Skjeflo	Avdelingsdirektør i Finansdepartementet
Brita Slettemark	Avdelingsdirektør i Miljøverndepartementet (vara, til 1.3.11)
Lajla Tunaal White	Seniorrådgiver i Miljøverndepartementet (vara, fra 1.3.11)
Per Aas	Bonde, fellesrepresentant for Norges Bondelag og Norsk Bonde- og Småbrukarlag

1.3 Sekretariat

Norsk institutt for landbruksøkonomisk forskning (NILF) har ansvaret for å stille nødvendig sekretariatskapasitet til disposisjon for BFJ. Det praktiske arbeidet med sekretariatsfunksjonen i NILF er lagt til Avdeling for statistikk og analyse. Noen av avdelingens medarbeidere har nemndas saker som sitt viktigste arbeidsområde. Andre sakkyndige medarbeidere trekkes inn i sekretariatsarbeidet etter behov.

2 Grunnlag og forutsetninger for total- kalkylen for jordbruket

2.1 Prinsipper

Totalkalkylen viser hvilke verdier som er skapt i hvert kalenderår ved utnyttelse av jordbrukets produksjonsfaktorer.

Inntektene omfatter verdien av jordbruksprodukter til salg og til bruk i produsentens egen husholdning (hjemmeforbruk). Endringer i buskapsverdien gjennom året tas hensyn til i inntektsberegningene. Inntekter som stammer fra kjøring med jordbrukets maskiner utenfor jordbruket, tas også med. Dessuten blir verdien av eget arbeid ved investeringer i driftsbygninger, grøfting og nydyrking inntektsført.

På kostnadssida inngår samlet forbruk av produksjonsmidler og tjenester som er levert fra andre sektorer, samt kapitalslit. Kapitalslit er slitasje på det varige produksjonsutstyret i jordbruket. Maskiner, bygninger og grøfter er eksempler på varig produksjonsutstyr.

Bruk av hjemmeavlet fôr, eget såkorn og egne settepoteter inngår i den interne omsetningen i jordbrukssektoren og blir som hovedregel verken inntekts- eller kostnadsført (nettoprinsipp). Intern omsetning av livdyr, maskiner og redskaper blir heller ikke inntekts- eller kostnadsført. Dette gjelder heller ikke leie/bortleie av jord. I de delene av totalkalkylen hvor det er hensiktsmessig, og praktisk mulig, framgår likevel totale inntekter og totale kostnader fullt ut (bruttoføring). Trygdeavgifter er holdt utenom ved beregningene, med unntak for den kollektivt innbetalte medlemsavgiften til folketrygden.

Leasingavtaler i jordbruket blir behandlet som finansiell leasing (en finansieringsmåte). Kapitalslitet er beregnet etter saldoprinsippet, med prisjustering i henhold til konsumprisindeksen.

Realrenten på lånt kapital blir kostnadsført. Realrenten beregnes ved at nominell rente fratrekkes prisstigningen (konsumprisendringen).

Resultatet «vederlag til arbeid og egenkapital» er samlet godtgjørelse for alt arbeid som er utført i jordbruksbedriften og egenkapitalen som brukerfamilien har satt inn i foretaket. Det skilles ikke mellom brukerfamiliens arbeid og leid arbeid. «Vederlag til arbeid og egenkapital» framkommer som differansen mellom sum inntekter (inkludert tilskudd) og sum kostnader (inkludert realrente på lånt kapital).

Datagrunnlaget for beregning av størrelsen på egenkapitalen er usikkert, og BFJ har besluttet å ikke beregne rente på egenkapital. Dermed blir «vederlag til arbeid og egenkapital» stående som et endelig resultatmål i totalkalkylen.

Beregningene av både inntekter, kostnader og arbeidsforbruk er avgrenset til jordbrukssektoren, som også omfatter hagebruk, gartneri og pelsdyrnæring. Produksjonen i villahager er holdt utenom.

Ved verdiberegningen inntektsføres all produksjon som har skjedd i kalenderåret. Alle produksjonsmidler som er satt inn i produksjonen i det aktuelle året, kostnadsføres. For planteproduktene innebærer denne metoden at hele avlingsårets produksjon blir inntektsført, selv om omsetningen for en del av produksjonen først skjer i det påfølgende kalenderåret. Handelsgjødsel som er solgt i perioden fra 1.7 til 30.6, kostnadsføres på det kalenderåret hvor gjødselen forutsettes brukt, det vil si etter årsskiftet.

Merverdiavgift holdes utenom beregningene.

Hvert år gjøres noen justeringer av tallserier bakover i totalkalkylen. Slike endringer skyldes enten nye vurderinger eller nye og sikrere data. I kapittel 6.5 er tidligere framlagte verdiberegninger korrigert for disse justeringene.

2.2 Produksjonsgrunnlaget

2.2.1 Arbeidsforbruket i jordbruket

Den historiske og budsjetterte utviklingen for arbeidsforbruket er vist i tabell 2.1 og i figur 2.1.

Tabell 2.1 Arbeidsforbruket i jordbruket¹

	1959	1969	1979	1989	1999
Mill. timeverk	594,0	404,3	265,8	194,8	152,9
Timeverk per årsverk	2 340	2 100	1 975	1 925	1 875
Årsverk i alt, 1000 stk.	253,8	192,5	134,6	101,2	81,6
Antall jordbruksbedrifter, 1000 stk.	198,3	155,0	125,3	99,4	70,7
Timer per bedrift	2 996	2 609	2 121	1 960	2 161
Årsverk per bedrift	1,28	1,24	1,07	1,02	1,15
Jordbruksareal, 1000 daa	10	9 863	9 597	9 942	10 383
	107				
Areal per bedrift, daa	51	64	77	100	147
Timer per daa	59	41	28	20	15
Årsverk per 1000 daa	25,1	19,5	14,0	10,2	7,9
		1959-69	1969-79	1979-89	1989-99
Årlig endring i beregnede årsverk		-6 100	-5 790	-3 340	-1 960
Årlig endring i beregnede årsverk, %		-2,7	-3,5	-2,8	-2,1

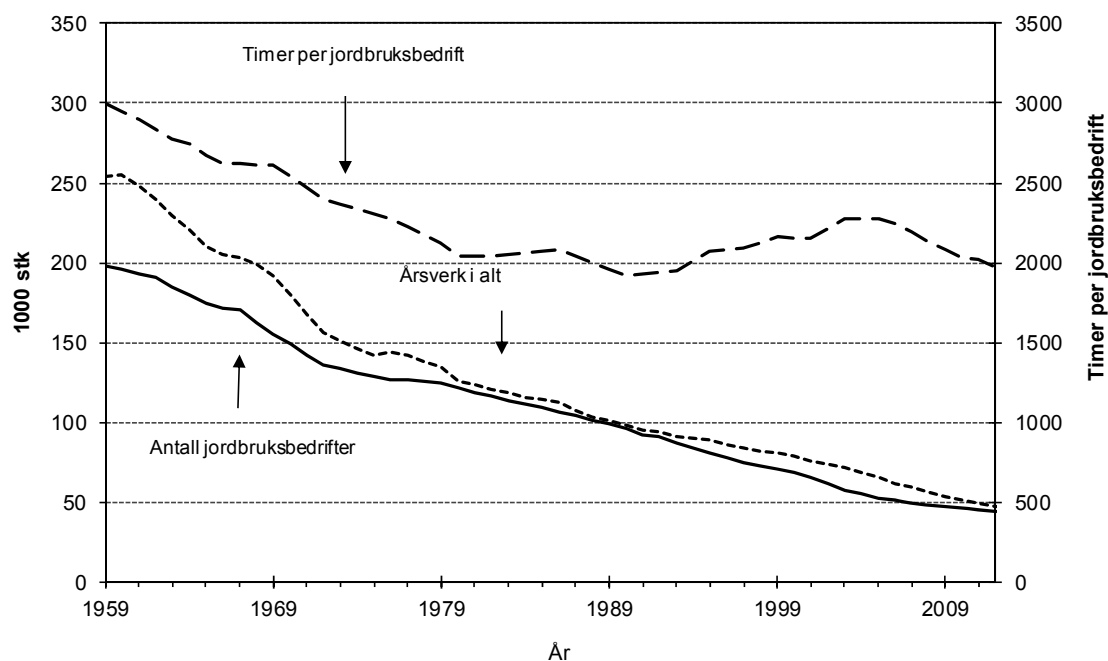
1) Gjeldende driftsenheter over 5 daa fram til 1999. Fra og med 1999 gjelder arbeidsforbruket jordbruksbedrifter fra 0 dekar og oppover

Tabell 2.1 (forts.) Arbeidsforbruket i jordbruket¹

	2005	2007	2010	2011*	2012**	2013**
Mill. timeverk	120,6	109,6	94,9	91,1	87,5	84,0
Timeverk per årsverk	1 845	1 845	1 845	1 845	1 845	1 845
Årsverk i alt, 1000 stk.	65,4	59,4	51,4	49,4	47,4	45,5
Antall jordbruksbedrifter, 1000 stk.	53,0	49,9	46,6	45,5	44,5	43,4
Timer per bedrift	2 275	2 194	2 035	2 002	1 968	1 933
Årsverk per bedrift	1,23	1,19	1,10	1,09	1,07	1,05
Jordbruksareal, 1000 daa	10 354	10 320	10 060	9 981	9 930	9 885
Areal per bedrift, daa	195	207	216	219	223	228
Timer per daa	12	11	9	9	9	9
Årsverk per 1000 daa	6,3	5,8	5,1	4,9	4,8	4,6

	2003-05	2005-07	2007-10	1999-10	2010-12
Årlig endring i beregnede årsverk	-3 250	-3 000	-2 667	-2 745	-2 000
Årlig endring i beregnede årsverk, %	-4,7	-4,8	-4,8	-4,1	-4,0

1) Gjeldende driftsenheter over 5 daa fram til 1999. Fra og med 1999 gjelder arbeidsforbruket jordbruksbedrifter fra 0 dekar og oppover

- 1) Timetallet i et årsverk ble endret fra 1975 til 1875 timer i 1989
- 2) Timetallet i et årsverk ble endret fra 1875 til 1860 timer i 2001 og til 1845 timer i 2002

Figur 2.1 Utviklingen i antall jordbruksbedrifter, årsverk i alt og timer per jordbruksbedrift

Beregningen av arbeidsforbruket i jordbruket er basert på forskriftene for produksjonstilskudd i jordbruket som trådte i kraft fra 2002. Dette medfører at det blir gitt tilskudd til flere organisasjonsformer. Dessuten ble landbruksregisteret omstrukturert. I denne forbindelse ble det innført begreper fra næringslivet som foretak og bedrifter i stedet for søker/bruker og driftsenhet.

Etter vedtak fra 2004 har det siden 1999 vært regnet med en avgrensning ved beregningen av arbeidsforbruket i jordbruket for bedrifter fra 0 dekar og oppover, mens det fram til 1999 ble regnet med en avgrensning fra 5 dekar og oppover. Bruddet i serien som dette medfører, er det regnet med utgjør ca. 1 100 årsverk høyere arbeidsforbruk for 1999 etter endret beregningsprinsipp.

Arbeidsforbrukstallene er basert på Statistisk sentralbyrås tellinger. Etter 1999 har det vært utført tellinger i 2001, 2003, 2005, 2007 og i 2010. Tellingen i 2010 gjaldt den fullstendige landbrukstillingen dette året mens de foregående var utvalgsundersøkelser.

Endelige oppgaver fra Landbrukstillingen for 2010 viser nå et samlet arbeidsforbruk i jordbruket på 51 400 årsverk, mot 55 000 årsverk ifølge de foreløpige tallene i fjor. Det er indikasjoner på at tellingsresultatene på 2000-tallet, spesielt i 2007, ligger for høyt. Det har imidlertid ikke latt seg gjøre å få en fullstendig gjennomgang av disse. SSB vil foreta en evaluering av metodene for arbeidsforbruksberegningene til neste års beregninger, som kan innebære en justering av tellingsresultatene. På bakgrunn av de nevnte indikasjonene er arbeidsforbruket ved årets beregninger nedjustert tilbake til 2005.

Det regnes med at den nedadgående utviklingen for arbeidsforbruket fortsetter for budsjettårene til henholdsvis 47 400 årsverk og 45 500 årsverk for 2012 og 2013.

I Statistisk sentralbyrås arbeidsforbrukstall for 2010 er det inkludert arbeidsforbruk for bedrifter uten areal med minimum 25 bikuber da disse ble tilskuddsberettiget fra 2009. Etter oppgaver fra tellingen er det regnet med et arbeidsforbruk på vel 100 årsverk ved honningproduksjonen for bedriftene uten areal ved tellingen for 2010.

Arbeidsforbruket i pelsdyrholdet inngår ikke i SSBs utvalgstillinger for arbeidsforbruket i jordbruket, men ble registrert i jordbrukstillingen i 1999. Data derfra har deretter vært lagt til grunn. Ved årets beregning er nye tall fra Landbrukstillingen i 2010 lagt til grunn. Tallene viser et langt lavere arbeidsforbruk enn hittil regnet med, 200 årsverk i 2010 nå mot ca. 800 årsverk regnet med i fjor. Nedgangen skyldes flere avlsdyr på mink og færre på rev. Serien for pelsdyr er justert tilbake til 1999.

Nedgangstakten for arbeidsforbruket viser variasjoner. For budsjettårene er det anslått en nedgang på 4,0 prosent per år.

Fra og med 2002 er timetallet per årsverk, etter avtale mellom partene fra jordbruksoppgjøret 2001, satt til 1 845 timer.

Antall jordbruksbedrifter

Antall jordbruksbedrifter har vist en sammenhengende nedgang over en årrekke, men svakere i de senere årene.

For 2011 er det regnet med en nedgang på 2,3 prosent, etter en nedgang på 1,6 prosent i 2009 og 2010. I perioden 1999–2010 var det en gjennomsnittlig nedgang i antall jordbruksbedrifter på 3,7 prosent per år.

For arealgruppen under 50 dekar har det vært særlig store endringer. Etter en svært sterk nedgang først på 2000-tallet, stanset nedgangen i 2006 med en svak økning fram til 2009. For 2010 og 2011 viser bedriftstallet nedgang igjen. Det er flere faktorer som kan forklare utviklingen i bedriftstallet for de minste bedrifter, men endringer i det administrative regelverket betyr særlig mye.

Faktorer som bidrar til å forklare endringene fra 2006 er:

- økt antall samdrifter uten areal
- ordning med kvoteleie fra 2009 (som reduserte antall samdrifter)
- honningprodusenter med minimum 25 kuber og uten areal tilskuddsberettiget fra 2009
- avkorting av produksjonstillegg for brukere over 67 år
- generelt variabel utvikling for de forskjellige grupper av bedrifter under 50 dekar
- bedrifter som faller utenom tilskuddssystemet har vist en sterk nedgang i de senere årene.

Den variable utviklingen medfører at vurderingen av utviklingen i bedriftstallet for bedriftene med mindre enn 50 dekar for budsjettårene blir usikker.

For bedrifter over 50 dekar har det vært en sammenhengende utvikling over en årrekke med nedgang for noen grupper og økning for andre.

For bedriftene i gruppen 50–100 dekar har både den absolutte og relative nedgangen i antall bedrifter avtatt mye i de seneste årene.

Antall bedrifter i gruppen 100–200 dekar har vist en jevn relativ nedgang over en lengre periode, men noe svakere de siste årene.

Antall bedrifter i gruppen 200–500 dekar økte til midten av 2000-tallet, men hadde en økende nedgang deretter. Dette skyldes en klar nedgang for gruppen 200–300 dekar, en forsterket nedgang etter 2007 for gruppen 300–400 dekar og en svakere økning for gruppen 400–500 dekar.

Økningen for antall bedrifter over 500 dekar har avtatt noe i de seneste årene. Dette kan delvis sees på bakgrunn av en svakere nedlegging av mindre bedrifter.

For budsjettårene har BFJ regnet med en utvikling for det totale bedriftstallet i samsvar med utviklingen for de siste par årene, dvs. en nedgang i overkant av 2 prosent per år.

Arbeidsforbruket per jordbruksbedrift

Fra 2005 har arbeidsforbruket per bedrift gått ned fra 2 275 timer til 2 035 timer i 2010, dvs. en nedgang på 10,5 prosent. Nedgangen har skjedd til tross for strukturrasjonaliseringen og utviklingen mot en større andel store bedrifter og økt areal per bedrift. Denne utviklingen kan sees på bakgrunn av økte investeringer i arbeidssparende teknisk utstyr og økt teknisk framgang. Dessuten har det i perioden etter 2005 vært en sterk nedgang i andelen av bedrifter med den arbeidskrevende driftsformen melkeproduksjon. Det er grunn til å regne med at fjerningen av aktivitetskrav for medlemmer i samdrifter fra 2004, kvotesalg av melk samt ordningen med kvoteleie fra 2008, har vært en sterk medvirkende faktor til denne utviklingen.

BFJ har regnet med en fortsatt nedgang for det gjennomsnittlige arbeidsforbruket per bedrift for budsjettårene.

2.2.2 Areal og avlinger

Totalareal

Tabell 2.2 Arealet fordelt på de enkelte vekster. 1000 dekar

	1959	1969	1979	1989	1999	2009	2010	2011*	2012**
Korn og oljevekster	2 182	2 524	3 255	3 530	3 345	3 104	3 071	3 035	3 015
Poteter	553	346	223	193	149	138	132	129	125
Andre grovfôrvekster ¹	266	278	333	408	317	120	119	103	100
Grønnsaker ²	54	57	57	53	46	57	61	62	60
Andre vekster på åker og i hage	329	384	173	133	118	148	153	145	145
Brakk ³	95	77	106	90	20				
Sum åker/hage	3 479	3 667	4 147	4 401	3 995	3 566	3 536	3 474	3 445
Sum eng og beite på fulldyrket jord	4 864	4 602	4 211	4 445	4 876	4 829	4 766	4 742	4 715
Sum fulldyrket jord i drift	8 343	8 269	8 358	8 846	8 871	8 395	8 302	8 216	8 160
Endring fra året før	1	-72	292	185	-184	-99	-93	-86	-56
Tillatt omdisponert dyrka jord ⁴	..	17	8	11	15	10	..	..	..
Sum overflatedyrket jord, innmarksbeite	1 764	1 594	1 239	1 096	1 511	1 748	1 758	1 766	1 770
Jordbruksareal i drift i alt	10 107	9 863	9 597	9 942	10 382	10 143	10 060	9 981	9 930

1) Rotvekster og grønnfôrvekster fram til 2001. Grønnfôr, rotvekster til fôr og korn til krossing fra 2002

2) Inkl. rotvekster til mat fra 2002

3) Brakkareal er for senere år ført sammen med andre vekster på åker og i hage

4) LMD-tall. Fom. 2005 SSB/Kostra

Kilde: Statistisk sentralbyrå

Arealopp gavene bygger på produksjonstilskuddsstatistikken, med et beregnet tillegg for bedrifter som ikke søker om produksjonstilskudd.

For 2011 er det regnet med en nedgang på 86 000 dekar for fulldyrket areal og en økning på 8 000 dekar for ikke-fulldyrket jordbruksareal, slik at det totale jordbruksarealet får en nedgang på 78 000 dekar.

Omdisponering av dyrket jord

Landbruks- og matdepartementets rapporteringsrutiner for registrert omdisponering av dyrket jord ble lagt om fra 2005. Omleggingen har medført en nedgang i det arealet som registreres som omdisponert. Nedgangen regnes ikke for å være reell. Før omleggingen utgjorde den registrerte omdisponeringen av dyrket jord mellom 10 000 og 15 000 dekar per år, men er nå på 7 000–10 000 dekar per år.

Nydyrking

Nydyrkingen har tatt seg noe opp og er satt til 21 000 dekar i 2010 og 2011. Samme anslag er benyttet for budsjettåret.

Tidligere dyrket jord

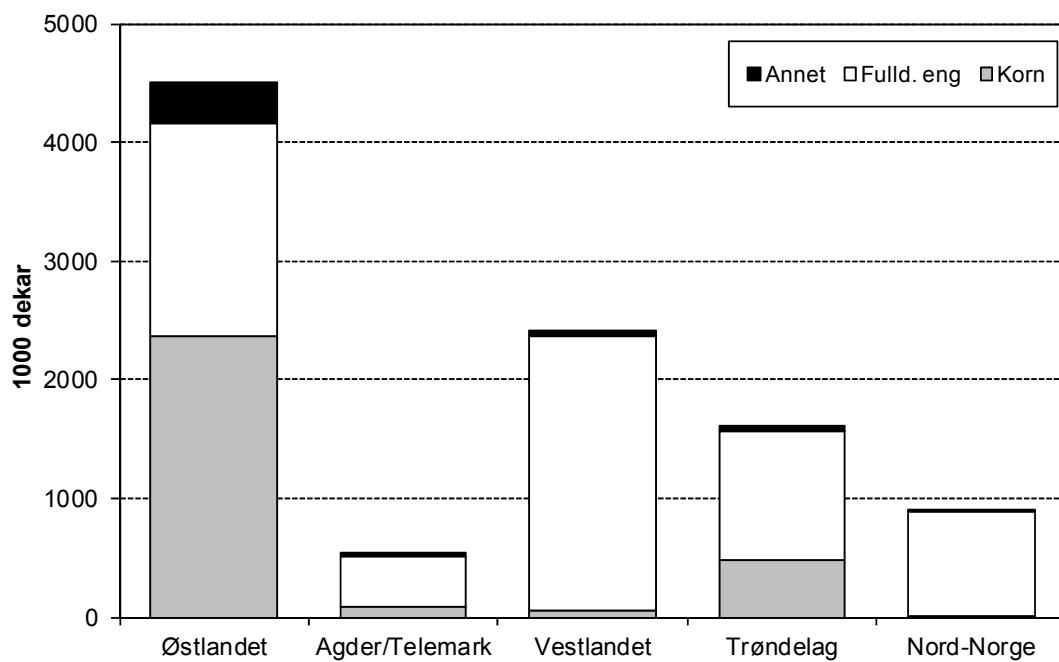
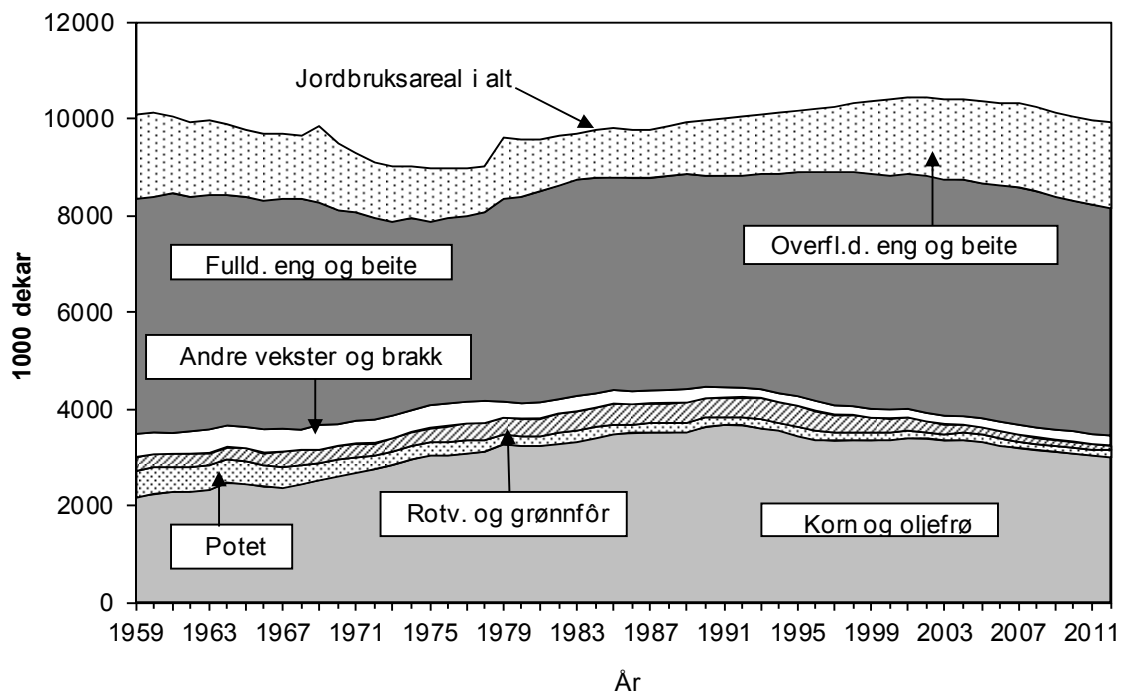
BFJ regner med at 41 000 dekar dyrket jord har gått ut av bruk hvert år i perioden 1999–2010, i tillegg til det dyrkede arealet som er registrert omdisponert. I tiåret før foregikk opparbeiding av tidligere dyrket jord i såpass stor utstrekning at det var en brutto *tilgang* på 4000 dekar per år utenom ordinær nydyrking.

Årsaker til arealnedgang

- Fra 2005 har nytt digitalt kartgrunnlag vært tatt i bruk som kontrollgrunnlag ved søknad om produksjonstillegg. Tall fra SLF viser at arealmålingene fra nytt kartverk i perioden 2005–2011 innebar en engangsreduksjon i arealet på 2,8 prosent i gjennomsnitt i de kommuner i det året kartverket ble tatt i bruk. For øvrige kommuner var nedgangen 0,1 prosent. Ved søknadsomgangen i 2011 var 81 prosent av jordbruksarealet omfattet av det nye kartverket. En kan ikke si hvorvidt nedgangen i kommuner som har tatt i bruk nytt kartverk skyldes mer nøyaktige målinger enn tidligere eller om det er en nedgang som har funnet sted over år og som ikke ble fanget opp av eksisterende kart før nytt kartverk ble tatt i bruk.
- Strukturrasjonalisering, bruk av større maskiner og entreprenørvirksomhet fører til at marginale arealer i større grad blir liggende unyttet.
- Bedre inntektsmuligheter utenfor jordbruket gjør at jordbruksdrift velges bort.
- I distrikter med fraflytting vil generasjonsskifte i mange tilfeller føre til nedleggelse av jordbruksbedriften.

Areal fordelt på vekster

Areal fordelt på vekster er vist i tabell 2.2 og i figur 2.2.

Figur 2.2 Utvikling i jordbruksarealet (øverst), fordelt på regioner i 2011 (nederst)

Det totale jordbruksarealet økte så å si hvert år i perioden 1986–2001, men har deretter gått ned. I følge statistikken er arealet 4,6 prosent lavere i 2011 enn i 2001. Fra 2005 er mye av nedgangen knyttet til nye arealmålinger etter at nytt digitalt kartverk er tatt i bruk. En kan imidlertid ikke si om dette skyldes bedre målemetoder eller andre forhold. Det har vært en nedgangstrend for åkervekstene siden 1990, og den trenden ser ut til å fortsette mens engarealet i større grad har holdt seg oppe.

For budsjettåret forventer BFJ fortsatt nedgang i arealet av fulldyrket jord, men regner med uendret omfang av ikke-fulldyrket jord. Dermed er det regnet med fortsatt reduksjon i det totale jordbruksarealet.

Kornareal

Arealet av korn er synkende, og var 13 prosent mindre i 2011 enn i 1989. Det regnes med at den fallende tendensen vil fortsette i budsjettåret.

I de seinere årene har en sett markerte endringer i arealfordelingen mellom de forskjellige kornslagene. Fram til 2008 økte arealet av hvete på bekostning av havre og bygg mens det deretter har vært en reduksjon. Samtidig har arealet av bygg økt mens arealet av havre har variert mer, men med nedgang i sum. Endringene har sammenheng med forskjeller i lønnsomhet kornslagene imellom samt de klimatiske forholdene for såing høst og vår samt overvintring, spesielt for hvete. Videre har problemer med sopp-, mykotoksiner, medført ønske om redusert havredyrking. Såkorntilgang spiller også inn.

Arealet av oljevekster ligger rundt 50 000 dekar de siste årene.

Potetareal

Økende spesialisering i potetproduksjonen medfører at potetprodusenter med mer enn 100 dekar nå har over 90 prosent av potetarealet. Det totale potetarealet var 129 200 dekar i 2011, en nedgang fra årene før. I budsjettåret er det regnet med 125 000 dekar. Til tross for underdekning av norske poteter i markedet, gode avlinger, økte målpriser ved de siste jordbruksoppkjørene og noteringspriser opp mot øvre prisgrense, har det flere år vært behov for import.

Andre grovfôrvekster

Siden 1989 er arealet av andre grovfôrvekster, det vil si grønnfôr og rotvekster til fôr, redusert med nærmere 70 prosent. Årsaken er økonomiske forhold ved dyrking av slike fôrvekster i forhold til dyrking av andre vekster, eks. gras, og innkjøpt kraftfôr.

Annet areal

Arealet av andre vekster på åker og i hage er en samlepost for en rekke forskjellige vekster, hvor også brakkareal inngår. Arealet forventes å endre seg lite i budsjettåret.

Fulldyrka eng og beite

Dette er areal hvor det dyrkes flerårige grovfôrvekster som kan fornyes ved pløying. Engarealet på fulldyrket jord økte i 1990-årene, som følge av forskyvning fra åker til eng. Siden 1999 har det fulldyrkede engarealet holdt seg tilnærmet uendret, men har gått litt ned de seinere årene.

Overflatedyrket jord og innmarksbeite

Arealet av ikke-fulldyrket jord har vist en sammenhengende økning over lengre tid, men økningen har etter hvert avtatt. Arealtilskudd og ekstensivering av drifta innen grovførbaserte husdyrproduksjoner med øket spesialisert kjøttproduksjon, er sannsynlige årsaker.

Avlinger

Avlingsnivå og avlingsutvikling er vist i tabell 2.3 og i figur 2.3. For budsjettårene forutsettes det normalårsavlinger, beregnet som en trend basert på 12 tre års glidende gjennomsnitt.

Tabell 2.3 Avlinger av forskjellige jordbruksvekster. Kg per dekar. Tallene i parentes angir avlingene i forhold til normalåret som er satt lik 100

	1959	1969	1979	1989	1999	2009	2010	2011*	2012**
Hvete ¹	215 (94)	290 (98)	394 (100)	374 (86)	445 (98)	341 (75)	460 (104)	383 (87)	421 (100)
Bygg ¹	216 (88)	263 (98)	324 (98)	338 (87)	342 (94)	347 (94)	370 (99)	329 (86)	376 (100)
Havre ¹	182 (76)	258 (97)	379 (110)	311 (87)	389 (104)	341 (91)	393 (107)	324 (87)	361 (100)
Poteter	1791 (94)	2 037 (99)	2 028 (91)	2 424 (101)	2 561 (104)	2 419 (94)	2 517 (100)	2 303 (91)	2 509 (100)
Eng til slått på dyrket jord	574 (100)	582 (93)	664 (98)	665 (93)	555 (104)	620 (100)	558 (90)	559 (95)	577 (100)
Jordbruks- produkter i alt ²	(93)	(97)	(96)	(95)	(101)	(96)	(94)	(92)	(100)
Vinterkål	3 733 (98)	3 518 (95)	2 909 (83)	4 419 (115)	4 688 (99)	4 745 (97)	4 394 (92)	4 394 (-)	4 521 (100)
Gulrot	2 960 (114)	3 096 (101)	2 981 (85)	3 819 (109)	3 877 (103)	3 095 (92)	3 309 (101)	3 309 (-)	3 115 (100)
Grønnsaker i alt ³	(96)	(99)	(89)	(107)	(97)	(95)	(102)	(-)	(100)
Epler i alt ^{4,5}	20,3	24,8	18,3	22,6	522	797	804	831	888
Pærer ⁴	18,7	33,0	15,5	11,7	432	669	547	414	559
Jordbær	515	692	907	788	587	604	623	554	652
Solbær ⁶	2,9	3,1	3,7	3,0	363	295	188	238	231

1) Avling med 15 % vann fra og med 1989

2) På mengdebasis fra og med 1993 mot tidligere på førehetsbasis

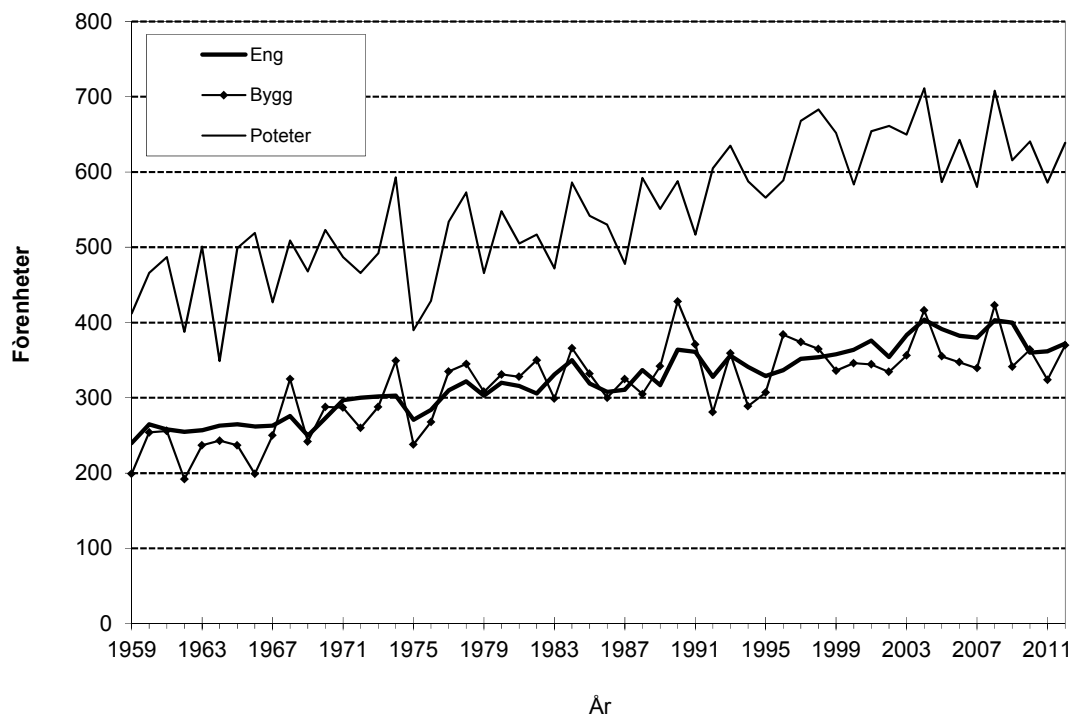
3) Ikke avl.reg. dette året. 2010-avl. er benyttet

4) Per dekar fra og med 1990, tidligere per tre

5) Justert avlingsserie fra og med 1988

6) Per dekar fra og med 1990, tidligere per busk

Kilde: Statistisk sentralbyrå

Figur 2.3 Utviklingen i avlingene for noen vekster, FEm per daa

Etter en lang periode hvor normalårsavlingene har vist en økende trend både for korn og poteter, har det vært nedgang i de senere årene. Økningen i normalårsavlingene for korn som stanset opp i 2006 har i de etterfølgende årene gått ned, men flatet ut deretter.

For poteter har det vært en nedgang og seinere utflating etter at økningen kulminerte i 2007.

Beregningsprinsippene for engavlinger har blitt endret flere ganger, sist med virkning fra 2000. Normalårsavlingene for eng kan dermed ikke beregnes etter tradisjonell metode. Siden 2000 viser gjennomsnittsavlingen en nedadgående utvikling. Dette kan ha sammenheng med ekstensivering av driften, og med reglene for produksjonstilskudd. Engarealet er holdt oppe selv om grovfôrbasert husdyrproduksjon har gått ned.

Avlingstallene for jordbruksvekstene for det reviderte regnskapsåret er basert på Statistisk sentralbyrås registreringer. For det foreløpige regnskapsåret stammer avlingstallene for korn fra oppgaver fra SLF mens avlingene for de øvrige jordbruksvekstene bygger på oppgaver fra fylkesmennenes landbruksavdelinger. De sistnevnte viser forventede avlinger i forhold til normalårsavlinger ved utgangen av oktober.

Avlingstallene for hagebruksvekstene er basert på oppgaver fra SSB.

Avlinger for 2010

For jordbruksvekstene samlet er det regnet med en avling på 6 prosent under normalårsnivå. Korn lå i gjennomsnitt 2 prosent over normalårsnivå mens poteter lå på normalårsnivå. Eng lå 10 prosent under. For grønnsaker var det samlet sett avlinger på normalårsnivå mens avlingen for frukt lå noe under. Bær hadde avlinger rundt normalårsnivå. Gjennomsnittstallene skjuler til dels betydelige variasjoner mellom landsdelene.

Avlinger for 2011

2011 ble samlet sett et svakt avlingsår pga. værforholdene, men med et skille mellom Sør- og Nord-Norge. Sør-Norge var spesielt preget av store nedbørmengder i vekstsesongen og utover høsten. Utgangspunktet for vekstsesongen,- overvintringen og våren, var imidlertid relativt god til tross for til dels tørre forhold på vårparten. De store nedbørmengdene medførte til dels dårlig kvalitet og vanskelige innhøstingsforhold bla. med kjøreskader. Flere steder ble avlingene stående uhøstet. For Nord-Norge var til gjengjeld vekstforholdene jevnt over gode, men noe knapt med nedbør i deler av vekstsesongen. For jordbruksvekstene samlet er det regnet med en avling på 8 prosent under normalårsnivå.

For korn lå avlingene i gjennomsnitt 13 prosent under normalårsnivå mens oljefrø lå 10 prosent under. Vanskelige værforhold ga dårlig kvalitet slik at kun 11 prosent,- mot 56 prosent i 2010, av hveten ble avregnet som matkorn. Av fylkene hadde Nord-Trøndelag de beste avlingene med 10 prosent over normalårsnivå for havre.

Potetavlingen er beregnet til 9 prosent under normalårsavling. For poteter er det betydelig variasjon mellom Sør- og Nord-Norge, fra 50 prosent av normalårsavling i Buskerud til 20 prosent over i Troms og Finnmark.

I gjennomsnitt for landet er engavlingen beregnet til 5 prosent under normalårsavling. De beste avlingene ble oppnådd fra Nord-Trøndelag og nordover med 10–11 prosent over normalårsnivå.

Grønnsaksavlingene var i mindre grad preget av de vanskelige værforholdene mens frukt, i likhet med de fleste andre vekster, hadde lave avlingsnivåer.

For bær var utslagene mindre enn for frukt, men også der klart lavere enn normalårsavling.

Samlet planteproduksjon

Det er regnet med en nedgang i den samlede planteproduksjonen på vel 6 prosent fra 2010 til 2011. Avlingsnivået var særlig lavt i 2011 men det var lavt også i 2010.

For 2012 er det regnet med en økning av produksjon med 6 prosent under forutsetning av normalårsavlinger. Fortsatt forventet arealnedgang demper produksjonsøkningen.

Tabell 2.4 Samlet planteproduksjon, mill. FEm og FEm per dekar¹

	1959	1969	1979	1989	1999	2008	2009	2010	2011*	2012**
Mill. FEm										
Korn, oljefrø og										
erter	421	628	1 351	1 123	1 173	1 362	1 029	1 182	996	1 116
Poteter	238	175	127	106	97	101	85	85	76	80
Grønnsaker o.a. ²	83	67	42	25	11	7	7	7	7	7
Høy	1 192	767	493	358	258	107	86	94	50	52
Silo	136	363	1 013	1 035	1 465	1 647	1 652	1 450	1 505	1 542
Grønnfôr ³	23	38	117	115	85	26	25	23	18	18
Halm	95	118	38	33	24	9	6	9	9	9
Beite ⁴	694	682	638	586	827	825	762	792	755	808
Total planteprod.										
mill. FEm ⁴	2 882	2 838	3 819	3 381	3 940	4 084	3 654	3 642	3 416	3 632
Fem/daa										
jordbruksareal	285	288	398	340	380	399	360	362	342	366

1) FFE = fetningsförenheter (t.o.m. 1992), FEm = förenheter melk f.o.m. 1993). Dessuten beregning på mengdebasis fra og med 1993 mot tidligere på kvalitetsbasis

2) Ekskl. rotvekster til fôr fra 2002

3) Inkl. rotvekster til fôr fra 2002

4) Inkludert utmarks- og fjellbeite

2.2.3 Husdyrbestanden og ytelsen

Husdyrbestanden

Tabell 2.5 viser utviklingen i bestanden av de forskjellige dyreslagene. Bestanden er registrert 1. januar hvert år.

Tabell 2.5 Husdyrbestanden per 1. januar, 1000 stk.

	1959	1969	1979	1989	1999	2009	2011*	2012**
Hest i alt	116,8	41,9	22,0	17,6	22,7	30,7	30,9	31,5
Storfe i alt	1 105	973	1 008	979	1 046	876	860	850
<i>Herav melkekyr¹</i>	<i>598</i>	<i>437</i>	<i>392</i>	<i>344</i>	<i>323</i>	<i>249</i>	<i>241</i>	<i>237</i>
<i>" ammekyr</i>	<i>..</i>	<i>..</i>	<i>2</i>	<i>7</i>	<i>30</i>	<i>58</i>	<i>64</i>	<i>65</i>
Sau > 1 år ²	945	838	968	1 013	1 103	1 029	1 045	1 039
Geit i alt ³	101	92	62	66	54	37	35	34
Svin i alt ⁴	475	658	601	593	439	526	550	542
Høns > 6 mnd. ⁵	3 011	3 836	4 116	3 575	3 140			
Kylling						3 655	9 155	9 190
Mink ⁶	245	792	420	134	70	125	125	135
Rev ⁶	17	40	80	209	105	60	50	50

1) Inkludert ammekyr 1959 og 1969

2) Fra 1979: Vinterförede sauer

3) Fra 1979: Antall melkegeiter

4) Fra og med 1997 antall avlssvin og slaktesvin per 1. januar

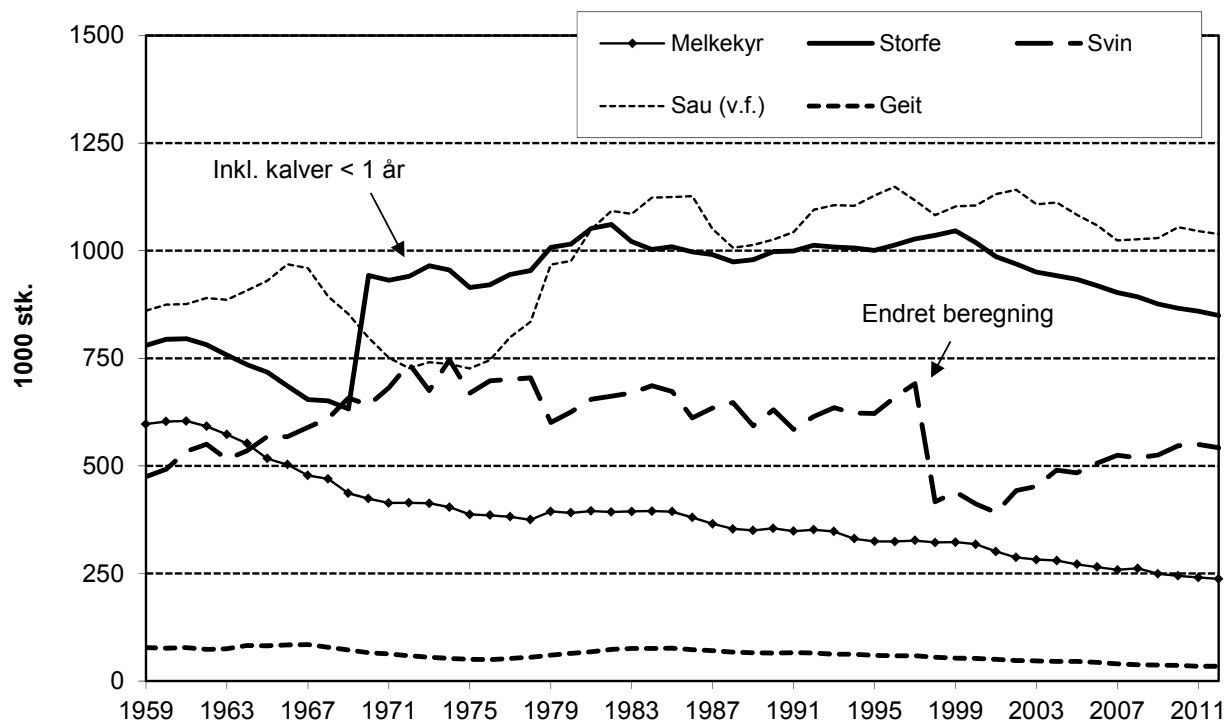
5) Fra 1997 verpehøner over 20 uker. Tatt ut av beregning f.o.m. 2006 på grunn av negativ verdi

6) Avlsdyr per 1. januar ifølge Norges Pelsdyrslag

Kilder: Statistisk sentralbyrå, Landbruks- og matdepartementet og SLF

Storfebestanden har gått markert ned etter 1999. Antall ammekyr øker, men ikke tilstrekkelig til å oppveie nedgangen i antall melkekyr. Nedgangen i antall melkekyr har sammenheng med tilpasningen til et lavere melkeforbruk og høyere ytelse.

Bestanden av sau har svinget noe på samme nivå de siste årene mens bestanden av melkegeiter reduseres. Svinebestanden har økt som følge av forbruksøkning. For høner, som har negativ kjøttverdi, beregnes det ikke buskapsverdi. Bestanden av kylling har økt i takt med forbruksøkningen. Hestebestanden i jordbruket har vist økning gjennom de siste årene. Bestanden av mink har svinget på et forholdsvis jevnt nivå, mens det har vært en nedadgående utvikling for bestanden av rev.

Figur 2.4 Utviklingen i husdyrbestanden. Registreringsdato 1. januar

Ytelse

Avdrått per dyr i tabell 2.6 er beregnet på grunnlag av produksjon og dyretall for de forskjellige dyreslagene. For kumelk er det den totale produksjonen, inkludert svinn, som danner grunnlaget. Det samme gjelder for egg, mens beregningen for geit er basert på nettoproduksjonen. Et svinn på 3 prosent er da holdt utenom. For kjøttlagene er beregningen bygd på samlet matproduksjon til salg og hjemmeforbruk. Den delen av kjøttproduksjonen som går til dyrefôr, er altså ikke med i beregningsgrunnlaget.

Til beregningen av melkeytelsen per ku nytter BFJ et antall årskyr som er beregnet av Prognoseutvalget for kjøtt og melk.

Avdrått i storfekjøttproduksjonen, hvor også kalvekjøtt er inkludert, beregnes per årsku medregnet ammekyr. For sauekjøtt beregnes avdrått per vinterfôra sau, det vil si ut fra dyretallet per 1. januar. For svinekjøtt benyttes totalt antall avlsdyr per 1. januar.

Avdråttsnivået for de forskjellige produksjonene har til dels vært lavere enn hva potensialet tilsier. Til dels skyldes dette tiltak for å begrense overproduksjonen av forskjellige husdyrprodukter. Økt produksjonspotensiale på grunn av avlsmessig

framgang, bedre fôring og bedre stell, er dermed ikke utnyttet. Utformingen av enkelte tilskuddsordninger kan ha bidratt til bedre totaløkonomi ved å holde dyretallet oppe enn å øke ytelsen per dyr.

Tabell 2.6 Produksjon av melk, storfekjøtt, sauekjøtt, svinekjøtt og egg regnet per avlsdyr

År	Melk ¹ per årsku (melkeku) Liter	Melk ² per Melkegeit ⁴ > 1 år Liter	Storfe ³ og kalvekjøtt per årsku ⁵ Kg	Sau/lamme- kjøtt per vinter fôra sau ³ Kg	Svinekjøtt ³ per avlssvin Kg	Egg per høne ⁶ Kg
1959	2 564	283	82	17,3	746	..
1969	4 001	386	134	20,2	805	8,81
1979	4 900	383	177	19,4	725	10,92
1989	5 787	396	216	23,7	852	15,29
1999	5 776	420	273	20,8	1 122	17,46
2000	5 713	427	263	21,3	1 019	17,36
2001	5 736	419	256	21,6	1 121	17,56
2002	5 890	455	261	22,0	1 165	18,27
2003	5 994	464	261	22,1	1 151	18,62
2004	6 088	477	267	23,6	1 142	18,31
2005	6 191	495	273	24,1	1 144	17,67
2006	6 258	493	276	23,9	1 147	18,27
2007	6 442	501	270	23,0	1 201	18,35
2008	6 580	532	273	23,6	1 261	14,60
2009	6 655	559	276	23,4	1 235	15,35
2010	6 761	576	272	23,3	1 253	14,80
2011*	6 751	585	267	22,5	1 321	14,92
2012**	6 832	612	261	23,5	1 336	15,88

1) Bruttoproduksjon

2) Nettoproduksjon

3) Salg og hjemmeforbruk

4) Uten ammegeiter fra og med 1999

5) Melkekyr og ammekyr

6) Per årshøne tom. 2007, per verpehøne > 20 uker per 1.1 fom. 2008

Avdrått til melkekyr har i gjennomsnitt økt med 1,8 prosent per år etter 2000. Ytelsen av geitemelk har gått fram med 3,7 prosent per år fra 2001 til 2011.

Kjøttproduksjonen per årsku har vært økende fra 2001 til 2009, men går litt ned deretter. For de seinere årene har det vært underdekning av norskprodusert storfekjøtt med import også utover import med tollettelser.

For sauekjøtt har avdrått, målt i kg kjøtt per vinterfora sau, holdt seg på omtrent samme nivå de seinere årene. Variasjonene fra år til år har blant annet sammenheng med beiteforholdene.

I perioden 2000–2010 var det en produksjonsøkning per avlsggris på 23 prosent mens økningen i perioden 1989–99 var på 31,7 prosent. Økningen i enkelte år kan være påvirket av produksjonsreguleringer ved overproduksjon.

2.3 Jordbruksavtalen – priser

Prisene på produktene som omfattes av jordbruksavtalen fastsettes som målpriser. Målprisene danner grunnlaget for prisene til produsent, men fastsettes på andre ledd i verdikjeden. I gjennomsnitt for året er målpriser lik maksimalpriser.

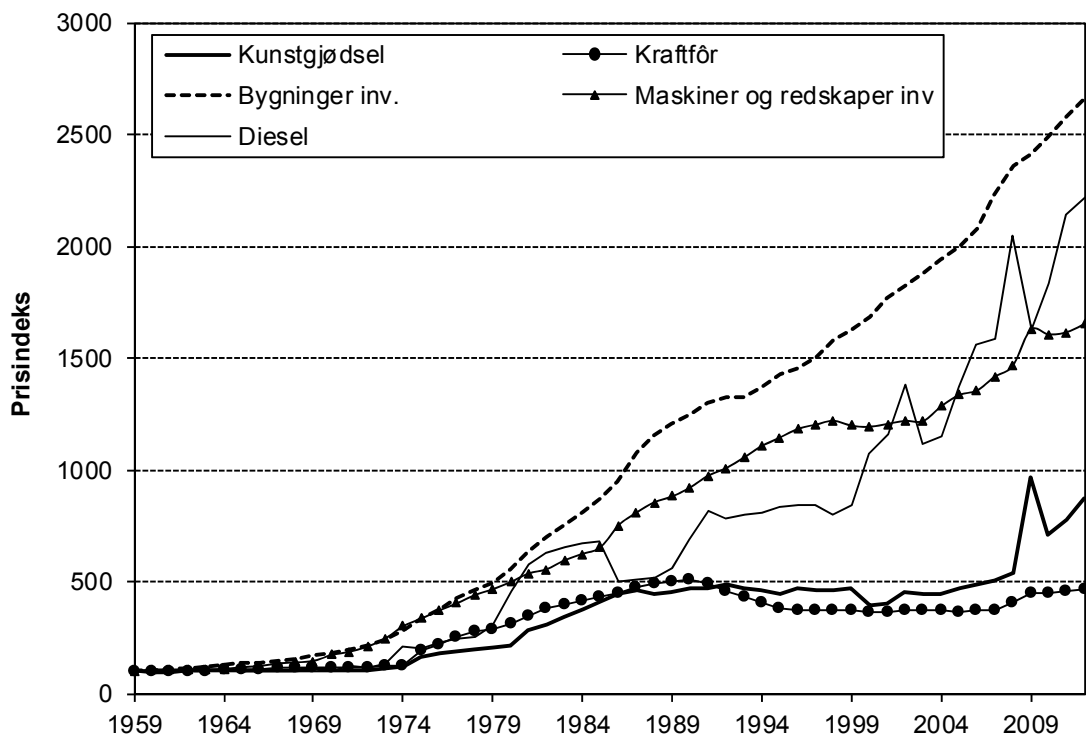
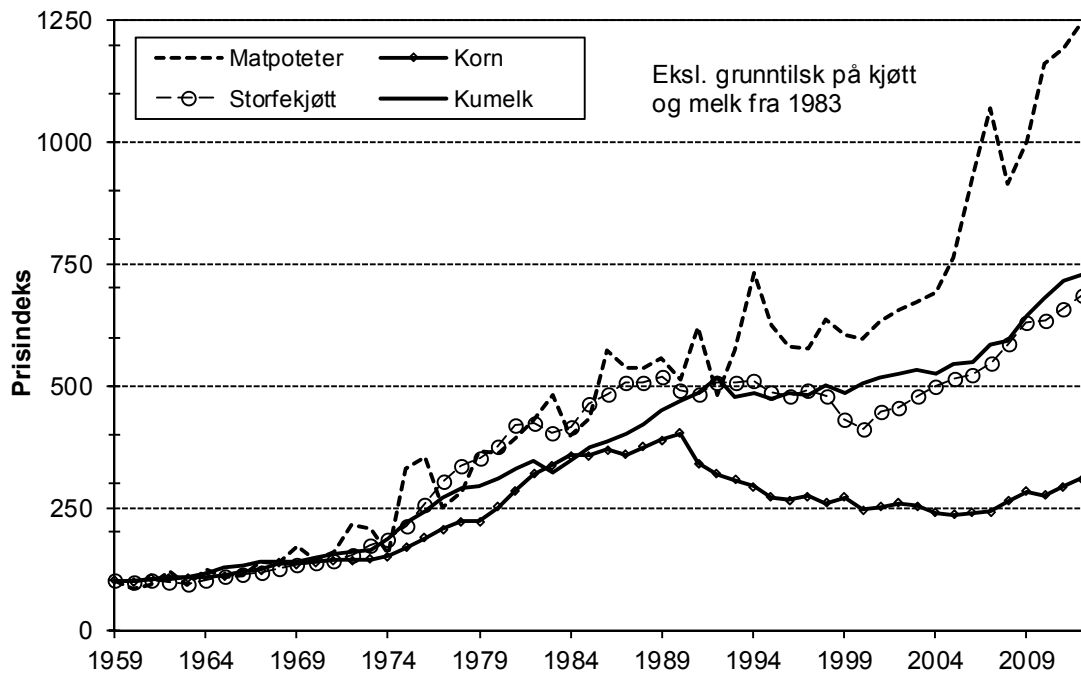
Totalkalkylen skal vise de faktiske utbetalingsprisene til produsent i hvert enkelt år. Disse prisene vil gjenspeile markedsforholdene. Eksempelvis vil overproduksjon vanligvis gi lavere utbetalingspriser enn hva målprisene gir grunnlag for via sviktende markedspriser og økt omsetningsavgift.

Priser og tilskudd for budsjettåret 2012 er anslått med utgangspunkt i de forholdene som var kjent i februar/mars 2012. I tillegg er endringene i jordbruksavtalen i 2012, tatt inn i beregningene. Målprisene endres med virkning fra 1. juli.

Under de enkelte postene er det gjort mer detaljert rede for hvilke forutsetninger prisanslagene for hver enkelt vare er basert på.

2.4 Prisutvikling kostnader

For kostnadsposter som er påvirket av den generelle prisutviklingen, har BFJ i sine beregninger for budsjettåret bygd på anslaget for konsumprisindeksen (KPI) fra Det tekniske beregningsutvalget for inntektsoppgjørene. I beregningsutvalgets rapport fra mars 2012 er den generelle prisstigningen fra 2011 til 2012 anslått til 1,25 prosent.

Figur 2.5 Prisutviklingen for noen produkter og produksjonsmidler

2.5 Etterspørselen etter matvarer

Tabellen nedenfor gir oversikt over forbruket av de viktigste jordbruksproduktene. For poteter, grønnsaker, frukt og bær angis forbruket slik at det inkluderer produkter som dyrkes i villahager. En mer utførlig omtale av forbruket er gjengitt under de enkelte postene.

Tabell 2.7 Forbruket av de viktigste jordbruksproduktene på engrosnivå. Kg/innbygger

	1959	1969	1979	1989	1999	2009	2010	2011*
Matkorn, inkl. ris								
(som mel)	81,8	73,6	77,6	79,5	86,3	87,2	86,9	84,5
Matpoteter ¹	87,6	88,6	74,0	71,2	61,7	52,2	55,8	50,7
Grønnsaker ²	41,9	39,7	46,4	53,2	61,2	69,3	71,6	73,7
Frukt og bær ²	63,9	69,2	75,6	77,8	68,7	89,2	87,8	86,7
Helmelk ³	176,4	175,0	160,1	63,6	32,4	20,2	19,7	19,4
Lettmelk				79,2	72,6	55,4	53,6	54,3
Skummet melk ⁴	11,3	13,9	26,3	32,1	22,2	29,9	29,7	29,7
Yoghurt					6,7	9,6	9,7	9,8
Fløte og rømme ⁵	5,0	6,5	6,6	6,9	6,7	7,2	7,3	7,6
Ost	8,6	8,9	12,0	13,3	14,5	16,1	16,5	16,4
Smør	3,2	5,5	5,4	3,4	3,3	2,9	3,0	3,3
Kjøtt fra husdyr ⁶	34,0	39,1	49,7	48,3	57,7	67,0	68,4	68,7
Egg	8,4	9,9	10,8	11,6	10,3	12,0	12,1	12,3

1) Inklusive foredlede matpoteter, eksklusive potetmel

2) Inklusive villahager til og med 1999

3) Eksklusive kondensert og tørket melk. Inklusive yoghurt til og med 1998

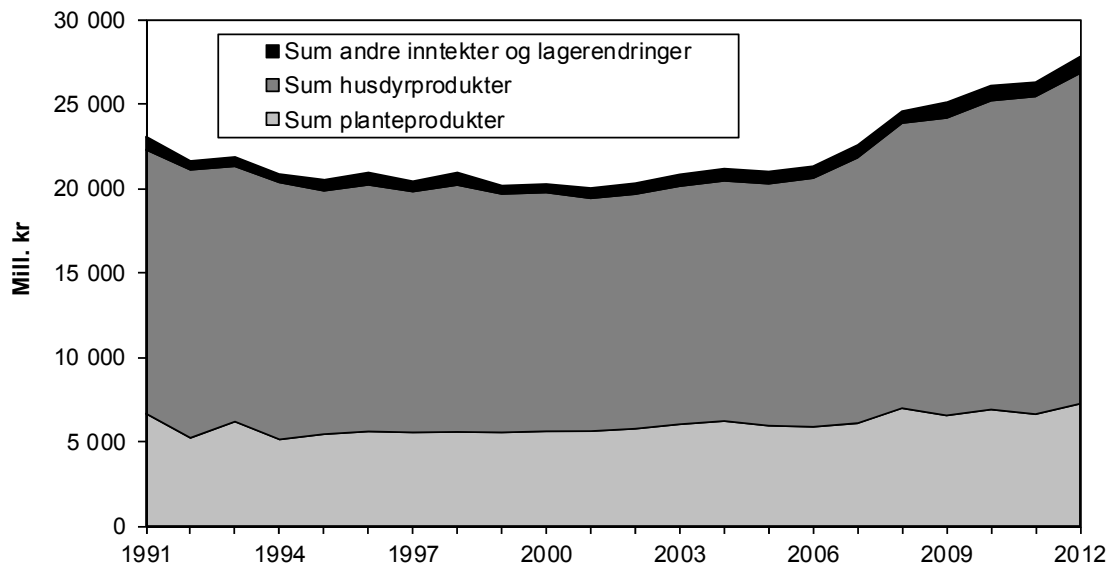
4) Inkl. ekstra lett melk fra 2000

5) Beregnet som 38 prosent fett. Til og med 1990 beregnet som 35 prosent fett

6) Ekskl. grensehandel og biprodukter av kjøtt

3 Inntekter

3.1 Innledning

Figur 3.1 Sum bruttoinntekter ekskl. direkte tilskudd, 1990–2012

Inntektene i jordbruket kommer i grove trekk fra salg av produkter og fra tilskudd. I totalkalkylen inntektsføres også endringer i buskapsverdi, kjøring med jordbrukets maskiner og arbeid knyttet til investeringer. Jf. kapitlene 3.4.1 og 3.4.2.

I kapittel 3 er det gitt en oversikt over inntektsberegningene for de enkelte produktgruppene, mens kapittel 4 handler om posten «direkte tilskudd».

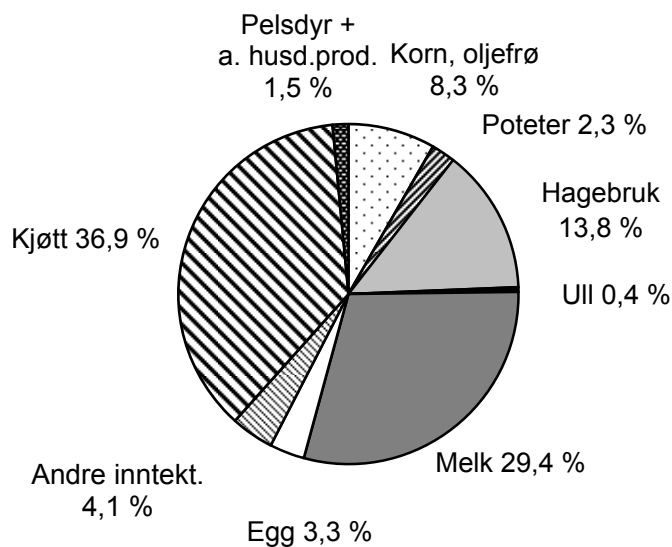
I tabellvedleggene bak i rapporten gis et detaljert bilde av produktmengder, priser og produktverdier. Vedleggene gjelder regnskapsårene 2010 og 2011 og budsjettåret 2012. I budsjettet for 2012 er endringene i priser og tilskudd som følger av jordbruksoppgjøret i 2012, innarbeidet.

En oversikt over inntekter fra de forskjellige planteproduktene er gitt i vedlegg I. Direkte tilskudd presenteres i vedlegg II. Vedlegg IV inneholder oversikt over jordbruksarealet, med fordeling på de enkelte vekstene. Dessuten blir størrelsen på den totale planteproduksjonen, og bruken av planteproduktene, vist der. Husdyrstatus og husdyrproduksjon kartlegges i vedlegg V.

Inntektene i jordbruket, utenom direkte tilskudd, er delt inn i fire hovedgrupper:

1. Inntekter fra planteprodukter
2. Inntekter fra husdyrprodukter
3. Andre inntekter
4. Lagerendringer i buskap

Figur 3.2 viser hvordan produksjonsinntektene i 2011 fordelte seg på ulike produkter. I denne sammenhengen er ikke direkte tilskudd med i produksjonsinntektene. Virkningen av de produksjonsnøytrale tilskuddene, for eksempel arealtilskudd, kommer dermed ikke til uttrykk i figuren.

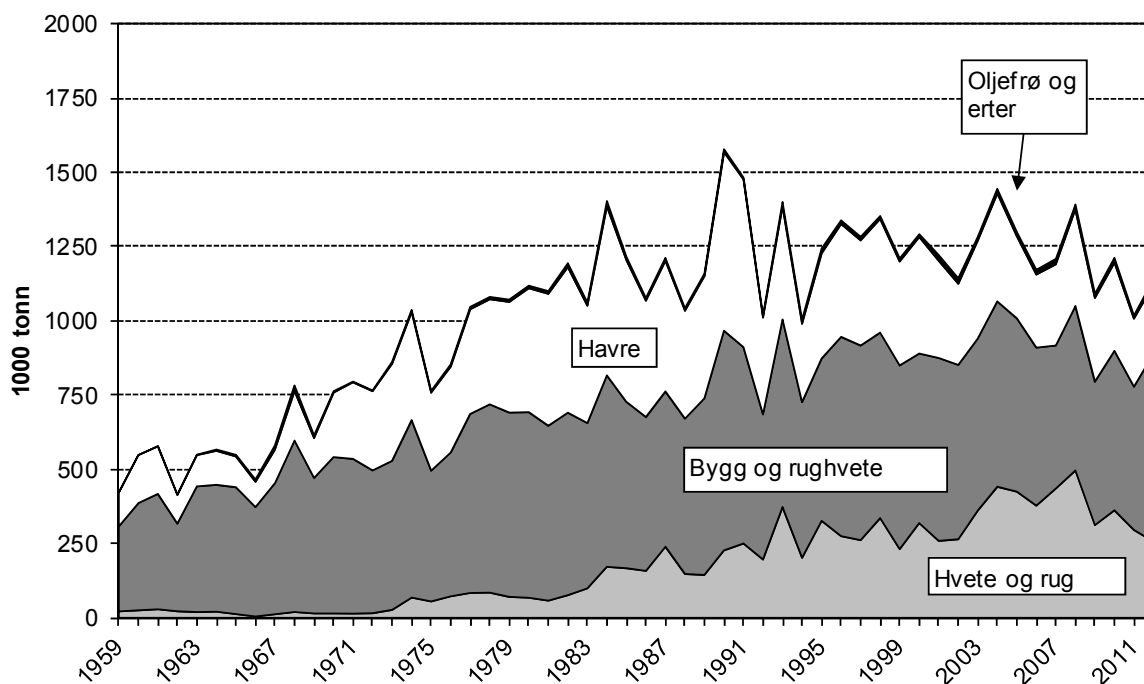
Figur 3.2 Inntektene(ekskl. direkte tilskudd) fordelt på forskjellige produkter. 2011

3.2 Planteproduksjon

3.2.1 Korn, erter og oljefrø

Produksjonsutvikling

I 2011 var kornavlingene, ifølge de foreløpige oppgavene, 11,8 prosent under normalårsnivå. Kornproduksjonen dette året ble på 1 010 300 tonn. Med normalårsavlinger er kornproduksjonen i 2012 beregnet til 1 129 100 tonn.

Figur 3.3 Utviklingen i korn- og oljefrøproduksjonen. 1000 tonn

Produksjonen av korn og oljevekster går også fram av tabell 3.1.

Tabell 3.1 Produksjon av korn og oljevekster, mill. kg 15 prosent vann (8 % for oljefrø)

	Korn	Oljevekster	Erter
1959	422	..	..
1969	605	9,4	..
1979	1 064	8,6	..
1989	1 151	10,4	..
1999	1 219	10,4	..
2005	1 307	10,3	3,7
2006	1 178	9,5	6,2
2007	1 224	9,0	8,9
2008	1 409	9,7	6,7
2009	1 077	6,7	7,0
2010	1 202	10,1	6,4
2011*	1 010	8,0	2,0
2012**	1 129	11,2	7,0

Priser og verditall

Oppgaver fra SLF og Norske Felleskjøp ligger til grunn for verdiberegningen for korn og oljevekster. I tillegg hentes det inn oppgaver fra såvarefirmaer og enkelte andre aktører.

Priser som er fastsatt ved jordbruksoppkjørene, går fram av tabell 3.2.

Ved jordbruksoppkjøret i 2012 ble målprisene fra 1.7.2012 økt med 8 øre per kg for matkorn av hvete og rug, med 7 øre/kg for bygg, havre, fôrhvete, fôrrug og erter og med 14 øre/kg for oljevekster.

Tabell 3.2 Grunn- og målpriser på korn. Øre per kg^{1,2}

	1959	1969	1986	1990	2000	2001 ³	2009	2010	2011	2012
Hvete, matkval. ⁴	90	112	303	321	217	231	248	248	264 ⁶	273
Rug, matkval.	83	105	290	302	201	215	232	232	247 ⁶	257
Fórkorn						185				
Bygg ⁵	70	93	250	277	178	192	214	214	225	232
Havre ⁵	61	86	220	249	159	173	198	195	203	210

1) Målpriser erstattet grunnpriser fra 1.7.2001. Teknisk oppjustering av prisene på 14 øre/kg

2) Gjelder korn med 17 prosent vanninnhold tom. 1988, 15 prosent deretter

3) Noteringsprisene ble nedjustert med 4 øre/kg ved forhandlingsmøte 22. august 2001

4) Proteininnhold i basis kvalitet mathvete ble endret fra 12,5 prosent til 12,0 prosent fra 1. juli 1998

5) Det var målpris på fórkorn fra 2001. Fra 2007 er det målpris på bygg og havre. For bygg og havre er intensjonsprisene oppført for årene 2001-2006

6) Vektet pris for hvete i 2011 ut ifra målpristilllegg 1.7.11 og 1.1.12. Målpris fra 1.1.12 for hvete/rug var 265/249 øre/kg

Ved prisberegningen for 2011 er det tatt utgangspunkt i registrerte produsentpriser fra SLF og noteringspriser fra Norske Felleskjøp (markedsregulator). Avregningspris til produsent er fratrukket omsetningsavgift og kostnader til analyse og avregning.

I 2010 og 2011 var det et trekk for omsetningsavgift på henholdsvis 4,00 og 1,50 øre/kg. Det er regnet med et trekk på 2,17 øre/kg i 2012, det vil si gjennomsnittet av de siste tre årenes trekk.

Kostnaden til analyse og avregning var 1,45 øre/kg i snitt for 2011. Det regnes med samme trekk i 2012.

Det var et gjennomsnittlig trekk for tørking og kvalitet på 6,52 øre/kg i 2010. For 2011 er det regnet med et trekk på 9,97 øre/kg. For budsjettåret regner BFJ med 4,38 øre/kg i trekk for alt solgt korn. Dette tilsvarer gjennomsnittlig kvalitetskorreksjon i perioden 2001–2010.

Tillegg for økologisk vare, KSL-tillegg og tillegg for leveringsavtaler inngår også i produsentprisene. Tillegg for kontraktproduksjon av mathavre, som ikke inngår i prisene, er tatt inn under posten «lokale tillegg».

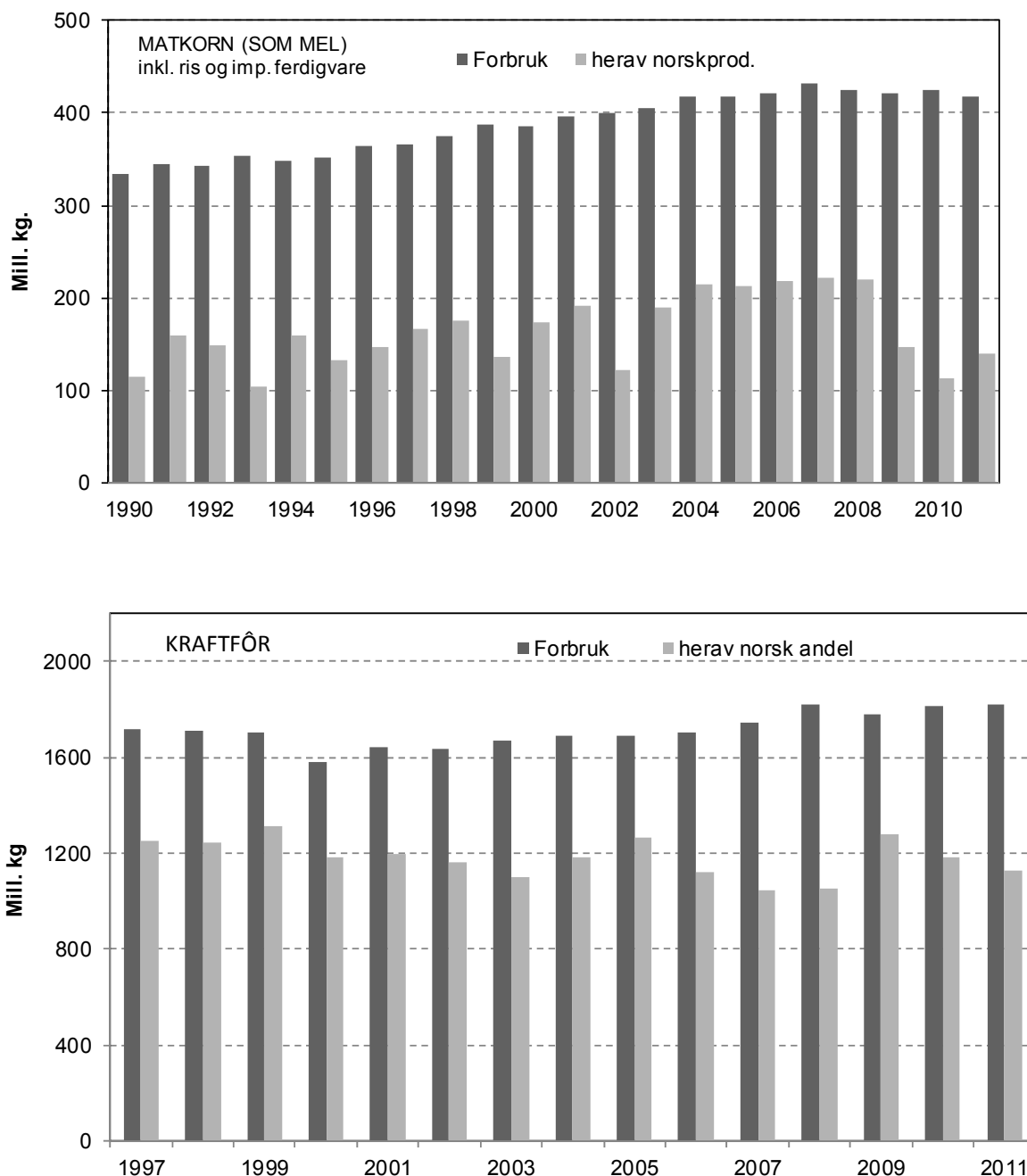
Tabell 3.3 Mengder, priser og verditall for korn, erter og oljevekster

	1959	1969	1979	1989	1999	2010	2011*	2012**
Hvete								
Produksjon, mill. kg	20	11	66	143	230	337	288	237
<i>herav salg, mill. kg</i>	<i>14</i>	<i>9</i>	<i>63</i>	<i>136</i>	<i>226</i>	<i>328</i>	<i>280</i>	<i>228</i>
Utb.pris, øre per kg ¹	90	114	183	330	236	231	237	260
Inntekt, mill. kr	13	10	116	449	532	758	663	595
Rug								
Produksjon, mill. kg	2	4	5	2	6	34	17	29
<i>herav salg, mill. kg</i>	<i>1</i>	<i>2</i>	<i>3</i>	<i>1</i>	<i>6</i>	<i>34</i>	<i>16</i>	<i>28</i>
Utb.pris, øre per kg ¹	83	107	169	295	217	210	218	243
Inntekt, mill. kr	1	3	5	2	12	71	36	69
Bygg								
Produksjon, mill. kg	286	456	620	595	624	550	498	647
<i>herav salg, mill. kg</i>	<i>144</i>	<i>316</i>	<i>468</i>	<i>503</i>	<i>614</i>	<i>536</i>	<i>482</i>	<i>633</i>
Utb.pris, øre per kg ¹	72	97	162	284	196	207	222	221
Inntekt, mill. kr	104	306	757	1 423	1 204	1 108	1 070	1 400
Havre og bl. korn								
Produksjon, mill. kg	114	134	373	411	355	304	236	240
<i>herav salg, mill. kg</i>	<i>41</i>	<i>96</i>	<i>314</i>	<i>386</i>	<i>350</i>	<i>297</i>	<i>229</i>	<i>233</i>
Utb.pris, øre per kg ¹	62	88	150	254	178	187	199	199
Inntekt, mill. kr	26	85	470	979	623	554	458	463
Rughvete								
Produksjon, mill. kg					3,7	-	-	-
<i>herav salg, mill. kg</i>					<i>3,7</i>	<i>0,5</i>	-	-
Utb.pris, øre per kg ¹					197	211	-	-
Inntekt, mill. kr					7,2	0,97	-	-
Erter, mill. kr.						18,1	5,9	20,2
Korn og erter i alt								
Produksjon, mill. kg	422	605	1 064	1 151	1 219	1 232	1 040	1 159
<i>herav salg, mill. kg</i>	<i>201</i>	<i>424</i>	<i>848</i>	<i>1 026</i>	<i>1 200</i>	<i>1202</i>	<i>1 010</i>	<i>1 129</i>
Innt. korn og erter, mill. kr	144	404	1 348	2 859	2 379	2 511	2 232	2 526
Korreksjon for tørking og kvalitet, mill. kr	-	1	-26	-26	-22	-74	-96	-48
Korntrygd mill. kr	18	55	34	33	-	-	-	-
Sært tillegg for bygg, mill. kr	..	1	2	-	-	-	-	-
Geogr.prod.till., mill.kr	-	-	13	142	-	-	-	-
Lokale tillegg, mill.kr	-	-	-	-	3	1	1	1
Oljevekster, mill. kr	..	11	22	45	46	48	38	54
Sum innt. korn, erter og oljev., mill. kr	162	472	1 393	3 053	2 404	2 485	2 176	2 619

1) Inkl. termintillegg

Anvendelse av norskprodusert korn

Mesteparten av norskprodusert korn går til kraftfôr i husdyrproduksjonen, men andelen som brukes til mat, har steget gjennom lengre tid pga. økt hvetedyrking. Hvor mye norsk korn som går til kraftfôr, og hvor mye som blir matkorn, vil variere med produksjon og kvalitet fra år til år. Figur 3.4 viser forbruket av matkorn og kraftfôr med norsk andel. Totalforbruket av matkorn inkluderer importerte kornprodukter, som for eksempel ris, kjeks og knekkebrød mens kraftfôret er på råvarebasis, dvs. karbohydrat, protein og fettråvarer. Andelen norsk matkorn har økt over tid, men går ned fra 2009 pga. lav avling og dårlig kvalitet. Dette slår også noe ut for kraftfôret.

Figur 3.4 Forbruk av matkorn og kraftfôr og norskprodusert andel. Mill. kg

3.2.2 Poteter

Produksjonsutvikling

Tabell 3.4 viser omfanget og anvendelsen av den norske potetproduksjonen. Nettoproduksjonen beregnes ved å trekke fra bruttoproduksjonen et anslått svinn på 10 prosent. Poteter til fôr framkommer som en rest når all registrert anvendelse til salg, pluss det beregnede hjemmeforbruket av matpoteter og settepoteter, og det anslåtte svinnet, er trukket fra.

Tabell 3.4 Omfang og anvendelse av norsk potetproduksjon. Mill. kg

	1959	1969	1979	1989	1999	2010	2011*	2012**
Bruttoproduksjon, mill. kg ¹	989	705	503	494	386	338	302	319
Svinn, mill. kg	99	70	43	49	39	34	30	32
Nettoproduksjon, mill. kg	890	635	460	445	347	304	272	287
Anvendelse, mill. kg;								
Ordinært salg:								
Matpoteter ²	190	198	163	180	111	75	71	73
Eksport	1	0	-	-	-	-	-	-
Statskontr. settepoteter						7	7	7
Potetmel og sprit ³	66	61	65	60	37	46	46	49
Potetmos og -flak, pommefrites, chips etc.	-	20	30	76	104	130	119	123
Ordinært salg i alt	257	279	258	316	252	258	243	252
Hjemmeforbruk:								
Matpoteter ¹	121	95	73	35	4	3	3	3
Fôrpoteter	358	178	70	43	53	18	3	7
Settepoteter ⁴	154	84	60	50	38	26	27	29

1) Potetareal i villahager er inkludert

2) Ny beregningsmetode fra 1984

3) Fra 1999: Til sprit regnes bare poteter brukt direkte til sprit, dvs. ikke inkludert reststivelse fra annen industriell foredling

4) Fra 2000: Settepoteter av egen avl

Priser og verdital

Prisene på matpotet i regnskapsårene blir beregnet på grunnlag av ukentlige prisnoteringer som SLF utfører. For industriepotet er prisene i regnskapsårene innhentet direkte fra foredlingsbedriftene.

Oppgaver over omsatte kvanta av matpotet i regnskapsårene er innhentet fra SLF. Foredlingsbedriftene oppgir hvor store kvanta potet som har gått til industriformål i regnskapsårene og gir dessuten kvantumsanslag for forbruket av industriepotet i budsjettåret.

Totalkalkylen baserer seg på foredlingsbedriftenes oppgaver over forventede priser på industriepotet i budsjettåret. Potetprisene og verdien av den yrkesmessige potetproduksjonen er vist i tabell 3.5. Se også vedleggstabell 3.2. De siste årene har potetprisen ligget langt over målprisnivå. En viktig årsak til det er at potetavlingene i Europa generelt har vært små i denne perioden. Dermed har det ikke vært mulig å regulere prisnivået for norsk

potet ved hjelp av billigere import. Prisen i budsjettåret 2012 tar hensyn til målprisøkningen ved jordbruksoppjøret i 2012.

Tabell 3.5 Verdiberegning av produksjonen¹ av poteter til salg og hjemmeforbruk

	1959	1969	1979	1989	1999	2010	2011*	2012**
Salg og hjemmeforbruk								
Poteter til mat og industri ² , mill. kg	379	389	295	341	265	258	244	252
Priser ved salg, øre per kg								
Matpoteter	34	59	125	191	208	399	410	428
Poteter til potetmel	22	30	54	72	79	55	58	34
Poteter til sprit	21	29	54	45	63	12	6	6
Poteter til mos/flak chips, pommes frites etc.		31	79	132	148	207	210	235
Statskontr. settepoteter						471	480	490
Tilskudd								
Potettrygd, mill. kr	14	6	3	-	-	-	-	-
Tilskudd til statskontr. settepoteter, mill. kr	-	-	3	8	-	-	-	-
Distriktstilskudd for Nord-Norge, mill. kr				1,9	1,9	3,1	2,5	4,2
Sum inntekt, mill. kr	131	204	310	522	424	624	598	654

1) Eksklusive villahager

2) Inkl. statskontrollerte settepoteter f.o.m. 2000

Forbruk av poteter og potetprodukter

Forbruksmønsteret for poteter har endret seg mye over de siste 50 årene. Regulering av matpotetmarkedet ved å la poteter gå til fôr, har fått mindre betydning etter hvert. Matpotetforbruket per person har fram til nylig gått stadig nedover, mens forbruket per person av bearbeidede poteter (pommes frites, mos og chips etc.) har økt. De aller siste årene har imidlertid forbruket av både matpoteter og bearbeidede poteter stabilisert seg noe.

Tabell 3.6 gir en oversikt over forbruksutviklingen for poteter.

Tabell 3.6 Forbruk (engrosnivå) av poteter til mat

	1959	1969	1979	1989	1999	2010	2011*	2012**
Salg og hjemmeforbruk, norsk matpotet, mill. kg ¹	311	308	236	215	115	78	73	76
Importerte matpoteter, mill. kg	-	14	19	5	31	35	40	40
Forbruk matpoteter, mill. kg	311	322	255	220	147	112	114	115
Forbruk matpoteter, kg/innbygger	88	84	63	52	33	23	23	23
Forbruk av bearbejdede poteter, ^{2,3} kg/innbygger	0,0	5,1	12,0	19,9	30,4	33	33	33
Forbruk av poteter i alt ^{2,3} kg/innbygger	88	89	74	71	63	56	56	56

Hvert årstall gjelder fra 1. juli angitte år til 30. juni året etter

- 1) Inklusive produksjon fra villahager
- 2) Eksklusive poteter til potetmel og sprit
- 3) Beregnet som friske poteter

3.2.3 Hagebruksprodukter

Tabell 3.7 Verdital for hagebruksproduktene¹

	1959	1969	1979	1989	1999	2010	2011*	2012**
Grønnsaker i alt inkl. urter, mill. kr ²	98	171	357	687	959	1 599	1 723	1 652
<i>Herav i veksthus, mill. kr³</i>	<i>31</i>	<i>45</i>	<i>111</i>	<i>227</i>	<i>360</i>	<i>675</i>	<i>657</i>	<i>668</i>
Frukt i alt, mill. kr	56	81	46	117	86	151	125	153
Bær i alt, mill. kr	44	87	127	161	173	293	243	306
Blomster etc., mill. kr	87	169	521	1 320	1 336	1 448	1 472	1 507
Emballasjetilskudd, mill. kr	-	-	12					
Distrikts- og kvalitets-tilskudd, mill. kr				45	43	60	62	69
Sum inntekter hagebruksprodukter, mill. kr	285	508	1 064	2 330	2 595	3 551	3 625	3 712 ⁵

- 1) Ekskl. produksjon i villahager f.o.m. 1979
- 2) Inklusive kjøkkenhager på gårdsbruk og uspesifiserte vekster
- 3) Tomat, agurk, salat og urter i veksthus
- 4) Inkl. snittgrønt i 1979
- 5) Inkl. målpristillegg på 25,5 mill. kr ved jordbr.oppgj. 2012

Hagebruksproduktene omfatter grønnsaker og urter, frukt, hagebær og blomster. I vedleggstabell 1.3 er det gitt en detaljert oversikt over kvanta, priser og produksjonsverdi for de forskjellige hagebruksproduktene. Hjemmeforbruket i jordbruket verdiberegnes på lik linje med salgsproduksjonen.

Produksjonsutvikling

Areal- og avlingsutviklingen for grønnsaker, frukt og bær går fram av kap. 2.2.2, men er også nærmere omtalt nedenfor.

Grønnsaker

Areal: Arealet av grønnsaker til salgsproduksjon på friland har økt over tid.

Tabell 3.8 Grønnsakareal, dekar¹

	1959	1969	1979	1989	1999	2010	2011*	2012**
Blomkål	5 430	5 162	6 059	5 781	5 248	4 195	4 195	4 195
Hvitkål	14 242	13 630	11 934	7 829	5 527	4 036	4 036	4 036
Gulrot	12 804	16 540	11 897	11 678	11 825	13 882	13 882	13 882
Purre	892	1 180	1 176	1 454	1 239	1 341	1 341	1 341
Løk	1 688	2 378	3 940	5 322	6 147	6 232	6 232	6 232
Kålrot til mat	..	..	..	..	5 354	4 644	4 644	4 644
Kinakål	..	..	..	3 771	3 493	1 863	1 863	1 863
Hageerter	1 982	5 194	6 037	6 748	7 309	..	7 906	7 750
Broccoli	..	..	..	..	2 308	4 346	4 346	4 346
Isbergsalat	..	..	..	..	2 783	9 911	9 911	9 911
Tomater (veksthus)	752	626	508	390	309	340	340	340
Agurker (veksthus)	..	211	249	230	240	225	225	225
Andre vekster, friland	5 544	1 352	5 874	6 038	11 074	18 105	18 105	18 105
Sum areal, friland ^{1,2}	43 334	46 273	47 674	49 241	59 427	63 151	63 151	63 151
Sum fysisk areal ²	..	..	..	..	58 963	..	..	..
Herav kontraktdyrket areal ³	..	7 392	11 864	12 843	11 250	..	..	..

1) Sammenlignbare arealtall fra 1999

2) Flere hold eller flere vekster etter hverandre på samme areal i samme år regnet bare en gang. Tall mangler for de siste årene

3) Ufullstendige oppgaver etter 1993

Kilde: SSB (SLF 1996–2004). Inkl. Kontraktdyrkernes landslag for erter og bønner fra 2007.

Avlinger: Nedenfor er det gitt en oversikt over avlingene per dekar for de viktigste grønnsakene. For budsjettåret 2012 benyttes normalårsavlinger.

Tabell 3.9 Avlinger i kg per dekar av de viktigste grønnsaker

	1959	1969	1979	1989	1999	2010	2011**2	2012**
Blomkål	1 250	1 285	1 297	1 519	1 609	1 862	1 862	1 687
Høst/vinterhvitkål	3 733	3 518	2 909	4 419	4 688	4 394	4 394	4 521
Gulrot	2 960	3 096	2 981	3 819	3 877	3 309	3 309	3 115
Purre	2 531	1 844	2 146	2 562	1 833	1 829	1 829	1 845
Løk	2 033	2 198	2 596	3 971	3 109	2 828	2 828	2 501
Kålrot til mat	..	..	..	..	3 299	2 733	2 733	2 551
Kinakål	..	..	..	2 697	2 439	2 488	2 488	2 349
Hageerter ¹	633	571	525	577	605			
Broccoli	..	..	..	..	844	921	921	901
Isbergsalat	..	..	..	..	1 831	1 535	1 535	1 585
Tomater, veksthus	12 800	13 600	16 200	22 300	32 000	38 029	38 029	40 700
Agurker, "	15 600	23 800	31 800	38 700	37 200	75 846	75 846	73 700

1) Ikke oppgaver etter 2006

2) Avlingstall for 2011 er ikke klare, benyttet samme avlingstall som i 2010

Kilde: SSB. LPC 1996–2004

Nettoproduksjonen og verdiberegningen bygger på SLFs data for grossistomsetningen, samt på oppgaver fra Kontraktdyrkernes landslag. Det beregnes et tillegg for uregistrert grossistomsetning, direktesalg og hjemmeforbruk.

Tabell 3.10 viser utviklingen i salgsproduksjonen av de viktigste grønnsakvekstene i de siste årene, med anslag for 2012.

Tabell 3.10 Salgsproduksjon av de viktigste grønnsakene. Tonn

	1959 ¹	1969 ¹	1979	1989	1999	2010	2011*	2012**
Blomkål	5 091	4 975	5 894	8 133	6 151	7 369	7 464	7 278
Hvitkål (høst/vinterkål)	46 191	33 494	27 481	28 185	19 033	17 514	17 081	16 803
Gulrot	32 208	40 966	28 372	35 679	36 048	34 551	34 231	34 383
Purre	1 807	2 056	1 893	3 467	2 504	2 442	3 028	2 665
Løk	2 746	4 181	8 899	19 604	13 262	14 239	16 131	14 484
Kålrot til mat	..	..	..	13 141 ²	12 492	12 065	12 335	12 293
Kinakål				13 195	8 117	3 988	3 900	3 964
Erter	1 130	2 373	2 536	4 090	3 510	3 360	3 360	3 360
Broccoli	..	..	..	..	3 983	6 843	7 191	7 053
Isbergsalat	..	..	..	..	2 883	7 818	8 036	8 165
Tomater	7 933	7 066	7 623	8 596	9 275	10 948	9 595	9 755
Agurker ³	3 358	5 775	7 850	10 102	13 512	14 595	13 812	13 959

1) Inkluderer villahageproduksjon

2) Inkluderer neper i 1989

3) Agurk i veksthus og agurk på friland

Kilde: SSB/SLF/Kontraktdyrkernes landslag

Frukt

Omsetningsoppgavene viser at det ble levert 5 254 tonn epler klasse I til konsum i 2011, men ingenting til fabrikk. For pærer 191 tonn klasse I levert til konsum.

Areal: Yrkesproduksjonen er representert ved bedrifter med produksjon på minst ett dekar. Tabell 3.11 viser antall dekar frukt i yrkesproduksjonen. Tendensen har vært en gradvis reduksjon i arealet.

Tabell 3.11 Antall dekar frukt i yrkesproduksjonen

	1989	1999	2010	2011*	2012**
Epler	22 577	18 941	14 277	14 277	14 277
Pærer	4 067	2 152	898	898	898
Plommer	3 460	3 108	4 163	4 163	4 163
Moreller	1 734	2 549	1 952	1 952	1 952
Kirsebær	830	451	475	475	475
Frukt i alt	32 668	27 201	21 765	21 765	21 765

Kilde: SSB/SLF

Avlinger: Tabell 3.12 viser registrerte avlinger i kg per dekar regnskapsårene. Normalårsavlinger er satt inn for 2012.

Tabell 3.12 Avlinger i kg per dekar

	1989	1999	2010	2011*	2012**
Epler	1 311	522	804	831	888
Pærer	578	432	547	414	559
Plommer	639	277	393	363	423
Moreller	433	194	325	258	361
Kirsebær	..	590	539	65	616

Kilde: SSB. SLF 1996–2004

I tabell 3.13 er beregnet netto fruktproduksjon for salg hjemmeforbruk sammenholdt med registrert engrossalg av frukt. Hovedforskjellen mellom den beregnede nettoproduksjonen og det registrerte engrossalget er at det sistnevnte omfatter bare frukt kl. I til friskkonsum. Altså er verken frukt til saftpresseri eller hjemmeforbruk av frukt med i engrossalget.

Tabell 3.13 Nettoproduksjon og registrert engrossalg av frukt. Tonn

	1959 ¹	1969 ¹	1979	1989	1999	2010	2011*	2012**
Sum epler	51 754	42 953	12 644	19 134	8 732	8 924	6 568	8 938
<i>Herav reg. salg²</i>				<i>6 928</i>	<i>6 665</i>	<i>7 028</i>	<i>5 254</i>	<i>7 061</i>
Pærer	7 268	8 154	1 651	912	868	245	225	278
<i>Herav reg. salg²</i>				<i>381</i>	<i>647</i>	<i>206</i>	<i>191</i>	<i>225</i>
Plommer	14 124	10 086	1 638	1 535	554	1 039	922	989
<i>Herav reg. salg²</i>				<i>381</i>				
Kirsebær	2 821	2 704	527	318	186	154	123	149
Moreller ³				346	295	329	359	398
Frukt i alt, nettoprod.	75 967	63 897	16 460	22 245	10 635	11 087	8 612	11 131
<i>Herav</i>								
<i>– salgsproduksjon</i>				<i>21 266</i>	<i>9 741</i>	<i>10 708</i>	<i>8 242</i>	<i>10 770</i>
<i>– registrert salg</i>				<i>7 743</i>	<i>7 312</i>	<i>7 234</i>	<i>5 445</i>	<i>7 286</i>

1) Inklusive fruktproduksjon i villahager

2) Registrert engrossalg kl. I fra Gartnerhallen og private grossister. Tall fra Fruktlagerinspektøren fra 1998. Frukt til saftpresserier kommer i tillegg

3) Engrossalg er ikke registrert

Hagebær

Posten omfatter solbær, jordbær, bringebær, «andre bær» (rips, stikkelsbær og hageblåbær) samt bær i veksthus.

Areal: Tall fra Landbrukstelingen i 2010 viser at bærarealet i yrkesproduksjonen ligger på 19 793 dekar, noe lavere enn tidligere regnet med.

Tabell 3.14 Areal av bær i yrkesproduksjon, dekar

	1979	1989	1999	2010	2011*	2012**
Solbær	2 451	2 737	2 397	2 408	2 408	2 408
Jordbær	15 172	13 774	16 076	13 367	13 367	13 367
Bringebær	798	1 924	2 111	2 892	2 892	2 892
Andre bær				1 126	1 126	1 126
Sum	18 421	18 435	20 584	19 793	19 793	19 793

Kilde: SSB. LPC/SLF 1996–2004

Avlinger: Tabell 3.15 viser registrerte avlinger i kg per dekar regnskapsårene. Normalårs-avlinger er satt inn for 2012.

Tabell 3.15 Avlinger i kg per dekar

	1959	1969	1979	1989	1999	2010	2011*	2012**
Solbær			789	659	363	188	238	231
Jordbær	515	692	900	788	587	623	554	652
Bringebær	420	569	632	718	588	741	709	758
Andre bær						277	67	199

Kilde: SSB. LPC/SLF 1996–2004

Tillegget for hjemmeforbruk av bær er, som for frukt, beregnet med utgangspunkt i forbruk per person.

Tabell 3.16 viser netto bærproduksjon, som omfatter både salgsproduksjon og hjemmeforbruk.

Tabell 3.16 Nettoproduksjon av hagebær. Tonn

	1959 ¹	1969 ¹	1979	1989	1999	2010	2011*	2012**
Jordbær	3 586	8 610	11 033	8 770	7 739	6 695	5 957	7 004
Bringebær	1 474	1 894	439	1 134	1 012	1 726	1 651	1 827
Solbær	5 026	5 169	1 601	1 487	646	365	434	421
Andre bær						249	60	179
Hagebær i alt	23 185	26 011	14 705	12 775	10 008	9 035	8 102	9 431
<i>Herav salgsprod.</i>	-	-	14 506	12 617	9 916	8 973	8 043	9 375

1) Inklusive bærproduksjon i villahager

Blomster

Totalkalkylens mengdetall for blomsterproduksjonen går fram av tabell 3.17.

Tabell 3.17 Produksjon av blomster og andre pryddplanter. 1000 stk.

	1979	1989	1999	2010	2011*	2012**
Snittblomster	81 214	92 924	114 893	90 363	89 609	85 661
Blomstrende potteplanter	16 536	30 383	38 176	34 176	33 834	35 575
Dekorasjonsplanter	3 541	10 084	4 477	3 152	3 410	3 549
Utplantingsplanter	20 250	28 112	32 369	55 611	52 063	54 450

Kilde: SSB/ Norsk Gartnerforbund

Priser og verditall for grønnsaker, frukt, bær og blomster

Verdien av grønnsakproduksjonen var 7,8 prosent høyere i 2011 enn i 2010, ifølge beregningene i totalkalkylen. Økningen skyldes i hovedsak høyere priser, volumet økte med 0,6 prosent. Under forutsetning av normalårsavlinger i 2012 og at prisene utvikler seg i samsvar med målprisene fra jordbruksoppkjøret 2012, er det regnet med at verdien av grønnsakproduksjonen går ned med 3 prosent i budsjettåret. Dette skyldes både beregnet produksjons- og prisnedgang.

SLFs prisregistreringer ligger til grunn for mesteparten av prisberegningen for grønnsaker. For kontrakt dyrkede grønnsaker brukes oppgaver fra Kontrakt dyrkernes landslag.

Priser på epler og pærer til konsum beregnes ved hjelp av oppgaver fra SLF. Priser på pressfrukt er oppgitt av Gartnerhallen. Verdien av fruktproduksjonen viser en nedgang på 17 prosent fra 2010 til 2011. Dette skyldes en nedgang i volumet på omlag 22 prosent, mens prisene steg med noe i underkant av 7 prosent. Med normalårsavlinger i 2012, og med de målprisene som jordbruksoppkjøret 2012 legger opp til, vil verdien av fruktproduksjonen øke med 25 prosent fra 2011 til 2012. De store svingningene kan forklares med at vekstsesongen 2011 var spesielt dårlig for frukt.

Verdien av bærproduksjonen er beregnet å ha gått ned med nær 17 prosent fra 2010 til 2011. Både volumet og prisene gikk ned i 2011, henholdsvis med 10 og 8 prosent. For budsjettåret 2012 er verdien beregnet å bli 25 prosent høyere enn i året før.

Priser som gjelder blomstersektoren, innhentes fra utvalgte engrosforhandlere.

Distrikts- og kvalitetstilskudd for frukt, bær og grønnsaker inntektsføres under hagebruksposten. Beløpene framgår av tabell 3.18.

Tabell 3.18 Mengder, priser og verditall for hagebruksvekstene¹

	1959	1969	1979	1989	1999	2010	2011*	2012**
Grønnsaker²								
Bruttoprod. inkl. salatvekster mill. kg	156	167	169	187	178	184	179	173
Priser, kr/kg:								
Blomkål	1,19	2,35	3,71	4,36	6,68	8,37	9,36	9,41
Hvitkål	0,32	0,77	1,56	1,69	2,22	3,67	3,99	3,92
Gulrot	0,66	0,91	1,59	2,84	3,58	5,23	6,51	6,00
Tomater	3,04	3,90	6,70	9,89	14,65	17,97	19,02	19,16
Inntekter								
Grønnsaker i alt inkl. urter, mill. kr ³	98	171	357	687	956	1 599	1 723	1 675
<i>Herav i veksthus, mill. kr⁴</i>	<i>31</i>	<i>45</i>	<i>111</i>	<i>227</i>	<i>360</i>	<i>675</i>	<i>657</i>	<i>670</i>
Frukt								
Bruttoproduksjon, mill. kg ⁵	98,1	86,6	30,0	34,5	12,4	14,5	14,3	15,9
Priser, kr/kg:								
Epler	0,73	1,07	2,52	4,38	6,90	9,77	10,50	10,89
Plommer	0,54	1,95	3,23	8,91	16,81	26,17	26,74	26,94
Inntekter								
Frukt i alt, mill. kr	56	81	46	117	86	151	125	156
Bær								
Bruttoproduksjon, mill. kg ⁵	29,0	32,5	25,5	18,0	12,4	11,2	10,1	11,8
Priser kr/kg:								
Jordbær	2,96	4,25	9,01	13,26	17,79	33,47	29,67	32,62
Solbær	2,62	3,43	8,98	11,45	7,02	10,82	10,16	10,41
Inntekter								
Bær i alt, mill. kr	44	87	127	161	173	293	243	305

1) Ekskl. produksjon i villahager fra og med 1979

2) Bruttoproduksjon er fra og med 1999 regnet som areal ganger avling

3) Inklusive kjøkkenhager på gårdsbruk og uspesifiserte vekster

4) Tomat, agurk, salat og urter i veksthus

5) Gjelder fra og med 1999 bare yrkesproduksjon, ekskl. prod. i kjøkkenhager og villahager

Tabell 3.18 forts. Mengder, priser og verdi for hagebruksvekstene

	1959	1969	1979	1989	1999	2010	2011*	2012**
Blomster								
<u>Priser, kr/stk:</u>								
Snittblomster ¹	..	..	2,62	4,64	3,73	3,10	2,97	2,94
Blomstrende potteplanter			9,75	13,24	11,53	16,52	16,76	16,80
<u>Inntekter</u>								
Blomster, mill. kr	88	169	521	1 320	1 307	1 448	1 472	1 507
Emballasjetilskudd, mill. kr	-	-	12,4					
Distrikts- og kvalitets- tilskudd, mill. kr				45,2	42,7	59,5	62,5	69,2
Sum inntekter fra hage- bruksprodukter, mill. kr	285	508	1 064	2 330	2 525	3 551	3 625	3 712

1) Inkl. snittgrønt i 1979

Forbruk av grønnsaker, frukt og bær

Grønnsaker

Tabell 3.19 viser, på engrosnivå, det totale norske forbruket av grønnsaker. Summen av norskprodusert og importert mengde er fratrukket det kvantumet som har gått til eksport. «Sum norsk produksjon» i tabellen omfatter bare grønnsaker som er dyrket hagebruksmessig sammenheng. I beregningen av forbruket årene før 1999 er produksjonen i villahager inkludert. Forbruket per person er stigende, men varierer beregningsmessig mellom år, særlig på grunn av variasjoner i norsk produksjon.

Tabell 3.19 Engrosforbruk av grønnsaker. Mill. kg^{1 2}

	1959	1969	1979	1989	1999	2010	2011*	2012**
Norsk produksjon								
Hovedkulturene ³	98	97	97	112	97	102	101	100
Andre grønnsaker inkl. salatvekster og kålrot	17	21	34	41	45	50	52	51
Kjøkkenhager og uspes. Grønnsakvekster	15	16	15	16	5	10	9	9
Sopp	0	0	1	1	1	1	1	1
Sum norsk produksjon	130	134	147	170	148	163	163	161
Import⁴								
– friske			31	34	67	109	116	109
– konserveres	20	19	11	27	48	69	75	70
Eksport i alt ⁴	1	0	0	6	2	0	0	0
Forbruk av grønnsaker i alt ⁵	149	153	189	225	270	341	354	340
Forbruk, kg per innbygger ⁵	41,9	39,7	46,4	53,2	60,4	69,7	71,5	67,7

1) Årstallene gjelder fra 1. juli angitte år til 30. juni året etter

2) Serien før og etter 1996 er ikke direkte sammenlignbar pga. ny hagebruksstatistikk

3) Til hovedkulturene hører blomkål, hvitkål, gulrot, purre, løk, salatagurk og tomat

4) Nettoimport fra 2007

5) Ekskl. villahageproduksjon fra og med 1979

Frukt og bær

Det aller meste av norsk forbruk av frukt og bær er basert på import. Siden 1999 har importen utgjort over 90 prosent av det totale forbruket. Tabell 3.20 presenterer engrosforbruket av frukt og bær. For årene etter 1998 er ikke forbruket av frukt og bær fra villahager, og heller ikke forbruket av skogsbær, tatt med.

Tabell 3.20 Engrosforbruk av frukt og bær. Mill. kg^{1,2}

	1959	1969	1979	1989	1999	2010	2011*	2012**
Norsk produksjon								
Frukt	76	64	23	29	11	11	9	11
<i>Herav registrert salg³</i>	..	..	..	<i>8</i>	<i>7</i>	<i>9</i>	<i>7</i>	..
Hagebær	23	26	20	17	10	9	8	9
Skogsbær ⁴	10	10	11	11	..	..	..	..
Sum norskprodusert frukt og bær	109	100	54	57	21	20	17	20
Import, frisk frukt ⁵	105	143	182	189	224	307	305	306
<i>Herav epler og pærer</i>	<i>25</i>	<i>27</i>	<i>60</i>	<i>53</i>	<i>62</i>	<i>73</i>	<i>72</i>	<i>73</i>
Import av konservert og tørket frukt ⁵	13	26	34	40	51	76	77	77
Import, bær ⁵	0	0	3	10	14	26	30	27
Eksport, frukt og bær ⁵	0	2	2	3	3			
Forbruk av frukt og bær i alt, mill. kg ⁶	227	267	271	293	307	429	429	431
Forbruk, kg per innbygger ⁶	63,9	69,2	75,6	77,8	68,7	87,8	86,7	85,8

1) Årstallene gjelder fra 1. juli angitte år til 30. juni året etter

2) Det er brudd i tallseriene i 1996 på grunn av ny hagebruksstatistikk

3) Registrert engrossalg hos Gartnerhallen og andre grossister kl. I, for epler, pærer og plommer

4) Ikke beregnet for årene etter 1998

5) Nettoimport fra 2007

6) Produksjonen i villahager er inkludert for perioden 1979–1998

3.2.4 Andre planteprodukter

Posten omfatter salg av stråfôr og «andre frø til modning». «Andre frø til modning» er norskproduserte frø fra engvekster, rotvekster og grønnsaker. Stråfôr omfatter høy, rundballefôr og halm til sektorer utenom jordbruket, foruten gras til framstilling av grasmel og fôrpellets

Tabell 3.21 Mengder, priser og verditall for andre planteprodukter

	1959	1969	1979	1989	1999	2010	2011*	2012**
<u>Innenlandsk salg av</u>								
<u>stråfôr, mill. kg:</u>								
Høy	1,0	4,4	11,1	18,1	33,7	65,8	66,4	66,9
Rundballefôr					10,4	32,9	33,2	33,4
Gras til grasmel, fôrpellets og briketter	7,8	9,1	14,2	10,7	1,5			
Halm	4,5	6,1	6,0	6,0	2,7	-	-	-
Eksport av stråfôr	1,4	0,3	-	-	0,0	0,07	0,05	0,02
<u>Priser, øre/kg</u>								
Høy, innenlandsk salg	26	40	107	175	200	264	279	279
Rundballefôr					39	42	42	42
Grasmel og fôrpellets	-	22	46	66	41			
Halm	11	16	30	57	51	-	-	-
Inntekt fra stråfôr, mill. kr	3	5	20	42	73	187	199	201
<u>Andre frø til modning:</u>								
<u>Engfrø</u>								
- tonn				3 094	2 198	2 038	1 016	1 929
- kr/kg				31,24	21,25	24,77	24,42	27,77
<u>Rotvekst- og grønnsakfrø</u>								
- tonn				4	1	1	1	1
- kr/kg				50	408	500	200	100
Inntekt fra «andre frø til modning», mill. kr				97	47	51	25	54
Sum andre planteprod., mill. kr	3	5	20	139	120	238	224	254

Innenlandsk salg av høy og rundballefôr (og tidligere også halm til fôr) blir beregnet på grunnlag av antall hester utenom jordbruket. I de siste årene har eksporten av høy og halm vært ubetydelig.

Priser på høy og rundballefôr hentes nå inn fra noen av de største aktørene i markedet på Østlandet. Prisene er omregnet til å gjelde avlingsår.

Salget av høy og rundballefôr øker som følge av en økende hestebestand utenom jordbruket. Salget av grasmel og pellets er satt lik produksjonstallene. Se tabell 3.21 og vedleggstabell 1.3.

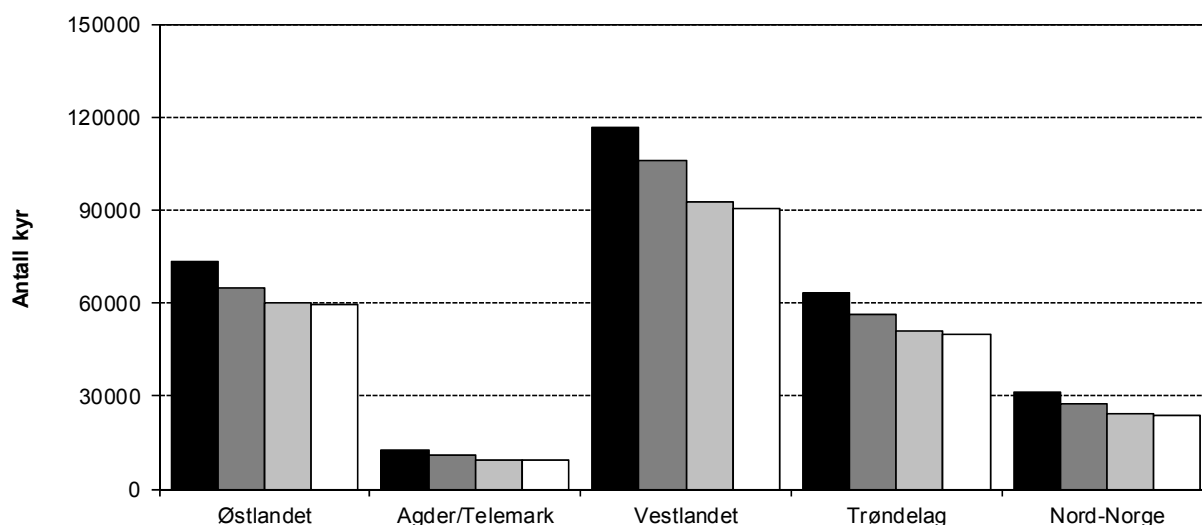
3.3 Husdyrproduksjoner

3.3.1 Melk

Produksjonsgrunnlag for kumelk

Kubestand og besetningsstørrelse: Melkekubestanden per 1. januar 2011 var på 240 935 kyr, ned ca. 4 000 kyr i forhold til 1. januar 2010. Melkekubestanden per 1. januar 2012 var på 237 432 kyr, altså en nedgang på 3 500 kyr. Til inngangen av 2013 er det prognosert en økning i melkekubestanden på ca. 6 600 dyr. Tallet på ammekyr økte med ca. 3 000 dyr i 2011 og regnes å øke med 1 000 dyr i 2012. Tom. 2012 har det vært en nedgang i totalt antall kyr over lang tid.

Den regionale fordelingen av kubestanden er vist i figur 3.5.

Figur 3.5 Antallet melkekyr i henholdsvis 2000, 2005, 2010 og 2011 fordelt på regioner

Totalt var det i Norge 10 540 jordbruksbedrifter med melkekyr per 31. juli 2011, en nedgang på 591 bedrifter fra 2010. Den gjennomsnittlige besetningsstørrelsen var på 22,1 kyr i 2011. Året før var den på 21,4 kyr.

Regionvis varierte den gjennomsnittlige besetningsstørrelsen i 2011 fra 18,3 kyr på Vestlandet utenom Rogaland til 26,7 kyr i Rogaland. I figur 3.5 inngår Rogaland i Vestlandet. Rogaland hadde 46 prosent av kyrne for hele Vestlandet i 2011. For 2012 er det forventet en gjennomsnittlig besetningsstørrelse per jordbruksbedrift for landet totalt på 23,5 kyr.

Ytelse: Ved beregningen av ytelse per ku benytter BFJ et beregnet gjennomsnittlig kutall for året. Dette gjennomsnittlige kutallet blir beregnet av Prognoseutvalget for melk. Fra 2010 til 2011 gikk ytelsen ned med 10 liter per årsku. Melkeytelsen er anslått å øke med om lag 81 liter per årsku i 2012.

Produksjon og anvendelse av kumelk

I 2002 opphørte den bevisste nedskaleringen av norsk melkeproduksjon. Seinere er melkekvoteene gjort omsettelige, innenfor et regelverk som gradvis er blitt mindre restriktivt. Meierileveransen er etter hvert stabilisert på rundt 1 500 mill. liter. For 2012 er det forventet en meierileveranse på 1 500 mill. liter.

Tabell 3.22 Produksjon og ytelse, kumelk

	1959	1969	1979	1989	1999	2010	2011*	2012**
Nettoproduksjon, mill. liter	1 492	1 679	1 816	1 945	1 790	1 591	1 560	1 585
Bruttoproduksjon, mill. liter	1 538	1 731	1 872	1 980	1 824	1 623	1 591	1 616
Liter per årsku, (brutto) ¹	2 564	4 001	4 900	5 787	5 776	6 761	6 751	6 832
Endring i ytelse per år, liter ²		144	90	89	-1	106	-10	81

1) 1959 og 1969: Gammel metode for beregning av årskyr

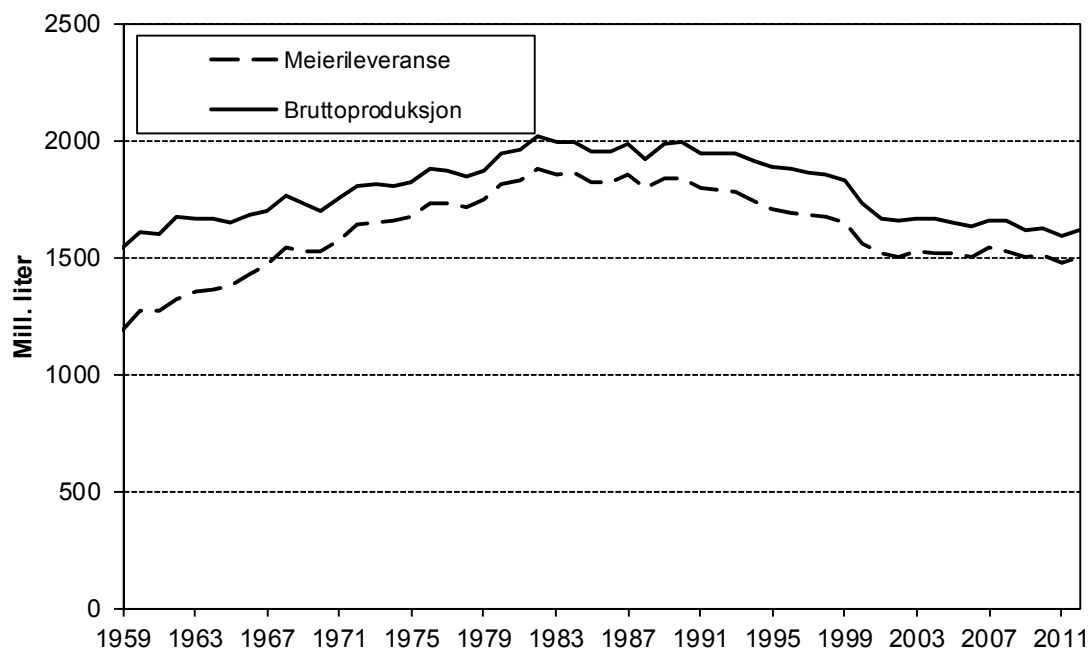
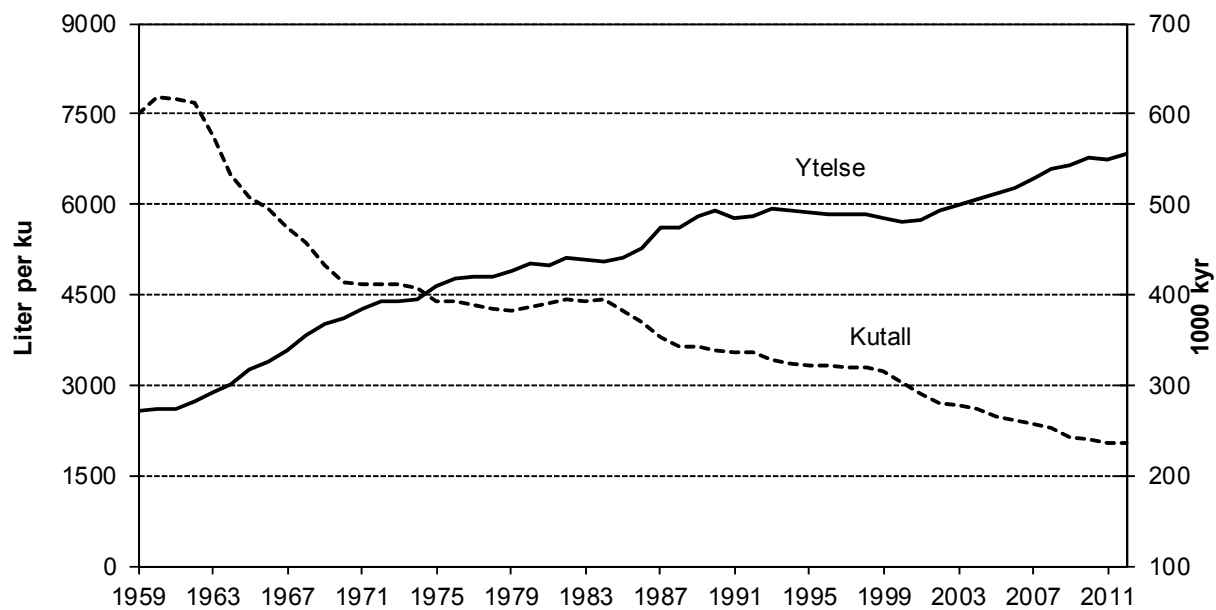
2) Endring i gjennomsnitt per år i perioden fra forrige oppgitte tall

Tabell 3.23 Produksjonen og bruken av melk. Mill. liter

	1959	1969	1979	1989	1999	2010	2011*	2012**
<u>Kumelk</u>								
Nettoproduksjon	1 492	1 679	1 816	1 945	1 790	1 591	1 560	1 585
Meierileveranse ¹	1 189	1 528	1 742	1 835	1 647	1 506	1 476	1 500
Direkte salg	72	32	12	5	–	–	–	–
Hjemmeforbruk	156	74	28	13	7	2	2	2
Lokal foredling						1,1	1,1	1,2
Fôr ²	75	42	29	92 ²	135	82	81	82
<u>Geitemelk</u>								
Nettoproduksjon	20,2	26,5	23,6	27,0	22,0	21,1	20,2	20,9
Meierileveranse	17,8	25,1	22,2	25,7	21,5	20,0	19,5	19,7
Annet salg	1,6	1,0	1,0	0,9	0,2	0,7	0,8	0,8
Hjemmeforbruk	0,3	0,1	0,1	–	–	–	–	–
Fôr	0,5	0,1	0,1	0,4	0,4	0,4	0,4	0,4

1) Inkl. salg av gårdssmør fra og med 1996

2) Beregningen er, fra og med 1989, endret fra normert behov for kalver til en restmengde: «Ikke levert meieri» og «ikke hjemmeforbruk eller svinn»

Figur 3.6 Kutall og ytelse per ku. Bruttoproduksjon og meierileveranse

Priser og verditall

Verdiberegningene for melk tar utgangspunkt i TINE BAs regnskap.

Verdien av meierienes produsentveiledning inntektsføres under «melk» i total kalkylen, men føres samtidig som en kostnad under «andre kostnader».

Inntektene i meieribruket er avhengige av salgsutviklingen for de ulike melkeproduktene. Dette gjelder først og fremst det innenlandske salget, men også for produktene som eksporteres. Salg av konsummelk, som krever minst behandling på meieriene, gir de høyeste inntektene. Deretter følger ost, og til sist smør og tørrmelk.

Tabell 3.24 viser utviklingen i utbetalingene av distriktstilskudd og kvantumsavgrenset tilskudd.

Melkeprisene er beregnet uten distriktstilskudd og grunntilskudd. Produsentenes fraktandel er trukket direkte i melkeoppgjøret og kommer ikke til syne på verken inntekts eller kostnadssiden. I verdiberegningen føres distrikts- og grunntilskuddet som egne poster under «melk». Målprisen på ku- og geitmelk ble økt med 9 øre/liter fra 1.7.2012 ved jordbruksoppgjøret 2012. Av tabell 3.25 framgår priser, mengder og de andre variablene som tas hensyn til når verdien av melkeproduksjonen beregnes. Posten for salg av melkekvoter gjelder betaling for kvoter som er solgt, men ikke videresolgt.

Tabell 3.24 Distriktstilskudd i melkeproduksjonen.¹ Mill. kr

	1959	1969	1979	1989	1999	2009	2011*
Distriktstilskudd²							
Sone A			15	12	-		
Sone B			30	106	29	34	35
Sone C			33	80	60	64	64
Sone D	44	63	125	297	177	184	196
Sone E			16	65	54	57	58
Sone F			11	30	31	31	29
Sone G			35	60	52	48	47
Sone H				20	4	4	4
Sone I					19	22	22
Sone J				23	20	20	19
Tilskudd til Finnmark ³	3	3	4	-	-		
Avkorting for maksimal tilskuddsutbetaling				7			
Sum distriktstilskudd	47	66	265	688	447	464	474
Kvantumsavgrenset tilskudd ⁴	-	-	471	1829	-	-	-
Driftstilskudd	63	-	-	-	-	-	-

1) Omfatter også geitemelk. Korrigeringer og periodisering i meieriselskapene kan gi mindre avvik fra sumbeløp postert i total kalkylen og statsregnskapet

2) Satser gjeldende for 2011: Sone A 0 øre, B 11 øre, C 28 øre D 39 øre, E 49 øre, F 62 øre, G 87 øre, H 108 øre, I 166 øre og i sone J 175 øre

3) Tilskudd til Finnmark er tatt bort i den tradisjonelle form fra 1.7.1988. Tilsv. beløp er finansiert over riksoppgjøret og inngår dermed i den beregnede melkeprisen

4) Omgjort til driftstilskudd melk fra 1.7.1990. Tilskuddet føres under posten «direkte tilskudd».

Tabell 3.25 Produksjon, priser, tilskudd og verdital i melkeproduksjon

	1959	1969	1979	1989	1999	2010	2011*	2012**
<u>Kumelk</u>								
Nettoproduksjon, mill. liter	1 492	1 679	1 816	1 945	1 790	1 591	1 560	1 585
<i>Herav salg og hjemme- forbruk, mill. liter</i>	<i>1 417</i>	<i>1 634</i>	<i>1 782</i>	<i>1 854</i>	<i>1 654</i>	<i>1 509</i>	<i>1 479</i>	<i>1 503</i>
Utbetalingspris, øre/liter ¹	65,14	92,20	191,87	293,81	317,87	445,39	469,73	476,66
Inntekt fra kumelk, Ekskl. tilskudd, mill. kr	923	1 507	3 419	5 446	5 258	6 723	6 949	7 165
<u>Geitemelk</u>								
Nettoproduksjon, mill. liter	20,2	26,5	23,6	27,0	22,0	21,1	20,7	20,9
<i>Herav salg, mill. liter</i>	<i>19,7</i>	<i>26,2</i>	<i>23,3</i>	<i>26,6</i>	<i>21,6</i>	<i>20,7</i>	<i>20,3</i>	<i>20,5</i>
Utbetalingspris, øre/liter ¹	105,88	134,96	310,00	450,80	305,01	443,69	467,75	473,96
Inntekt geitemelk, ekskl. tilskudd, mill. kr	21	35	72	120	66	92	95	97
Produsenttjenesten, meierifinansiert				153	133	153	154	158
<u>Tilskudd, mill. kr</u>								
Distriktstilskudd	47	66	365	688	447	482	474	484
Kvantumsavgrenset tilskudd	-	-	471	1 829				
Driftstilskudd	63	-	-	-				
Fraktilskudd	12	32	95	-				
Distriktsmeieritillegg				110				
Grunntilskudd					123	64	63	62
Salg av melkekvoter					189	2	-1	-1
Inntekt melk i alt, inkl. tilskudd, mill. kr	1 065	1 639	4 321	9 176	6 216	7 516	7 734	7 965

1) Pris ekskl. grunntilskudd fra og med 1983. Geitemelktillegget er overført fra prisutjevningsordningen til grunntilskuddet fra 1. juli 1998. Ekskl. meierifinansiert produsenttjeneste fra 1999

Forbruk av melk og melkeprodukter

Konsummelk

Engrosforbruket av konsummelk i alt (hmelk, lettmelk, ekstra lett og skummet melk) har stort sett gått nedover over lang tid. Nedgangen har til en viss grad blitt oppveid av en økning i forbruket av konserverte melkeprodukter.

Tabell 3.26 viser detaljer for hvordan melkeforbruket har utviklet seg. I tallene for hmelk er forbruket av egenprodusert melk i produsentenes husholdninger tatt med (beregnet til 2,2 mill. kg for 2011). Yoghurt er inkludert fram til 1999, men deretter skilt ut.

Fløte og rømme

Forbruket av fløte og rømme har holdt seg stabilt over en lang periode, jf. tabell 3.26.

Tabell 3.26 Forbruk av helmelk, lettmelk, skummet melk og fløte på engrosnivå

	1959	1969	1979	1989	1999	2009	2010	2011*
Helmelk, ¹ mill. kg	627	674	652	269	145	97	96	95
Kg per innbygger	176	175	160	64	32	20	20	19
Lettmelk, mill. kg	..	..	..	335	324	267	262	257
Kg per innbygger	..	..	..	79	73	55	54	52
Skummet melk ² , mill. kg	40	54	107	136	99	145	145	145
Kg per innbygger	11	14	26	32	22	30	30	29
Konsummelk i alt, Kg per innbygger	667 188	726 189	759 186	739 175	568 127	509 106	504 103	496 100
Yoghurt i alt ³ , mill. kg					30	46	48	49
Kg per innbygger					6,7	9,6	9,7	9,8
Fløte og rømme ⁴ , beregnet som 35 % fett, mill. kg	18	25	27	29	30	35	36	40
Kg per innbygger	5,0	6,5	6,6	6,9	6,7	7,2	7,3	8,0

1) Inkludert youghurt til og med 1998

2) Inkl. ekstra lett melk. Ekskl. skummetmelk til produksjon av smørblandet lettmargin fom. 2. halvår 1998

3) Som melk

4) Som 38 prosent fett fra og med 1991

Konserverte melkeprodukter

Endringer i beregningsmetoder gjør at eldre og nyere tall for forbruket av konserverte melkeprodukter ikke er helt sammenlignbare. Men det er reelt at denne typen forbruk har økt mye gjennom den perioden som omfattes av tabell 3.27.

Tabell 3.27 Forbruk av konserverte melkeprodukter beregnet som råvare

	1979	1984 ¹	1989	1999 ²	2009	2010	2011*
Helmelk i konserverte produkter, mill. kg ³	21	31	35				
Skummet melk i konserverte produkter, mill. kg ³	38	55	44				
Fløte i konserverte produkter, mill. kg	..	0,9	0,6				
Melkefett (100 %) i konserverte produkter, mill. kg	..	..	0,5				
Annet ²							
Tørket myse til konsum, mill. kg	..	0,6	0,7				
Sum forbruk av konserverte melkeprodukter, mill. kg	59	87	80	93	152	159	153
Kg per innbygger	15	21	19	21	31	32	31

1) Ny beregningsmetode fom. 1982, brudd i serie

2) Ny beregningsmetode fom. 1999, brudd i serie

3) Kondensert melk, tørket melk. Inkl. melk i andre konserverte produkter (milkshake, puddinger, sauser etc.) fom. 1982, brudd i serie

Smør

Forbruket av smør gikk mye ned i tiårsperioden 1979–1989, men har seinere holdt seg ganske stabilt (jf. tabell 3.28).

Økt forbruk av magre konsummelktyper og lavere smørforbruk, ga fra midten av 1980-tallet et overskudd av fett i melkesektoren. Dette medførte betydelig eksport av smør. Samtidig ble fettinnholdet i returmelken økt. I løpet av 1990-årene gikk både produksjonen og eksporten av smør ned, parallelt med nedgangen i melkeproduksjonen.

Tabell 3.28 Produksjon, eksport, import, lagerendring og forbruk av smør på engrosnivå

	1959	1969	1979	1989	1999	2009	2010	2011*
Smørproduksjon i alt, mill. kg ¹	17,5	21,2	20,5	24,2	19,6	17,3	16,8	14,7
Eksport, mill. kg	6,4	1,4	0,4	9,2	5,1	3,5	2,2	0,5
Import, mill. kg	–	1,3	1,7	–	0,2	0,4	0,1	2,1
Lagerendring, mill. kg ²	+0,1	+0,2	+0,2	-0,7	..	..	..	
Forbruk								
I alt, mill. kg	11,2	21,3	22,0	14,3	14,7	14,2	14,7	16,3
Kg per innbygger	3,2	5,5	5,4	3,4	3,3	2,9	3,0	3,3

1) Inkl. smør til margarinproduksjon

2) - betyr lagerøkning og + betyr lagernedgang

Kilde, regnskapsårene: TINE Norske Meierier

Ost

Tabell 3.29 viser at både produksjonen er relativt stabil og at forbruket har en svakt økende tendens.

Tabell 3.29 Produksjon, eksport, import og forbruk av ost på engrosnivå

	1959	1969	1979	1989	1999 ¹	2009	2010	2011*
<u>Produksjon</u> ²			67,6	82,9	84,9			
Eksport, mill. kg	9,7	16,3	20,8	23,1	23,3	13,4	13,5	14,0
Import, mill. Kg	0,2	0,3	1,4	2,0	3,1	8,7	9,6	10,9
Lagerendring, mill. kg ³	+1,5	+0,7	+0,7	-5,6	..	..	..	..
<u>Forbruk</u>	30,6	34,3	48,9	56,2	64,7	77,9	80,7	81,0
Kg per innbygger	8,6	9,0	12,0	13,3	14,5	16,1	16,5	16,4
Herav:								
Hvitost totalt,	17,4	21,4	34,6	41,7	48,1	58,4	60,9	61,0
kg per innbygger	4,9	5,6	8,5	9,9	10,8	12,1	12,4	12,3
Brunost totalt,	13,2	12,8	14,3	14,5	10,9	10,5	10,5	10,0
kg per innbygger	3,7	3,3	3,5	3,4	2,5	2,2	2,1	2,0
Annen ost totalt,					6,3	9,0	9,4	10,0
kg per innbygger					1,4	1,9	1,9	2,0

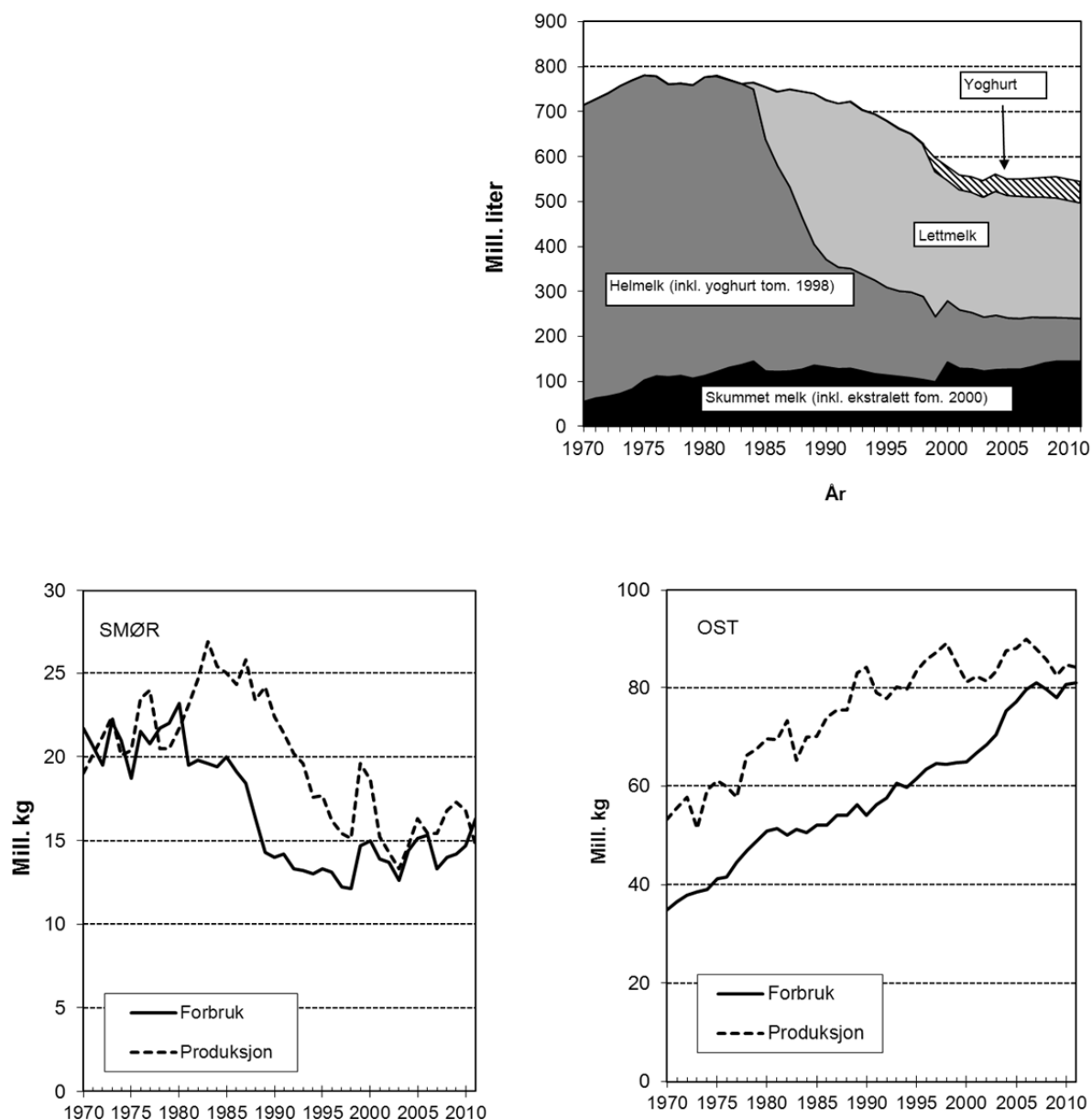
1) Endret beregningsmetode fra og med 1999

2) Inkludert smelteost

3) Minus betyr lagerøkning og pluss betyr lagernedgang

Kilde, regnskapsårene: TINE og Omsetningsrådet

Figur 3.7 gir et bilde av hvordan forbruk og produksjon av konsummelk, ost og smør har utviklet seg siden 1970.

Figur 3.7 Forbruk og produksjon av konsummelk, ost og smør

3.3.2 Kjøtt

Posten omfatter produksjon og forbruk av kjøtt fra følgende husdyr: Storfe, sau, gris, geit, hest og fjørfe. Priser og mengder gir verdien av produksjonen. Kjøttproduksjon på kaniner er behandlet i en egen post i totalkalkylen. Kjøttproduksjon på tamrein, vilt og hval omfattes ikke av totalkalkylen, men er tatt med i tabell 3.30, som viser all norsk produksjon av kjøtt til salg og hjemmeforbruk. I tabell 3.38, som viser forbruk av kjøtt i alt, er også biprodukter fra slakterisektoren og grensehandel tatt hensyn til.

Produksjonsutvikling

Kjøttproduksjonen har økt gjennom flere år og er i 2012 prognosert til å skulle ligge på et rekordhøyt nivå. Totalt sett har det vært en økende underdekning av norskprodusert storfe og en viss overdekning av svinekjøtt de siste årene. Dette gjelder også budsjettåret 2012. Som følge av WTO-avtalene er det importkvoter med redusert toll. Videre har Norge ensidig redusert tollene på en viss mengde importert storfekjøtt fra SACU-land (land i den Sør-Afrikanske tollunion). Det er regnet med en import på 15 mill. kg, medregnet kvoteimport, i 2012. WTO-avtalen setter også tak på hvor mye som kan eksporteres.

Tabell 3.30 Produksjon av kjøtt til salg og hjemmeforbruk. Mill. kg

	1959	1969	1979	1989	1999	2010	2011*	2012**
Storfe	41,1	52,1	69,6	74,0	94,1	81,9	79,8	77,2
Kalv	7,5	6,6	1,9	1,4	1,5	1,6	1,9	1,7
Storfe i alt	48,6	58,7	71,5	75,4	95,6	83,5	81,7	78,9
Sau/lam	14,9	17,3	18,8	23,1	22,9	24,6	23,5	24,4
Geit/kje	0,3	0,3	0,3	0,3	0,3	0,3	0,2	0,2
Hest	2,2	1,9	0,8	0,8	0,6	0,4	0,4	0,4
Fjørfe	2,9	5,2	9,8	20,0	36,5	83,1	84,7	89,7
Rein	1,6	1,4	1,6	2,7	1,6	2,1	1,7	2,0
Kaniner	0,2	0,2	0,2	0,2	0,3	0,2	0,3	0,3
Gris ¹	48,2	65,6	78,9	84,1	109,3	128,8	130,8	133,5
Sum kjøtt ¹	118,9	150,6	181,9	206,6	267,0	322,9	323,3	329,5

1) Ekskl. hode og labb på gris f.o.m. 2002

Storfe

Slaktingen av ku hadde en liten økning fra 2010 til 2011 regnet i tonn, mens slaktingen av okse gikk ned 3,6 prosent. For kvige var det også en nedgang.

I budsjettåret ventes slaktingen av ku, okse og kvige samlet å gå ned med 3,2 prosent. Slaktingen av kalv økte litt fra 2010 til 2011, men er ventet å gå litt ned i budsjettåret. Tabell 3.32 viser produksjonen i tonn og antall slakt fra storfesektoren.

Tabell 3.31 Antall slakt og mengde av storfe

	2010		2011*		2012**	
	Antall	Tonn	Antall	Tonn	Antall	Tonn
Okse						
Salgsproduksjon	148 119	44 630	145 190	43 028	144 081	42 706
Hjemmeforbruk	1 055	254	608	123	502	119
I alt	149 174	44 884	145 798	43 151	144 583	42 825
Kvige						
Salgsproduksjon	26 544	5 902	24 347	5 139	24 262	5 207
Hjemmeforbruk	159	28	573	113	640	110
I alt	26 703	5 930	24 920	5 252	24 902	5 317
Ku						
Salgsproduksjon	116 082	31 027	118 128	31 339	109 213	29 040
Storfe						
Salgsproduksjon	290 745	81 559	287 665	79 506	277 556	76 953
Hjemmeforbruk	1 214	282	1 181	237	1 142	229
I alt	291 959	81 841	288 846	79 743	278 698	77 182
Kalv						
Salgsproduksjon	14 080	1 578	16 143	1 827	14 753	1 688
Hjemmeforbruk	542	54	573	56	542	54
I alt	14 622	1 632	16 716	1 883	15 295	1 742
Storfe og kalv						
Salgsproduksjon	304 825	83 137	303 808	81 333	292 309	78 641
Hjemmeforbruk	1 756	336	1 754	292	1 683	283
I alt	306 581	83 473	305 562	81 625	293 992	78 924

Utviklingen i slaktevektene på storfe går fram av tabell 3.32. For okser har gjennomsnittlig vekt gått oppover gjennom en årrekke, blant annet på grunn av økte vektgrenser, men for 2011 ser vi at slaktevektene har gått ned med ca. 5 kg. Slaktevektene for ku og kviger har økt i de siste årene, etter å ha vært relativt stabile tidligere, men også her ser vi at slaktevektene har gått ned i 2011. Økningen for kalv skyldes endringer i slaktevektene for kategorien mellomkalv.

Tabell 3.32 Slaktevekter på storfe. Kg

	1959	1969	1979	1989	1999	2010*	2011*	2012**
Okse	148,5	178,8	219,7	255,6	281,3	300,5	295,6	296,4
Kvige	111,4	143,8	173,3	192,2	201,9	221,5	210,2	214,6
Ku	176,1	205,8	229,0	231,5	237,9	266,6	264,6	265,9
Mellomkalv	..	67,4	79,5	85,2	97,0	111,9	113,2	115,0
Spekalv	..	19,4	21,7	23,4	43,5			

Sau/lam

I 2011 ble det slaktet 23,5 mill. kg, mot 24,6 mill. kg i 2010. For budsjettåret er det regnet med en slaktemengde på 24,4 mill. kg.

Svin

Slaktemengden av svin økte med 2,0 mill. kg i 2011. For 2012 er det regnet med en økning på 2,7 mill. kg, til 133,5 mill. kg.

Fjørfe

Fjørfekjøtt omfatter kjøtt fra kylling, høns, kalkuner, gås og and. Struts er med for perioden 1998–2002. Produksjonstall er stilt opp i tabell 3.34.

I 2009 ble produksjonen av fjørfekjøtt redusert, etter overproduksjon av kylling i 2008. Produksjonen økte igjen både i 2010 og 2011 og er regnet å øke med 5,9 prosent i budsjettåret.

Tabell 3.33 Produksjon av fjørfekjøtt. Tonn

	1959	1969	1979	1989	1999	2010	2011*	2012**
Kylling	276	2 790	6 568	14 367	29 456	72 674	73 619	77 850
Høns	1 919	1 983	2 437	3 279	2 700	1 507	1 553	1 553
Kalkun	59	310	753	2 177	4 254	8 485	9 006	9 749
Gås	56	78	39	50	28			
And	27	15	21	115	50	418	521	522
Struts					40			
Sum	2 937	5 176	9 818	19 988	36 528	83 084	84 699	89 674

Priser og verdi

Utbetalingsprisene på kjøtt avhenger av avsetningsforholdene. En norsk produksjon som er lik forbruket fratrukket kvoteimport, skal normalt gi grunnlag for å ta ut jordbruksavtalens målpriser. Fra 2000 satte WTO-avtalen sterkere begrensninger på hva som kan eksporteres. Dermed ble det også mindre mulighet til å regulere bort kjøtt fra det norske markedet. For storfekjøtt er eksportkvantumet begrenset til 1,6 mill. kg, og for svin er maksimalt kvantum 3,5 mill. kg. Fra 1995 ble det i tillegg, som følge av WTO-avtalen, innført importkvoter med redusert toll. Ut over dette har Norge ensidig gitt importkvoter med redusert toll fra SACU-land.

I 2008–2011 var det en viss overdekning av svinekjøtt, og det er regnet med en større overdekning i 2012. Det har det vært en tiltakende underdekning av norskprodusert storfekjøtt over noen år, for en stor del på grunn av redusert melkeproduksjon. Det er regnet med en større underdekning også i 2012.

Markedsoverskudd medfører vanligvis et tap for kjøttprodusentene. For det første gjør overproduksjonen at det ikke blir mulig å ta ut så høye markedspriser som målprisene gir grunnlag for. Dessuten er omsetningsavgiften høyere ved overproduksjon enn ved markedsbalanse. Trekkene i utbetalingspris finansierer markedsreguleringen.

Prisoppgaver fra kjøttssamvirket (Nortura), og fra slakterier utenom samvirket, ligger til grunn for prisberegningene. I prisene til produsent inngår også verdien av biproduktene (innmat, huder og skinn) og etterbetalinger. Budsjettprisene er korrigert for endringene i årets jordbruksavtale.

Alle utgiftene, utenom produsentenes andel av frakten, er trukket fra. Produsentenes andel av frakten føres som en egen kostnad under posten «andre kostnader».

De beregnede gjennomsnittsprisene er fratrukket omsetningsavgift. Tabell 3.34 viser hvor mye som er trukket i omsetningsavgift, ut over avgift ved markedsbalanse, samt prissvikten på målprisnivå. Ved beregningen av prissvikt på kjøtt benyttes en sats på 85 øre per kg som uttrykk for omsetningsavgift ved markedsbalanse for storfe og svin. For sau/lam er satsen kr 1,00 per kg. I tabellen vises trekkene i produsentpris og omsetningsavgift, slik som de faktisk er lagt inn i produsentoppgjøret. Trekkene kan imidlertid avvike fra de faktiske kostnadene ved markedsreguleringen i det enkelte året. Dersom det ikke er samsvar mellom trukket omsetningsavgift og markedsreguleringskostnadene, bygges fondskapitalen opp eller ned.

Tabell 3.34 Pristap på grunn av markedsoverskudd av kjøtt¹⁾. Kr per kg

	Storfe	Sau/lam	Gris
<u>Omsetningsavgifter</u>			
2010	-0,21	0,36	0,03
2011	0,00	0,27	0,29
2012	-0,17	0,07	0,49
<u>Målprisavvik</u>			
2010	0,11	0,63	0,05
2011	0,09	-0,06	0,45
2012	0,00	0,00	0,41

1) Negativt fortegn betyr enten at den oppnådde prisen er høyere enn målprisen, eller at omsetningsavgiften ligger lavere enn den gjør ved markedsbalanse

For svinekjøtt er omsetningsavgiften variabel, med en øvre grense på kr 2,50 per kg. Satsen kan endres gjennom året, ut fra endringer i tilbud og etterspørsel. Endringer av avgiften innenfor den øvre grensen behandles og fastsettes av Omsetningsrådets arbeidsutvalg.

Grunntilskudd per kg slakt utbetales nå kun for sau, lam og geit. Satsene varierer gjennom året. Jordbruksavtalens gjennomsnittssatser i de siste årene går fram av tabell 3.35.

Tabell 3.35 Jordbruksavtalens gjennomsnittlige satser for grunntilskudd. Kr per kg

	2004–2012
Sau og lam	3,81
Geit	5,15

Prisene til produsent vises i tabell 3.36.

For prisberegningen i budsjettåret er det tatt utgangspunkt Norturas prognoser per februar. Prognosene er deretter korrigert for virkninger av årets jordbruksavtale.

Som følge av en gjennomgang av WTO-avtalens markedsordninger for kjøtt og egg, er storfekjøtt fra og med jordbruksavtalen for 2009 ikke lenger omfattet av målprissystemet. Jordbruksavtalen for 2012 innebærer en målprisøkning fra 1.7.2012 på kr 1,80 per kg for sau/lam og kr 0,43 per kg for svinekjøtt.

Tabell 3.36 Produksjonsvolum, priser og inntekter for kjøtt, inkludert biprodukter

	1959	1969	1979	1989	1999	2010	2011*	2012**
Storfekjøtt								
Salg og hjemmeforbruk, mill. kg	41,1	52,1	69,6	74,0	94,1	81,9	79,8	77,2
Utbetalt pris, kr/kg ¹	6,31	8,47	22,28	32,82	27,26	39,92	41,43	43,20
Verdi, mill. kr	259	441	1 551	2 429	2 564	3 268	3 304	3 334
<i>Herav kjøtt og innmat</i>	<i>241</i>	<i>426</i>	<i>1 499</i>	<i>2 344</i>	<i>2 467</i>	<i>3 198</i>	<i>3 220</i>	<i>3 250</i>
<i>Huder</i>	<i>17,7</i>	<i>15,7</i>	<i>52,0</i>	<i>85,0</i>	<i>97,1</i>	<i>70,0</i>	<i>84</i>	<i>84</i>
Kalvekjøtt								
Salg og hjemmeforbruk, mill. kg	7,5	6,6	1,9	1,4	1,5	1,6	1,9	1,7
Utbetalt pris, kr/kg ¹	6,52	9,89	23,35	32,86	23,02	46,01	46,57	48,34
Verdi, mill. kr	49	65	44	45	35	75	88	84
<i>Herav kjøtt og innmat</i>	<i>41</i>	<i>61</i>	<i>42</i>	<i>42</i>	<i>33</i>	<i>73</i>	<i>78</i>	<i>80</i>
<i>Huder</i>	<i>8,0</i>	<i>4,2</i>	<i>2,4</i>	<i>2,7</i>	<i>2,6</i>	<i>2,3</i>	<i>3,6</i>	<i>3,6</i>
Sau- og lammekjøtt								
Salg og hjemmeforbruk, mill. kg	14,9	17,3	19,0	23,9	22,9	24,6	23,5	24,4
Utbetalt pris, kr/kg ¹	6,46	8,81	22,64	27,47	27,91	37,02	38,82	41,13
Verdi, mill. kr	96	152	430	634	640	909	912	1 005
<i>Herav kjøtt og innmat</i>	<i>93</i>	<i>147</i>	<i>42</i>	<i>603</i>	<i>638</i>	<i>886</i>	<i>870</i>	<i>963</i>
<i>Skinn</i>	<i>3,6</i>	<i>4,6</i>	<i>9,1</i>	<i>30,5</i>	<i>2,7</i>	<i>22,9</i>	<i>41,7</i>	<i>41,7</i>
Tilskudd til sau, mill. kr			92,8					
Kvant.avgr. tilsk., mill. kr				174,2				

Tabell 3.36 forts. Produksjonsvolum, priser og inntekter for kjøtt, inkludert biprodukter

	1959	1969	1979	1989	1999	2010	2011*	2012**
<u>Geite- og kjejkjøtt</u>	0,3							
Salg og hjemmeforbr., mill. kg		0,3	0,3	0,3	0,3	0,3	0,2	0,2
Utbetalt pris kr/kg ¹	4,73	5,82	19,83	20,28	6,03	2,05	3,59	3,59
Verdi, mill. kr	1,5	1,8	5,1	6,7	1,6	0,6	0,8	0,8
<i>Herav kjøtt og innmat</i>	<i>1,3</i>	<i>1,6</i>	<i>4,9</i>	<i>6,4</i>	<i>1,6</i>	<i>0,6</i>	<i>0,8</i>	<i>0,8</i>
<i>Skinn</i>	<i>0,2</i>	<i>0,2</i>	<i>0,2</i>	<i>0,3</i>	<i>0,0</i>	<i>0,0</i>	<i>0,0</i>	<i>0,0</i>
<u>Hestekjøtt</u>								
Salg og hjemmeforbr., mill. kg	2,2	1,9	0,8	0,8	0,6	0,4	0,4	0,4
Utbetalt pris kr/kg	2,92	5,22	9,19	18,16	14,24	4,87	2,28	5,28
Verdi, mill. kr	6,6	9,9	6,9	14,5	8,6	2,0	2,3	2,3
<i>Herav kjøtt og innmat</i>	<i>6,2</i>	<i>9,7</i>	<i>6,7</i>	<i>14,2</i>	<i>8,5</i>	<i>2,0</i>	<i>2,3</i>	<i>2,3</i>
<i>Huder</i>	<i>0,4</i>	<i>0,2</i>	<i>0,2</i>	<i>0,3</i>	<i>0,1</i>	<i>0,0</i>	<i>0,0</i>	<i>0,0</i>
<u>Svinekjøtt²</u>								
Salg og hjemmeforbr., mill. kg	48,2	65,6	78,9	83,6	109,3	128,8	130,1	133,5
Utbetalt pris, kr/kg ¹	5,23	6,53	15,01	25,56	19,81	23,78	24,52	25,40
Verdi, mill. kr	252	428	1 185	2 150	2 164	3 062	3 207	3 390
<u>Fjørfekjøtt</u>								
Salg og hjemmeforbr., mill. kg	2,9	5,2	9,8	20,0	36,5	83,1	84,7	89,7
Utbetalt pris, kr/kg	4,56	6,39	14,29	21,90	15,63	17,41	18,00	18,11
Verdi, mill. kr	13	33	140	438	571	1 447	1 524	1 624
<u>Kjøtt i alt</u>								
Salg og hjemmeforbr., mill. kg	117,2	148,9	180,3	203,4	265,2	320,6	321,3	327,2
Totalverdi, mill. kr	678	1 131	3 363	5 716	5 985	8 764	9 039	9 375
<i>Herav kjøtt og innmat</i>	<i>648</i>	<i>1 107</i>	<i>3 322</i>	<i>5 598</i>	<i>5 882</i>	<i>8 669</i>	<i>8 910</i>	<i>9 246</i>
<i>Huder og skinn</i>	<i>29,9</i>	<i>24,9</i>	<i>40,5</i>	<i>118,8</i>	<i>102,5</i>	<i>95,2</i>	<i>129,3</i>	<i>129,3</i>
Distriktstilskudd	–	–	143,0	602,0	540,0	588,5	562,7	561,0
Ekstra distriktstilsk. N.-Norge			17,5	–	–	–	–	–
Grunntilskudd				513,2	376,2	96,8	87,7	88,5
Friføring av sau				10,5	1,2	2,3	1,4	1,9
Internoverføring sau (scrapie)					0,3	1,0	0,0 ³	1,0
Produksjonsregulerende tiltak					61,0	0,0	0,0	0,0
Verdi i alt inkl. tilskudd, mill. kr	678	1 131	3 616	7 016	6 963	9 452	9 691	10 094

1) Ekskl. grunntilskudd fra og med 1983

2) Regnet uten hode og labber fra og med 2002

3) Det var ikke utbetalinger til internoverføringer sau 2011

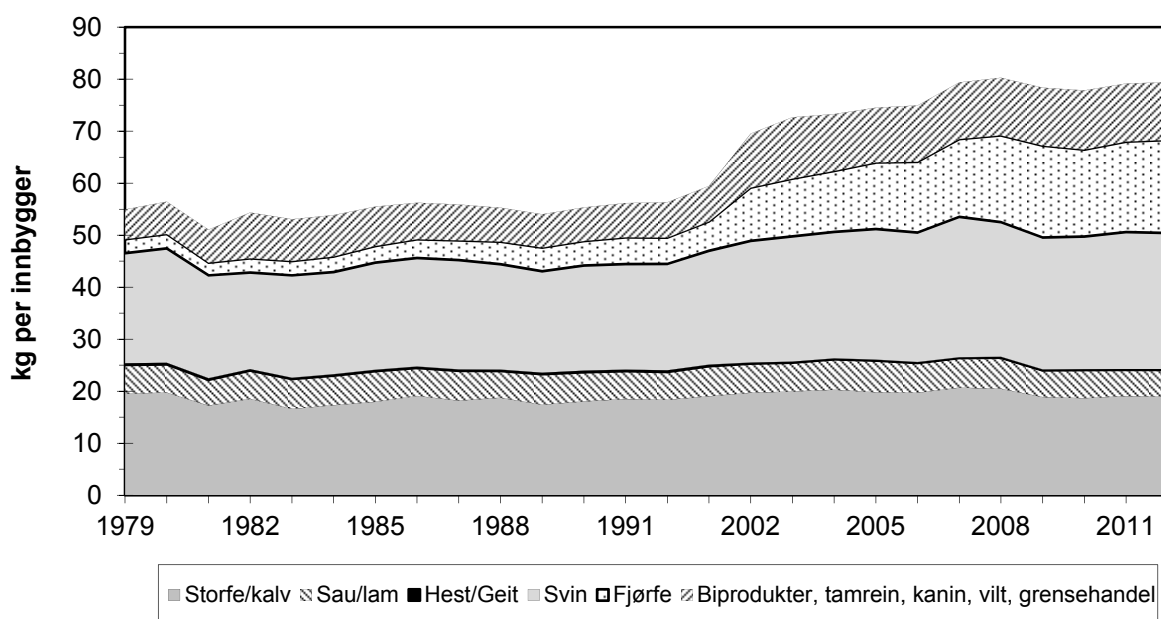
Med hensyn til prisen for fjørfekjøtt vises det til vedleggstabell 1.6.

Forbruk av kjøtt

Forbruket av kjøtt har økt over lengre tid. På grunn av redusert melkeproduksjon, og dermed redusert storfebestand, har det vært en underdekning av norskprodusert storfekjøtt gjennom flere år. Som følge av forpliktelser, blant annet gjennom WTO-avtalen, importerer Norge visse mengder kjøtt med redusert tollsats. Norsk produksjon må dermed styres mot et kvantum som er lik forbruket fratrukket importen.

Forbruket av de ulike kjøttslagene målt på engrosnivå, går fram av figur 3.8.

Avregning av svineskrotter uten hode og labb fra og med 2002, utgjør en mengdemessig reduksjon på 7,0 prosent for svinekjøtt. Endringen i avregningspraksis forklarer den nedgangen som er registrert i produksjon og forbruk av gris fra 2001 til 2002. Dette kvantumet tas inn igjen i det beregnede totalforbruket av kjøtt (se tabell 3.38) ved en tilsvarende økning av mengden av biprodukter.

Figur 3.8 Utviklingen i engrosforbruket av kjøtt i alt per person. 1979–2012

Tabell 3.37 Produksjon, eksport, import, lagerendring og engrosforbruk av kjøtt i alt, inkl. fjørfe, tamrein og kaniner, ¹ mill. kg

	1959	1969	1979	1989	1999	2009	2010	2011*	2012**
Produksjon til salg og hjemmeforbruk ²	118,9	150,6	182,1	206,6	267,1	316,1	322,9	323,5	329,5
Eksport ³	0,6	4,3	0,3	8,2	19,6	1,5	3,1	2,0	0,0
Import ^{1,3}	3,0	4,6	15,9	1,9	5,6	11,2	9,8	15,0	20,6
<i>Herav spekk</i>			1,5	1,0	0,8	1,3	1,3	0,7	0,7
Lagerendring ⁴	-1,1	-0,6	0,9	0,5	4,0	0,9	-1,1	2,3	-5,1
Innenlandsk forbruk	120,2	150,3	198,6	200,8	257,5	326,7	328,5	338,6	345,0
Netto transitt-import ⁵	-	-	4,0	3,5	0,3	0,1	-1,1	0,2	0,0
Forbruk i alt, kg/innbygger	34,0	39,1	49,3	48,3	57,8	67,7	67,0	68,4	68,7
Forbruk per dyreslag									
Storfe	40,5	49,4	77,3	72,2	88,7	89,5	89,7	92,6	93,3
Kalv	7,8	6,5	2,3	1,4	1,5	1,7	1,6	1,9	1,7
Sau og lam	15,1	18,3	22,6	24,9	23,5	24,8	26,5	25,0	26,0
Geit og kje	0,3	0,3	0,3	0,3	0,3	0,3	0,3	0,2	0,2
Hest	2,2	1,9	0,9	0,8	0,6	0,4	0,4	0,4	0,4
Svinekjøtt	50,3	66,9	86,2	82,1	102,8	122,5	124,7	130,6	131,4
Fjørfe ⁶	2,5	5,5	10,9	19,3	37,5	85,3	81,8	86,1	89,6
Tamrein og kaniner	1,9	1,6	1,8	2,9	2,4	2,2	2,3	1,9	2,3

1) Eksklusive grensehandel

2) Eksklusive hode og labber for gris fra og med 2002

3) Lisensstatistikken til Landbruks- og matdepartementet, oppgaver fra Nortura

4) Minus betyr økning i lager, og pluss betyr nedgang i lager

5) Nettoforskjell mellom SSB og LDs/Norturas statistikk, dvs. kjøttimport via norske transittlagre til oljeinstallasjoner i Nordsjøen og skip i utenriksfart

6) Nytt veiegrunnlag for kylling: Ikke medregnet vinger og innmat. 1959 og 1969 etter gammelt veiegrunnlag

Tallene i tabell 3.37 omfatter ikke grensehandelen med kjøtt. På grunnlag av årlige undersøkelser som Opplysningskontoret for kjøtt har fått utført blant private husstander, er andelen kjøtt anskaffet i utlandet, sett i forhold til totalt kjøttforbruk i Norge, beregnet. For 2006, 2007 og 2008 viste undersøkelsene andeler på henholdsvis 6,3 prosent, 6,0 prosent og 6,2 prosent. På bakgrunn av disse tallene har BFJ anslått omfanget av grensehandelen med kjøtt i årene 2009, 2010, 2011 og 2012. I tabell 3.38 er kjøtt som er omsatt gjennom grensehandel, tatt inn som et tillegg til det øvrige beregnede forbruket av alt kjøtt fra husdyr, vilt og hval. Forbruket av spiselige biprodukter er også tatt hensyn til.

Tabell 3.38 Engrosforbruk av kjøtt fra husdyr, vilt og hval. Medregnet spiselige biprodukter. Mill. kg

	1959	1969	1979	1989	1999	2009	2010	2011*	2012*
Kjøtt fra husdyr ¹	120,2	150,3	202,6	204,3	257,8	326,8	327,4	338,7	345,0
Kjøtt fra vilt	2,0	2,1	4,3	6,1	8,2	7,8	8,2	8,1	8,1
Hvalkjøtt	2,3 ²	2,5	1,0	0,1	0,1	0,0	0,0	0,0	0,0
Biprodukter ¹	8,4	9,9	13,3	13,1	14,9	24,0	25,0	24,3	24,6
Sum forbruk av kjøtt og biprodukter	133,4	164,8	221,2	223,6	281,0	358,6	360,6	371,1	377,7
Kg/innbygger	37,6	42,8	53,8	52,9	62,9	74,3	73,8	75,0	75,3
Grensehandel ³	–	–	3,0	5,0	9,0	20,0	20,0	21,0	21,0
Sum forbruk inkl. grensehandel	133,4	164,8	224,2	228,6	290,0	378,6	380,6	392,1	398,7
Kg per innbygger	37,6	42,8	54,6	54,1	64,9	78,4	77,4	79,2	79,4

1) Gris er registret uten hode og labber fra og med 2002. Fra samme år er påslaget for biprodukter økt tilsvarende

2) Forbruk 1958

3) Anslag

3.3.3 Egg

Tabell 3.39 gir en oversikt over nettoproduksjonen og engrosforbruket av egg. Priser på egg er vist i tabell 3.40.

Beregningene av eggprisen er basert på oppgaver fra Nortura. For budsjettåret er jordbruksavtalens målprisøkning på 0,20 kr/kg, med virkning fra 01.07.12, tatt hensyn til.

Det har vært relativt små avvik mellom uttatte priser og målpriser i de siste årene.

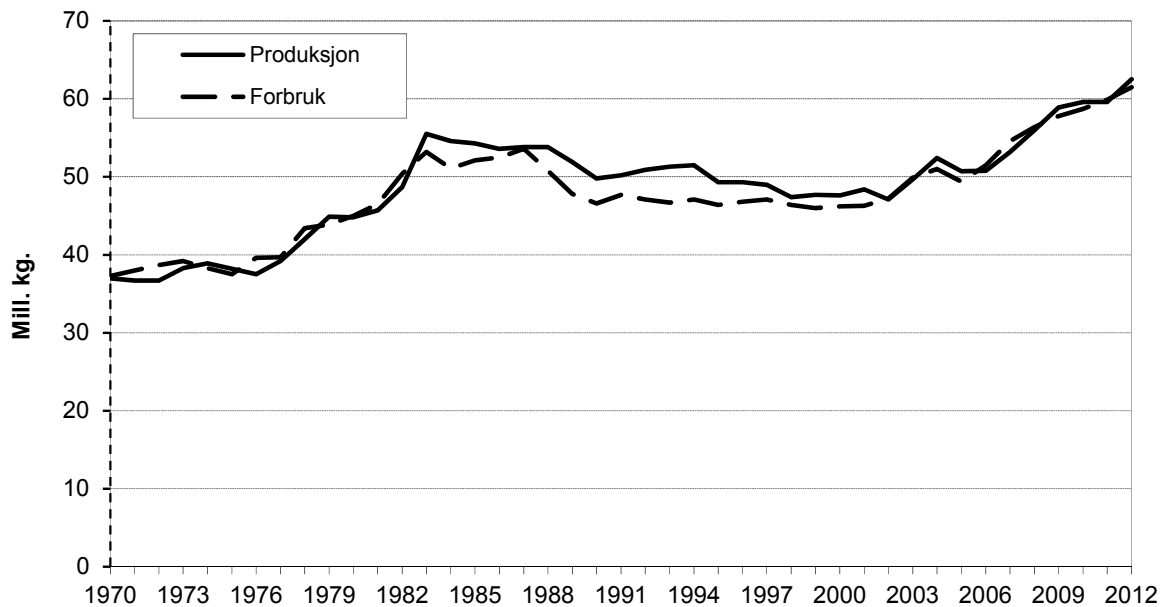
Tabell 3.39 Produksjon og engrosforbruk av egg. Mill. kg

	1959	1969	1979	1989	1999	2010	2011*	2012**
Nettoproduksjon	31,7	38,0	46,2	52,3	47,9	59,9	60,0	63,0
Herav salg og hj.forbruk	31,2	37,3	44,9	51,9	47,6	59,6	59,6	62,5
Eksport ¹	1,4	0,4	1,6	3,7	2,2	0,9	1,1	1,1
Import	0,1	1,4	0,7	0,2	0,4	0,1	1,4	0,0
Lagerendring	..	..	-0,1	+0,4	0,3	0,0	0,0	0,0
Forbruk i alt	29,9	38,3	43,9	48,8	46,0	58,7	59,9	61,5
Kg per innbygger	8,4	9,9	10,8	11,6	10,9	12,0	12,1	12,3

1) Består av skallegg, eggprodukter regnet som skallegg og eggehvite

Tabell 3.40 Priser og verdi av eggproduksjonen

	1959	1969	1979	1989	1999	2010	2011*	2012*
Salg og hj.forbruk, mill. kg	31,2	37,3	44,9	51,9	47,6	59,6	59,6	62,5
Utbetalingspris, kr/kg	4,69	5,78	10,53	13,46	11,07	13,84	14,54	16,06
Verdi, salg og hj.f., mill. kr	146	215	473	699	528	824	866	1 005
Kontrakttillegg, mill. kr				46,4				
Førtidsslaktning av høner, mill. kr				11,6	2,7	0,0	0,0	0,0
Distriktstilskudd, mill. kr					2,1	8,7	9,1	6,4
Sum inntekt, mill. kr	146	215	476	763	537	833	875	1 011

Figur 3.9 Produksjon og engrosforbruk av egg

3.3.4 Ull

Tabell 3.41 Produserte mengder, priser og inntekter for ull

	1959	1969	1979	1989	1999	2010	2011*	2012**
Produksjon, tonn	4 556	4 830	4 764	4 830	5 105	4 368	4 368	4 369
Pris, kr/kg	8,33	9,15	18,31	46,84	32,83	26,89	27,05	27,44
Inntekt, mill. kr	37,9	44,2	87,2	226,2	167,6	117,5	118,1	119,9

Tabell 3.41 gir oversikt over utbyttet fra ullproduksjonen. Nortura og ullvarefabrikkene gir oppgaver over hvor mye ull som er tatt imot ved deres anlegg. Leveransen av ull i budsjettåret er beregnet på grunnlag av et anslag for antall vinterfôrede sauer og en stipulert ullmengde per vinterfôret sau. Produksjonen har gått noe ned, men har holdt seg jevn de siste årene. Priser innhentes fra Nortura og Fatland-Gjestal. Prisen til produsent er sammensatt av et tilskudd per kg ull og den prisen som oppnås i markedet.

3.3.5 Pelsdyr

Posten omfatter nå inntekter fra skinnproduksjon på sølvrev, blårev og mink. Etterspørselen etter skinn kan variere mye fra år til år. Dermed kan det oppstå store prissvingninger. BFJ benytter Norges Pelsdyrslag som kilde for oppgaver over mengder og priser for pelsdyrskinn. Det gjelder for både regnskapsårene og budsjettåret. Tabell 3.42 inneholder data fra skinnproduksjonen.

Tabell 3.42 Produksjon, priser og inntekter for pelsdyr

	1959	1969	1979	1989	1999	2010	2011*	2012**
<u>Produksjon, 1000 stk.</u>								
Reveskinn	45	109	282	745	457	215	162	152
Minkskinn	602	1869	1063	531	330	510	471	510
Ilderskinn	.	.	.	2	.	.	.	.
<u>Priser, kr per stk.</u>								
Reveskinn	187	200	614	286	265	586	934	779
Minkskinn	117	98	167	128	166	298	352	331
Ilderskinn	.	.	.	87	.	.	.	.
<u>Inntekter, mill. kr</u>								
Reveskinn	9	22	173	213	121	126	151	118
Minkskinn	70	183	177	68	55	152	166	169
Ilderskinn	.	.	.	0	.	.	.	.
Direkte refundert avgift				8	-	-		-
Sum	79	205	350	290	176	278	317	287

3.3.6 Andre husdyrproduksjoner

Salg av levende dyr

Posten omfatter inntekter fra salg av levende dyr til sektorer utenfor jordbruket. Dessuten er inntektene fra eksport av livdyr med. Kostnadene til import av livdyr til jordbruket trekkes fra. Import av hester holdes utenom her, siden disse dyrene forutsettes å gå til andre sektorer enn jordbruket.

Innenlandsk salg av hester fra jordbruket til andre sektorer er anslått på grunnlag av registreringer som er utført ved Norsk Hestesenter. Registreringene gjelder antall bedekte hopper.

Eksport- og importtall for regnskapsårene kommer fra SSB. Anslag over eksport og import i budsjettåret er innhentet fra de ulike avlsorganisasjonene. I tabell 3.43 er disse dataene presentert.

Kaninproduksjonen

Det er vanskelig å skaffe en fullstendig oversikt over produksjonen av kaniner, da det omtrent ikke forekommer organisert omsetning av kaninkjøtt. De fleste oppdrettere står selv for både slaktning og omsetning. Norsk Kanin er kilde for de anslagene som BFJ benytter for produserte mengder og priser. Se tabell 3.43

Honningproduksjonen

Honningcentralen gir oppgaver over hvor mye honning som produseres i det enkelte året. Værforholdene har stor betydning for produksjon av honning. I 2011 var værforholdene lite gunstige, og det gjenspeiles i mengdetallene i tabell 3.43.

Honningcentralen er også totalkalkylens kilde for alle opplysninger om prisene på honning, se tabell 3.43. Utbetalingsprisen til produsenter som leverer til Honningcentralen, består nå av en grunnpris, et etterbetalingstillegg og en eventuell etterbetalt bonus. Prisene på honning som selges direkte til forbruker, ligger høyere enn ved leveranser til Honningcentralen.

Tabell 3.43 Produksjon, priser og inntekter for andre husdyrproduksjoner

	1959	1969	1979	1989	1999	2010	2011*	2012**
Salg av levende dyr								
Inntekt, mill. kr	2,7	1,3	7,4	10,4	2,2	-20,5	-12,5	-18,8
Kaninkjøtt								
Produksjon, tonn	245	220	168	217	270	240	250	250
Pris, kr/kg	4,50	6,50	25,00	30,00	33,00	75,00	75,00	75,00
Inntekt, mill. kr	101	104	402	605	8,9	18,0	18,8	18,8
Honning								
Lev. Honn.cent., ton	630	730	210	1222	628	773	492	750
Pris Honningcentr., kr/kg	6,10	7,50	20,00	29,45	45,54	34,50	36,48	39,50
Direktesalg, tonn	270	270	390	906	372	527	358	500
Pris direktesalg, kr/kg	8,00	10,50	24,17	43,10	65,00	88,00	92,00	96,00
Inntekt, mill. kr	6,0	8,3	13,6	75,0	52,8	73,0	50,9	77,6

3.3.7 Kostnader i omsetningsleddene

Tabell 3.44 Kostnader¹ i omsetningsleddene for melk, kjøtt og egg

	1975	1980	1985	1990	1995	2000	2010	2011*
Melk, kr/l ²	0,65	0,86	1,30	2,46	2,71	3,56	7,90	8,46
– mill. kr	1 100	1 576	2 396	4 584	4 698	5 625	11 505	12 041
Kjøtt, ekskl. fjørfe: ³								
– Storfe, kr/kg	1,63	1,93	2,91	2,81	3,67	3,69		
– mill. kr	98	129	205	225	304	325		
– Kalv, kr/kg	2,13	2,69	4,97	5,05	5,09	5,62		
– mill. kr	7	5	11	6	6	13		
– Sau/lam, kr/kg	2,65	4,29	4,43	6,17	7,07	7,88	15,56	15,26
– mill. kr	34	74	102	140	175	182	383	359
– Svinekjøtt, kr/kg	0,98	1,52	1,59	2,43	2,69	3,08	3,87	3,77
– mill. kr	68	124	132	200	256	314	497	493
Kjøtt, mill. kr	208	233	450	572	741	835		
Egg og fjørfekjøtt: ³								
– Egg, kr/kg		2,22	2,85	3,32	3,44	2,08	1,07	1,48
– mill. kr		76	121	143	158	92	59	81,5
– Fjørfekjøtt, kr/kg		3,13	7,67	10,16	10,10	9,94		
– mill. kr		28	84	150	213	350		
Egg og fjørfe, mill. kr		105	205	294	371	442		

- 1) Beregnet som differansen mellom engrospris og utbetalingspris. Verdi i mill. kr på grunnlag av meierileveranse/registrert salgsproduksjon.
- 2) Ku- og geitemelk. Basert på totalregnskap for meierisamvirket tom. 2000. Fra og med 2002 beregnet som totalkostnaden dividert på meierileveransen i TINEs konsernregnskap. Disse tallene er ikke sammenlignbare med tall fra tidligere år. Økningen fra 2007 til 2008 skyldes i stor grad oppkjøp av osteselskaper i Sverige og Storbritannia.
- 3) Ikke direkte sammenlignbare tall for alle år på grunn av endret målepunkt for målpris og endring i avregningsgrunnlag. Storfe- og fjørfekjøtt tatt ut av målprissystemet fra henholdsvis 2009 og 2007.

Tabell 3.44 gir et bilde av kostnadene i omsetningsleddene for husdyrprodukter som er omfattet av målpris. Disse kostnadene tar BFJ hensyn til ved prognoseringen av utbetalingspris i budsjettåret. Kostnadene i omsetningsleddene påvirker utbetalingsprisene direkte. Høyere kostnader gir lavere utbetalingspriser, og motsatt.

For kjøtt og egg er omsetningskostnaden per mengdeenhet beregnet som differansen mellom utbetalingspris til produsent og oppnådd engrospris. Totalkostnaden i omsetningsleddene beregnes ved å multiplisere denne differansen med registret salgsmengde.

For melk er beregningen av denne typen kostnad lagt opp på en annen måte. Der tas det utgangspunkt i konsernregnskapet fra TINE, hvor alle kostnader i meierisamvirket inngår. Det gjelder også kostnader som ikke er knyttet til jordbruksavtalens prisnivå for melk. Det er dermed en prinsipiell forskjell mellom kjøtt- og eggsektoren på den ene siden og melkesektoren på den andre siden når det gjelder kostnadstallene som totalalkylen presenterer for omsetningsleddene. TINEs konsernregnskap ble lagt om i 2002. Tallene fra årene før 2002 er ikke direkte sammenlignbare med dem som gjelder de etterfølgende årene.

Enhetskostnadene varierer fra år til år. Bytte av representantvarer og endring i målepunkt for målprisen kan gi utslag i engrosprisen, mens dette ikke påvirker utbetalingsprisen. Endringer i lønnsomheten i videreførelsen vil derimot påvirke utbetalingsprisen, men ikke spille noen rolle for engrosprisen.

3.4 Andre inntekter

3.4.1 Inntekter fra kjøring med mer

Tabell 3.45 Kjøreinntekter, mill. kr

	1959	1969	1979	1989	1999	2010	2011*	2012**
Kjøreinntekter:								
Skogen	38	57	74	147	57	28	28	28
Bierverv og privat	9	31	108	160	253	304	304	303
Investeringer i jordbruket	19	21	54	41	32	74	74	71
Sum kjøreinntekter	65	109	236	342	342	406	406	402
Hester i pensjon	1	2	13	36	53	111	112	114
Sum kjøreinntekter m. m.	66	112	249	378	395	517	518	516

Posten omfatter først og fremst kjøreinntekter ved bruk av jordbrukets maskiner. Dette gjelder inntektsføring ved bruk av maskiner i skogen, ved investeringsarbeid på driftsbygninger, ved grøfting og nydyrking, i bierverv eller til private formål. Dessuten føres leieinntekter fra hester som er i pensjon på jordbruksbedrifter, sammen med kjøreinntektene. Dette er inntekter som jordbruket har av å holde plass for hester som tilhører folk utenom jordbruksnæringen. Travhester og hester til rekreasjon er eksempler. Inntektene ved salg av stråfôr til slike dyr hører ikke med her, men føres i stedet under «stråfôr» i totalkalkylen.

Verdien av maskinkjøring i forbindelse med investeringer i varige driftsmidler blir beregnet som prosentandel av bruttoinvesteringene i de samme driftsmidlene. Dette skyldes bruttoføring av investeringene, det vil si føring inklusive verdien av egeninnsats. Egeninnsatsen blir på tilsvarende måte kostnadsført under kapitalslit.

På grunn av justering av serien for investeringene i bygninger, er kjøreinntektene ved bygninger justert tilbake til 2005 ved årets beregning, mens kjøreinntektene ved grøfting, inklusive hydrotekniske anlegg, er justert tilbake til 2002 som følge av justering av serien for investeringene i grøfter. På grunnlag av nye oppgaver fra jordbruksstillingen for 2010 over antall jordbruksbedrifter med kjøring i andre næringer, er serien for kjøring på bierverv justert tilbake til 2004.

Det er bare verdien av egen maskininnsats ved *nyinvesteringer* som inntektsføres. For vedlikehold praktiseres nettoføring, slik at all egeninnsats holdes utenom. En oversikt over de beregnede kjøreinntektene finnes i tabell 3.45.

3.4.2 Arbeidsinntekter ved investeringer

Tabell 3.46 Arbeidsinntekter ved investering i varige driftsmidler. Mill. kr

	1959	1969	1979	1989	1999	2010	2011*	2012**
Driftsbygninger	21	44	187	249	194	235	228	202
Grøfter	24	17	17	9	15	28	29	30
Nydyrking	22	14	26	8	4	13	13	14
Sum arbeidsinntekter ved investeringer	68	75	229	266	213	276	270	246

Under denne inntektsposten føres verdien av eget arbeid i forbindelse med nyinvesteringer i driftsbygninger, grøfting og nydyrking. Inntektsføringen skyldes bruttoføring av investeringene og kapitalslitet, det vil si inklusive verdien av eget arbeid. Arbeidsinntektene fastsettes som bestemte prosentandeler av investeringene. Som følge av de foran nevnte justeringene av seriene for investeringer i bygninger og grøfter, er arbeidsinntektene justert tilsvarende.

3.5 Endringer i buskap og lager av fôrmidler

3.5.1 Endringer i buskapsverdien

Tabell 3.47 Endringer i buskapsverdi. Mill. kr

	1959	1969	1979	1989	1999	2010	2011*	2012**
Hest	-15	-15	-8	5	13	4	2	1
Storfe	30	-22	15	145	-133	-65	-85	29
Sau	3	-15	6	13	2	-6	-5	3
Geit	0,0	-0,6	1,0	-0,5	-0,2	-0,3	.	-0,1
Svin	6	-5	25	80	-16	-1	-9	16
Fjørfe	0,3	0,5	-0,5	1,3	1,8	12	-1	11
Pelsdyr	7	-9	-5	-4	10	-9	3	6
Endring i alt	31	-67	34	238	-127	-65	-95	66

Beregningene gjelder endringer i buskapsverdien fra 1. januar til 31. desember. I praksis er det dyretallet per 1. januar i beregningsåret og per 1. januar i det etterfølgende året som inngår i beregningen, sammen med beregningsårets gjennomsnittspriser for de forskjellige typene av slakt. Verdien av dyrebestanden er uttrykt som markedsverdien av slaktet. Mens verdiøkning inntektsføres, blir verdireduksjon ført som fradrag i inntekten. Til en viss grad tas det hensyn til alderssammensetningen i buskapen. Lager av pelsdyrskinn inngår i husdyrverdien for pelsdyr.

Tabell 3.47 viser at buskapsverdien har gått ned i de to siste regnskapsårene, hovedsakelig storfebestanden har bidratt til det. Det regnes med oppgang i buskapsverdiene, unntatt for geit, i budsjettåret 2012.

3.5.2 Medlemsbonus

Posten var ny i 2011 og omfatter bonuser og overskudd fra samvirkeorganisasjoner som ikke ellers framkommer som høyere produktpris for melk og kjøtt via etterbetalinger. Budsjettåret er beregnet som gjennomsnittet av de tre foregående årene.

Tabell 3.48 Medlemsbonus. Mill. kr

1995	1999	2007	2008	2009	2010	2011*	2012**
3,0	10,4	100,6	5,1	140,3	165,0	150,0	151,8

3.5.3 Fôrregnskapet og lagerendringer av fôrmidler

Tabell 3.49 Fôrtilgang, fôrbehov og fôrbalanse. Mill. FEm

	1959	1969	1979 ^{1,2}	1989	1999 ³	2009	2010	2011*	2012**
Fôrtilgang, brutto,	3 199	3 254	3 466	3 726	4 312	4 240	4 202	4 101	4 226
- 1 % svinn for kraftfôr	9	13	15	16	17	18	18	18	19
= Fôrtilgang netto	3 190	3 241	3 451	3 710	4 295	4 223	4 184	4 083	4 207
- Fôrbehov	3 059	3 186	3 478	3 625	4 249	4 198	4 227	4 165	4 225
= Differanse	131	55	-27	85	46	25	-43	-82	-18

1) Nytt beregningsgrunnlag på noen områder fra og med 1975

2) Ny avlingsstatistikk fra og med 1976

3) Beregningen er utført i melkeføreheter (FEm) fra og med 1993, mot tidligere fetningsføreheter (FFE)

I fôrregnskapet beregnes tilgangen på og behovet for fôr. Balanseberegningen for 2010 viser et beregnet fôrunderskudd på 43 mill. FEm, mens det for 2011 er regnet med et underskudd på 82 mill. FEm. For 2012 gir beregningen et underskudd på 18 mill. FEm.

Underskuddet av fôr som er beregnet for 2010 og 2011, må sees som følge av relativt svake avlingsår, spesielt i 2011 og i de deler av landet hvor grovfôrproduksjonen teller mye. For 2011 gjaldt det særlig i Sør-Norge. Her var vekstsesongen preget av store nedbørsmengder med redusert avling og dårlig kvalitet. En annen faktor som bidrar til lavere planteproduksjon de siste årene, er nedgang i engarealet. Tidligere bidro høyere engareal til dekning med fôr også ved relativt lave avlinger.

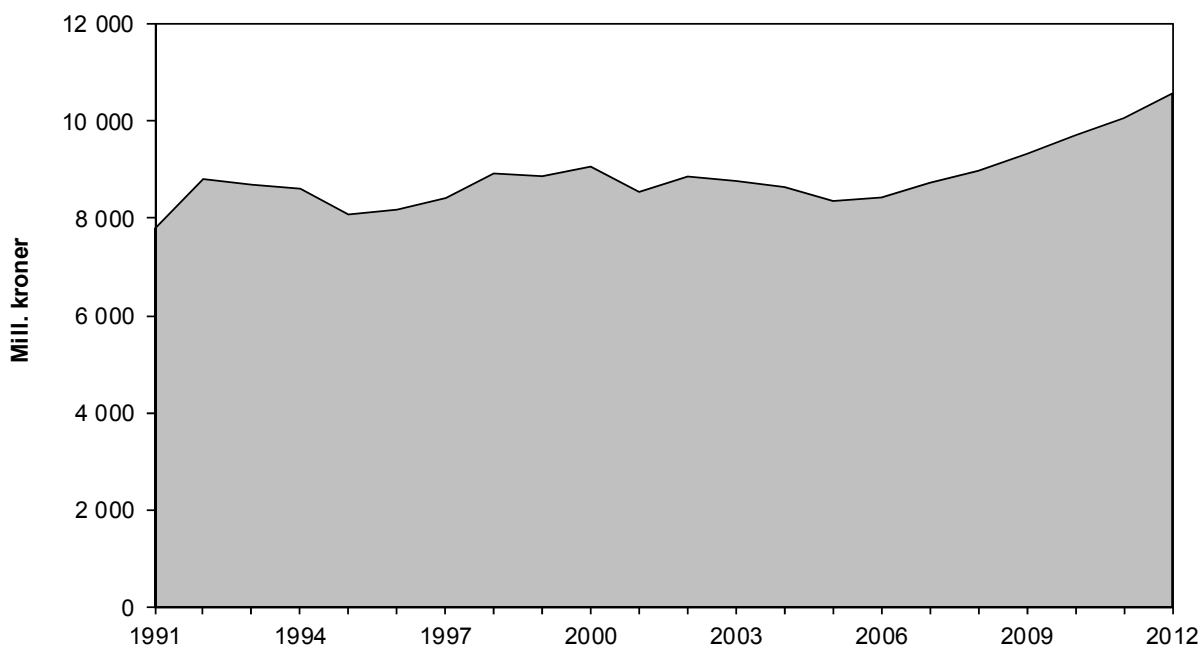
For budsjettåret er det også forventet et svakt underskudd av fôr. Lavere areal kan spille inn her. Samtidig er det beregnet et økt fôrbehov, blant annet som følge av en viss økning i melkeproduksjonen.

Det er knyttet en god del usikkerhet til beregningsgrunnlaget for fôrregnskapet. Både størrelsen på fôravlingene, omfanget av svinn, næringsverdien i fôret og fôrbehovet til husdyrbestanden er det vanskelig å finne en sikker beregning av.

Lagerendringene for fôrmidler som fôrregnskapet viser, gjelder endringene fra 1. januar til 31. desember i hvert år. På grunn av den nevnte usikkerheten ved datagrunnlaget har BFJ ikke verdiberegnet lagerendringene i totalkalkylen etter 1999.

4 Direkte tilskudd

4.1 Oppsummering

Figur 4.1 Sum direkte tilskudd. 1990–2012

I tabell 4.1 er det gitt en oversikt over de forskjellige typene av direkte tilskudd som er inntektsført i totalkalkylen.

Tabell 4.1 Oversikt over ulike kategorier av direkte tilskudd til jordbruket. Mill. kr

	1959	1969	1979	1989	1999	2010	2011*	2012**
Utbetalinger fra fond	20	54	617	234	218	523	460	474
Direkte tilskudd (underpost)	3	135	1 228	3 035	6 880	7 513	7 781	8 280
Utviklingstiltak	4	4	94	80	108	77	81	88
Velferdsordninger	–	0,2	602	1 632	1 745	1 512	1 546	1 568
Sum utbetalt over jordbruksavtalen (kap.1150)	27	193	2 541	4 981	8 951	9 626	9 867	10 410
Tilskudd til investeringer utenom jordbruksavtalen	76	86	205	61	-	-	-	-
Andre ordninger	–	0,3	3	13	48	84	196	160
Sum direkte tilskudd	103	279	2 749	5 054	9 000	9 710	10 062	10 570

Tabell 4.2 viser de tilskuddene som er *spesifisert* i totalkalkylen. I tillegg til posten «direkte tilskudd» er alle tilskudd som føres under de enkelte inntektspostene, tatt med.

Tilskudd som framkommer som økte produktpriser, eller i form av reduserte priser på innsatsfaktorer, er imidlertid utelatt. Sum tilskudd og trygder som føres spesifisert i totalkalkylen, utgjør nå årlig 11–12 mrd. kr.

I kapitel 8 er det gitt en oversikt over alle tilskudd som har inntektseffekt i totalkalkylen, også tilskudd som ikke framgår av tabell 4.2. Der er tilskuddene gruppert etter statsbudsjettets kapitelsystem.

Tabell 4.2 Oversikt over tilskudd i totalkalkylen. Mill. kr¹

	1959	1969	1979	1989	1999	2010	2011*	2012**
Tatt med under:								
Planteprod.poster	33	62	68	230	45	63	65	73
Husdyrprod.poster	121	97	1 084	3 470	1 678	1 245	1 197	1 202
Kostnadsposter	78	132	44	-	-	-	-	-
Direkte tilskudd	103	279	2 749	5 054	9 001	9 710	10 062	10 570
Sum tilskudd	335	570	3 945	8 754	10 724	11 018	11 324	11 845

1) Eksklusive tilskudd som inngår i produktprisene, for eksempel tilskudd under markedsordningen for korn/tilskudd til kornfondet. Slike tilskudd er imidlertid med i oversikten over totale inntektsførte tilskudd i tabellene 8.1 og 8.2. Også eksklusive produksjonsregulerende tilskudd som er finansiert av omsetningsavgiftsmidler, eller som er uten offentlig finansiering

Vedleggstabell 2.1 gir en detaljert oversikt over de direkte tilskuddene for årene 2010–2012.

4.2 Generelt

Det går fram ovenfor at tilskudd som gis til jordbruket over Landbruks- og matdepartementets budsjett, kommer til uttrykk i totalkalkylen på forskjellige måter. Enkelte tilskudd som bevilges over samme budsjett, går til formål utenfor jordbrukssektoren. Dermed faller de også utenfor totalkalkylens dekningsområde. Tilskudd som gis til utvikling av næringsvirksomhet i bygdene utenom ordinær jordbruksproduksjon, slik som tilskudd til skogbruk eller til veterinærvesenet, tas for eksempel ikke med i totalkalkylen. Tilskudd som faller innenfor gruppen landbruksforskning og opplæring, er i sin helhet holdt utenom beregningene. Disse betraktes som offentlig konsum.

Under posten «direkte tilskudd» blir det også ført noen utbetalinger som bevilges over andre deler av statsbudsjettet enn kapittel 1150: Til gjennomføring av jordbruksavtalen. Dette gjelder for eksempel «Tilskudd til erstatninger m.m. ved tiltak mot dyre- og plantesykdommer». Dessuten blir erstatninger for rovviltskader på husdyr, som bevilges over Miljøverndepartementets budsjett, ført her. Bevilgningen av tilskudd til avløsning for jordbrukere ved repetisjons- og heimevernsøvelser, på Forsvarsdepartementets budsjett, føres som en egen underpost under «direkte tilskudd».

Inndelingen av underpostene under «direkte tilskudd» samsvarer med grupperingen i Prop. 1 S fra Landbruks- og matdepartementet.

4.2.1 Regnskapsårene

Tilskuddsbeløpene for regnskapsåret 2010 er hentet fra statsregnskapet Prop. 1 S Landbruks- og matdepartementet (2010–2011). SLF har gitt oppgaver til det foreløpige regnskapet for 2011. Der hvor utbetalingene bare delvis går til jordbruksnæringen, blir det innhentet spesifiserte oppgaver fra Landbruks- og matdepartementet, SLF og Innovasjon Norge.

For enkelte poster blir det innhentet oppgaver fra Forsvarsdepartementet, Miljøverndepartementet, Direktoratet for naturforvaltning og NILF.

Oppgavene over utbetalinger fra Tilskudd til erstatninger for 2011 bygger i betydelig grad på anslag fra SLF. På beregningstidspunktet manglet noen rapporter fra fylkene over avlingsskader og svikt i honningproduksjonen.

4.2.2 Budsjetåret

Anslagene for utbetalinger i budsjettåret er i hovedsak basert på oppgaver fra statsbudsjettet og fra proposisjonen om jordbruksoppkjøret. Utbetalinger fra fond er unntatt her.

For postene under Landbrukets utviklingsfond (LUF) blir utbetalingene for budsjettåret anslått ut fra utbetalinger, bevilgningsrammer, overføringer og inndragninger som er registrert for årene før. Budsjettårets post for utbetaling fra Tilskudd til erstatninger blir i hovedsak fastsatt slik at den tilsvarer gjennomsnittet for de 14 foregående årene.

4.3 Utbetalinger fra fond

I Totalkalkylen inntektsføres utbetalinger fra to fond; Landbrukets utviklingsfond, LUF og Landbrukets skadefond (tom. 2010). Fondsordningen Landbrukets skadefond er omgjort til en overslagsbevilgning; Tilskudd til erstatninger m.m. og utbetalinger inntektsføres under den nye ordningen fom. 2011. Utbetalinger fra fondene avviker fra hva som bevilges til og hva som innvilges fra fondene det enkelte år. I tillegg er det overføringer og inndragninger fra tidligere år slik at bevilgnings- og innvilgningsrammen vil avvike fra hva som er lagt til grunn i budsjettproposisjonene. I denne sammenheng omtales kun utbetalinger som inntektsføres i Totalkalkylen.

Tabell 4.3 viser hvordan LUF og Landbrukets skadefond (tom. 2010) bidrar til «direkte tilskudd» i totalkalkylen.

Tabell 4.3 Utbetalinger over «direkte tilskudd» fra fondsavsetninger, 1000 kr

	2010	2011*	2012**
Post 50.11 Landbrukets utviklingsfond (LUF)	432 065	459 621	473 594
Post 50.12 Landbrukets skadefond	91 107	94 728	
Sum post 50	523 172	554 349	473 594

4.3.1 Utbetalinger fra Landbrukets utviklingsfond

I Totalkalkylen inntekstføres utbetalinger fra LUF som anses å ha inntektsvirkning i jordbrukssektoren (som næring). Utbetalinger til eks. skogbruk og bioenergi, forskning og ulike utviklingsprogrammer som gjelder eks. tilleggsnæringer i jordbruket, inntekstføres ikke. Tabell 4.4 gir en presentasjon av de utbetalingene fra LUF som tas med i totalkalkylen. Nedenfor følger en kort oversikt over hvordan disse midlene nå forvaltes.

Miljøvirkemidlene

I de seinere årene har forvaltningen av miljøvirkemidlene vært fordelt på tre forskjellige nivåer.

For det første har en nasjonalt miljøprogram fra 2004, med generelle og landsdekkende ordninger. Areal- og kulturlandskapstilskuddet, tilskudd knyttet til økologisk produksjon, tilskudd til dyr på utmarksbeite og generelt tilskudd til dyr på beite hører til her.

For det andre har en regionalt miljøprogram som forvaltes av fylkene, og som ble innført med virkning fra 2005.

De foran nevnte tilskuddene omfatter ordninger under produksjonstilskuddene som føres under underposten «Direkte tilskudd» i Totalkalkylen.

Fra 2004 forvalter kommunene ordningen «spesielle miljøtiltak i jordbrukets kulturlandskap» (SMIL). Dette dreier seg om tiltak for å bevare det biologiske mangfoldet, de landskapsmessige kvalitetene i kulturlandskapet og verneverdige bygninger i landbruket. I tabell 4.4 inngår SMIL-midlene i postene «tekniske miljøinvesteringer» og «tilskudd til kulturlandskapstiltak».

Ved jordbruksoppkjøret 2008 ble det innført en ny ordning under miljøvirkemidlene for å ivareta utvalgte områder med stor biologisk og kulturhistorisk verdi. Til den nye ordningen «Utvalgte kulturlandskap» blir det gitt bevilgninger over LUF, og dessuten over Miljøverndepartementet, til langsiktige skjøtselstiltak med inntektsvirkning for jordbruket.

Tabell 4.4 Utbetalinger fra Landbrukets utviklingsfond. 1000 kr¹

	1979	1989	1999	2010	2011*	2012**
Eldre ordn., tradisjonelt jordbruk	298 907	152 401	3 522	-	-	-
BU-midler til tradisjonelt jordbruk	-	-	89 392	279 388	291 758	301 311
Rentestøtte, tradisjonelt jordbruk	-	-	-	58 308	60 327	61 800
BU-midler, grøfting	-	-	9 726	5	-	-
Beredskapslager drivstoff	-	864	-	-	-	-
Tekniske miljøinvesteringer	-	40 000	30 364	18 531	19 157	20 000
Tilskudd til energiøk. tiltak	-	-	3 922	-	-	-
Tilskudd til kulturlandskapstiltak	-	-	38 300	50 200	52 000	52 000
Utviklingsprogram for geitehold	-	-	-	3 749	6 113	4 000
Beiteskader forårsaket av gås	-	-	-	2 689	3 559	-
Setersatsing	-	-	-	1 163	1 231	2 565
Verdensarven	-	-	-	4 893	5 077	5 000
Organisert beitebruk	-	-	-	6 501	10 459	11 850
Opphørte ordninger	-	-	200	-	-	-
Morsa/Vestre Vansjø	-	-	-	-	35	1 068
Utvalgte kulturlandskap	-	-	-	6 638	9 905	14 000
Sum utbetalinger	298 907	193 265	175 426	432 065	459 621	473 594

1) Poster som inngår i totalkalkylen

Noen av ordningene har hatt bare små eller ingen utbetalinger i de seneste årene. Dette skyldes enten at ordningene er avviklet, eller at de er slått sammen med andre.

BU-midler til investeringer i tradisjonelt jordbruk

Utbetalingene omfatter midler til bruksutbygging, i hovedsak investeringer til driftsbygninger. Utbetalingene for 2010 og 2011 var henh. 279,4 og 291,8 mill. kr. mens det for 2012 er prognosert en utbetaling på 301,1 mill. kr.

Ved jordbruksoppkjøret 2011 ble maksimalsatsen for investeringsstøtte økt fra 750 000 kr. til 900 000 kr.

Rentestøtte

Etter vedtak i BFJ i 2009 blir all rentestøtte som bevilges over jordbruksavtalen, inntektsført. Tidligere ble kun rentestøtte til tradisjonelt jordbruk inntektsført. Bevilgningsrammen for lån med rentestøtte ble i 2011 uendret og ført videre med 1 000 mill. kr.

BU-midler til grøfting

Alle landsomfattende tilskuddsordninger for grøfting er avviklet og det regnes ikke med utbetalinger lengre.

Det vil fortsatt bli utbetalinger av tilskudd til grøfting i Nord-Norge, for beløp som er innvilget etter 2000, over ordningen med BU-midler til investeringer i tradisjonelt jordbruk. Det foreligger ikke oppgaver over størrelsen på disse beløpene.

Spesielle miljøtiltak i landbruket (SMIL)

SMIL omfatter spesielle tiltak i landbrukets kulturlandskap (STILK), miljørettet omlegging i kornområdene (MOMLE) og investeringer i miljøtiltak (IMT). Posten «Organisert beitebruk» har vært underlagt SMIL fra 2005. I totalkalkylen har den vært ført sammen med investeringer i miljøtiltak. Ved jordbruksavtalen 2009 ble posten

overført til en egen ordning som er underlagt Fylkesmannen. SMIL omfatter også «Områdetiltak», men det er ikke regnet med at denne ordningen har inntektsvirkning for jordbruket.

Tabell 4.5 viser hvordan utbetalinger fra SMIL fordeler seg på underpostene.

Tabell 4.5 Utbetalingene av tilskudd over SMIL, mill. kr

	2009	2010	2011*	2012**
Spesielle tilt. i landbr. kult.landsk. (STILK)	94,2	83,7	92,1	
Investeringer i miljøtiltak (IMT)	21,2	18,5	19,2	
Organisert beitebruk ¹⁾	6,0	-	-	
Miljørettet omlegging i kornområder (MOMLE)	0,4	0,4	0,2	
Sum	121,8	102,6	111,5	
Områdetiltak	6,0	4,2	5,0	
Sum	127,8	106,8	116,5	120,0
Herav postert i totalalkylen:				
Tilskudd til tekniske miljøinvesteringer ²⁾	27,2	18,5	19,2	19,2
Tilskudd til kulturlandskapstiltak ³⁾	56,8	50,2	52,0	52,0

1) Se fotnote under tabell 4.5

2) IMT + organisert beitebruk fram til og med 2009

3) STILK (+ fredede og verneverdige bygninger + MOMLE)

Utviklingsprogram for geitehold

Ved jordbruksoppgjøret 2004 ble det innført en ordning for utvikling av geiteholdet. Det regnes med at bare deler av denne ordningen har inntektsvirkning i Totalalkylen.

Siden innføringen er ordningen med utviklingsprogram utvidet til å omfatte nye delordninger med inntektsvirkning i Totalalkylen mens andre er avvirket. Dette gjelder omstillingspakke med omstillingsbidrag til produsenter som selger melkekvoter.

Ved jordbruksoppgjøret 2006 ble ordningen utvidet til å gjelde kompensasjon for bortfall av produksjonstilskudd. Kompensasjon for bortfall av avløsertilskudd ble tatt inn i ordningen ved jordbruksoppgjøret 2007.

Beiteskader forårsaket av gås

Ved jordbruksoppgjøret 2005 ble det innført en ordning med arealtilskudd til beitearealer hvor trekkende gås forårsaker skader. Ordningen fikk virkning fra 2006, men er overført til Regionalt miljøprogram for 2012.

Setersatsing

Tilskuddet til setersatsing ble innført ved jordbruksoppgjøret 2005. Ordningen er femårig og avgrenset til fylkene Oppland, Hedmark og Møre og Romsdal.

Ordningen med tilskudd til setersatsing er nå avsluttet, men det regnes fortsatt med utbetalinger pga. tidligere innvilgninger.

Organisert beitebruk

Ordningen omfattet i utgangspunktet investeringsstøtte til organisert beitebruk og organisert sauesanking. Tilskuddsordningen for investeringer i organisert beitebruk ble overført til SMIL med virkning fra 2005. Tilskudd til organisert sauesanking ble overført

til regionale miljøprogram ett år seinere. Fra 2010 ble investeringsstøtten til organisert beitebruk tatt ut av SMIL og overført til en egen ordning som forvaltes av Fylkesmannen.

Verdensarv

Ved jordbruksoppjøret 2007 ble det opprettet en ny ordning som gjelder spesielt for verdensarvområdene: Vegaøyene og Geirangerfjorden/Nærøyfjorden.

Ordnningen var ment å være 3-årlig, men ble i 2010 videreført i et nytt 5-årig prosjekt etter gjeldende modell.

Morsa/Vestre Vansjø

Ved jordbruksoppjøret 2008 ble det innført en ny treårig ordning under Morsaprojektet.

Ordnningen er nå avsluttet og restbevilgningen av prosjektet forventes tildelt og utbetalt i sin helhet i 2012.

Utvalgte kulturlandskap

Ordnningen med tilskudd til utvalgte kulturlandskap ble innført ved jordbruksoppjøret 2008. Ordnningen omfatter skjøtsel og vedlikehold av landskap med stor historisk og biologisk verdi.

Opphørte ordninger

Fra og med 1996 har utbetaling for en rekke av de ordningene som er avviklet, vært oppgitt samlet under posten «Opphørte ordninger». Etter 2008 har totalkalkylen ikke regnet med gjenstående ansvar eller utbetalinger.

4.3.2 Utbetalinger fra Skadefondet for landbruksproduksjon /Tilskudd til erstatninger m.m.

Tabellen nedenfor viser utbetalingene for de forskjellige ordningene under Landbrukets skadefond/Tilskudd til erstatninger m.m.

Ved jordbruksoppjøret 2011 ble fondsordningen Skadefondet for landbruksproduksjon gjort om til en overslagsbevilgning; Tilskudd til erstatninger m.m. De erstatningene som lå under Skadefondet ble overført til den nye ordningen.

Tabell 4.6 Utbetalinger fra Landbrukets skadefond/Tilskudd til erstatninger m.m. 1000 kr

	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011*	2012**
Avlingsskade	25 608	33 005	84 331	9 148	37 658	75 934	85 000	
Utbetaling etter Klager								
Tilskudd, Overvintringsskader	641	4 921	997	846	542	10 228	5 500	40 000
Svikt i honning-Produksjon	711	5 283	2 665	1 879	4 463	1 465	1 200	
Planteskadegjørere								
Tap av sau på beite	227	1 217	2 071	2 232	2 958	3 480	3 028	3 000
Tap av bifolk								
Erstatninger ved flytterestriksjoner (Blåtunge)					1 188		-	-
Sum	27 187	44 426	90 064	14 041	46 809	91 107	94 728	43 000

Utbetalingene omfatter erstatninger for avlingsskade og tilskudd til fornying og reparasjon av overvintringsskader. Dessuten blir det utbetalt erstatninger for svikt i honningproduksjonen. Fra og med 2003 er ordningen for katastrofetap av husdyr lagt inn under fondet. Denne ordningen har siden fått endret benevnning og omfatter ordningene tap av sau på beite og tap av bifolk.

For 2009 ble det gitt en engangsbevilgning for 2009 som kompensasjon for ekstra kostnader i melkeproduksjonen som følge av beiterestriksjoner i 2009 på grunn av utbrudd av sykdommen «Blåtunge».

4.4 Direkte tilskudd (underpost)

De direkte tilskuddene omfatter i hovedsak de tilskuddsordningene som kommer inn under produksjonstilskuddene. Formålet med produksjonstilskudd i jordbruket er å bidra til et aktivt og bærekraftig jordbruk, innenfor de målene som Stortinget har trukket opp. Tabellen nedenfor gir en oversikt over de direkte tilskuddene for årene 2010, 2011 og 2012. Beløpene for 2012 inkluderer omdisponeringer og overføringer som ble foretatt ved jordbruksoppgjøret.

Tabell 4.7 Direkte tilskudd (underpost). 1000 kr

	2010	2011*	2012**
74.11 Driftstilskudd	1 090 487	1 182 971	1 345 000
74.14 Tilskudd til husdyr	2 181 283	2 238 802	2 363 200
74.16 Beitetilskudd	616 144	695 694	729 500
74.17 Areal og kulturlandskapstilskudd	3 095 163	3 122 267	3 281 119
74.19 Regionale miljøprogram	402 815	405 367	428 500
74.20 Tilskudd til økologisk landbruk	115 741	122 656	120 500
74.22 Tilsk. miljøv. spredemåter husdyrgjødsel	11 771	12 864	12 500
Sum	7 513 404	7 780 621	8 280 319

Driftstilskudd

Driftstilskuddet for melk ble lagt om til en produksjonsnøytral ordning ved jordbruksoppkjøret 2001. Tilskuddet blir gitt etter satser per dyr for de minste bedriftene. For bedrifter med minst fem kyr, gis tilskuddet per bedrift.

Ved jordbruksoppkjøret 2001 ble det også innført et særskilt driftstilskudd for melkeproduksjon i samdrifter. En ordning med driftstilskudd til spesialisert kjøttproduksjon ble etablert i 2002. Fem år seinere kom en tilsvarende ordning for ensidig sauehold, men denne ordningen ble overført til «Tilskudd husdyr» fra 2009.

Ved jordbruksoppkjøret 2010 ble satsene for enkeltbedrifter med mjølkeproduksjon økt både for bedrifter med kyr og geiter over hele landet og mest for bedriftene utenom Oslofjord og Jærenområdet. Satsene for tilskudd til spesialisert kjøttproduksjon ble økt. Dessuten ble harmoniseringen av satsene for samdrifter etablert før 1. juli 2004 og enkeltbedrifter slutført. For budsjettåret 2012 er det tatt hensyn til omdisponeringer ved jordbruksoppkjøret 2012.

Tilskudd til husdyr

Tilskuddet beregnes på grunnlag av dyretall og satser per dyr. Tilskuddet omfatter også tilskudd for verneverdige husdyrraser, og fra 2009 ordningen «driftstilskudd til ensidig sauehold». Dessuten kom bedrifter med bihold og minimum 25 kuber inn i tilskuddssystemet under denne ordningen fra 2009. Ved jordbruksoppkjøret 2011 ble beløpsgrensen for maksimalt tilskudd per bedrift satt opp fra 250 000 kr til 275 000 kr. Tilskuddssatsene ble øket for produksjonene basert på grovfôr, men holdt uendret for de kraftforbaserte produksjonene.

Beitetilskudd

Ordningen med beitetilskudd som ble innført fra 2007 er 2-delt og omfatter både tilskudd til beiting i kulturlandskap og i utmark.

Ordningen skal fremme en bedre utnyttelse av utmarka og en bedre pleie av kulturlandskapet. Satsene per dyr ble økt både for utmarksbeite og delvis også for beite i kulturlandskap ved jordbruksoppkjøret 2011.

Areal- og kulturlandskapstilskudd

Areal- og kulturlandskapstilskuddet er den enkelttilskuddsordningen som utgjør det største totalbeløpet. Ordningen er 2-delt og består av en kulturlandskapsdel som blir gitt til alt jordbruksareal etter en felles sats, og dessuten en arealdel som blir gitt til de forskjellige vekstene med spesifisering etter soner og arealstørrelser. Formålet med *kulturlandskapstilskuddet* er å stimulere til skjøtsel, vedlikehold og utvikling av kulturlandskapet, gjennom aktiv drift og beiting på jordbruksarealene.

Arealtilskuddet skal medvirke til et aktivt jordbruk over hele landet. Dessuten skal tilskuddet styrke inntektene og jevne ut inntektsforskjeller mellom ulike produksjoner, bruksstørrelser og distrikter.

Ved jordbruksoppgjøret 2011 ble satsene for kulturlandskapstilskudd holdt uendret, mens arealtilskuddet ble økt for noen vekster.

Regionale miljøprogram

Formålet med ordningen er å sikre miljøkvaliteter og kulturlandskap, og å hindre erosjon og avrenning av næringsalter til vann. Ordningen har regionale og lokalt tilpassede regelverk for økonomisk støtte.

Tilskudd til økologisk jordbruk

Formålet med tilskuddet er å stimulere til at mer av jordbruksproduksjonen skjer økologisk.

Posten omfatter ordningene omleggingstilskudd, arealtilskudd ved økologisk drift og husdyrtilskudd ved økologisk drift. Disse tilskuddene gis i tillegg til ordinære husdyr-, areal- og kulturlandskapstilskudd.

Tilskudd til miljøvennlige spredemåter for husdyrgjødsel

Denne ordningen ble innført som et pilotprosjekt for fylkene Hedmark, Buskerud og Rogaland fra 2009 og er siden utvidet til å gjelde deler av Sogn og Fjordane og Nord-Trøndelag. Bevilgningene til ordningen er øket ved de senere jordbruksoppgjørene.

4.5 Utviklingstiltak

Betegnelsen omfatter ordninger som er underposter i kap. 1150 post 77. Tabell 4.8 gjelder de ordningene som er postert under «direkte tilskudd» i Totalkalkylen.

Tabell 4.8 Utviklingstiltak. 1000 kr

	2010	2011*	2012**
77.11 Tilskudd til dyreavl	73 464	73 922	77 000
77.12 Tilskudd til engfrø med mer	3 264	6 656	11 100
Sum	75 728	80 578	88 100

Tilskudd til dyreavl

De deler av ordningen som føres under «direktetilskudd» omfatter tilskudd til dekning av kostnadene ved inseminering og utjevning av reisekostnadene ved veterinærtjenesten. Den omfatter dessuten tilskudd til avlsarbeid innen spesialisert storfekjøttproduksjon.

Tilskudd til engfrø

Tilskuddene under denne ordningen tar sikte på å fremme norsk engfrøavl og omfatter lagringstilskudd, pristilskudd og arealtilskudd og diverse andre tilskudd. Pristilskudd, arealtilskudd og diverse andre tilskudd blir utbetalt til produsentene gjennom såvareforretningene. Lagringstilskuddet går til såvareforretningene og blir ikke tatt med i totalkalkylen.

4.6 Velferdsordninger

Tabell 4.9 Velferdsordninger. 1000 kr

Underposter		2010	2011*	2012**
78.11	Tilskudd til avløsning ved ferie og fritid	1 107 319	1 135 628	1 154 000
78.12	Tilskudd til avløsning for sykdom	168 372	173 442	177 000
78.14	Sykepengeordningen i jordbruket	88 000	88 000	88 000
78.15	Andre velferdstiltak	66 791	69 203	69 000
78.16	Tidligpensjonsordning for jordbr.	97 995	94 384	93 500
Sum post 78 Velferdsordninger		1 528 477	1 560 657	1 581 500

Ordningen «Andre velferdstiltak» omfatter nå de to delordningene «tilskudd til landbruksvikar» og «tilskudd til landbrukets HMS-tjeneste». Av disse ordningene er det bare «tilskuddet til landbruksvikar» som føres i Totalkalkylen.

Med virkning fra 2008 er det innført en ny ordning med tilskudd til landbruksvikar gjennom avløserlagene, i stedet for den kommunale ordningen som ble avvirket fra 2009.

Tilskuddet til sykepengeordningen og den administrative delen av tilskudd til landbruksvikar blir ført med tilsvarende motposter på kostnadssiden. Dermed blir inntektsvirkningen nøytralisert.

De øvrige tilskuddene føres uten motposter, slik at de gir full inntektsvirkning.

Tilskudd til avløsning ved ferie og fritid

Tilskudd til avløsning under ferie og fritid er en refusjonsordning som beregnes etter satser per dyr. Utbetalingen av tilskudd til avløsning skjer etterskuddsvis i juni, på grunnlag av utgifter fra året før. Ved jordbruksoppgjøret 2011 ble tilskuddssatsene øket med 4 prosent og maksimalt tilskudd per bedrift ble økt med 2 600 kr til 66 600 kr. Som følge av endringene ble bevilgningsbehovet økt med 48,7 mill. kr. Ved jordbruksoppgjøret i 2012 ble posten ved omdisponeringer redusert med 1,7 mill. kr.

Tilskudd til avløsning ved sykdom

Tilskuddet til avløsning under sykdom er en refusjonsordning. Tilskuddet blir fastsatt ut fra faktiske utgifter til avløsning, opp til en maksimal dagsats per bruk. Denne satsen ble økt fra kr 1 250 til kr 1 300 per bedrift ved jordbruksoppgjøret 2011.

Tilskudd til sykepengeordningen

Tilskudd til sykepengeordningen gjelder refusjon av tilleggspremier til folketrygden. Disse tilleggspremiene kreves innbetalt for at sykepengen skal komme opp i 100 prosent av pensjonsgivende inntekt etter 16 dager. Samlet beløp for denne tilskuddsordningen er beholdt uendret siden 2000.

Andre velferdstiltak

Administrasjonstilskudd til avløserlag består fra og med 2008 av den administrative delen av tilskuddet til landbruksvikar.

Tilskudd til landbruksvikarvirksomhet har til formål å skaffe arbeidshjelp under korttidssykdom for gårdbrukere som ikke kan skaffe arbeidshjelp på annen måte. Ordningen ble overført fra kommunene til avløserlagene i 2008. For dette året gjaldt begge

ordningene parallelt, men fra 2009 er den kommunale ordningen avviklet. På grunn av ett års etterslep med utbetalingen av tilskudd over den kommunale ordningen, vil det imidlertid være utbetalinger av tilskudd over begge ordningene for både 2008 og 2009.

En spesifisering av tilskuddene til landbruksvikar for de siste årene finnes i tabell 4.10.

Tabell 4.10 Tilskudd til landbruksvikar. 1000 kr

	2008	2009	2010	2011*	2012**
Samlet beløp	54 602	53 726	50 791	54 203	55 000
Herav tilskudd til landbruksvikar, kommunal ordning	12 600	7 994	-	-	-
Tilskudd gjennom avløserlag	42 002	45 732	50 791	54 203	55 000
Herav til administrasjon av avløserlagene	5 911	9 551	10 325	9 600	9 600
Tilskudd til landbruksvikar	36 091	36 181	40 466	44 603	45 400

Dagsatsen for landbruksvikarordningen økte fra 1 250 kr til 1 300 kr ved jordbruksoppgjøret 2011. Bevilgningen til andre velferdstiltak er satt ned med 2,0 mill. kr for 2011 og ble ytterligere redusert ved omdisponeringer ved jordbruksoppgjøret i 2011 med 9 mill. kr.

Tidligpensjonsordningen

Tidligpensjonsordningen for jordbrukere trådte i kraft fra 1. januar 1999. Bevilgningen for 2012 er på 95,0 mill. kr, den ble satt ned med 7 mill. kr fra 2011.

4.7 Ordninger utenom jordbruksavtalen

Her føres noen tilskudds- og erstatningsordninger under «direkte tilskudd» som ikke er omfattet av jordbruksavtalen.

4.7.1 Erstatninger ved tiltak mot dyre- og plantesykdommer

Tabell 4.11 viser hvordan erstatningsbeløpene fordeler seg på forskjellige underposter.

Tabell 4.11 Erstatninger ved tiltak mot dyre- og plantesykdommer. 1000 kr

	2008	2009	2010	2011*	2012**
<u>Erstatninger etter off. pålegg</u>					
Planteskadegjørere	21 796	27 489	6 971	12 159	
<u>Erstatninger etter off. pålegg, husdyr</u>					
Erstatninger for husdyr	6 040	2 991	1 530	19 715	
Erstatninger for saneringstiltak	-	-	-		
Erstatninger for frivillig nedslakting, mædi	-	-	-		
Erstatninger for frivillig nedslakting, scrapie	-	-	-		
Erstatninger for tapte produksjonstilskudd	396	55	334		
Sum	28 232	30 535	8 835	31 874	40 610

Den samlede bevilgningen over ordningen for 2012 er på 45,6 mill. kr., det samme som for 2011. Dette beløpet inkluderer også ordninger som ikke føres under «direkte tilskudd», for eksempel tilskuddet til tiltak mot radioaktivitet som utgjør 5 mill. kr.

4.7.2 Tilskudd til avløsning ved repetisjons- og heimevernsøvelser

Ifølge Forsvaret finnes ikke oppgaver som viser de samlede faktiske utbetalingene. Det er derfor forutsatt at utbetalingene tilsvare innvilgningene.

Aktiviteten på området har vært liten i de siste årene. Dermed har utbetalingene vært små. For 2010 og 2011 er det regnet med utbetalinger på 0,8 mill. kr for hvert av årene. Det regnes med at utbetalingen kan ta seg noe opp i 2012.

4.7.3 Erstatninger for rovviltskader

Jordbruket mottar erstatninger fra staten som kompensasjon for skader som husdyrene blir påført av rovdyr. Utbetalt totalbeløp varierer mye fra år til år. Både variasjon i skadeomfang og endringer i kravene til dokumentasjon av skader ligger bak svingningene i årlig utbetaling. Sett over en lengre periode har utbetalingene økt, men de har vært mer stabile de siste årene.

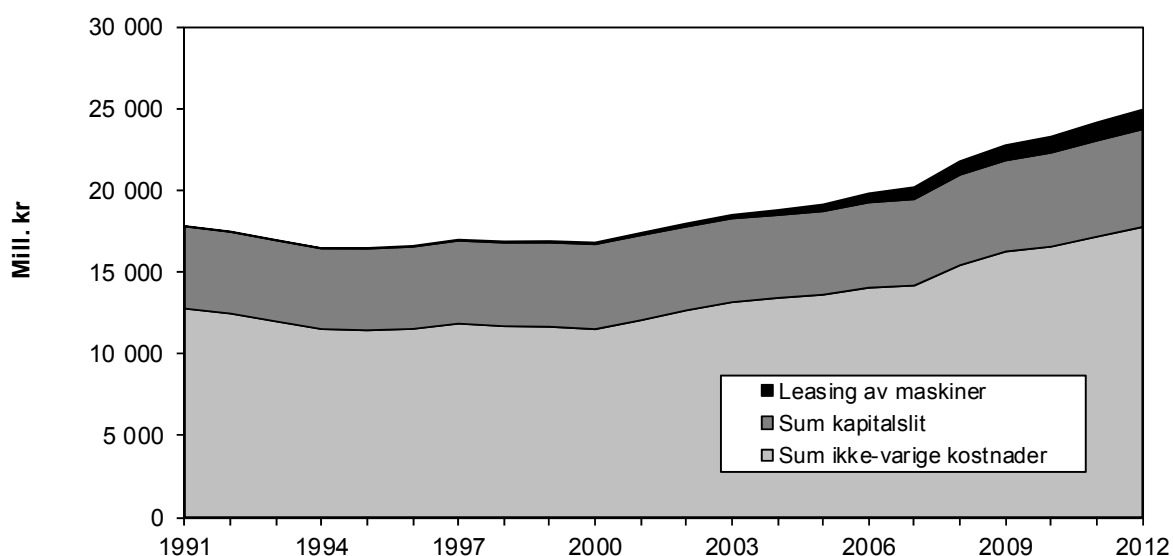
I alt ble det utbetalt 67,5 mill. kr for 2011. Tilsvarende beløp er 73,9 mill. kr for 2010 og 75,4 mill. kr for 2009. På grunnlag av utviklingen for utbetalingene i tidligere år samt tapsutviklingen i inneværende år, er det nå for 2012 antatt at erstatningsbeløpet for husdyr vil ligge på 75 mill. kr.

4.7.4 Driftsplanlegging

Denne posten omfatter godtgjørelse til brukere som gir oppgaver til NILFs driftsgranskinger. De siste årene er det regnet med en utbetaling i underkant av 1 mill. kr.

5 Kostnader

5.1 Innledning

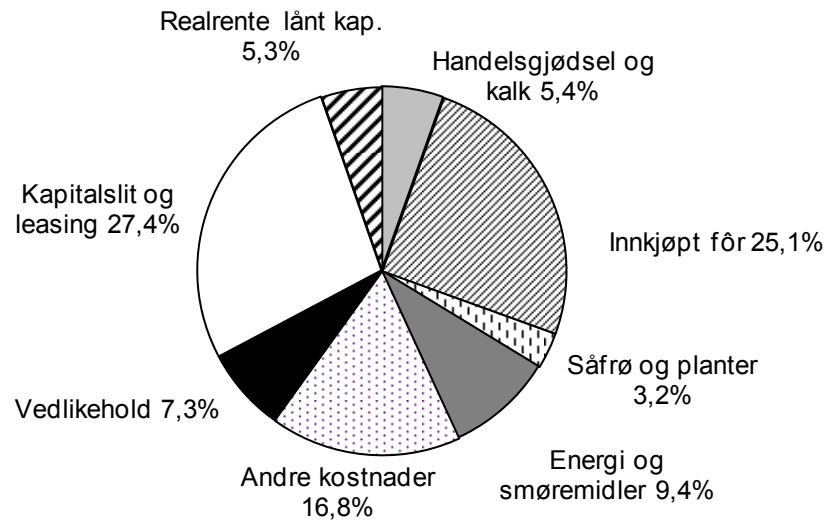

Figur 5.1 Sum kostnader. 1990–2011

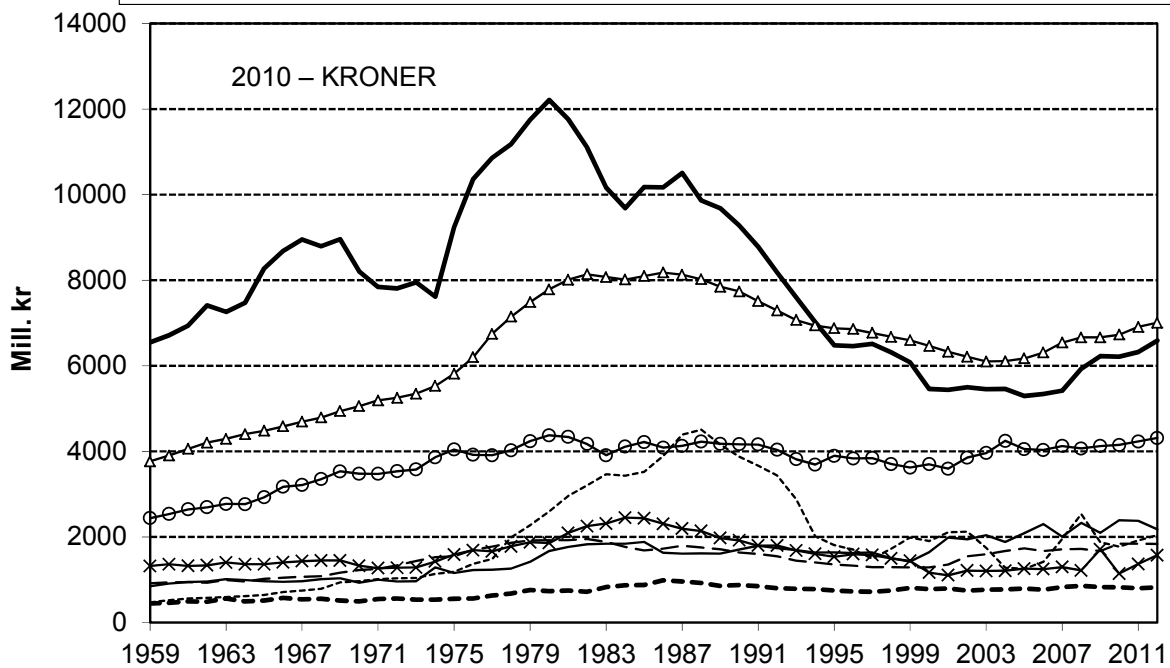
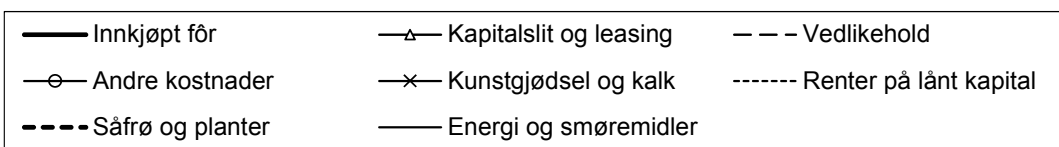
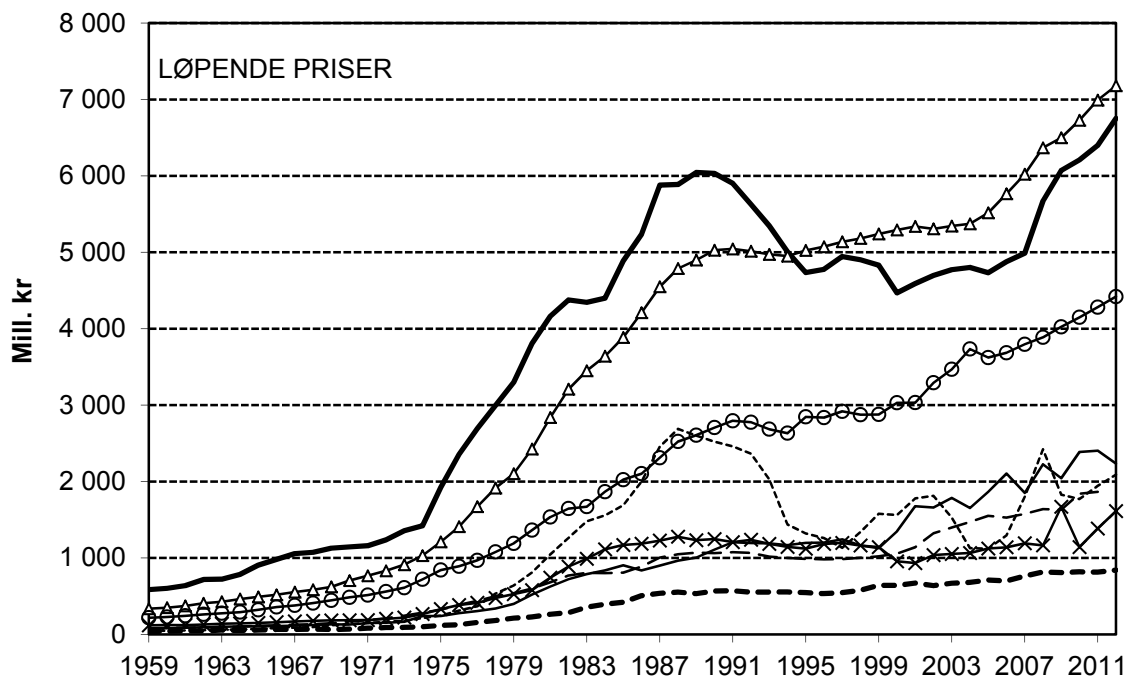
I totalkalkylen er kostnadene gruppert på hovedpostene ikke-varige og varige driftsmidler. Til de ikke-varige driftsmidlene hører handelsgjødsel og kalk, innkjøpt fôr, såfrø og planter, elektrisk kraft, drivstoff og smøremidler. Kostnadene til vedlikehold av varige driftsmidler og posten «andre kostnader» føres også på ikke-varige driftsmidler. «Andre kostnader» er en samlepost for en rekke forskjellige kostnader ved plante- og husdyrproduksjon, for eksempel frakt, emballasje, veterinær og medisiner, forsikring og regnskapsføring.

Kostnadene til varige driftsmidler kommer fram gjennom beregningen av det årlige kapitalslitet på bygninger, maskiner og redskaper, biler og grøfter/hydropneumatiske anlegg. Leasing hører også med her.

Figur 5.2 viser hvor stor andel av totalkostnaden de forskjellige kostnadstypene utgjør. I figur 5.3 framgår kostnadenes størrelser målt i beløp.

Figur 5.2 Kostnadene i jordbruket fordelt på kostnadsposter. 2011

Figur 5.3 Utviklingen i kostnadene i løpende priser og i faste 2010-kr

5.2 Ikke-varige kostnader

5.2.1 Handelsgjødsel og kalk

Tabell 5.1 Handelsgjødsel og kalk. Mengder, priser og kostnader

	1959	1969	1979	1989	1999	2010	2011*	2012**
Handelsgjødsel i alt, mill. kg	450	494	588	538	516	384	432	441
Pris, kr per 100 kg	29	39	87	203	204	271	306	349
Mill. kr	132	195	510	1 095	1 054	1 042	1 321	1 537
Mikronæringsstoffer, mill. kr	0	0	1	2	6	1	1	2
Veksthus, mill. kr	4	4	7	17	17	21	15	21
Kalk, mill. kg, ¹	90	85	243	448	275	168	156	170
Pris, kr per 100 kg	7	8	21	36	42	65	61	64
Kostnad, mill.kr	6	7	52	162	115	109	610	640
Handelsgjødsel og kalk ekskl. tilsk., mill. kr	142	206	570	1 276	1 192	1 173	1 434	1 668
Tilskudd til mindre bruk, mill. kr	24	23	44					
Bulkrabatt, mill. kr				- 3	- 24			
Andre rabatter, mill. kr				- 41	- 26	- 30	- 48	- 56
Sum handelsgjødsel og kalk, mill. kr	118	183	526	1 232	1 142	1 143	1 385	1 612

1) Inkl. skjellsand fra og med 1988

Tabell 5.1 presenterer utviklingen i mengder, priser og kostnader for handelsgjødsel og kalk etter 1959.

Forbruket av handelsgjødsel og kalk i Totalkalkylen er basert på mineralgjødselstatistikken fra Mattilsynet. Mattilsynets statistikk følger salgsåret, dvs. perioden 1.7–30.6. I totalkalkylen blir salget av handelsgjødsel kostnadsført på det kalenderåret hvor gjødsla forutsettes brukt. Det vil for eksempel si at forbruket i kalenderåret 2010 er basert på salget i perioden 1.7.2009 til 30.6.2010.

Veksthusgjødsel og mikronæringsstoffer inngår ikke i Mattilsynets oppgaver. Forbruket av disse typene beregnes dermed som et tillegg. Kostnadene til veksthusgjødsel har i seinere tid utgjort i overkant av 20 mill. kr per år. 2011 var et unntak da det i følge Yara var en dårlig sesong som gjorde totalmarkedet mindre. Siden 2005 har kostnaden til mikronæringsstoffer sunket til 2 mill. kr i året eller under. Mattilsynets omsetningsstatistikk viser en kraftig nedgang i 2008/09. Dette skyldes hamstring i 2007/08-sesongen pga. forventet sterk prisøkning påfølgende år (2008/09). Hamstringen,- som er anslått til 65 000 tonn, er forutsatt forbrukt i 2009 (55 000 tonn) og 2010 (10 000 tonn). Forbruket i Totalkalkylen er dermed «jevnet ut» i forhold til salgsstatistikkene disse årene. Omsetningsstatistikken viser en nedgang også i 2009/10, men tallene for 2010/11 og budsjettåret 2011/2012 viser en liten økning. Forbruket er likevel nå på et lavere nivå enn tidligere år. Dette skyldes særlig en mer labil prissituasjon på gjødselmarkedet etter 2007/08 samt prisvridninger mellom gjødselslag. Samtidig har det blitt mer fokus på bedre utnyttelse av husdyrgjødsla.

Tabell 5.2 viser forbruket av verdistoffer i handelsgjødsel fra 1959 og fram til 2011.

Tabell 5.2 Innholdet av næringsstoffer i handelsgjødsel. Tonn næringsstoffer totalt. Kg næringsstoffer per dekar jordbruksareal

	Nitrogen		Fosfor		Kalium		Sum
	Tonn	Kg/daa	Tonn	Kg/daa	Tonn	Kg/daa	Tonn
1959	46 654	4,6	18 754	1,9	43 550	4,3	108 958
1969	68 430	6,9	23 027	2,3	49 393	5,0	140 850
1979	102 245	10,6	27 233	2,8	67 888	7,1	197 366
1989	110 138	11,1	17 376	1,7	56 353	5,7	183 867
1999	106 017	10,2	13 092	1,3	50 862	4,9	169 971
2000	107 410	10,3	13 325	1,3	50 480	4,9	171 215
2001	100 592	9,7	12 399	1,2	46 683	4,5	159 674
2002	101 258	9,7	12 593	1,2	45 075	4,4	158 926
2003	104 162	10,0	12 643	1,2	46 273	4,4	163 078
2004	105 096	10,1	12 786	1,2	46 281	4,5	164 163
2005	106 882	10,3	12 660	1,2	45 926	4,4	165 468
2006	104 088	10,1	12 431	1,2	45 359	4,4	161 878
2007	107 588	10,4	12 155	1,2	45 253	4,4	164 996
2008 ¹⁾	103 027	10,1	11 656	1,1	43 810	4,3	158 493
2009 ¹⁾	93 823	9,3	8 561	0,8	33 277	3,3	135 661
2010 ¹⁾	85 131	8,5	7 938	0,8	32 380	3,2	125 449
2011	96 851	9,7	8 901	0,9	35 177	3,5	140 929
2012	96 555	9,7	8 889	0,9	34 853	3,5	140 298

Kilde: Mattilsynet

1) Korrigert for hamstring i 2007/08

Forbruk av gjødsel i skogbruk, parker, plener, prydhager og villahager inngår i omsetningsstatistikken for handelsgjødsel. Dette trekkes i fra for å komme fram til hva som benyttes i jordbruket. Det var en nedgang i forbruket med 76 504 tonn (15,5 %) fra 2008 til 2009 og en videre nedgang 7,8 prosent til 384 155 tonn i 2010. Da er hamstringen fra 2008 tatt hensyn til. I 2011 var det imidlertid en økning i forbruket til 432 085 tonn og forbruket er forventet å holde seg på det nivået i 2012.

I 2009 utgjorde NPK-gjødsel tilnærmet 80 prosent av handelsgjødsel forbruket mens andelen i 2011 var på ca. 83 prosent. Årsaken er vridninger som følge av en mer labil prissituasjon på gjødselmarkedet og prisendringer mellom de enkelte gjødseltypene.

Gjennomsnittlig pris på handelsgjødsel falt med 28,4 prosent fra 2009 til 2010, men økte igjen fra 2010 til 2011 med 12,8 prosent. Prisnedgangen på NPK-gjødsel var på 32,4 prosent i 2010 som økte igjen med 13,1 prosent i 2011. I 2012 er prisen forventet å øke ytterligere med 15 prosent.

Prisberegningen baseres på omsetningstallene for de forskjellige gjødselslagene for hele sesongen fra 1. juli til 30. juni, etter oppgaver fra Felleskjøpene. Det regnes ut gjennomsnittspriser for de enkelte gjødselslagene. Omfanget av salg i både småsekker, storsekker og bulk tas da hensyn til. For privat importert gjødsel er prisene basert på oppgaver fra de største importørene.

I tabell 5.3 er det gitt en oversikt over gjennomsnittspris per kg næringsstoff for de forskjellige hovedgruppene av handelsgjødsel.

Tabell 5.3 Gjennomsnittspriser per kg næringsstoff, N + P + K, for hovedgruppene av handelsgjødsel

	1969	1979	1988	1999	2009	2010	2011*	2012**
<u>Nitrogengjødsel</u>								
<u>(kalksalpeter 15,5 % N):</u>								
Kr per kg N	1,70	3,40	7,88	7,36	16,38	12,03	13,36	15,61
Relative tall	100	200	473	433	963	707	786	918
<u>Fosforgjødsel</u>								
<u>(Super fosfat P9 %)¹</u>								
Kr per kg P	2,20	6,78	16,72	20,54	54,94	39,31	49,74	49,05
Relative tall	100	308	760	910	2497	1787	2261	2230
<u>Kalium gjødsel (Kaliumklorid 49 %)</u>								
Kr per kg K	0,72	1,42	3,91	4,90	11,57	9,09	8,81	8,57
Relative tall	100	197	543	680	1607	1263	1224	1190
<u>Tosidig gjødsel</u>								
<u>(PK-gjødsel 5-17)²</u>								
Kr per kg verdistoff				10,13	22,23	22,68	19,66	26,03
Relative tall				98	215	219	190	251
<u>Fullgjødsel (NPK 21-4-10/22-3-10)</u>								
Kr per kg verdistoff	1,44	2,78	6,16	5,03	13,01	8,92	9,72	8,82
Relative tall	100	193	428	349	904	624	675	613

1) P8 fra 1996

2) 1998 = 100

Forbruket av kalk og skjellsand har vist en nedadgående utvikling over flere år og viser nå et forbruk på i omkring 17 kg/daa. BFJ regner med en liten økning i budsjettåret.

Flere forhold påvirker omsetningen av jordbrukskalk. Blant disse kan nevnes tidspunktet for høsting, værforholdene høst og vår og økonomien i jordbruket generelt.

I tabell 5.4 er det gitt en oversikt over forbruket av ulike kalkslag.

Tabell 5.4 Forbruket av kalk ifølge Mattilsynet¹. Tonn

	1997	1999	2006	2007	2010	2011*	2012**
<u>Mg-holdig kalk:</u>							
Grovdolomitt	55 006	45 534	16 671	21 452	17 250	18 158	19 870
Brent dolomitt	24 669	17 808	33 457	38 746	6 069	4 800	5 253
Grov kalkdolomitt	6 060	6 168	2 813	6 188			
Kalkdolomittmel	5 406	2 217	0	500			
Dolomittmel	2 023	182	0	62			
Granulert dolomittmel	9 957	8 095	3 505	3 335			
<u>Ikke Mg-holdig:</u>							
Kalksteinsmel	57 641	54 564	35 572	22 126	18 333	16 056	17 570
Grovkalk	48 528	42 666	41 984	49 499	52 975	53 359	58 389
Konverteringskalk	37 124	20 169	0	0	0	0	0
Brent kalk	1 222	1 194	1 726	1 630	6 305	1 957	2 141
Hydratkalk	287	3 988	432	223	0	0	0
Skjellsand	87 611	80 077	41 463	25 998	21 154	19 596	20 576
<u>Andre (gj.sn. av alle):</u>							
Kalk i alt	338 898	295 098	192 031	181 859	169 131	156 673	170 576
Fratr. hobby/hagekalk	-20 000	-20 000	-960	-909	-846	-783	-853
Kalk til jordbruket	318 898	275 098	191 071	180 950	168 286	155 890	169 723
Kg/daa jordbruksareal	35,2	30,9	22,1	21,1	16,7	15,6	17,1

5.2.2 Innkjøpt fôr

Tabell 5.5 Innkjøpt fôr. Mengder, priser og kostnader

	1989	1992	1999	2002	2010	2011*	2012**
<u>Kraftfôr i blandinger</u>							
Mill. kg	1 619	1 585	1 697	1 625	1 801	1 819	1 880
Kr per 100 kg ¹	373	355	268	275	329	332	341
Mill. kr	6 033	5 622	4 545	4 462	5 919	6 044	6 419
<u>Grøpp av salgskorn</u>							
Mill. kg	28	13	11	10	3	3	3
Kr per 100 kg	323	309	274	277	298	302	309
Mill. kr	90	41	30	26	8	8	9
<u>Leiemalt i blandinger</u>							
Mill. kg	-92	-5	-5	-0,2	0,0	0,0	0,0
Kr per 100 kg	277	226	189	182	-	-	-
Mill. kr	-255	-10	-9	-0,4	0,0	0,0	0,0
Bulkrabatt, mill. kr	-175	-299					
Andre rabatter, mill. kr	-78	-111	-140	-76	-38	-39	-39
Småsekketill. mill. kr			113				
<u>Innkjøpt kraftfôr i alt</u>							
Mill. kg	1 554	1 594	1 704	1 635	1 804	1 823	1 883
Kr per 100 kg	361	329	266	275	329	332	341
Mill. kr ²	5 614	5 243	4 539	4 413	5 889	6 014	6 388
<u>Annet innkjøpt fôr</u>							
Mill. kr	430	384	293	285	320	386	363
Sum innkjøpt fôr, mill. kr	6 044	5 627	4 832	4 698	6 209	6 399	6 751

1) Bulkpris fra og med 1995. Fra og med 2000 benyttes veid snittpris av bulk/sekker

2) Fratrukket rabatter

Tabell 5.5 viser kostnadene til innkjøpt fôr i perioden 1989–2012.

Prisberegningene gjøres på bakgrunn av felleskjøpenes omsetningstall på årsbasis, spesifisert for hvert enkelt kraftfôrprodukt. Mengdetallene hentes fra Statens landbruksforvaltnings (SLF) tall for totalt salg.

Forbruket av innkjøpt kraftfôr har vært økende etter 2000. Forbruket av drøvtyggerfôr har vært relativt stabilt på en del over 900 mill. kg etter 2000, mens forbruket til svin, og spesielt til fjørfe, har økt i den sammen perioden.

Det er budsjettert med en liten økning i kraftfôrforbruk i 2012.

Tabell 5.6 Samlet kraftfôrforbruk fordelt på blandinger og grøppet vare. Mill. Kg¹

	1989	1995	1999	2002	2010	2011*	2012**
Kraftfôrblandinger							
Drøvtyggere	978	934	1 005	903	907	913	939
Svin	398	399	421	432	487	491	502
Fjørfe	224	251	256	271	385	389	412
Andre (hest, kanin, pelsd. mm)	19	14	15	19	23	26	27
Sum kraftfôr i blandinger	1 619	1 597	1 697	1 625	1 801	1 819	1 880
Grøpp av salgskorn	28	11	11	10	3	3	3
Sum kraftfôr i alt	1 646	1 608	1 708	1 635	1 804	1 822	1 883
Leiemalt kraftfôr i blandinger	92	2	5	0	0	0	0
Innkjøpt kraftfôr i alt	1 554	1 606	1 703	1 635	1 804	1 822	1 883

1) Statistikk fra Statens landbruksforvaltning fra 2008 mot tidligere Mattilsynet. Statistikken fra Mattilsynet ble omlagt f.o.m. 2003

Kraftfôrprisene avhenger av flere faktorer, for eksempel priser på norsk korn, prisnedskrivningstilskuddet på korn til kraftfôr, priser på importerte råvarer, frakttilskudd, kostnadsutviklingen i kraftfôrindustrien og endringer i sammensetningen av kraftfôret.

Prisendringer på korn i jordbruksoppkjørene får en tredjedels effekt samme år. Dette skyldes at norsk korn til kraftfôr normalt ikke blir tatt i bruk før i september måned i produksjonsåret. Målprisøkningen ved årets jordbruksoppkjør innebærer en prisøkning på alt kraftfôr i gjennomsnitt på 2,36 øre per kg i 2012.

Gjennomsnittlig pris per 100 kg, ekskl. småsekktilllegg, rabatter og bonus, for alt innkjøpt kraftfôr steg fra 329 kr i 2010 til 332 kr i 2011 og er beregnet til 341 kr per 100 kr i 2012.

Detaljert oversikt over prisutvikling og kostnadsutvikling for de enkelte innkjøpte fôrslagene for årene 2010, 2011 og 2012 er gitt i vedleggstabellene 3.2 og 3.3.

5.2.3 Såfrø og planter

Tabell 5.7 Kostnader til såfrø og planter

	1959	1969	1979	1989	1999	2010	2011*	2012**
<u>Såkorn</u>								
Tonn	22 468	26 573	51 024	60 303	59 537	53 654	54 947	53 430
Mill. kr	23	38	125	306	246	254	256	264
<u>Oljefrø</u>								
Mill. kr	-	0,4	0,4	1,3	2,0	1,8	1,5	2,0
<u>Engfrø¹</u>								
Mill. kr	7	8	26	100	111	112	122	123
<u>Rotvekst- og grønnsakfrø¹</u>								
Mill. kr	1,3	1,3	5	18	30	58	58	56
<u>Statskontrollerte settepoteter², mill. kr</u>						39	41	42
<u>Planteskoleart, løk, knoller, annet frø mv.</u>								
Mill. kr	8	17	57	104	247	337	319	329
<u>Sum såfrø og planter, mill. kr</u>	40	65	214	529	636	819	813	841

1) Endret beregningsopplegg fra og med 1983

2) Fra og med 2000

Posten omfatter innkjøpt såkorn og norskprodusert og importert frø av engvekster, rotvekster og grønnsaker. Importerte blomsterløker, knoller og planteskoleartikler som stauder, busker og podekvister hører også med her.

Oppgaver fra Statens landbruksforvaltning viser jordbrukets innkjøp av såkorn gjennom såvarefirmaene. Det er registrert et kvantum på 53,7 mill. kg til bruk i avlingsåret 2010. For 2011 var tilsvarende mengde 54,9 mill. kg, og budsjettet for 2012 tilsier et forbruk på 53,4 mill. kg.

Sum kostnader for posten «såfrø og planter» er beregnet til 819 mill. kr i 2010, 813 mill. kr i 2011, og 841 mill. kr i budsjettåret 2012.

Detaljert oversikt over prisutvikling og kostnadsutvikling for de enkelte såfrø- og planteslag for årene 2010, 2011 og 2012 er gitt i vedleggstabell 3.4.

5.2.4 Energi og smøremidler

Tabell 5.8 Kostnader til energi og smøremidler

	1959	1969	1979	1989	1999	2010	2011*	2012**
Diesel (brenselolje), mill. liter	29	71	105	149	113	126	124	123
Diesel, pris, kr per liter	0,32	0,33	0,97	1,82	2,72	5,91	6,90	7,14
Dieselskostnad, mill. kr	9	23	102	271	306	744	857	875
Elektrisk lys og kraft, mill. kr	22	42	127	501	588	1 205	1 098	907
Annet (fyringsolje, gass, bensin, smøremidler mv.), mill. kr	45	65	170	233	241	439	448	452
Sum energi og smøremidler, mill. kr	76	130	399	1 004	1 136	2 388	2 403	2 234

Tabell 5.8 viser kostnadene til energi og smøremidler.

Kostnadene til *elektrisk kraft* kan variere mye på grunn av prisendringer. Kostnaden gikk kraftig opp i 2010, men sank noe i 2011 og er antatt å bli 907 mill. kr i 2012.

For *diesel* er forbruket nokså jevnt mens prisene varierer en del og gikk opp 17 prosent i 2011. Dieselskostnaden er budsjettetert til 875 mill. kr, noe som tilsvarer 39 prosent av totalkostnadene i gruppen energi og smøremidler.

Kostnadene til *fyringsolje i veksthus* avhenger sterkt av prisforholdet mellom fyringsolje og elektrisk kraft pga. utslaget på forbruket. For budsjettåret er det regnet med liten endring pga. liten prisendring. Energiformen gass er innarbeidet som en del av fyringskostnadene i veksthus. Kostnaden til fyringsolje og gass i veksthus for 2010 og 2011 er på henholdsvis 206 og 197 mill. kr.

5.2.5 Andre kostnader

Tabell 5.9 Andre kostnader. Mill. kr

	1959	1969	1979	1989	1999	2010	2011*	2012**
Planteproduksjon	56	113	359	821	722	1 064	1 135	1 171
Husdyrproduksjon	58	149	394	672	806	1 310	1 329	1 397
Bygninger, maskiner, teknisk utstyr, administrasjon og kjøp av tjenester mm.	104	183	625	1 438	1 353	1 775	1 818	1 852
Sum	218	445	1 378	2 931	2 881	4 149	4 282	4 420

«Andre kostnader» omfatter de ikke-varige kostnadene i jordbruket som ikke er tatt med som egne poster andre steder i totalkalkylen. Noen av de største enkeltpostene er kort omtalt nedenfor. Et mer detaljert bilde av «Andre kostnader» for årene 2010, 2011 og 2012 finnes i vedleggstabell 3.6.

Kostnader ved planteproduksjon

Plastfolie i jordbruk utenom hagebruk benyttes først og fremst til rundballer og til ammoniakkbehandling av halm. Kostnaden til plastfolie i den delen av jordbruket som ikke regnes som hagebruk, er budsjettert til 261 mill. kr i 2012.

Kostnadene til sortering og pakking av frukt er tatt med i kostnadene til *emballasje i hagebruket* fra og med 2001. Dette har motstykke i prisene på inntektssiden. Slike brett utgjør omtrent 10 prosent av emballasjekostnadene i hagebruket som er beregnet til henholdsvis 155 og 157 mill. kr for 2010 og 2011. Budsjettanslaget for 2012 er 165 mill. kr.

Beregningen av *plantevernmidler* er basert på salg fra detaljist. Det korrigeres for hamstring dersom resultatene er påvirket av for eksempel avgiftsøkninger. Dette gjaldt ved økningen og omlegginger av miljøavgiftene i 1999, 2000 og 2004. For 2010 og 2011 er kostnaden beregnet til henholdsvis 268 og 313 mill. kr. For budsjettåret er kostnaden beregnet til 314 mill. kr.

Bruk av *ensileringsmidler* innebar en kostnad på 98 mill. kr i 2010. For 2011 er det regnet med 110 mill. kr og 114 mill. kr i budsjettåret. En viss årlig volumnedgang har vært en tendens lenge som virker å ha stoppet opp i 2011 hvor det var en liten økning. En forklaringsfaktor for nedgangen over tid er utskifting av ensileringsmidler.

Kostnader i husdyrholdet

Kostnadene til *veterinær* har økt over tid til tross for nedgang i antall besøk. Dette skyldes prisstigning på veterinærbehandlinger, men også økende besetningsstørrelse. Postens totalbeløp er 350 mill. kr i 2010 og 354 mill. kr i 2011. Budsjettanslaget er på 378 mill. kr.

For *medisin til dyr* er jordbrukets kostnadstall for 2010, 2011 og 2012 på henholdsvis 264 mill. kr, 279 mill. kr og 297 mill. kr.

Til sammen er *inseminering av storfe og gris* bokført med en kostnad på 261 mill. kr i 2010 og 273 mill. kr i 2011. Budsjettårsanslaget lyder på 272 mill. kr. Ca. 80 prosent av kostnadene til inseminering tilhører storfeholdet.

Frakt av kraftfôr er kostnadsberegnet til 389 mill. kr for 2010, 405 mill. kr for 2011 og 424 mill. kr for 2012. Den langsiktige økningen skyldes både mengde og prisøkning.

Forsikring

Beregningene basert på netto forsikringskostnader. *Nettokostnaden ved forsikring av maskiner og annet driftsløstøre* var i 2010 og 2011 på henholdsvis 77 og 76 mill. kr. Det er budsjettert en nettokostnad på 55 mill. kr for 2012.

Nettokostnaden til husdyrforsikringer i 2012 er budsjettert til 8 mill. kr, mens tilsvarende for driftsbygninger er 121 mill. kr.

Kostnader til administrasjon, kjøp av tjenester med mer

Regnskapsføring kostet jordbruket 512 mill. kr i 2010. Antall regnskap synker jevnt fra år til år, mens prisen per regnskap har hatt en klart økende tendens. Prisøkningen må også sees i sammenheng med økende produksjon på de gjenværende jordbruksbedriftene. For årene 2011 og 2012 er regnskapskostnadene beregnet til henholdsvis 532 mill. kr og 542 mill. kr.

Kostnadene til teletjenester i jordbruket er tallfestet til 119 mill. kr i 2010, 116 mill. kr i 2011 og 114 mill. kr i 2012. Den synkende tendensen de siste årene henger sammen færre bønder og lavere priser på teletjenester, mens økt bruk av teletjenester per jordbruksbedrift trekker noe i motsatt retning.

Under «Andre kostnader» gjøres et *verdipåslag* på 12,8 prosent som skal ta hensyn til andre ikke-spesifiserte poster. Verdipåslaget blir da 502 mill. kr i budsjettåret 2012.

To ulike *velferdsordninger* blir kostnadsført som motposter til statstilskudd. Det gjelder utgifter til sykelønnsordning og administrasjonstilskudd til avløserlag. Summen for disse ordningene var på 98,3 mill. kr i 2010 og 97,6 mill. kr i 2011. Budsjettårets beløp lyder også på 97,6 mill. kr.

5.2.6 Vedlikehold

Tabell 5.10 Vedlikehold. Mill. kr

	1959	1969	1979	1989	1999	2010	2011*	2012**
Bygninger	62	102	326	585	598	1 370	1 385	1 393
Maskiner og redskaper	5	19	163	426	367	388	401	412
Biler	15	26	50	59	57	82	80	78
Sum vedlikehold	82	147	539	1 071	1 022	1 840	1 866	1 884

Beregningen av vedlikeholdet er basert på SSBs landbruksundersøkelser, sist i 2009. Undersøkelsene gir «fastpunkter» for den serien som regnes fram. Tabellen over viser utviklingen i vedlikeholdskostnadene fordelt på bygninger, maskiner og redskaper og biler. Bygningsvedlikeholdet utgjør mer enn 2/3 av total vedlikeholdskostnad.

Med resultatene fra SSBs undersøkelser som basis, har vedlikeholdskostnadene for maskiner og redskaper vært framregnet foreløpig på grunnlag av utviklingen for traktorbestanden. Fra og med beregningen til Totalkalkylen for 2009, har prisutviklingen fulgt lønnsutviklingen i industrien.

Vedlikeholdskostnadene ble vurdert i 2010 på grunnlag av resultatene fra SSBs telling ved landbruksundersøkelsen for 2008.

Med hensyn på kostnadene til vedlikehold på driftsbygninger, benytter nemnda vedlikeholdskostnadene i driftsgranskingene samt antallet bruk i totalkalkylen som framregningsgrunnlag mellom tellingsårene.

Mellom tellingsårene beregnes vedlikeholdet til 5,5 prosent av bilkapitalen.

5.3 Leasing

Tabell 5.11 Kostnader ved leasing. Mill. kr

	Sum tegnede leiekontrakter	Avskrivning	Renter	Effekt av finansiering	Sum beregnet leasingskostnad
		A	B	C	D = A + B - C
1990	**	11	4	1	14
1991	42	15	5	1	18
1992	43	18	6	1	23
1993	27	19	6	1	24
1994	39	21	5	1	25
1995	185	38	8	3	43
1996	119	46	11	2	55
1997	136	55	11	5	61
1998	163	67	16	5	77
1999	137	75	22	7	90
2000	191	88	22	10	100
2001	419	123	31	12	142
2002	460	156	41	7	190
2003	533	195	41	16	220
2004	1 047	279	34	4	308
2005	1 287	381	52	21	412
2006	1 582	505	85	41	549
2007	1 566	612	149	18	743
2008	1 511	719	222	105	836
2009	1 808	838	157	65	930
2010	1 332	902	160	80	982
2011*	1 809	997	165	41	1 122
2012**	1 755	1 079	170	43	1 207

Tegningen av leiekontrakter ved leasing har først i de to siste 10-årene hatt noen betydning. Det er ikke registreringer over tegnede leasingkontrakter lenger tilbake enn til 1991, men oppgavene tyder på at leasing talte forholdsvis lite tidligere. Før 1990 er det regnet med at kostnadene ved leasing inngår i kapitalslit og rentekostnadene.

Ved beregningen av kostnadene til leasing blir avdragsdelen av kostnadene beregnet tilsvarende som kapitalslitet for kjøpte maskiner, dvs. ved saldoavskrivning over levetiden.

Beregningsprinsippet medfører at leasingavtalene i totalkalkylen blir behandlet som finansiell leasing (en finansieringsmåte). Skattemessig og i nasjonalregnskapet blir leasing i jordbruket behandlet som operasjonell leasing (ren leie). Føringsmessig er det lagt opp til at kostnadsutviklingen mellom år i totalkalkylen skal være uavhengig av om maskinutstyr kjøpes (eies) eller leases (leies).

Den sterke økningen for tegninger av leiekontrakter en har hatt, medfører at kostnadene ved leasing er fordoblet flere ganger i de senere årene.

Kostnadene for 2011 er beregnet til 1 122 mill. kr mot 982 mill. kr for 2010, dvs. en økning på 14 prosent. Det er regnet med en noe svakere vekst for kostnadene ved leasing, men en forventning om noe renteøkning igjen for 2012 vil bidra til å trekke kostnadene

opp. Det er regnet med en fortsatt økning for kostnadene ved leasing med ca. 7,6 prosent til 1 207 mill. kr for 2012.

5.4 Investeringer og kapitalslit

5.4.1 Innledning

Under denne posten beregnes bruttoinvesteringer i avskrivbare og ikke avskrivbare driftsmidler og kapitalslit. De varige kostnadene, eller kapitalslitet, omfatter de årlige kostnadene som skal dekke verdiforringelsen av de avskrivbare investeringene og større reparasjoner på jordbrukets driftsbygninger, maskiner og redskaper, biler og grøfter inklusive hydrotekniske anlegg.

5.4.2 Bruttoinvesteringer

Samlede bruttoinvesteringer i jordbruket

Tabell 5.12 Investeringer i jordbruket. Løpende priser. Mill. kr

	1959	1969	1979	1989	1999	2010	2011*	2012**
Driftsbygninger	218	372	1 465	2 125	1 617	3 922	3 793	3 364
Maskiner og redskaper	202	513	1 811	2 067	2 800	3 110	3 365	3 368
Biler	15	26	70	156	139	114	125	122
Grøfter ¹	60	67	123	83	146	252	261	268
Nydyrking ekskl. grøftkostnad ²	53	57	151	62	60	128	133	137
Senking og kanalisering ²	3	5	70	37				
Planering ²	..	..	22	3				
Sum investeringer	551	1 041	3 711	4 536	4 762	7 553	7 705	7 294
<i>Herav i avskrivbare driftsmidler</i>	<i>495</i>	<i>978</i>	<i>3 469</i>	<i>4 431</i>	<i>4 702</i>	<i>7 425</i>	<i>7 572</i>	<i>7 157</i>

1) Inkl. hydrotekniske anlegg fra 1989

2) Det beregnes ikke kapitalslit av disse investeringene

Tabell 5.13 Investeringer i jordbruket i 2010-priser. Mill. kr

	1959	1969	1979	1989	1999	2010	2011*	2012**
Driftsbygninger	5 256	5 380	7 173	4 260	2 406	3 922	3 659	3 154
Maskiner og redskaper	3 100	5 431	6 445	3 602	3 803	3 110	3 346	3 273
Biler	165	191	200	209	156	114	124	120
Grøfter ¹	704	542	438	173	222	252	252	252
Nydyrking ekskl. grøftkostnad ²	596	401	438	113	65	128	128	128
Senking og kanalisering ²	34	37	184	48	–			
Planering ²	..	..	41	2				
Sum investeringer	9 921	11 945	14 213	8 357	6 652	7 553	7 537	6 960
<i>herav i avskrivbare driftsmidler</i>	9 226	11 544	13 776	8 244	6 587	7 425	7 409	6 832

1) Inkl. hydrotekniske anlegg fra og med 1989

2) Det beregnes ikke kapitalslit av disse investeringene

De samlede bruttoinvesteringer i løpende priser i jordbruket går fram av tabell 5.12. Tabell 5.13 viser investeringene i faste priser og gir dermed uttrykk for den volummessige endringen i investeringene.

Investeringer i driftsbygninger økte sterkt i siste halvdel av 1970-årene, men kulminerte tidlig på 1980-tallet. Senere var det, med noen unntak, nedgang i investeringene til utpå 90-tallet. Deretter var det en utflating. Investeringene har økt igjen utover på 2000-tallet.

Beregnet i verdi viser de samlede bruttoinvesteringene i maskiner, ekskludert leiekontrakter, en fortsatt oppgang på 8,2 prosent i 2011 etter en oppgang på 55,4 prosent i 2010. Med en prisnedgang på 1,2 prosent i 2010 og en økning på 0,6 prosent i 2011, gir økningen av investeringene en volumøkning på drøye 57 prosent i 2010, mens en i 2011 får en oppgang på 7,5 prosent. Den sterke økningen for investeringer spesielt for 2010, skyldes spesielt lave investeringer for 2009 da det var en sterk prisstigning som følge av en betydelig kursnedgang for kroner. Dessuten viser tegningen av leiekontrakter store årlige svingninger som medfører at utviklingen for investeringene ved kjøp og leie kan være mere usikker enn sumtallene. Anslaget for 2012 gir omtrent uendret investeringsverdi. Med en anslått gjennomsnittlig prisoppgang på 2,3 prosent tilsvarer dette en nedgang i investeringsvolumet på vel 2 prosent.

Investeringsvolumet for maskiner har gått ned sett over et lengre tidsrom. Det lå på det høyeste nivået i 1970 og 1980-årene, men gikk sterkt ned fra sist i 1980-årene til begynnelsen av 1990-årene. Deretter ble det noe økning igjen over noen år, mens det siden har vært en årrekke hvor investeringene ved kjøp har endret seg lite. I stedet har det vært en utvikling hvor leasing har fått en økende betydning, mens leie av maskiner var omtrent fraværende før 1990-tallet (jf. kap. 5.3). Nedgang i investeringene samlet i forhold til tidligere selv om leasing har fått øket omfang, kan også sees i sammenheng med en sterk nedgang i bedriftstallet. Dessuten har øket bedriftsstørrelse resultert i økte investeringer per bedrift og investeringer i større maskiner.

Tabell 5.14 Prisutviklingen på investeringsgrupper. Prosentvis økning per år

	1959– 1969 ¹	1969– 1978 ¹	1979	1989	1999	2009	2010	2011*	2012**
Bygninger	3,5	10,4	6,5	4,6	2,6	2,5	3,1	3,7	2,9
Maskiner og redskaper	3,8	13,2	5,9	3,1	-1,8	11,0	-1,2	0,6	2,3
Biler	4,1	10,1	11,3	3,5	-0,4	1,9	0,6	0,7	1,3
Grøfting	3,7	8,8	7,4	-0,9	3,0	2,5	3,3	3,6	2,9
Nydyrking ekskl. grøfting	6,7	10,6	2,6						
Senking og kanalisering	3,7	11,9	1,7						

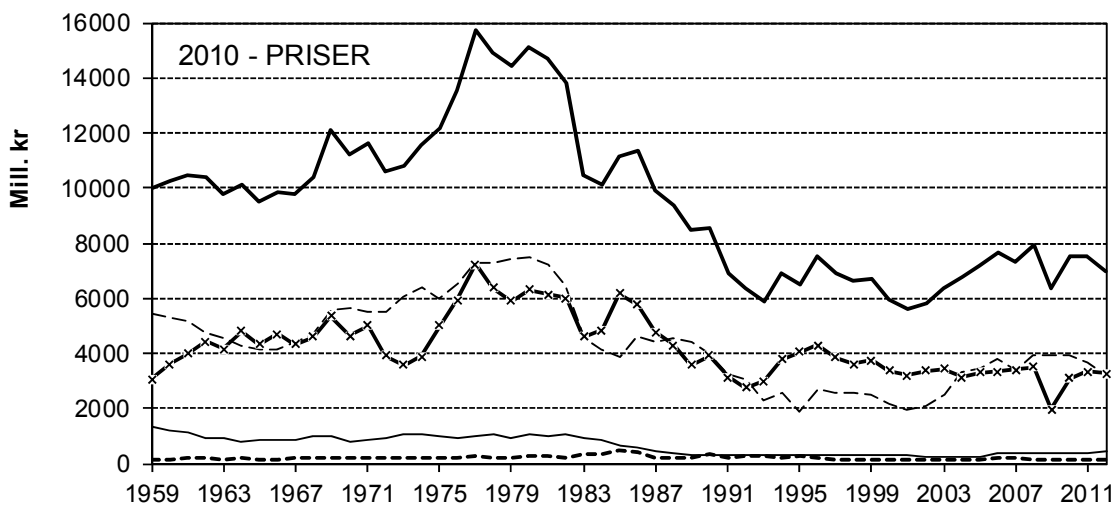
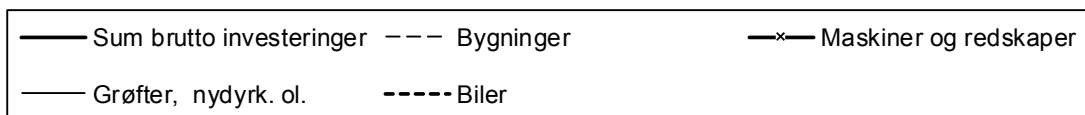
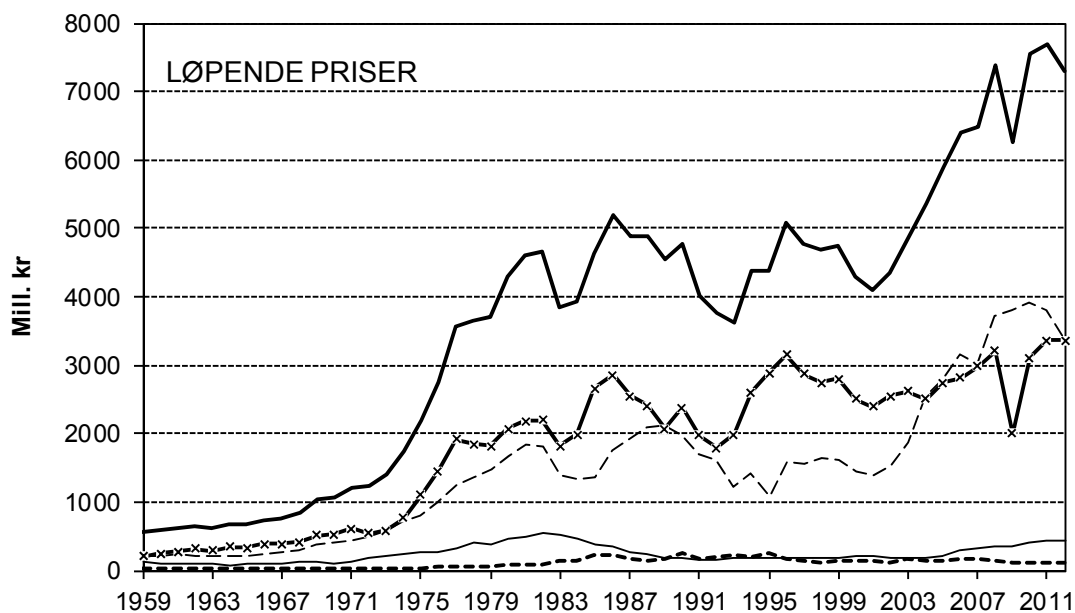
1) Gjennomsnittlig økning per år

Omfanget av nydyrking, planering, senking og kanalisering har etter hvert gått sterkt tilbake og grunnlaget for å lage en representativ prisindeks for dette mangler. Prisindeksen for maskiner og redskaper utarbeides nå av NILF.

Ved prisanslagene for maskiner for budsjettåret har BFJ lagt til grunn de prisendringer som gjaldt fram til beregningstidspunktet for totalkalkylen. Det er ikke tatt hensyn til senere endringer for eksempel i kronekurs.

Særlig utviklingen i valutakursene er en avgjørende faktor for prisutviklingen for maskiner. De fleste landbruks-maskinene importeres fra Euro-landene, Danmark og Sverige.

Store svingninger i kursene har resultert i tilsvarende svingninger i prisene for maskiner i de senere årene. Etter en sterk prisoppgang i 2009 ga en styrket kronekurs i forhold til valutaene for landene det importeres fra, en prisnedgang for 2010. I 2011 var prisoppgangen liten. For budsjettåret 2012 er det på grunnlag av utviklingen for valutakursene og fabrikkprisene fram til beregningstidspunktet, regnet med at prisene for maskiner vil ta seg noe opp igjen.

Figur 5.4 *Bruttoinvesteringer i jordbruket i løpende priser og faste 2010-priser*

Generelt om investeringsberegningene

Investeringsberegningene for bygninger og biler bygger på resultater fra Statistisk sentralbyrås landbruksundersøkelser, sist i 2009 og Landbrukstelingen 2010 for grøfter. Undersøkelsene gir «fastpunkter» for investeringsseriene. Mellom tellingsårene framregnes seriene med forskjellig materiale, nærmere beskrevet under omtalen av de enkelte investeringsobjektene.

Investeringer i driftsbygninger

Investeringene for driftsbygninger bygger på SSBs investeringsundersøkelser, sist ved Landbruksundersøkelsen 2009. Mellom og etter siste tellingsår, kan ulike kilder legges til grunn. Investeringstall fra driftsgranskingene samt totalt antall bruk i totalkalkylen har vært benyttet de siste årene. Ved årets beregninger er arealet av igangsatte bygg fra SSBs byggearealstatistikk benyttet. For foreløpig regnskapsår og budsjettåret kan også annet materiale og vurderinger bli trukket inn.

Basert på dette materialet er bruttoinvesteringene i driftsbygninger for 2010 beregnet til 3 922 mill. kr, i 2011 til 3 793 mill. kr og til 3 364 mill. kr i budsjettåret 2012.

Miljøinvesteringene i bygninger, det vil si utbedring av gjødselkjellere og siloanlegg, inngår i investeringstallene ovenfor og økte forholdsvis kraftig fram til litt utpå 90-tallet for deretter å flate ut.

Som prisindeks for bygningsinvesteringer benyttes fra og med 1999 SSBs byggekostnadsindeks for boliger. Denne steg med 3,1 prosent i 2010, med 3,7 prosent i 2011, mens for 2012 har BFJ regnet med en prisstigning på 2,9 prosent.

Investeringer i maskiner og redskaper

Beregningen bygger på SSBs statistikk for utenrikshandel, industristatistikken, oppgaver fra landbruksmaskinfabrikkene, samt oppgaver fra maskinbransjen forøvrig og Motorvognregisteret. For prisutviklingen på maskiner blir NILFs maskinkostnadsindeks, lagt til grunn. Beregningene blir kontrollert og vurdert på grunnlag av SSBs investerings-tellinger, sist ved Landbruksundersøkelsen 2009.

Tegnede leiekontrakter ved leasing er trukket ut av posten investeringer i maskiner og redskaper og føres som en egen kostnadspost.

Investeringene i maskiner, samlet for kjøp og leie, tok seg opp igjen med 16,7 prosent i 2010 og 16,4 prosent i 2011 etter et fall på 19,2 prosent for 2009. Etter et toppnivå for tegnede leiekontrakter ved leasing i 2006, har det siden vært en fortsatt nedgang. Tegnede leiekontrakter hadde en nedgang på 26 prosent i 2010, men steg til samme nivå som i 2009 i 2011.

For investeringene ved kjøp utgjør økningen fra 3 110 mill. kr for 2010 til 3 365 mill. kr for 2011 8,2 prosent, mot en økning på 55,4 prosent året før. Med en prisnedgang på 1,2 prosent i 2010 og en økning på 0,6 prosent i 2011, gir økningen av investeringene en volumøkning på drøye 57 prosent i 2010, mens en i 2011 får en oppgang på 7,5 prosent.

De økte investeringene i maskiner for 2010 og 2011 gjaldt særlig traktorer. Etter en sammenhengende og klar nedgang for salget av nye traktorer med til sammen 40 prosent for årene 2006–2009, økte salget med 45 prosent for årene 2009 til 2011. Økningen siste år var på 18 prosent. Fra 2009 til 2011 økte importen av traktorer med 130 prosent. Siste år fra 2010 til 2011, var økningen 30 prosent. For øvrige, importerte maskiner har utviklingen vært variabel.

Etter nedgangen i 2009 har det vært en økning på henholdsvis 3,9 og 20,3 prosent for 2010 og 2011. Den sterke økningen som importen av maskiner viser for 2011 gjelder en rekke maskiner. Dessuten har en det forhold at det var sterk økning i verdien selv med små endringer, eller til og med nedgang i antall. Dette tyder således på at det har vært en betydelig forskyvning mot større og dyrere maskiner. For eksempel viser gruppen andre maskiner en fortsatt økning med 134 mill. kr eller 33 prosent mens antall maskiner viser en nedgang på 10 prosent. For skurtreskere hvor importen har svinget i de seneste årene, var det oppgang igjen for 2011.

Opgaver over innenlandsomsetningen av norskproduserte maskiner fra de største fabrikkene viser en fortsatt klar økning med 11,3 prosent for 2010 og 5,2 prosent for 2011. For budsjettåret er det en forventet prisøkning på 2,3 prosent, som med prognosetallene fra

fabrikkene gir forventet gjennomsnittlig økning av investeringsvolumet med ca. 2 prosent. Investeringsverdien ved kjøp er budsjettert å gå opp med 3,6 prosent.

Bestandstallene for traktorer og skurtreskere blir fastsatt på grunnlag av SSBs fullstendige jordbrukstillinger og utvalgstillinger. Mellom tellingsårene blir traktorbestanden framregnet foreløpig på grunnlag av importtallene, utviklingen for antall jordbruksbedrifter og bestandstallene for traktorer etter næring per 31.12., ifølge Motorvognregisteret. Bestandstallene for skurtreskere framregnes med basis i endringene mellom tellingsårene og importtallene. De siste tellingene viser en klar nedgang i bestanden av både traktorer og skurtreskere. SSBs siste bestandstelling for traktorer og skurtreskere ble utført for 2005. Utviklingen i antall traktorer og skurtreskere i jordbruket ved utgangen av hvert år, går fram av tabell 5.15.

Tabell 5.15 Antall traktorer og skurtreskere i jordbruket

År	Traktorer		Skurtreskere	
	Import Antall ¹	Beregnet totalt antall per 31.12.	Import ² Antall	Beregnet totalt antall per 31.12.
1959	5 234	47 250	519	5 116
1969	7 218	88 470	645	10 881
1979	5 697	130 735	977	16 360
1989	2 672	158 000	139	17 100
1990	3 228	157 500	240	16 900
1991	2 368	157 000	251	16 600
1992	1 590	155 000	135	16 300
1993	1 776	152 000	89	16 000
1994	2 867	150 000	133	15 800
1995	3 587	147 000	71 (68)	15 400
1996	3 712	144 000	116 (108)	15 000
1997	2 969	141 000	174 (81)	14 600
1998	2 589	137 000	155 (114)	14 200
1999	2 987	134 000	220 (209)	13 800
2000	2 419	131 000	187 (182)	13 500
2001	2 619	128 000	146 (140)	13 200
2002	3 037	125 000	152 (137)	12 900
2003	2 814	122 000	111 (93)	12 600
2004	3 414 (3 675) ³⁾	119 000	152 (142)	12 300
2005	3 210 (3 769) ³⁾	116 000	191 (106)	12 000
2006	3 515 (4 059) ³⁾	114 000	179 (139)	11 700
2007	3 300 (3 818) ³⁾	113 000	125 (67)	11 500
2008	3 122 (3 719) ³⁾	112 000	101 (54)	11 300
2009	1 717 (2 221) ³⁾	111 000	134 (64)	11 000
2010	3 039 (3 557) ³⁾	110 000	122 (42)	10 700
2011*	3 951	109 000	127 (-4)	10 500
2012**	3 600	108 500	130 (0)	

1) Beregnet nettoimportert til jordbruket

2) Bruttoimport etter 1995. Nettoimport i parentes for disse årene

3) Bruttoimport i parentes

På grunn av høy eksport av eldre utrangerte treskere, i 2011 var det et høyere antall eksporterte enn importerte treskere, blir det misvisende å sammenligne nettoimporten. Dette gjelder for alle årene fra 2005. En har derfor ført opp bruttoimporten med nettoimporten i parentes. Tidligere har det oftest ikke vært særlig eksport av treskere. Tilsvarende forhold som for skurtreskere kan gjelde også for traktorer.

Investeringer i biler

Beregningen av investeringer i biler baseres på SSBs landbruksundersøkelser, sist ved Landbruksundersøkelsen i 2009. Tidligere undersøkelser var holdt i 2006 og 2002, mens serien før det igjen var basert på en serie fra SSB som tok utgangspunkt i en investeringstelling for biler i jordbruket ved utvalgstillingen i 1984. Tellingsresultatene framregnes med utviklingen i antallet nyregistrerte nyttekjøretøyer i primærnæringer fra Vegdirektoratet, samt SSBs konsumprisindeks for kjøp av transportmidler.

Investeringer i grøfter og hydrotekniske anlegg

Beregningene bygger på resultater fra Statistisk sentralbyrås undersøkelser, sist ved landbrukstellingen i 2010. Lenger tilbake da det var mer omfattende ordninger med grøftetilskudd, var beregningene basert på statistikk fra disse ordningene. På grunnlag av nevnte undersøkelse er grøftet areal for alle tre årene 2009, 2010 og 2011 beregnet til 62 000 dekar.

Investeringer i hydrotekniske anlegg er slått sammen med investeringer i grøfter. Det regnes med samme levetid og kostnadsutvikling som for grøfter.

Investeringer i jordkapital

Investeringer i jordkapital utenom grøfter og hydrotekniske anlegg beregnes det ikke kapitalslit på. Dette gjelder nydyrking, senking, kanalisering og planering. Investeringene til slike formål er også tatt med i tabell 5.12. Det årlige nydyrkede arealet er for tiden lite, men har en økende tendens for de siste årene. Arealet er satt til 21 000 dekar for 2010, 2011 og 2012.

5.4.3 Kapitalslit

Tabell 5.16 Kapitalslit i jordbruket. Mill. kr

	1959	1969	1979	1989	1999	2010	2011*	2012**
Driftsbygninger	136	212	674	1 682	1 821	2 335	2 404	2 455
Maskiner og redsk.	170	343	1 261	2 811	2 919	3 000	3 053	3 102
Biler	9	21	56	178	198	169	165	161
Grøfter ¹	22	47	113	228	212	243	249	255
Sum kapitalslit	336	622	2 104	4 899	5 150	5 747	5 871	5 973

1) Inklusiv hydrotekniske anlegg fra 1989

Kapitalslitet beregnes etter saldoprinsippet.

Beregningene er basert på en anslått kapitalmengde i året 1959 og tidsserier for brutto-investeringer i årene deretter. Kvaliteten på den tidlige delen av kapitalslitserien, er avhengig av hvor godt utgangspunktet, verdien i 1959, er anslått. Etter hvert betyr beregningene av bruttoinvesteringene mer og mer.

Kapitalmengdene korrigeres for kapital på bruk som går ut av drift.

Saldoen inflasjonsjusteres med konsumprisindeksen, ikke spesialindekser for hver gruppe. Valget av konsumprisindeksen i stedet for spesialindekser er i hovedsak begrunnet med to forhold: For det første benyttes totalalkylen i stor grad i en inntekts- og levekårssammenligning mellom bønder og andre grupper i samfunnet. En har antatt at en justering med konsumprisindeksen er det beste for å anslå utvikling i den kjøpekraft jordbruket gir grunnlag for. For det andre er grunnlaget for konsumprisindeksen bedre enn grunnlaget for spesialindeksene.

Konsumprisindeksen økte med 2,5 prosent i 2010 og med 1,2 prosent i 2011. For 2012 er det etter oppgaver fra Det tekniske beregningsutvalg for inntektsoppgjørene per mars 2012, regnet med en økning på 1,3 prosent.

Kapitalmengden på bruk ut av drift er anslått blant annet på grunnlag av opplysninger om bygninger og maskiner på driftsenheter som har gått ut av drift siden 1979. Det er regnet med at kapitalmengden per jordbruksbedrift som går ut av drift tilsvarende henholdsvis 30 prosent og 25 prosent av gjennomsnittlig kapitalsaldo per jordbruksbedrift for bygninger og maskiner.

5.4.4 Bokført kapital

Bokført kapital beregnes etter to prinsipper: «Historisk-kost» og «Prisjustert saldoverdi».

Etter «historisk-kost-prinsippet» er kapitalen i jordbruket beregnet til 96 mrd. kr for 2011. Fratrasket lånekapitalen på 47 mrd. kr gir dette en egenkapital på 49 mrd. kr.

Ved «historisk-kost-prinsippet» har det for de avskrivbare driftsmidlene og jordkapitalen vært nyttet gjennomsnittstall for historiske kostpriser, hentet fra statusverdiene i NILFs driftsgranskinger. Ved denne beregningen har det ikke vært foretatt prisjusteringer. Ved beregningene i driftsgranskningene nyttes lineær avskrivning.

Statusverdiene for jord i driftsgranskningene gjelder bare eid jord, mens verdien av leid jord ikke kommer med. På grunn av et etter hvert stort omfang av leiejord, er det beregnet et tillegg for kapitalen i leiejord.

Husdyrkapitalen har vært fastsatt etter verdien i åpningsstatus i totalalkylen og beregnes i nominelle priser. For ikke varige produksjonsmidler blir halvparten verdiberegnet som kapital (nominelle priser).

Ved beregning på grunnlag av de prisjusterte saldoverdiene, basert på saldoverdiene i kapitalslitsberegningen hvor det er tatt hensyn til verdiøkningen av den avskrivbare kapitalen som følge av prisøkningen, blir det en total kapital på 132 mrd. kr for 2011. Fratrasket lånekapital, gir dette en egenkapital på 85 mrd. kr.

I vedleggstabell 3.13.1 og 3.13.2 er de to beregningsprinsippene av kapitalen i jordbruket lagt til grunn. Disse er med først og fremst med pga. opplysningsverdien av å vise kapitalen i jordbruket sammenstilt.

Avvikene mellom de to beregningene skyldes at det er to forskjellige prinsipper for verdsetting av realkapitalen. Etter det ene prinsippet blir det tatt hensyn til verdiøkningen av de avskrivbare driftsmidlene som følge av prisstigningen (prisjustert saldo), mens dette ikke blir gjort ved den andre beregningen (historisk kost). Dessuten er det ved avskrivningen nyttet to forskjellige avskrivningsprinsipper, lineær avskrivning og saldoavskrivning, foruten at avskrivningstiden avviker noe.

Kapitalberegningene det er gjort rede for foran avviker noe fra Statistisk sentralbyrås beregninger i nasjonalregnskapet. Av årsaker til dette kan nevnes at SSB nytter spesifikke indekser ved prisjusteringen for de forskjellige avskrivbare driftsmidlene, mens det ved beregningen i totalkalkylen er konsumprisindeksen som er brukt for alle de avskrivbare driftsmidlene. Kapitalen for jordbruket i nasjonalregnskapet omfatter dessuten ikke jord- og vareinnsats, foruten at dyre- og plantekapitalen beregnes forskjellig.

5.5 Rentekostnader på lånt kapital

I Totalkalkylen beregnes lånekostnaden som lånekostnad ved realrente. Realrenten framkommer som nominell rentekostnad fratrukket prisstigningen («effekt av finansiering»). Samlet jordbruksgjeld er i 2012 budsjettert til 48,8 mrd. kr. En prosent endring i jordbrukets realrente vil derved endre kostnaden med 488 mill. kr. Bruk av realrente må ses sammen med beregningen av kapitalkostnadene, se avsnittet «effekt av finansiering» under.

Tabell 5.17 viser gjeld, rentekostnad og renteprosenten for samlede utlån i jordbruket, splittet på investeringslån, rentebærende SND-lån og lån fra andre långivere.

Tabell 5.17 Rentekostnader på lånt kapital

	1959	1969	1979	1990	1999	2010	2011*	2012**
IN-lån, mill. Kr				3 725	1 986	3 048	3 299	3 456
Rentesats, prosent				13,10	6,46	3,88	3,93	4,04
Rentekostnad, mill. Kr				488,0	128,3	118,3	129,7	139,6
Investeringslån LUF, mill. Kr				1 456	1 493	885	764	653
Rentesats, prosent				0	0	0	0	0
Rentekostnad, mill. Kr				0	0	0	0	0
Andre lån, mill. kr ¹				1 892	21 034	40 933	42 747	44 727
Rentesats, prosent				5,76	6,89	4,04	4,24	4,36
Rentekostnad, mill. kr ¹				109	1 449	1 653	1 813	1 950
Sum lånt kapital, mill. Kr	1 197	2 466	7 861	22 752	24 513	44 866	46 810	48 836
Nominell rente, prosent	3,5	4,8	8,14	11,27	6,44	3,95	4,15	4,28
Sum lånekostnad ved nominell rente, mill. Kr	42	118	639	2 564	1 578	1 772	1 942	2 089
– Effekt av finansiering, mill. kr.	27	80	379	1 027	564	1 107	582	610
Sum lånekostnad ved realrente, mill. kr.	15	39	260	1538	1014	665	1 361	1 479
Realrente, prosent	1,27	1,58	3,31	7,00	4,14	1,48	2,91	3,03

1) Økning fra 1997 pga. endret beregningsopplegg. I 1990-1996 var «andre lån» mer spesifisert enn vist her

Beregningen av nominelle rentekostnader

Beregningene av rentekostnadene er basert på data fra skattestatistikken over betalte renter og samlet gjeld hvert år, sist for året 2010. Oppgavene er basert på enkeltpersonforetak i produksjonstilskuddsstatistikken med tillegg for ikke-søkere. Det gjøres også tillegg for ansvarlige selskap, som ANS og DA, og aksjeselskap (AS) i jordbruket. Siden oppgavene i skattestatistikken omfatter alle rentekostnader og lån for husholdningene, dvs. også renter og lån til privat, skogbruk og andre næringer, skilles gjeld knyttet til jordbruket som næring ut. Dette gjøres ved å ta utgangspunkt i fordelingen av statusverdier i jordbruk, privat, skogbruk og andre næringer i driftsgranskingene.

Samlet gjeld omfatter også, i den grad det er ført opp, skyldig merverdi- og investeringsavgift og skattegjeld. Slik gjeld trekkes ut av gjeldsmassen. Dette påvirker kun gjeldsnivået, ikke rentekostnadene, siden det ikke er renter på slik gjeld.

En del brukere har et betydelig omfang av næringsvirksomhet utenom det tradisjonelle jordbruket. Siden den del av totalgjelda som skal belastes jordbruket er regnet ut på bakgrunn av statusverdier for jordbruk, privat, skogbruk og annen næringsvirksomhet i driftsgranskingene, må en regne med at slik gjeld er underrepresentert i driftsgranskingene siden dette materialet omfatter mer yrkesaktivt drevne bruk enn gjennomsnittsbrukene i totaljordbruket som en skal ha med i totalkalkylen. For å unngå at for mye gjeld og renter knyttet til annen næringsvirksomhet kommer med, korrigeres det derfor for dette ved å redusere de totale gjeld og rentekostnadene med 3,5 prosent.

Skattestatistikken gir oppgaver til og med revidert regnskapsår, det vil si 2010 ved årets beregning. Foreløpig regnskapsår og budsjettåret må dermed beregnes. Gjelda beregnes på grunnlag av investeringsutviklingen ifølge totalkalkylen. Renta for foreløpig regnskapsår er basert på oppgaver fra Statistisk sentralbyrå og Innovasjon Norge. For budsjettåret er renta beregnet med utgangspunkt i anslag for utlånsrente for rammelån i «Økonomiske analyser nr. 1/12» fra Statistisk sentralbyrå. Denne er vurdert å øke med 0,2 prosentpoeng, fra 3,6 prosent i 2011 til 3,7 prosent i 2012.

Effekt av finansiering

Beregningen av prisstigningsgevinst på lånt kapital ble tatt inn i totalkalkylen etter en gjennomgang av prinsippene for kapitalgodtgjøringen i totalkalkylen i 1991. I forbindelse med vurderingen som førte til endring av kapitalslitberegningen i 1999, valgte en å gå over til å bruke betegnelsen «effekt av finansiering» i stedet for «prisstigningsgevinst på lånt kapital». Det er også noe forskjell i beregningsprinsippene av «effekt av finansiering» i forhold til den tidligere «prisstigningsgevinst på lånt kapital».

I kapitalslitberegningen blir hele kapitalsaldoen fra foregående år prisjustert ved overgang til neste år. Etter fradrag for jordbruksbedrifter som går ut av drift, er det den prisjusterte kapitalsaldoen som brukes som avskrivingsgrunnlag. Dermed blir kapitalslitet prisnivåjustert. Når en bruker en generell indeks som konsumprisindeksen, kan en også si at kapitalslitet er inflasjonsjustert.

I totalkalkylen beregnes de registrerte, nominelle, rentekostnadene.

Avdrag på lån som jordbruket betaler, blir ikke prisjustert, og i perioder med prisstigning blir lån betalt tilbake i nominelle kroner med synkende kroneverdi. Dette medfører at kapitalslitet på den delen av kapitalen som er lånefinansiert, blir utgiftsført med større beløp enn avdragene som betales på lånt kapital. I den nominelle rentesatsen ligger det en kompensasjon til långiver for avdragenes synkende reelle verdi under prisstigning.

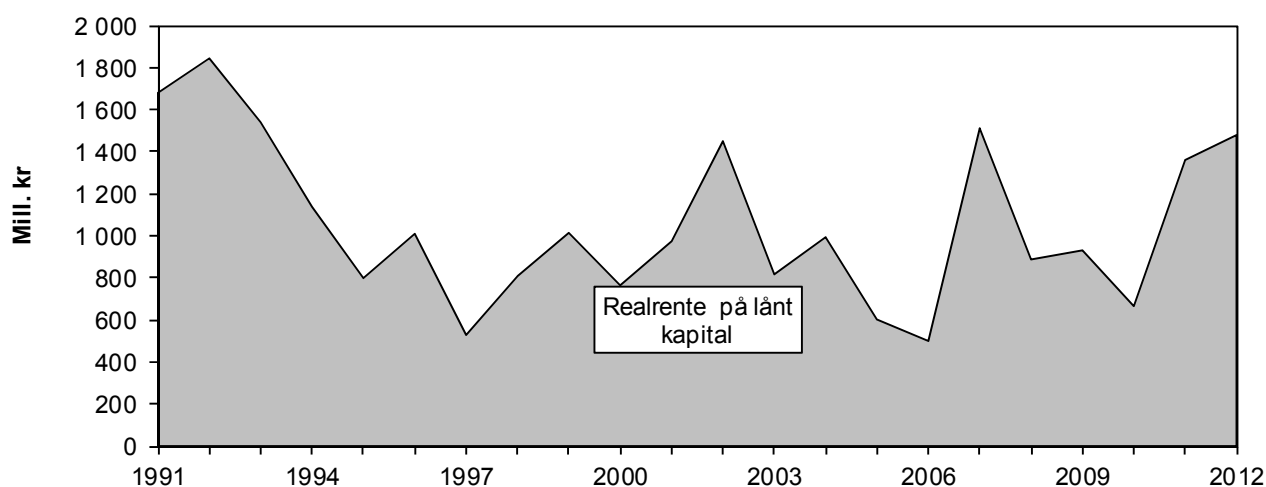
Når kapitalslitet er regnet i årets pengeverdi oppstår det en prisstigningsgevinst på den lånte delen av kapitalen. For å få en rentekostnad som tilsvarer realrenten, inntektsføres et beløp tilsvarende jordbrukets lånemasse multiplisert med konsumprisendringen i prosent. Dette beløpet kalles «effekt av finansiering»:

Effekt av finansiering = lånt kapital * prosentvis økning i konsumprisindeksen/100

Realrentekostnader er lik registrerte, nominelle, rentekostnader minus effekt av finansiering.

Effekt av finansiering kan endres mye mellom år ettersom veksten i konsumprisindeksen varierer. I normaliserte regnskaper er effekt av finansiering glattet ved å legge til grunn gjennomsnittet av det enkelte og de to foregående års prisvekst.

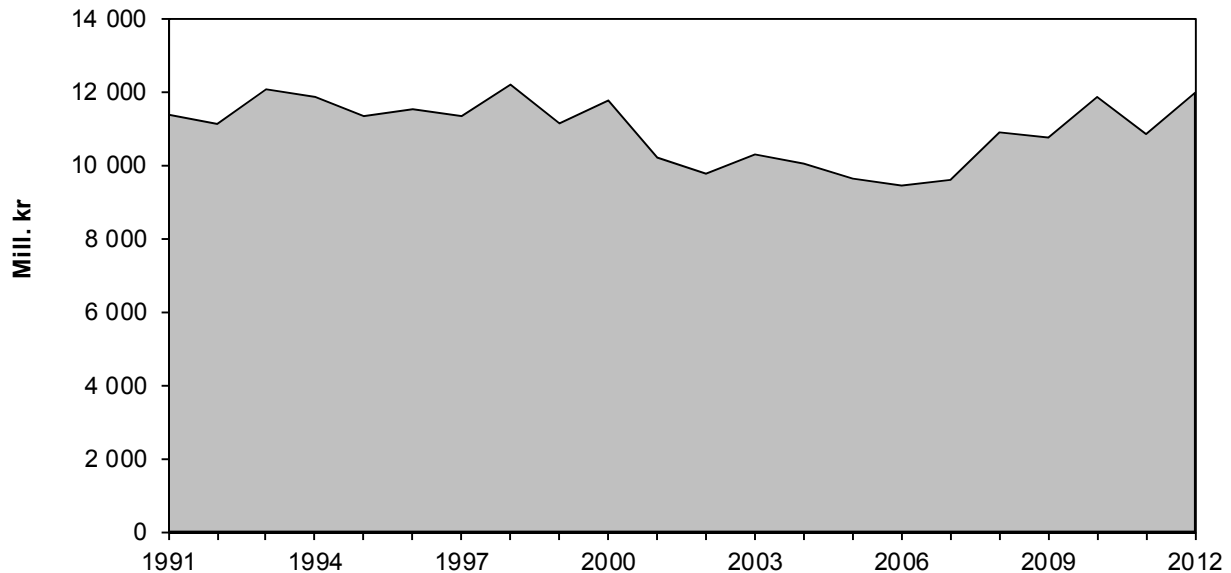
Figur 5.5 gir utviklingen i realrentekostnadene.

Figur 5.5 Sum realrentekostnader. 1990–2012

6 Det økonomiske resultat

6.1 Innledning

Figur 6.1 Registrerte regnskaper. Vederlag til arbeid og egenkapital. 1990–2012

I tabell 6.2 er det gitt et sammendrag av årets totalkalkyleberegninger. Sum produksjonsinntekter minus sum kostnader pluss direkte tilskudd utgjør det samlede vederlag for det arbeid og den realkapital som er lagt ned i jordbruket i Norge. Vederlaget gjelder da leid arbeid, brukerens og familiens arbeid og all kapital, inklusiv lånefinansiert. Ved å trekke realrenter på lånt kapital, jf. kap. 5.5, fra samlet vederlag til alt arbeid og kapital, får en igjen vederlaget til arbeid og egenkapital.

6.2 Totalkalkylen og skatt

Tabell 6.1 Virkningen av inntektsfradraget

	2006	2007	2008	2009	2010	2011*	2012**	
							Før avtale	Etter avtale
Jordbruket samlet:								
Spart skatt, mill. kr	526	833	853	795	833	831	1 001	1 014
Tilsvarende inntektsverdi før skatt, mill. kr	786	1 243	1 273	1 186	1 243	1 240	1 564	1 584
Antall årsverk	62 300	59 400	56 600	54 000	51 400	49 400	47 400	47 400
Inntektseffekt per årsverk, kr.	12 600	20 900	22 500	22 000	24 200	25 100 ¹	33 000	33 400
Utnyttelsesgrad	51 %	42 %	44 %	42 %	45 %	46 %	48 %	49 %
Per jordbruksbedrift:								
Maksimalt jordbruksfradrag, kr.	71 500	142 000	142 000	142 000	142 000	142 000	166 400	166 400
Mulig spart skatt, kr.	20 020	39 760	39 760	39 760	39 760	39 760	46 592	46 592
Nødvendig jordbruksinntekt, 1000-kr	223	348	329	329	329	329	334	334

¹ Regnet til 24 500 kr. per årsverk i registrert regnskap

Totalkalkylen er et sektorregnskap hvor resultatet er målt før skatt.

Fra og med skatteåret 2000 ble det innført et jordbruksfradrag i alminnelig inntekt for skatteyttere med positiv næringsinntekt fra jordbruket.

I beregningene er det regnet med 33 prosent marginalsatt i gjennomsnitt for skatteytterne med jordbruksfradrag.

For 2006 økte den øvre grensen i jordbruksfradraget til 71 500 kr. Det var nødvendig med en jordbruksinntekt på 222 842 kr for å få maksimalt fradrag. Fra 2007 økte den øvre grensen i jordbruksfradraget til 142 000 kr. Det er nødvendig med en jordbruksinntekt på 348 125 kr for å få maksimalt fradrag. Fra 2008 økte det generelle jordbruksfradraget fra 45 000 kr til 54 200 kr, mens det maksimale fradraget er uendret. Det var nødvendig med en jordbruksinntekt på 328 575 kr for å få maksimalt fradrag. For 2009 og 2011 gjelder samme grenseverdier som for 2008.

Fra 2012 øker det generelle jordbruksfradraget til 63 500 kr og den øvre grensen for fradraget øker fra 142 000 kr til 166 400 kr. Økningen er en delkompensasjon for økningen i trygdeavgiften fra 7,8 prosent til 11 prosent. Procentsatsen i fradraget øker fra 32 prosent til 38 prosent. Det er nødvendig med en jordbruksinntekt på 334 289 kr for å få maksimalt fradrag i 2012.

I tabellen ovenfor er det korrigert for at færre jordbruksbedrifter vil nyte godt av jordbruksfradraget i 2011 og 2012 som følge av den årlige nedgangen i antall jordbruksbedrifter. Det er også korrigert for at inntekten per jordbruksbedrift i gjennomsnitt er beregnet å øke fra 2010 til 2011 og fra 2011 til 2012. For 2012 er beregningen vist før og etter jordbruksoppgjøret i 2012. Selvangivelsesdata for 2010 viste at om lag 20 prosent av jordbruksbedrifter hadde over 328 575 kr i jordbruksinntekt, og ikke oppnår økt jordbruksfradrag ved en inntektsøkning til 2011. Tilsvarende vil om lag 20 prosent av alle jordbruksbedrifter ha over 334 289 kr i jordbruksinntekt, og ikke oppnå økt jordbruksfradrag ved en inntektsøkning til 2012. I 2010 hadde 30 prosent av de som ellers kunne oppnådd jordbruksfradrag, ikke fradrag fordi jordbruksdriften gikk med underskudd. Totalt hadde om lag 50 prosent av jordbruksbedriftene en jordbruksinntekt mellom 1 og 328 575 / 334 289 kr, men de fleste av disse vil oppnå en

effekt på 32 / 38 prosent fordi de ligger mellom 54 200 / 63 500 og 328 575 / 334 289 kr i jordbruksinntekt. Om lag 27 prosent av en inntektsøkning per jordbruksbedrift vil gi grunnlag for økt fradrag i 2011 mens om lag 33 prosent av en inntektsøkning per jordbruksbedrift vil gi grunnlag for økt fradrag i 2012.

Virkingen av inntektsfradraget er ikke innarbeidet i resten av publikasjonen unntatt i sammendragkapitlet.

6.3 Vederlag til arbeid og kapital

Vederlaget til arbeid og kapital (faktorinntekten) sank med 316 mill. kr fra 12 514 mill. kr i 2010 til 12 198 mill. kr i 2011. På plantesida medførte lavere kornavlinger til en nedgang på 276 mill. kr. På husdyrsiden var det melk og kjøtt som bidro mest med en økning på henh. 218 og 239 mill. kr, som vesentligst skyldes prisøkning. Direkte tilskudd økte 352 mill. kr. På kostnadssiden økte ikke-varige innsatsfaktorer med 602 mill. kr. Her sto gjødsel- og kraftfôrkostnader for 242 og 125 mill. kr av økningen mens posten «andre kostnader» økte 133 mill. kr. Kapitalkostnadene, dvs. kapitalslit, leasing og realrentekostnader, økte med 264 mill. kr.

Fra 2011 til 2012 er det beregnet en økning i vederlag til arbeid og kapital på 1 241 mill. kr til 13 439 mill. kr når endringene ved jordbruksoppgjøret i 2012 er innregnet. Inntektene øker med 2 021 mill. kr. Så godt som alle inntektspostene øker, men korn, kjøtt og direkte tilskudd og korn øker mest, henholdsvis 443, 403 og 508 mill. kr. Kostnadene øker totalt sett med 780 mill. kr. Kraftfôr øker mest med 374 mill. kr. pga. prisøkning. Kapitalkostnadene øker med 187 mill. kr.

Tabell 6.2 Sammen drag. Totalkalkylen. Mill. kr¹

	2007	2008	2009	2010	2011*	2012**	
						Før	Etter
Korn, erter og oljefrø	2 198	2 690	2 189	2 485	2 176	2 535	2 619
+ Poteter	558	593	588	625	598	615	654
+ Hagebruksprodukter	3 169	3 491	3 556	3 551	3 625	3 686	3 712
+ Sum andre planteprodukter	160	201	216	238	224	254	254
= Sum planteprodukter	6 085	6 976	6 549	6 899	6 623	7 090	7 239
Ku- og geitmelk	6 624	6 670	7 150	7 516	7 734	7 900	7 965
+ Kjøtt og fjørfeslakt	8 014	9 009	9 205	9 452	9 691	10 027	10 094
+ Egg	657	706	805	833	875	1 005	1 011
+ Ull	137	132	124	117	118	120	120
+ Pelsdyr	207	275	233	278	317	287	287
+ Andre husdyrproduksjoner	83	94	95	90	76	95	95
= Sum husdyrprodukter	15 724	16 886	17 611	18 287	18 810	19 433	19 571
Sum plante- og husdyrprod.	21 809	23 862	24 160	25 186	25 433	26 523	26 810
Kjøreinntekter m.v.	464	486	499	517	518	516	516
+ Arbeidsinnt. v/investeringer	213	258	264	276	270	245	245
= Sum andre inntekter	677	743	763	793	788	762	762
Endringer i buskapsverdi	-35	-48	24	-66	-94	67	67
Medlemsbonus	101	5	140	165	150	152	152
Sum produksjonsinntekter	22 552	24 562	25 088	26 079	26 277	27 504	27 790
Sum direkte tilskudd	8 733	8 981	9 327	9 710	10 062	10 638	10 570
Sum inntekter (A)	31 285	33 544	34 415	35 789	36 339	38 142	38 360
Handelsgjødsel og kalk	1 192	1 164	1 669	1 143	1 385	1 612	1 612
+ Innkjøpt kraftfôr	4 733	5 379	5 772	5 889	6 014	6 343	6 388
+ Annet innkjøpt fôr	255	293	300	320	386	363	363
+ Såfrø og planter	763	817	807	819	813	841	841
+ Sum energi og smøremidler	1 850	2 226	2 043	2 388	2 403	2 234	2 234
+ Andre kostnader	3 796	3 887	4 024	4 149	4 282	4 420	4 420
+ Sum vedlikehold	1 576	1 640	1 630	1 840	1 866	1 884	1 884
= Sum ikke-varige prod.midler	14 165	15 406	16 244	16 547	17 149	17 697	17 742
Sum leasing av maskiner	743	836	930	982	1 122	1 207	1 207
+ Kapitalslit	5 279	5 532	5 569	5 746	5 870	5 973	5 973
= Sum kapitalkostnader	6 022	6 368	6 499	6 728	6 992	7 179	7 179
Sum kostnader (B)	20 186	21 774	22 743	23 275	24 141	24 876	24 921
Vederlag, arbeid og kapital (A-B)	11 099	11 770	11 672	12 514	12 198	13 266	13 439
Realrente lånt kapital (C)	1 511	888	931	665	1 361	1 479	1 479
Vederlag, arbeid og egenkap.	9 587	10 883	10 741	11 848	10 837	11 786	11 960
Antall årsverk	59 400	56 600	54 000	51 400	49 400	47 400	47 400
Vederlag til arbeid og egenkap.	161 400	192 300	198 900	230 500	219 400	248 600	252 300
Endringer per årsverk, kr		30 900	6 600	31 600	-11 100	29 200	32 900

* Foreløpig regnskap

** Budsjett

1) Eksklusive virkning av jordbruksfradraget ved skatteligningen. De tre nederste linjene er ikke i mill. kr

6.4 Vederlag til arbeid og egenkapital

Vederlag til arbeid og egenkapital for 2010 er beregnet til 11 848 mill. kr, for 2011 til 10 837 mill. kr og for budsjettåret 2012 til 11 960 mill. kr. Tallet for 2012 er inkl. endringene ved jordbruksoppgjøret i 2012. Dette tilsvarer en nedgang på 8,5 prosent fra 2010 til 2011 og en økning på 10,4 prosent fra 2011 til 2012.

Vederlag til arbeid og egenkapital utvikler seg noe annerledes enn vederlaget til kapital. Dette skyldes utviklingen i realrente på lånt kapital.

6.5 Justeringer av tidligere serier

Tabell 6.3 Korrigerings av sammenlignbare regnskaper 2005–2009. Mill. kr

	2005	2006	2007	2008	2009
Inntekter					
Hagebruksprodukter	19	1	21	88	98
Ku- og geitmelk	0	5	1	-7	0
Kjøreinntekter mv.	1	0	1	5	18
Arbeidsinntekter	0	0	0	0	13
Direkte tilskudd	-130	-131	-123	-131	-131
Sum korreksjon av inntekter	-112	-125	-100	-44	-3
Kostnader					
Såfrø og planter	6	7	8	9	9
Energi og smøremidler	0	0	0	0	42
Andre kostnader	-131	-131	-131	-129	-120
Leasing	0	0	0	0	38
Kapitalslit	0	1	1	0	-26
Sum korreksjon av kostnader	-125	-123	-123	-118	-57
Nettovirkning på vederlag til arbeid og	13	-2	22	75	54

For å få samsvar med de beregningsprinsipper og det datagrunnlag som er nyttet i årets totalkalkyle, er det foretatt enkelte justeringer i de serier som tidligere er publisert. Følgende korreksjoner er utført i årets beregning:

Hagebruksprodukter: Skyldes justeringer for veksthusgrønnsaker og planteskoler som følge av nye data fra Landbrukstelingen 2010.

Ku- og geitmelk: Skyldes mindre prisjusteringer.

Kjøreinntekter: Justering som følge av innarbeiding av resultater fra Landbrukstelingen 2010.

Arbeidsinntekter: Skyldes korrigerert investeringstall for bygninger.

Direkte tilskudd: Posten «Tilskudd til medlemsavgift til folketrygden» er fjernet i forbindelse med omdisponering av tilskuddsbeløpet over jordbruksavtalen, jfr. posten Andre kostnader.

Såfrø og planter: Skyldes innarbeiding av kostnader ved framstilling av frøblandinger.

Energi og smøremidler: Høyere forbruk av fyringsolje enn regnet med i fjor.

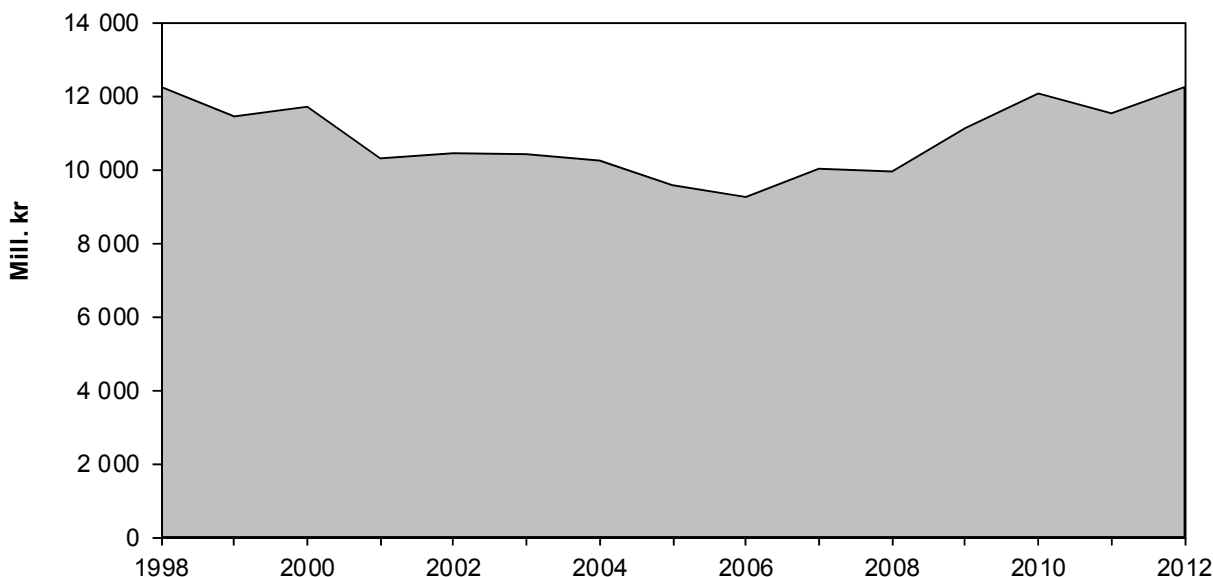
Andre kostnader: Posten «Medlemsavgift til folketrygden» er fjernet i forb. med omdisponering av tilskuddsbeløpet over jordbruksavtalen, jfr. posten Direkte tilskudd.

Leasing: Skyldes en oppjustering av jordbrukets andel av leasingkontrakter.

Kapitalslit: Justering av investeringer for bygninger i 2009.

7 Normaliserte regnskaper

7.1 Innledning

Figur 7.1 Normaliserte regnskaper. Vederlag til arbeid og egenkapital. 1998–2012

Normaliserte regnskaper bygger på totalregnskapet for jordbruket. De normaliserte regnskapene er utarbeidet av to grunner:

- For å gi grunnlag for beregninger av produktivitetsutviklingen i jordbruket
- For å få utjevnet de tilfeldige inntektssvingningene som har årsak i avlingsvariasjoner og enkelte andre forhold som kan variere mellom enkeltår uten at det sier noe om den underliggende inntektsutviklingen.

I prinsippet skal normaliserte regnskap være bygd opp på samme måte som totalregnskapet, men de enkelte tallseriene skal være justert til de forhold som en kan anta vil rå under et normalår. I praksis er dette en såpass omfattende oppgave at normaliseringen er avgrenset til et mindre antall poster. Det gjelder de postene som har størst betydning for inntektsvariasjoner og som påvirker produktivetsberegningene på en uheldig måte.

For å komme fram til normalisert regnskap er totalregnskapet i hovedsak endret slik:

- Mengder er justert for å tilsvare antatte mengder i et normalår
- Priser er justert for å tilsvare antatte priser i et normalår
- Mengder er justert som en følge av at en har benyttet andre beregningsprinsipper enn i totalkalkylen.

Når en ser bort fra endringer i beregnings- og posteringsprinsipper, skal normalisert budsjett være nær identisk med totalkalkylens budsjett.

Som for de registrerte regnskapstallene vil priser og tilskudd i 2012 være påvirket av jordbruksoppkjøret i 2012.

7.2 Prinsippene for normaliseringen

7.2.1 Planteproduksjonspostene

Avling og areal

Avlingstallene for de normaliserte regnskapene er fastsatt med utgangspunkt i beregnede normalårsavlinger basert på årene i perioden 1997–2011. Dette er den vesentligste endringen i forhold til totalkalkylen. Avlingstallene for de normaliserte regnskapene er fastsatt som en lineær trend på de siste 12 tre års glidende gjennomsnitt av registrerte avlinger. På denne måten er de årlige variasjonene i avlingene jevnet ut.

For korn er avlingstallene regnet om til avlinger med 15 prosent vann.

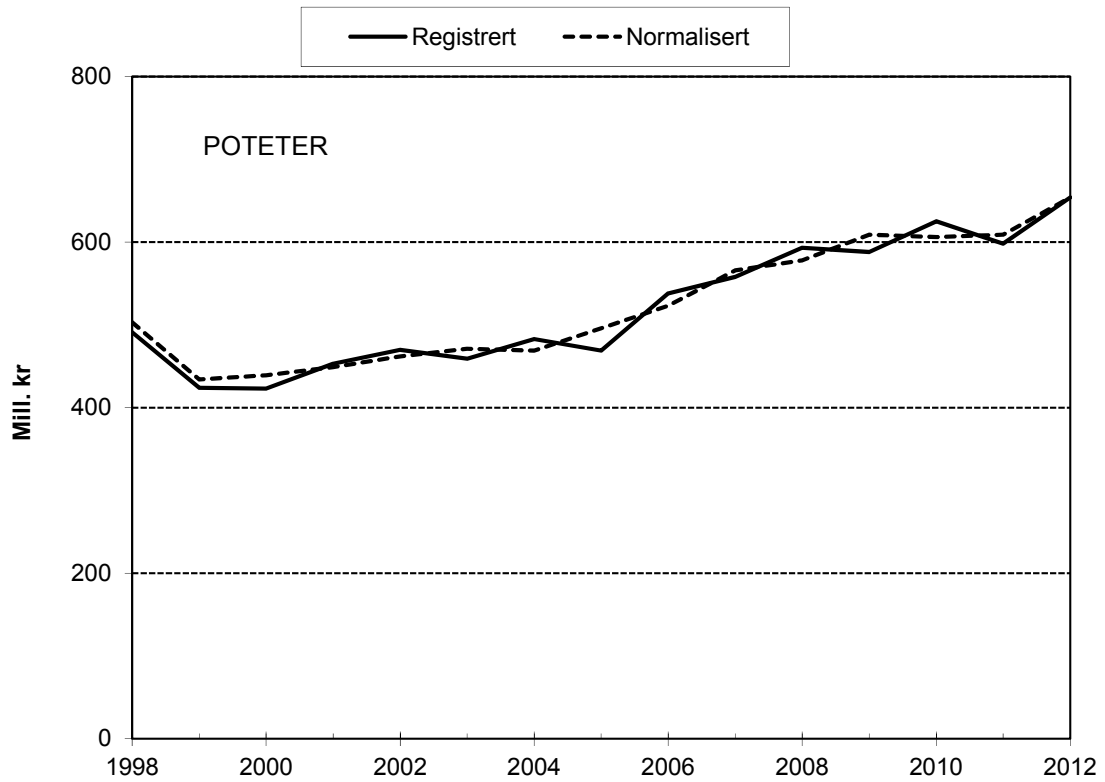
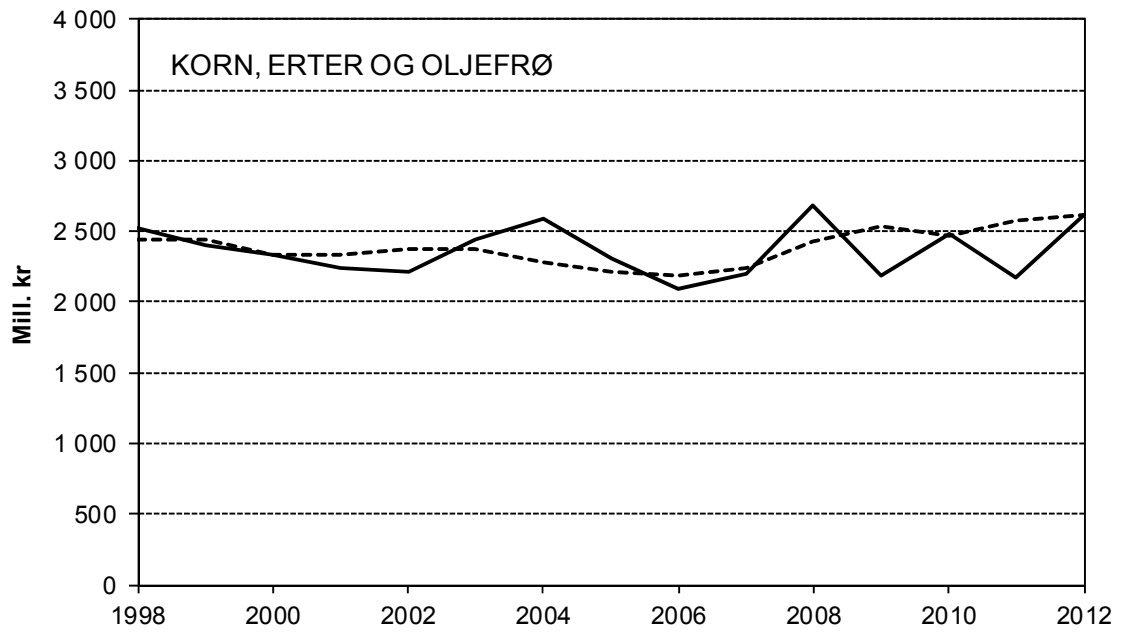
Registrerte arealer, ifølge Statistisk sentralbyrå, er lagt til grunn som normalt areal for året. Innen den grønne sektor (poteter og hagebruksvekster) er imidlertid tre-års glidende gjennomsnitt nyttet som uttrykk for normalt areal.

Priser

For planteproduktene er det bare for salg av stråfôr at totalkalkylens priser er nyttet direkte. For vekstene i den grønne sektor der treårs glidende gjennomsnitt er nyttet på arealet, er treårs glidende gjennomsnitt også nyttet på prisene. For 2012 er budsjettprisen 2012 nyttet direkte (samme framgangsmåte er nyttet for arealet). For korn er budsjettprisen før avtale året etter vedkommende år, nyttet. Dette gir den mest korrekte pris vedkommende år under forutsetning av normalårsavlinger. For 2012 er budsjettprisen i 2012 nyttet direkte.

Utslag

I figur 7.2 er resultatene fra normaliseringen av postene med de største årlige variasjoner stilt sammen med de faktisk registrerte tall etter totalregnskapet. Spesielt for korn kan utslaget av normaliseringen være relativt stort, men også potetposten viser utslag. Det vises ellers til tabell 6.2 og tabell 7.1.

Figur 7.2 Registrerte og normaliserte regnskapstall for korn og poteter

7.2.2 Husdyrproduksjonspostene

Totalkalkylens mengdetall er nyttet uendret i normaliserte regnskaper.

På husdyrproduktene er totalkalkylens priser nyttet direkte, med unntak av prisene på pelsdyrskinn som kan variere mye fra år til år. Disse er glattet over en femårsperiode.

7.2.3 Kostnadspostene

Bare enkelte poster under «Energi og smøremidler» og under «Andre kostnader» er normalisert.

Under «Energi og smøremidler» har en justert noen poster som henger sammen med endringer i avlingstallene i forbindelse med normaliseringen. Dette gjelder forbruket av fyringsolje til veksthus og korn tørker som vil variere med temperaturforholdene og vanninnholdet i de enkelte årene.

Under posten «Andre kostnader» normaliseres følgende underposter:

- Kostnaden til frakt av korn.
- Kostnadene til brannforsikring husdyrforsikring, skadeforsikring på maskiner og yrkesskadeforsikring er glattet, fordi disse kostnadene kan variere sterkt fra år til år. Dette er gjort ved glatting over 5 år.
- Omsatt mengde plantevernmidler er glattet for årene 2004 og 2005. På grunn av avgiftsomlegging høsten 2004 og avgiftsøkning fra 1. januar 2005 viser registrerte regnskaper stor hamstring av plantevernmidler i 2004 og stor nedgang i kostnaden i 2005. Glattingen gjelder bare disse to årene.

For alle andre kostnadsposter er totalkalkylens prisserier nyttet.

7.2.4 Direkte tilskudd

I normaliserte regnskaper er tallseriene for direkte tilskudd, med unntak av utbetalinger fra «Katastrofefondet for planteproduksjon», hentet direkte fra totalkalkylens regnskaper og budsjett. Det vil si at det er forutsatt at de direkte tilskuddene ikke påvirkes av unormale avlingsforhold. Utbetalinger fra «Katastrofefondet for planteproduksjon» inngår i normaliserte regnskaper. Det nyttes en glattet serie for utbetalingene, der det enkelte års utbetaling i normaliserte regnskaper er beregnet som gjennomsnittet av de siste 14 års faktiske utbetalinger.

7.2.5 Leasing

Kostnadene til leasing i normalisert regnskap glattes på tilsvarende måte som for renter på lånt kapital. Dvs. at prisstigningsgevinstdelen (effekt av finansiering) av leasingkostnaden glattes over 3 år ved å beregne gjennomsnittet av det enkelte og de to foregående års prisvekst.

7.2.6 Renter på lånt kapital

Selv om den lånte kapital i volum trolig påvirkes noe av avlingsforholdene, er det statistiske grunnlag for usikkert til å foreta justeringer for dette i normaliserte regnskaper. Totalkalkylens volumtall og nominell rentefot på lånt kapital er derfor nyttet uendret fra registrerte regnskaper.

I normaliserte regnskaper gattes prisstigningsgevinsten (effekt av finansiering) på lånt kapital over 3 år ved å beregne gjennomsnittet av det enkelte og de to foregående års prisvekst.

Tabellen nedenfor viser hvordan endret beregning påvirker realrentekostnaden i normaliserte regnskaper.

Tabell 7.1 Nominelle og reelle rentekostnader på lånt kapital. Mill. kr og prosent

	2007	2008	2009	2010	2011*	2012**
Jordbruksgjeld	37 698	40 445	42 513	44 866	46 810	48 836
Rentekostnader	1 799,5	2 422,1	1 828,5	1 772,0	1 942,1	2 089,7
Renteprosent	4,77	5,98	4,30	3,95	4,15	4,28
KPI-endring i %, registrert	0,76	3,79	2,11	2,47	1,24	1,25
KPI-endring i %, normalisert	1,54	2,27	2,22	2,79	1,94	1,65
Registrert regnskap:						
- Effekt av finansiering	288,3	1 534,6	897,9	1 106,5	581,5	610,4
- Realrente	1 511,2	887,5	930,6	665,5	1 360,6	1 479,3
Normalisert regnskap:						
- Effekt av finansiering	579,6	919,2	945,4	1 252,1	907,9	806,8
- Realrente	1 219,9	1 503,0	883,2	519,8	1 034,3	1 282,9

7.3 Resultater av beregningene

I tabellen nedenfor er det gitt et sammendrag av årets beregninger for normaliserte regnskaper.

Tabell 7.2 Sammendrag. Normaliserte regnskaper. Mill. kr

	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005
Korn, erter og oljefrø	2 439	2 329	2 333	2 376	2 374	2 276	2 215
+ Poteter	434	439	449	462	471	469	496
+ Hagebruksprodukter	2 704	2 751	2 894	2 986	3 077	3 043	3 074
+ Sum andre planteprodukter	120	146	132	130	128	130	142
= Sum planteprodukter	5 697	5 665	5 808	5 954	6 050	5 919	5 927
Ku- og geitmelk	6 216	6 565	5 974	5 854	5 968	5 941	6 102
+ Kjøtt og fjørfeslakt	6 963	6 578	6 763	6 985	7 090	7 224	7 247
+ Egg	533	497	496	516	571	571	532
+ Ull	168	158	167	175	160	161	157
+ Pelsdyr	268	244	258	248	246	249	209
+ Andre husdyrproduksjoner	64	82	70	115	91	74	83
= Sum husdyrprodukter	14 212	14 125	13 727	13 893	14 126	14 220	14 330
Sum plante- og husdyrprod.	19 909	19 790	19 535	19 846	20 176	20 138	20 257
Kjøreinntekter m.v.	395	409	422	418	425	443	444
+ Arbeidsinnt. v/investeringer	213	195	166	155	168	196	187
= Sum andre inntekter	608	604	588	573	593	640	631
Endringer i buskapsverdi	-126	-110	-23	26	30	-6	-22
Medlemsbonus	10	3	33	49	74	89	109
Sum produksjonsinntekter	20 401	20 286	20 132	20 495	20 874	20 861	20 975
Sum direkte tilskudd	8 919	9 113	8 584	8 873	8 772	8 700	8 395
Sum inntekter (A)	29 320	29 399	28 716	29 368	29 645	29 561	29 370
Handelsgjødsel og kalk	1 142	956	933	1 038	1 052	1 065	1 124
+ Innkjøpt kraftfôr	4 539	4 197	4 312	4 413	4 490	4 525	4 465
+ Annet innkjøpt fôr	293	272	277	285	283	277	268
+ Såfrø og planter	643	640	672	639	669	680	712
+ Sum energi og smøremidler	1 130	1 370	1 693	1 641	1 747	1 671	1 900
+ Andre kostnader	2 883	3 006	3 025	3 182	3 381	3 569	3 636
+ Sum vedlikehold	1 022	1 056	1 141	1 323	1 398	1 472	1 551
= Sum ikke-varige prod.midler	11 652	11 496	12 053	12 520	13 020	13 260	13 656
Sum leasing av maskiner	90	102	142	184	221	300	413
+ Kapitalslit	5 150	5 192	5 197	5 117	5 124	5 065	5 105
= Sum kapitalkostnader	5 239	5 294	5 339	5 301	5 345	5 364	5 518
Sum kostnader (B)	16 891	16 790	17 393	17 821	18 365	18 624	19 174
Vederlag, arbeid og kapital (A-B)	12 429	12 609	11 324	11 547	11 280	10 937	10 196
Realrente lånt kapital [©]	991	909	1 030	1 112	873	702	632
Vederlag, arbeid og egenkap. (A-B)	11 437	11 699	10 294	10 435	10 408	10 235	9 564
Antall årsverk	81 600	78 800	75 900	74 300	71 900	68 500	65 400
Vederlag til arbeid og egenkap. per årsverk	140 200	148 500	135 600	140 400	144 800	149 400	146 200
Endringer per årsverk, kr		8 300	-12 800	4 800	4 400	4 700	-3 200

Tabell 7.2 forts. Sammendrag. Normaliserte regnskaper. Mill. kr¹

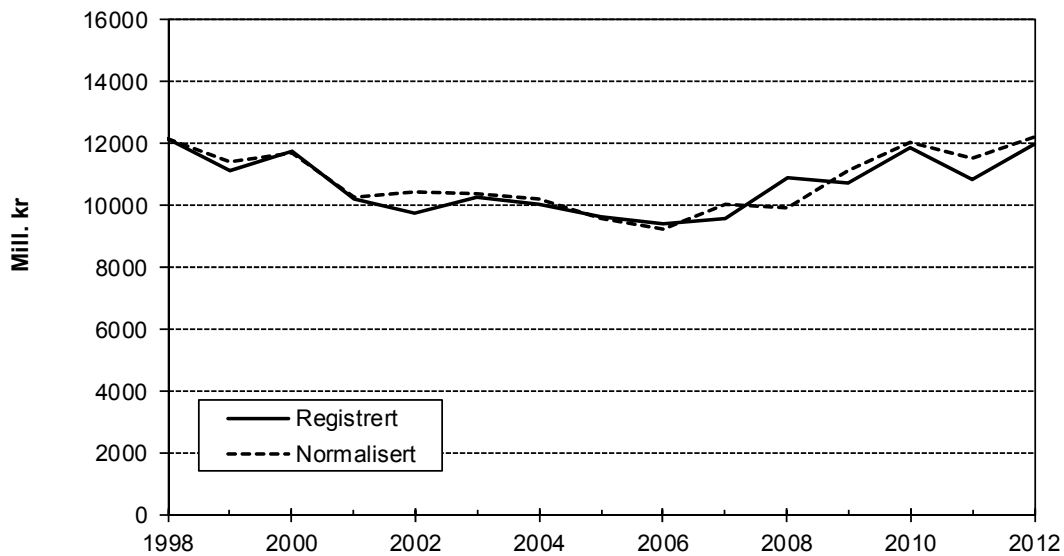
	2006	2007	2008	2009	2010	2011*	2012**	
							Før avtale	Etter avtale
Korn, erter og oljefrø	2 193	2 240	2 434	2 533	2 469	2 576	2 535	2 618
+ Poteter	523	566	578	609	606	609	615	654
+ Hagebruksprodukter	3 117	3 251	3 571	3 597	3 665	3 641	3 688	3 713
+ Sum andre planteprodukter	165	177	196	214	232	236	247	247
= Sum planteprodukter	5 998	6 234	6 779	6 952	6 972	7 063	7 084	7 232
Ku- og geitmelk	6 096	6 624	6 670	7 150	7 516	7 734	7 900	7 965
+ Kjøtt og fjørfeslakt	7 542	8 014	9 009	9 205	9 452	9 691	10 027	10 094
+ Egg	567	657	706	805	833	875	1 005	1 011
+ Ull	149	137	132	124	117	118	120	120
+ Pelsdyr	265	235	272	296	287	257	285	285
+ Andre husdyrproduksjoner	79	83	94	95	90	76	95	95
= Sum husdyrprodukter	14 697	15 751	16 882	17 675	18 296	18 751	19 431	19 569
Sum plante- og husdyrprod.	20 695	21 986	23 662	24 626	25 268	25 813	26 515	26 801
Kjøreinntekter m.v.	452	464	486	499	517	518	516	516
+ Arbeidsinnt. v/investeringer	217	213	258	264	276	270	245	245
= Sum andre inntekter	669	677	743	763	793	788	762	762
Endringer i buskapsverdi	-62	-35	-48	24	-66	-94	67	67
Medlemsbonus	98	101	5	140	165	150	152	152
Sum produksjonsinntekter	21 401	22 728	24 362	25 554	26 160	26 657	27 495	27 782
Sum direkte tilskudd	8 426	8 687	9 007	9 315	9 659	10 012	10 639	10 570
Sum inntekter (A)	29 826	31 415	33 369	34 869	35 819	36 669	38 134	38 352
Handelsgjødsel og kalk	1 139	1 192	1 164	1 669	1 143	1 385	1 612	1 612
+ Innkjøpt kraftfôr	4 551	4 733	5 379	5 772	5 889	6 014	6 343	6 388
+ Annet innkjøpt fôr	327	255	293	300	320	386	363	363
+ Såfrø og planter	699	763	817	807	819	813	841	841
+ Sum energi og smøremidler	2 112	1 841	2 244	2 048	2 373	2 410	2 198	2 198
+ Andre kostnader	3 653	3 818	3 979	4 147	4 139	4 271	4 385	4 385
+ Sum vedlikehold	1 528	1 576	1 640	1 630	1 840	1 866	1 884	1 884
= Sum ikke-varige prod.midler	14 009	14 178	15 515	16 372	16 522	17 145	17 626	17 670
Sum leasing av maskiner	564	725	878	926	971	1 098	1 193	1 193
+ Kapitalslit	5 217	5 279	5 532	5 569	5 746	5 870	5 973	5 973
= Sum kapitalkostnader	5 781	6 004	6 410	6 496	6 718	6 969	7 166	7 166
Sum kostnader (B)	19 790	20 182	21 925	22 868	23 240	24 114	24 791	24 836
Vederlag, arbeid og kapital (A-B)	10 036	11 234	11 443	12 001	12 579	12 555	13 343	13 516
Realrente lånt kapital (C)	792	1 220	1 503	883	520	1 034	1 283	1 283
Vederlag, arbeid og egenkap.	9 245	10 014	9 940	11 118	12 059	11 520	12 060	12 233
Antall årsverk	62 300	59 400	56 600	54 000	51 400	49 400	47 400	47 400
Vederlag til arbeid og egenkap. per årsverk	148 400	168 600	175 600	205 900	234 600	233 200	254 400	258 100
Endringer per årsverk, kr	2100	20 200	7 000	30 300	28 700	- 1 400	21 200	24 900

* Foreløpig regnskap

** Budsjett

1) Eksklusive virkning av jordbruksfradraget ved skatteligningen. De tre nederste linjene er ikke i mill. kr

I figur 7.3 er utviklingen i vederlag til arbeid og egenkapital etter normaliserte og registrerte regnskapstall stilt sammen. Figuren viser at forskjellen mellom seriene ikke er spesielt stor og at begge serier har klare «knekkpunkter». De normaliserte tallene viser likevel en noe jevnere utvikling enn de registrerte tallene.

Figur 7.3 Utviklingen i vederlag til arbeid og egenkapital ifølge registrerte og normaliserte regnskapstall. Løpende priser

I tabell 7.3 til tabell 7.5 er de ulike resultatmålene for jordbruket totalt og regnet per årsverk, gjengitt.

Tabell 7.3 Det økonomiske resultat i jordbruket totalt iflg. registrerte og normaliserte regnskapstall.¹ Mill. kr

	Vederlag til arbeid og kapital		Vederlag til arbeid og egenkapital	
	Registrert	Normalisert	Registrert	Normalisert
1998	12 992	13 100	12 184	12 237
1999	12 142	12 429	11 128	11 437
2000	12 517	12 609	11 752	11 699
2001	11 170	11 324	10 196	10 294
2002	11 205	11 547	9 756	10 435
2003	11 097	11 280	10 280	10 408
2004	11 024	10 937	10 030	10 235
2005	10 223	10 196	9 622	9 564
2006	9 933	10 036	9 433	9 245
2007	11 099	11 234	9 587	10 014
2008	11 770	11 443	10 883	9 940
2009	11 672	12 001	10 741	11 118
2010	12 514	12 579	11 848	12 059
2011*	12 198	12 555	10 837	11 520
2012** før avtale	13 266	13 343	11 786	12 060
2012** etter "	13 439	13 516	11 960	12 233

* Foreløpig regnskap

** Budsjett

1) Eksklusive virkning av jordbruksfradraget ved skatteligningen

Tabell 7.4 Vederlag til arbeid og kapital.¹ Kr per årsverk

	Nominelle kroner			2010-kroner		
	Registrert	Endring	Normalisert	Endring	Normalisert	Endring
1998	157 700		159 000		204 800	24 100
1999	148 800	-8 900	152 300	-6 700	191 800	-8 400
2000	158 800	10 000	160 000	7 700	195 400	9 400
2001	147 200	-11 700	149 200	-10 800	176 800	-12 800
2002	150 800	3 700	155 400	6 200	181 800	7 300
2003	154 300	3 500	156 900	1 500	179 100	1 700
2004	160 900	6 600	159 700	2 800	181 500	3 200
2005	156 300	-4 600	155 900	-3 800	174 400	-4 200
2006	159 400	3 100	161 100	5 200	176 300	5 700
2007	186 800	27 400	189 100	28 000	205 400	30 400
2008	208 000	21 100	202 200	13 100	211 500	13 700
2009	216 100	8 200	222 200	20 100	227 700	20 600
2010	243 500	27 300	244 700	22 500	244 700	22 500
2011*	246 900	3 500	254 100	9 400	251 000	9 300
2012** før avtale	279 900	32 900	281 500	27 300	274 600	26 700
2012** etter "	283 500	36 600	285 100	31 000	278 200	30 200

* Foreløpig regnskap

** Budsjett

1) Eksklusive virkning av jordbruksfradraget ved skatteligningen

Tabell 7.5 Vederlag til arbeid og egenkapital i nominelle og faste kroner. Kr per årsverk¹

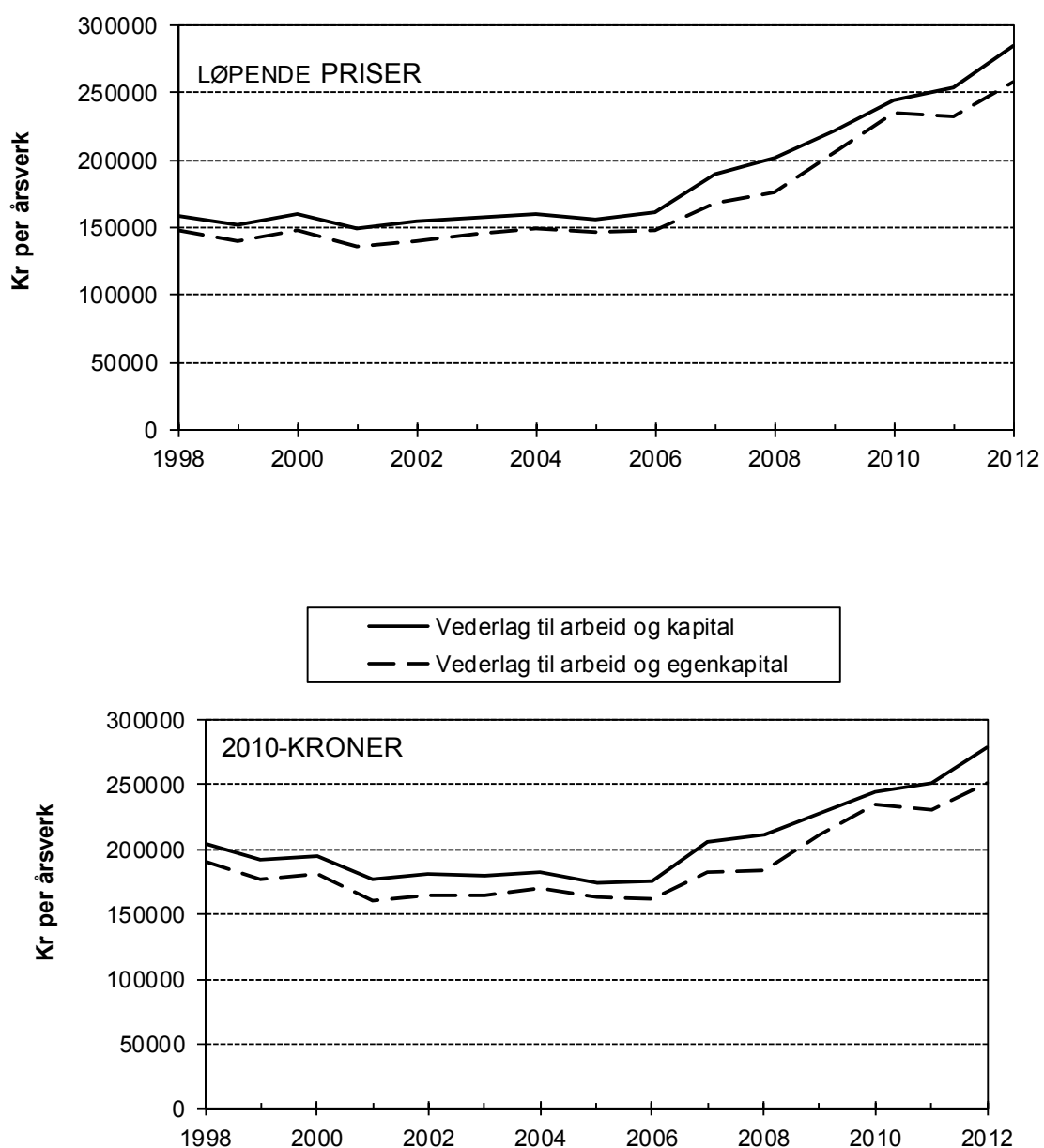
	Nominelle kroner			2010-kroner		
	Registrert	Endring	Normalisert	Endring	Normalisert	Endring
1998	147 900		148 500	16 000	191 300	20 600
1999	136 400	-11 500	140 200	-8 300	176 500	-10 500
2000	149 100	12 800	148 500	8 300	181 300	10 100
2001	134 300	-14 800	135 600	-12 800	160 700	-15 200
2002	131 300	-3 000	140 400	4 800	164 300	5 600
2003	143 000	11 700	144 800	4 300	165 300	4 900
2004	146 400	3 400	149 400	4 700	169 800	5 300
2005	147 100	700	146 200	-3 200	163 600	-3 500
2006	151 400	4 300	148 400	2 100	162 400	2 300
2007	161 400	10 000	168 600	20 200	183 100	21 900
2008	192 300	30 900	175 600	7 000	183 700	7 400
2009	198 900	6 600	205 900	30 300	211 000	31 000
2010	230 500	31 600	234 600	28 700	234 600	28 700
2011*	219 400	-11 100	233 200	-1 400	230 300	-1 400
2012** før avtale	248 700	29 300	254 400	21 200	248 200	20 700
2012** etter "	252 300	32 900	258 100	24 900	251 800	24 300

* Foreløpig regnskap

** Budsjett

1) Eksklusive virkning av jordbruksfradraget ved skatteligningen

De ulike resultatmålene i løpende og fast kroneverdi per årsverk er tegnet inn i figur 7.4.

Figur 7.4 *Inntekt per årsverk etter normaliserte regnskaper i løpende priser og i faste 2010-kr (deflatert med konsumprisindeksen)*

8 Budsjettoverføringer til jordbruket

I tabell 4.2 er det gitt en oversikt over de tilskuddsbeløpene som er inntektsført under hhv. plante- og husdyrproduksjonspostene og de direkte tilskudd i totalalkylen. Denne oversikten får imidlertid ikke med de tilskuddene, pristilskudd og kostnadsreducerende tilskudd, som framkommer som høyere produktpriser i totalalkylen. Oversikten i tabell 4.2 er heller ikke spesifisert på de enkelte tilskuddspostene. I dette kapitlet er det gitt en fullstendig og spesifisert oversikt over de tilskudd som er vurdert å ha inntektsvirkning i totalalkylen, dvs. pristilskudd, direkte- og kostnadsreducerende tilskudd og investerings-tilskudd.

I tillegg til tilskudd over statsbudsjettet er jordbruket skjermet mot import gjennom toll på importerte varer. Verdien av skjermingstøtten inngår i OECDs beregninger av jordbruksstøtten i hvert enkelt land som følge av de ulike landbrukspolitiske tiltak og virkemidler via grensevernet og over de offentlige budsjetter. Støtten beregnes i forhold til et sett av verdensmarkedspriser. Formålet med beregningene er å sammenligne utviklingen av landbrukspolitikken i hvert enkelt land over år. OECDs beregninger går fram av en av BFJs andre publikasjoner, «Resultatkontrollen».

Tilskuddene som er ført i totalalkylen omfatter de deler av tilskuddspostene under Landbruks- og matdepartementets budsjettkapitler som er regnet å ha inntektsvirkning i totalalkylen. Når det gjelder de enkelte tilskuddene er ikke de inntektsførte beløpene i totalalkylen nødvendigvis identiske med hva som oppgis i statsbudsjettet. Dette skyldes bl.a. ulik periodisering av beløpene og at deler av tilskuddene ikke er vurdert å ha inntektseffekt i totalalkylen.

I tabell 8.1 er det først satt opp en oversikt over tilskuddene i totalalkylen gruppert etter tilskuddsføringen i totalalkylen, dvs. tilskudd som kommer fram som høyere produktpriser eller tilskudd som er ført særskilt under hver post. Tilskudd som i totalalkylen er ført under posten «direkte tilskudd» går fram av vedleggstabell 2.1. Endringene som følger av jordbruksoppgjøret i 2011 er innarbeidet i budsjettallene for 2011.

Føringsmåten for tilskuddene i totalalkylen ligner kapittelsystemet i statsbudsjettet. Det kan likevel lette sammenlikningen mellom tilskuddene i totalalkylen og statsbudsjettet at disse er gruppert etter statsbudsjettets kapittelsystem i tabell 8.2.

Tilskudd til «Prisnedskrivning korn» er kalenderårsbeløp slik det framkommer i budsjettproposisjonen, mens tilskuddet i totalalkylen er knyttet til avlingsårets kornsalg (01.07.–30.06.). Det kan også være grunn til å påpeke at det ikke er helt entydig å definere hvilke tilskudd som indirekte bidrar til høyere produktpriser eller reduserte kostnader i norsk jordbruk. Det kan være glidende overganger der flere grupper nyter godt av et tilskudd.

I tillegg til budsjettutgiftene til norsk korn gjennom Markedsordningen for korn, innebærer korn- og kraftfôrpolitikken også en inntekt for staten. Dette skyldes at rimeligere importert korn og lignende og norske råvarer fra sektorer utenom jordbruket (fisk) ilegges toll/avgift ved salg til kraftfôrindustrien. Dette innebærer at nettoutlegget for staten av tilskudd til landbruket er lavere enn det som framgår av tilskuddsbeløpene i tabell 8.1 og tabell 8.2. Tollinntektene for importert korn og andre fôrråstoffer, som er den største inntektsposten under markedsordningen for korn, går fram av Finansdepartementets budsjetter. Avgiftsinntekter fra norskproduserte fôrråstoffer fra sektorer utenom jordbruket, hovedsakelig fra fisk, går fram av Landbruks- og matdepartementets budsjett

post 4150.85. Inntektene for årene 2010 og 2011 var på henholdsvis 38 og 10 mill. kr. Det er budsjettert med 27,7 mill. kr for 2012.

Tabell 8.1 Tilskudd i totalalkylen. Mill. kr¹

A. Tilskudd i totalalkylen som framkommer som høyere produktpris

	2009	2010	2011	2012
Markedsregulering	220,1	228,6	197,9	188,3
Prisnedskrivning korn	328,3	365,6	407,7	445,7
Tilskudd til fruktlager	8,0	9,0	10,0	13,0
Tilskudd til ull	137,3	139,1	138,0	140,0
Tilskudd statskontrollerte settepoteter	6,1	6,2	6,7	6,5
Frakttilskudd	213,8	219,7	314,2	318
Sum A:	913,6	968,2	1074,5	1 111,5

B. Tilskudd i totalalkylen som føres under de enkelte poster

	2009	2010	2011	2012
Distr.tilsk. poteter N-Norge	4,0	3,1	2,5	4,2
Dist.- og kval.tilsk. frukt bær og grønnsaker	60,7	59,5	62,5	69,2
Distriktstilskudd, melk	464,1	482,3	474,5	484,0
Distriktstilskudd slakt	581,5	588,5	562,7	561,0
Distriktstilskudd egg	8,9	8,7	9,1	6,4
Grunntilskudd på melk	59,7	63,7	62,5	62,0
Grunntilskudd på slakt	87,4	96,8	87,7	88,5
Salg av melkekvoter ²	-3,7	2,3	-0,7	-1,4
Tilsk. friføring av sau, mv.	2,1	2,3	1,4	1,9
Sum B:	1264,7	1307,2	1262,1	1275,8
Sum A + B	2178,3	2275,4	2336,6	2387,3
Sum tilskudd ført under direkte tilskudd	9 327,5	9 710,0	10 062,0	10 569,8
Sum tilskudd med inntektsvirkning i totalalkylen	11 505,8	11 985,4	12 398,6	12 957,1

1) Ekskl. produksjonsregulerende tilskudd finansiert av omsetningsavgiftsmidler eller uten offentlig finansiering. Sum tilskudd er høyere i denne tabellen enn i tabell 4.2 pga. at tilskudd som ligger inne i prisene (A) er tatt med i denne tabellen, men ikke i tabell 4.2

2) Inntektene i totalalkylen inntektsføres det året salget skjer

I tabell 8.2 er den fullstendige oversikt over tilskudd med inntektsvirkning i totalalkylen satt opp, gruppert etter statsbudsjettets kapittelsystem. Mange av tallene vil ikke finnes i Prp. 1S om statsbudsjettet. For fond er det utbetalingene som blir ført i totalalkylen mens bevilgninger til fondet brukes i statsbudsjettet.

Tabell 8.2 Tilskudd med inntektsvirkning i totalkalkylen gruppert etter statsbudsjettets kapitelsystem. Mill. kr

Budsj.post	Tilskuddsordning	2009	2010	2011	2012
1143.73	Erst. ved tiltak mot dyre-/pl.syk.	32,6	8,8	31,9	40,6
1150.50.11	Utbetalinger fra Landbr. utv.fond	426,4	432,1	459,6	473,6
1150.50.12	Utbetalinger fra Landbrukets skadefond	46,6	91,1		
1150.70.11	Avsetningstiltak	18,9	18,9	18,9	20,9
1150.70.12	Tilskott råvareprisordning	197,6	207,8	179,0	167,4
1150.70.13	Eksportrestitusjon	3,6	1,9		
1150.71	Tilsk. Erstatninger			94,7	43,0
1150.73.11	Tilskudd til norsk ull	137,3	139,1	138,0	140,0
1150.73.13	Pristilsk. på melk og melkeprod.	523,8	546,0	537,0	546,0
1150.73.15	Pristilskudd kjøtt	668,9	685,3	650,4	649,5
1150.73.16	Distriktstilsk. Egg	8,9	8,7	9,1	6,4
1150.73.17	Distr. og kv.t. frukt, bær, gr.s. og potet	64,7	62,6	65,0	73,4
1150.73.18	Frakttilskudd	213,8	222,0	315,6	319,9
1150.73.19	Prisnedskrivning korn	328,3	365,6	407,7	445,7
1150.74.11	Driftstilskudd melkeproduksjon	972,1	1 090,5	1 183,0	1 345,0
1150.74.14	Prod.tilskudd husdyr	2 123,0	2 181,3	2 238,8	2 363,2
1150.74.16	Beitetilskudd	458,6	616,1	695,7	729,5
1150.74.17	Areal- og kulturlandskapstilskudd	3 107,3	3 095,2	3 122,3	3 281,1
1150.74.19	Regionale miljøprogram	386,7	402,8	405,4	428,5
1150.74.20	Tilskudd til økologisk landbruk	105,3	115,7	122,7	120,5
1150.74.22	Tilsk. miljøv. spred. Husdyrgjødsel	7,1	11,8	12,9	12,5
1150.77.11	Tilskudd til dyreavl mv.	71,6	73,5	73,9	77,0
1150.77.12	Tilsk. til frøavl mm.	4,2	3,3	6,7	11,1
1150.77.13	Tilsk. til forsøksringer og forsk.	0,6	0,6	0,6	0,7
1150.77.15	Tilsk. til kvalitets og salgsm. Tiltak	6,1	6,2	6,7	6,5
1150.77.17	Tilskudd til fruktlager	8,0	9,0	10,0	13,0
1150.77.18	Oppkjøp av melkekvoter 1)	-3,7	2,3	-0,7	-1,4
1150.78.11	Refusjon avløserutg. ferie/fritid	1 089,6	1 107,3	1 135,6	1 154,0
1150.78.12	Refusjon avl.utg. ved sykdom	171,8	168,4	173,4	177,0
1150.78.14	Tilsk. til sykepengeordn. i landbr.	88,0	88,0	88,0	88,0
1150.78.15	Andre velferdstiltak	53,7	50,8	54,2	55,0
1150.78.16	Tidligpensjonsordning	106,1	98,0	94,4	93,5
1427.73	Erstatning rovdyrskader 2)	77,2	73,9	67,5	75,0
1725	Avl.tilsk. rep. og HV-øvelse 3)	0,9	0,8	0,8	1,0
Sum		11 505,6	11 985,4	12 398,7	12 957,1

1) Inntektene i totalkalkylen inntektsføres det året salget skjer

2) Miljøverndepartementet

3) Forsvarsdepartementet

Budsjettnemnda for jordbruket
Oslo 19.6.2012

Knut Børve

Guro Dæhlen	Anders Thomas Knutsen (vara)	Per Arne Skjeflo
Torgeir Gjølberg (vara)	Eli Moen	Astrid Solberg
Olaf Godli	Turid Mette Nilsen	Lajla Tunaal White (vara)
Steinar Helgen	Ole Rognstad	Per Aas
Anders Huus	Kjersti Røhnæk	

Oddmund Hjukse

Vedlegg I

INNTEKTER

**REVIDERT REGNSKAP
2010**

**FORELØPIG REGNSKAP
2011**

**BUDSJETT
2012**

Vedleggstabell 1.1. Korn, erter og oljefrø

	Revidert regnskap 2010			Foreløpig regnskap 2011			Budsjett 2012		
	Tonn	Kr/100 kg	1000 kr	Tonn	Kr/100 kg	1000 kr	Tonn	Kr/100 kg	1000 kr
Hvete. Salg, matkornkvalitet	184 414	240,23	443 018	31 000	259,56	80 464	146 310	268,90	393 428
Hvete. Salg, førkornkvalitet	126 047	211,37	266 426	234 000	229,98	538 153	72 307	236,31	170 869
Hvete. Salg, såkornkvalitet	17 653	275,67	48 664	14 887	299,40	44 572	9 780	308,90	30 210
Hvete. Salg og hjemmeforbruk	328 114	231,05	758 108	279 887	236,95	663 189	228 397	260,30	594 507
Rug. Salg, matkornkvalitet	16 184	226,34	36 631	5 000	244,57	12 229	18 073	255,90	46 249
Rug. Salg, førkornkvalitet	17 117	193,69	33 154	11 000	203,80	22 418	9 019	210,13	18 952
Rug. Salg, såkornkvalitet	429	262,67	1 127	362	284,00	1 028	1 285	292,50	3 759
Rug. Salg og hjemmeforbruk	33 730	210,23	70 912	16 362	218,04	35 675	28 377	243,01	68 960
Bygg. Salg	509 702	204,87	1 044 226	460 000	219,74	1 010 804	599 605	226,08	1 355 587
Bygg. Salg, såkornkvalitet	26 671	241,67	64 456	22 492	261,00	58 704	33 051	270,50	89 403
Bygg. Salg og hjemmeforbruk	536 373	206,70	1 108 682	482 492	221,66	1 069 508	632 656	228,40	1 444 990
Havre. Salg	285 643	185,05	528 582	220 000	197,45	434 390	222 007	203,78	452 406
Havre. Salg, såkornkvalitet	11 229	229,67	25 790	9 469	247,00	23 388	10 649	257,50	27 421
Havre. Salg og hjemmeforbruk	296 872	186,74	554 372	229 469	199,49	457 778	232 656	206,24	479 827
Rughvete, salg	458	211,06	967						
Rughvete, salg/hjemmeforbruk	458	211,14	967						
Erter til modning. Salg	6 445	278,22	17 931	2 000	288,86	5 777	7 000	295,19	20 663
Erter til modning. Såvare	62	313,34	194	52	337,82	176			
Sum erter til modning	6 507	278,55	18 125	2 052	290,11	5 953	7 000	295,19	20 663
Sum korn (u/korreksj./tilsk)	1 202 054	208,91	2 511 166	1 010 262	220,94	2 232 103	1 129 086	231,07	2 608 947
Korreksjon for vann/kvalitet			-74 340			-95 814			-46 716
Oljefrø	10 165	468,02	47 574	8 000	480,70	38 456	11 245	494,03	55 554
Sum korn, oljefrø (u/tilsk.)	1 212 219	204,95	2 484 400	1 018 262	213,57	2 174 745	1 140 331	229,56	2 617 785
Lokale tillegg			900			900			900
Korn, erter og oljefrø			2 485 300			2 175 645			2 618 685

Vedleggstabell 1.2. Poteter

	Revidert regnskap 2010			Foreløpig regnskap 2011			Budsjett 2012		
	Tonn	Kr/100 kg	1000 kr	Tonn	Kr/100 kg	1000 kr	Tonn	Kr/100 kg	1000 kr
Salg. Matpoteter	74 753	399,00	298 264	70 732	410,00	290 001	72 742	428,00	311 336
Salg. Poteter til potetmel	32 901	55,00	18 096	32 599	58,00	18 907	39 545	34,00	13 445
Salg. Poteter til sprit	13 240	12,00	1 589	13 816	6,00	829	9 600	6,00	576
Salg. Poteter til mos/flakes	17 737	207,00	36 716	18 725	210,00	39 323	18 879	235,00	44 366
Salg. Poteter til pommes fr.	45 351	207,00	93 877	43 295	210,00	90 920	44 454	235,00	104 467
Salg. Poteter til chips	54 176	207,00	112 144	48 446	210,00	101 737	49 048	235,00	115 263
Salg. Vakuump. pot. mm.	12 459	207,00	25 790	8 973	210,00	18 843	10 395	235,00	24 428
Sum poteter til mos/chips mv	129 723	207,00	268 527	119 439	210,00	250 823	122 776	235,00	288 524
Hjemmebruk. Matpoteter	285	384,00	1 094	239	393,00	939	223	411,00	917
Salg settepoteter	7 266	471,00	34 223	7 125	480,00	34 200	7 125	490,00	34 913
Sum poteter (uten tilskudd)	258 168	240,85	621 793	243 950	244,19	595 699	252 011	257,81	649 711
Distr.tilsk. for Nord-Norge			3 061			2 501			4 200
Poteter			624 854			598 200			653 911

Vedleggstabell 1.3. Hagebruksprodukter

	Revidert regnskap 2010			Foreløpig regnskap 2011			Budsjett 2012		
	Tonn	Kr/kg	1000 kr	Tonn	Kr/kg	1000 kr	Tonn	Kr/kg	1000 kr
Blomkål	7 369	8,37	61 679	7 464	9,36	69 863	7 278	9,41	68 486
Sommerkål	2 788	3,67	10 232	3 057	3,99	12 197	2 675	3,92	10 486
Vinterkål	14 726	3,67	54 044	14 024	3,99	55 956	14 128	3,92	55 382
Sum hodekål	17 514	3,67	64 276	17 081	3,99	68 153	16 803	3,92	65 868
Gulrot	34 551	5,23	180 702	34 231	6,51	222 844	34 383	6,00	206 298
Purre	2 442	12,29	30 012	3 028	12,88	39 001	2 665	13,04	34 752
Løk	14 239	5,85	83 298	16 131	5,40	87 107	14 484	5,32	77 055
Salatagurk (slangeagurk)	14 595	16,52	241 109	13 812	17,03	235 218	13 959	16,87	235 488
Tomater	10 948	17,97	196 736	9 595	19,02	182 497	10 287	19,16	197 099
Sum hovedkulturene.Grønnsak.	101 658	8,44	857 812	101 342	8,93	904 683	99 859	8,86	885 046
Rosenkål	1 441	14,23	20 505	1 411	14,26	20 121	1 436	16,01	22 990
Kinakål	3 988	8,03	32 024	3 900	9,09	35 451	3 964	8,61	34 130
Rødkål, broccoli mv.	8 616	12,07	103 995	8 999	14,58	131 205	8 820	13,76	121 363
Bønner	760	3,80	2 888	760	3,80	2 888	760	3,83	2 911
Hageerter	3 360	2,86	9 610	3 360	2,86	9 610	3 360	2,88	9 677
Knollselleri	1 087	9,72	10 566	1 366	9,70	13 250	1 208	10,35	12 503
Stilkselleri	806	11,71	9 438	732	13,42	9 823	772	12,89	9 951
Agurker, friland	2 077	6,13	12 732	2 077	6,13	12 732	2 077	6,17	12 815
Rødbeter	2 223	2,32	5 157	2 299	2,61	6 000	2 245	2,42	5 433
Persillerot	98	10,65	1 044	129	11,31	1 459	117	26,85	3 141
Reddiker	119	47,74	5 681	121	53,87	6 518	129	47,59	6 139
Kruspersille	51	96,73	4 933	47	92,63	4 354	51	100,53	5 127
Kålrot til mat	12 065	5,34	64 427	12 335	5,91	72 900	12 293	5,60	68 841
Sum andre grønns. (u/salat)	36 691	7,71	283 000	37 536	8,69	326 311	37 232	8,46	315 021
Hodesalat/Rapidsalat	1 955	43,07	84 202	2 008	43,22	86 786	2 000	41,93	83 860
Issalat/Isbergsalat	7 818	12,73	99 523	8 036	13,60	109 290	8 165	13,17	107 533
Annen salat friland	1 336	30,37	40 574	1 845	31,63	58 357	1 560	30,26	47 206
Andre veksthusgrønnsaker			124 505			122 687			123 802
Urter i veksthus	2 136	13,00	27 768	2 243	13,00	29 159	2 355	13,09	30 827
Kjøkkenhager/uspes.vekster			81 326			85 581			81 315
Sum andre grønnsaker, m.v.			740 898			818 171			789 564
Sum grønnsaker			1 598 710			1 722 854			1 674 610
Epler	9 189	10,44	95 933	6 844	10,50	71 862	9 190	10,89	100 079
Pærer	315	11,00	3 465	299	10,08	3 014	346	9,64	3 335
Plommer	1 065	26,17	27 871	950	26,74	25 403	1 014	26,94	27 317
Surkirsebær	171	31,24	5 342	141	32,12	4 529	166	29,12	4 834
Søtkirsebær (moreller)	347	52,80	18 322	377	54,38	20 501	415	49,23	20 430
Sum frukt	11 087	13,61	150 933	8 611	14,55	125 309	11 131	14,01	155 995
Jordbær	6 695	33,47	224 082	5 957	29,69	176 863	7 004	32,62	228 470
Bringebær	1 726	32,88	56 751	1 651	34,78	57 422	1 827	36,17	66 083
Solbær	365	10,82	3 949	434	10,16	4 409	421	10,41	4 383

A Kvantumsenhet: Ant. potter Prisenhet: Kr/potte

Vedleggstabell 1.3. forts. Hagebruksprodukter

	Revidert regnskap 2010			Foreløpig regnskap 2011			Budsjett 2012		
	Tonn	Kr/kg	1000 kr	Tonn	Kr/kg	1000 kr	Tonn	Kr/kg	1000 kr
Andre bær	249	24,70	6 150	60	25,56	1 534	179	23,81	4 262
Bær i veksthus	87	26,50	2 306	87	26,50	2 306	87	26,50	2 306
Sum hagebær	9 122	32,15	293 238	8 189	29,62	242 534	9 518	32,10	305 504
Snittblomster	90 363	3,10	280 125	89 609	2,97	266 139	85 661	2,94	251 843
Blomstrende potteplanter	34 176	16,52	564 588	33 834	16,76	567 058	35 575	16,80	597 660
Dekorasjonsplanter	3 152	12,87	40 566	3 410	13,04	44 466	3 549	13,66	48 479
Utplantingsplanter	55 611	6,03	335 334	52 063	7,03	366 003	54 450	6,98	380 061
Sum blomster, store gartneri	183 302	6,66	1 220 613	178 916	6,95	1 243 666	179 235	7,13	1 278 043
Blomsterprod. i små gartneri	1 829	6,67	12 199	1 784	6,95	12 399	1 795	7,13	12 798
Sum blomster i gartnerier			1 232 812			1 256 065			1 290 841
Blomster utenom gartneriene	32 309	6,67	215 501	31 007	6,95	215 499	30 224	7,13	215 497
Sum blomster	217 440	6,66	1 448 313	211 707	6,95	1 471 564	211 254	7,13	1 506 338
Distr./kval.tilsk. fr/bær/gr			59 528			62 480			69 200
Hagebruksprodukter			3 550 722			3 624 741			3 711 647

A Kvantumsenhet: 1000 stykk Prisenhet: Kr/stykk
 B Kvantumsenhet: Kr/1000 stk Prisenhet: Kr/stykk

Vedleggstabell 1.4. Andre planteprodukter

	Revidert regnskap 2010			Foreløpig regnskap 2011			Budsjett 2012		
	Tonn	Kr/100 kg	1000 kr	Tonn	Kr/100 kg	1000 kr	Tonn	Kr/100 kg	1000 kr
Høy. Innenlandsk salg	65 818	264,00	173 760	66 420	279,00	185 312	66 872	279,00	186 573
Rundballer. Salg	32 909	41,50	13 657	33 210	41,50	13 782	33 436	41,50	13 876
Sum innenl. salg av stråfôr	98 727	189,83	187 417	99 630	199,83	199 094	100 308	199,83	200 449
Høy. Eksport	68	99,90	68	17	145,30	25	70	103,00	72
Halm. Eksport				30	43,30	13	80	73,00	58
Sum eksport av stråfôr	68	100,00	68	47	80,85	38	150	86,67	130
Stråfôr	98 795		187 485	99 677		199 132	100 458		200 579
Engfrø	2 037	24,77	50 456	1 015	24,42	24 786	1 928	27,77	53 541
Rotvekst- og grønnsaksfrø	1	500,00	500	1	200,00	200	1	100,00	100
Sum andre frø til modning	2 038		50 956	1 016		24 986	1 929		53 641
Sum andre planteprodukter			238 441			224 118			254 220

A Kvantumsenhet: Tonn Prisenhet: Kr/kg

Vedleggstabell 1.5. Melk

	Revidert regnskap 2010			Foreløpig regnskap 2011			Budsjett 2012		
	1000 liter	Øre/liter	1000 kr	1000 liter	Øre/liter	1000 kr	1000 liter	Øre/liter	1000 kr
Kumelk. Meierileveranse	1 506 006	445,39	6 707 600	1 476 033	469,73	6 933 370	1 500 000	476,66	7 149 900
Kumelk. Hjemmeforbr.helmelk	2 400	445,39	10 689	2 193	469,73	10 301	2 043	476,66	9 738
Kumelk. Lokal foredling	1 056	445,39	4 703	1 130	469,73	5 308	1 200	476,66	5 720
Sum kumelk	1 509 462	445,39	6 722 992	1 479 356	469,73	6 948 979	1 503 243	476,66	7 165 358
Geitmelk. Meierileveranse	20 041	443,69	88 920	19 535	467,75	91 375	19 700	473,96	93 370
Geitmelk. Annet salg	685	443,69	3 039	769	467,75	3 597	760	473,96	3 602
Sum geitmelk	20 726	443,69	91 959	20 304	467,75	94 972	20 460	473,96	96 972
Produsenttjeneste, meierifin			152 693			153 644			157 729
Grunntilskudd melk			63 742			62 500			62 000
Sum ku/geitmelk m. gr.tilsk.			7 031 386			7 260 095			7 482 059
Distriktstilskudd			482 293			474 473			484 000
Salg av melkekvoter			2 334			-679			-1 369
Ku- og geitmelk			7 516 013			7 733 889			7 964 690

Vedleggstabell 1.6 Kjøtt

	Revidert regnskap 2010			Foreløpig regnskap 2011			Budsjett 2012		
	Tonn	Kr/kg	1000 kr	Tonn	Kr/kg	1000 kr	Tonn	Kr/kg	1000 kr
Storfe. Registrert salg	81 591	39,92	3 257 113	79 518	41,43	3 294 431	76 953	43,20	3 324 370
Storfe. Hjemmeforbruk	282	39,82	11 229	237	41,33	9 795	228	43,10	9 827
Sum storfe	81 873	39,92	3 268 342	79 755	41,43	3 304 226	77 181	43,20	3 334 197
Kalv. Registrert salg	1 578	46,01	72 604	1 828	46,57	85 130	1 688	48,34	81 598
Kalv. Hjemmeforbruk	54	45,91	2 479	56	46,47	2 602	54	48,24	2 605
Sum kalv	1 632	46,01	75 083	1 884	46,57	87 732	1 742	48,34	84 203
Sau/lam. Registrert salg	23 950	37,02	886 629	22 904	38,82	889 133	23 839	41,13	980 498
Sau/lam. Hj.forbr./dir. salg	604	36,92	22 300	592	38,72	22 922	602	41,03	24 700
Sum sau/lam	24 554	37,02	908 929	23 496	38,82	912 055	24 441	41,13	1 005 198
Geit/kje. Registrert salg	285	2,05	584	233	3,59	836	230	3,59	826
Sum geit/kje	285	2,05	584	233	3,59	836	230	3,59	826
Hest. Registrert salg	414	4,87	2 016	429	5,28	2 265	429	5,28	2 265
Sum hest	414	4,87	2 016	429	5,28	2 265	429	5,28	2 265
Sum kjøtt (u/gris,fjørfe,tam	108 758	39,12	4 254 954	105 797	40,71	4 307 114	104 023	42,55	4 426 689
Gris. Reg.salv u. hode/labbe	128 505	23,78	3 055 849	130 515	24,52	3 200 228	133 203	25,40	3 383 356
Gris. Hjemmef. u. hode/labbe	266	23,68	6 299	290	24,42	7 082	281	25,30	7 109
Sum gris	128 771	23,78	3 062 148	130 805	24,52	3 207 310	133 484	25,40	3 390 465
Sum kjøtt (u/fjørfe,tamrein)	237 529	30,81	7 317 102	236 602	31,76	7 514 424	237 507	32,91	7 817 154
Hønseslakt. Registrert salg.	1 507		-3 963	1 553		-4 240	1 553		-4 193
Sum hønseslakt.	1 507	2,63	-3 963	1 553	2,73	-4 240	1 553	2,70	-4 193
Kylling (fra 1982). Salg	72 674	17,30	1 257 260	73 619	17,90	1 317 780	77 850	18,00	1 401 300
Sum høns,kylling,broilersl.	74 181	16,90	1 253 297	75 172	17,47	1 313 540	79 403	17,60	1 397 107
Ender.	418	31,35	13 104	521	31,56	16 443	522	31,60	16 495
Kalkuner. Salg	8 485	21,23	180 137	9 006	21,59	194 440	9 749	21,60	210 578
Sum annet fjørfe	8 903	21,71	193 241	9 527	22,14	210 883	10 271	22,11	227 073
Sum fjørfeslakt	83 084	17,41	1 446 538	84 699	18,00	1 524 423	89 674	18,11	1 624 180
Grunntilskudd kjøtt			96 791			87 734			88 500
Sum kjøtt inkl. grunntilsk.	320 613	27,64	8 860 431	321 301	28,41	9 126 581	327 181	29,13	9 529 834
Internoverføring sauehold			993						1 016
Distriktstilskudd kjøtt			588 504			562 709			561 000

Vedleggstabell 1.6 forts. Kjøtt

	Revidert regnskap 2010		Foreløpig regnskap 2011		Budsjett 2012	
		1000 kr		1000 kr		1000 kr
Tilskudd friføring av sau		2 270		1 352		1 910
Sum tilskudd		591 767		564 061		563 926
Kjøtt og fjørfeslakt		9 452 198		9 690 642		10 093 760

Vedleggstabell 1.7. Egg

	Revidert regnskap 2010			Foreløpig regnskap 2011			Budsjett 2012		
	Tonn	Kr/kg	1000 kr	Tonn	Kr/kg	1000 kr	Tonn	Kr/kg	1000 kr
Egg. Registrert salg.	55 060	13,76	757 626	55 075	14,43	794 732	58 043	15,96	926 366
Egg. Direkte salg.	4 405	14,83	65 326	4 405	15,91	70 084	4 405	17,44	76 823
Egg. Sum salg	59 465	13,84	822 952	59 480	14,54	864 816	62 448	16,06	1 003 189
Egg. Hjemmeforbruk, mat	91	13,66	1 243	87	14,33	1 247	87	15,86	1 380
Egg. Salg og hjemmeforbruk	59 556	13,84	824 195	59 567	14,54	866 063	62 535	16,06	1 004 569
Distriktstilskudd. Egg			8 690			9 055			6 400
Egg			832 885			875 118			1 010 969

Vedleggstabell 1.8. Ull

	Revidert regnskap 2010			Foreløpig regnskap 2011			Budsjett 2012		
	Tonn	Kr/kg	1000 kr	Tonn	Kr/kg	1000 kr	Tonn	Kr/kg	1000 kr
Ull	4 368	26,89	117 456	4 368	27,05	118 154	4 369	27,44	119 885

Vedleggstabell 1.9. Pelsdyr

	Revidert regnskap 2010			Foreløpig regnskap 2011			Budsjett 2012		
	Antall skinn	Kr/skinn	1000 kr	Antall skinn	Kr/skinn	1000 kr	Antall skinn	Kr/skinn	1000 kr
Reveskinn. Eksport	213 373	586,44	125 130	159 820	933,88	149 253	150 000	778,84	116 826
Reveskinn. Innenl. salg m.v.	2 000	586,44	1 173	2 000	933,88	1 868	2 000	778,84	1 558
Sum reveskinn	215 373	586,44	126 303	161 820	933,88	151 121	152 000	778,84	118 384
Minkskinn. Eksport	500 000	298,01	149 005	461 000	352,03	162 286	500 000	330,81	165 405
Minkskinn. Innenl. salg m.v.	10 000	298,01	2 980	10 000	352,03	3 520	10 000	330,81	3 308
Sum minkskinn	510 000	298,01	151 985	471 000	352,03	165 806	510 000	330,81	168 713
Pelsdyr			278 288			316 927			287 097

Vedleggstabell 1.10. Andre husdyrproduksjoner

	Revidert regnskap 2010			Foreløpig regnskap 2011			Budsjett 2012		
	Antall dyr	Kr/dyr	1000 kr	Antall dyr	Kr/dyr	1000 kr	Antall dyr	Kr/dyr	1000 kr
Innenlandsk salg. Hester	1 150	17 000,00	19 550	1 150	16 000,00	18 400	1 150	15 000,00	17 250
Eksport. Hester	11	57 000,00	627	14	35 000,00	490	12	40 000,00	480
Eksport. Rev og mink	1 029	1 283,00	1 320	623	1 608,00	1 002	500	2 000,00	1 000
Eksport. Andre dyr			4 171			5 158			1 000
Sum eksport. Husdyr			6 118			6 650			2 480
Import. Rev og mink	-31 472	288,00	-9 064	-2 077	732,00	-1 520	-3 000	700,00	-2 100
Import. Andre dyr			-17 325			-16 347			-18 450
Import. Embryo storfe	-30	8 000,00	-240	-70	8 000,00	-560	-75	8 000,00	-600
Import. Embryo småfe				-276	2 500,00	-690	-50	2 500,00	-125
Sum import. Husdyr			-26 629			-19 117			-21 275
Kaninkjøtt	240	75,00	18 000	250	75,00	18 750	250	75,00	18 750
Sum kaniner			18 000			18 750			18 750
Salg til Honningcentralen	773	34,50	26 669	492	36,48	17 948	750	39,50	29 625
Honning. Direkte salg	527	88,00	46 376	358	92,00	32 936	500	96,00	48 000
Sum birøkt			73 045			50 884			77 625
Andre husdyrproduksjoner			90 084			75 567			94 830

A Kvantumsenhet: Antall stykk Prisenhet: Kr/stykk
 B Kvantumsenhet: Tonn Prisenhet: Kr/kg

Vedleggstabell 1.11. Kjøreinntekter mv.

	Revidert regnskap 2010	Foreløpig regnskap 2011	Budsjett 2012
	1000 kr	1000 kr	1000 kr
Kjøring v/invest. driftsbygn	39 219	37 930	33 643
Kjøring v/invest. grøfter	22 266	23 108	23 912
Kjøring v/invest. nydyrking	12 829	13 270	13 650
Sum kjøreinnt. v/investering	74 314	74 308	71 205
Kjøring i skogen	28 300	28 600	28 400
Kjøring på bierverv m.v.	303 563	303 700	302 700
Innt. hester i full pensjon	111 265	111 651	114 136
Kjøreinntekter m.v.	517 442	518 259	516 441

Vedleggstabell 1.12. Arbeidsinntekter ved invest.

	Revidert regnskap 2010	Foreløpig regnskap 2011	Budsjett 2012
	1000 kr	1000 kr	1000 kr
Invest.arb. driftsbygninger	235 275	227 539	201 899
Invest.arb. grøfter	27 899	29 031	29 887
Invest.arb. nydyrking	12 829	13 242	13 704
Arbeidsinnt. v/investeringer	276 003	269 812	245 490

Vedleggstabell 1.13 Endringer i buskapsverdien

	Revidert regnskap 2010			Foreløpig regnskap 2011			Budsjett 2012		
	Antall dyr	Kr/dyr	1000 kr	Antall dyr	Kr/dyr	1000 kr	Antall dyr	Kr/dyr	1000 kr
Hester	400	10 510,00	4 204	200	9 890,00	1 978	100	9 270,00	927
Storfe under 1 år	-3 300	3 180,00	-10 494	-6 000	3 220,00	-19 320	-1 800	3 340,00	-6 012
Okser over 1 år	100	12 480,00	1 248	-500	12 740,00	-6 370	-1 700	13 320,00	-22 644
Kviger			-44 429			-32 251			-30 427
Kyr			-11 616			-27 125			87 801
Sum storfe			-65 291			-85 066			28 718
Sauer	-9 700	650,00	-6 305	-6 800	660,00	-4 488	4 600	680,00	3 128
Geiter	-2 100	130,00	-273	-400	160,00	-64	-800	160,00	-128
Slaktesvin	6 200	1 170,00	7 254	-8 700	1 230,00	-10 701	8 800	1 380,00	12 144
Avlssvin over 6 mnd.	-3 800	2 080,00	-7 904	1 000	2 020,00	2 020	2 000	2 080,00	4 160
Sum svin	2 400		-650	-7 700		-8 681	10 800		16 304
Kyllinger	569 800	20,24	11 533	54 300	21,30	1 157	531 300	21,60	11 476
Ender, kalkuner og gjess	2 400	100,00	240	-17 500	100,00	-1 750	-100	100,00	-10
Sum fjørfe	572 200		11 773	36 800		-593	531 200		11 466
Rev							5 000	670,00	3 350
Mink	10 000	240,00	2 400	10 000	260,00	2 600	10 000	280,00	2 800
Lager, revskinn	-20 000	586,00	-11 720						
Sum pelsdyr	-10 000		-9 320	10 000		2 600	15 000		6 150
Kaniner	-200	150,00	-30	-100	150,00	-15			
Endringer i buskapsverdi			-65 892			-94 329			66 565

A Kvantumsenhet: Antall skinn Prisenhet: Kr/skinn

Tabell 1.14 Medlemsbonus

	Revidert regnskap 2010		Foreløpig regnskap 2011		Budsjett 2012	
		1000 kr		1000 kr		1000 kr
Medlemsbonus		165 000		150 000		151 800

Vedlegg II

DIREKTE TILSKUDD TIL JORDBRUKET

REVIDERT REGNSKAP
2010

FORELØPIG REGNSKAP
2011

BUDSJETT
2012

Vedleggstabell 2.1. Direkte tilskudd

	Revidert regnskap 2010	Foreløpig regnskap 2011	Budsjett 2012
	1000 kr	1000 kr	1000 kr
BU-invest. tradisj. jordbruk	279 388	291 758	301 311
BU-invest. Grøfthing	5		
Tekniske miljøinvest.	18 531	19 157	20 000
Tilsk. til sær. kult.l.tilt.	50 200	52 000	52 000
Utvikl.prog. for geiteholdet	3 749	6 113	4 000
Organisert beitebruk	6 501	10 459	11 850
Beiteskade, gås	2 689	3 559	
Setersatsing	1 163	1 231	2 565
Rentestøtte	58 308	60 327	61 800
Tilskudd til verdensarven	4 893	5 077	5 000
Morsa/Vestre Vannsjø		35	1 068
Utvalgte kulturlandskap	6 638	9 905	14 000
Sum utbet. Landbr.utb.fond	432 065	459 621	473 594
Utbet. Katastrofef. pl.prod.	91 107		
Sum fondsutbetalinger	523 172	459 621	473 594
Areal kult.landsk.tillegg	3 095 163	3 122 267	3 281 119
Produksjonstillegg husdyr	2 181 283	2 238 802	2 363 200
Driftstilskudd i melkeprod.	1 090 487	1 182 971	1 345 000
Tilskudd til økolog. jordb.	115 741	122 656	120 500
Beitetilskudd	616 144	695 694	729 500
Regionale miljøprogram	402 815	405 367	428 500
Tilsk. miljøv. spr. h.d.gjd.	11 771	12 864	12 500
Sum dir. tilsk. (underpost)	7 513 404	7 780 621	8 280 319
Fremme av norsk engfrøavl	3 264	6 656	11 100
Inseminering m.v.	73 464	73 922	77 000
Sum utviklingstiltak	76 728	80 578	88 100
Utbet.avløserordn.i jordbr.	1 107 319	1 135 628	1 154 000
Adm.tilskudd til avløserlag	10 325	9 600	9 600
Refusj. utgifter under sykd.	168 372	173 442	177 000
Sjukelønnsordning	88 000	88 000	88 000
Landbruksvikar avløserlag	40 466	44 604	45 400
Tidligpensjonsordning	97 995	94 384	93 500
Sum velferdsordninger	1 512 477	1 545 658	1 567 500
Sum utbet. jordbruksavt.	9 625 781	9 866 478	10 409 513
Erst. tilt. pl./dyresykdom	8 835	31 874	40 610
Driftsplanlag m.v.	629	603	700
Tilsk. avløs. rep./HV-øvelse	817	765	1 000
Erstatn. rovdyrsk. på husdyr	73 923	67 511	75 000
Tilskudd til erstatning m.m.		94 728	43 000
Sum andre ordninger	84 204	195 481	160 310
Sum direkte tilskudd	9 709 985	10 061 959	10 569 823

REVIDERT REGNSKAP 2010	Vedlegg III KOSTNADER FORELØPIG REGNSKAP 2011	BUDSJETT 2012

Vedleggstabell 3.1 Handelsgjødsel og kalk

	Revidert regnskap 2010			Foreløpig regnskap 2011			Budsjett 2012		
	Tonn	Kr/100 kg	1000 kr	Tonn	Kr/100 kg	1000 kr	Tonn	Kr/100 kg	1000 kr
Kalksalpeter (kalsiumnitrat)	16 062	186,42	29 943	21 107	207,01	43 694	18 000	242,02	43 564
Kalkammonsalpeter. 26-28% N	21 443	201,12	43 126	23 536	231,38	54 458	25 000	268,72	67 180
Urea	109	412,97	450	447	420,04	1 878	800	464,22	3 714
Kalsiumnitrat med Mg og S	53	177,36	94	24	146,53	35	20	203,95	41
Ammoniumnitrat m.m.	22 247	131,06	29 157	25 855	178,54	46 162	30 000	170,08	51 024
Sum nitrogen-gjødsel	59 914	171,53	102 770	70 969	206,04	146 227	73 820	224,23	165 523
Superfosfat P8	358	314,49	1 126	148	398,04	589	250	392,46	981
OPTI P-20							100	768,64	769
Råfosfat	4	353,74	14	1	393,87	4	1	401,60	4
Sum fosforgjødsel	362	314,92	1 140	149	397,99	593	351	499,72	1 754
Sum fosforgjødsel			1 140			593			1 754
Kalisuper PK 5-17	333	483,07	1 609	331	418,88	1 386	250	638,39	1 596
Kaliumsulfat 41%	354	680,76	2 410	20	551,56	110	25	497,30	124
Kaliumgjødsel 49% (kaliumkl.)	494	445,46	2 201	610	431,49	2 632	5	424,07	21
Kaliummagnesium 22-25%	393	554,18	2 178	48	473,61	227	300	452,11	1 356
Sum PK-gjødsel og kaliumgj.	1 574	533,55	8 398	1 009	431,62	4 355	580	533,97	3 097
NK 19-16 / NK 20-10	1 473	256,02	3 771	1 567	299,88	4 699	4 000	321,22	12 849
NPK-gjødsel 11-5-17/11-5-18	1 379	490,10	6 758	897	592,02	5 310			
NPK-gjødsel 12-4-18	19 261	406,24	78 246	22 333	432,89	96 677	22 000	466,68	102 670
NPK-gjødsel 17-5-13	24	263,43	63	17	316,58	54	10	184,60	18
NPK-gjødsel 21-4-10	1 429	301,57	4 309	11 081	297,98	33 019	2	288,86	6
NPK-gjødsel 22-2-12	36 830	284,20	104 671	40 942	333,25	136 439	40 000	375,14	150 056
NPK-gjødsel 22-3-10	102 958	287,38	295 881	106 988	331,53	354 697	124 000	383,75	475 850
NPK-gjødsel 19-4-12	4 229	331,38	14 014	3 958	362,79	14 359	3 500	414,99	14 525
NPK-gjødsel 18-3-15	28 083	327,03	91 840	29 584	369,34	109 266	35 000	399,84	139 944
NPK-gjødsel 27-3-5	4 629	240,37	11 127	21 080	302,32	63 729	25 000	307,53	76 883
NPK-gjødsel 21-3-8	2 035	305,85	6 224	1 987	387,44	7 698	2 600	411,75	10 706
Fullgjødsel 25-2-6	107 248	251,50	269 729	116 838	283,02	330 675	108 000	345,59	373 237
Fullgjødsel 6-5-20	1 522	442,22	6 731	1 829	473,47	8 660	1 000	506,03	5 060
NPK-gjødsel 8-6-15	387	145,13	562						
NP 12-23	818	523,89	4 285	857	617,85	5 295	800	680,87	5 447
Sum NPK-gjødsel	312 305	287,61	898 211	359 958	325,20	1 170 577	365 912	373,66	1 367 251
Hamstring 2007/08	10 000	310,00	31 000						
Sum handelsgjødsel	384 155	271,12	1 041 519	432 085	305,90	1 321 752	440 663	348,93	1 537 625
Mikronæringsstoff	117	946,28	1 107	151	879,56	1 328	154	1 003,30	1 545
Gjødsel til veksthus	2 546	830,94	21 156	2 248	688,59	15 480	2 600	793,25	20 625
Sum mikronæringsstoff m.v.			22 263			16 808			22 170
Kalk	168 286	648,71	109 169	155 890	609,63	95 035	169 723	640,44	108 697
Sum hand.gj./kalk (u/tilsk.)			1 172 951			1 433 595			1 668 492

A Kvantumsenhet: Tonn Prisenhet: Kr/tonn

Vedleggstabell 3.1 forts. Handelsgjødsel og kalk

	Revidert regnskap 2010			Foreløpig regnskap 2011			Budsjett 2012		
	Tonn	Kr/100 kg	1000 kr	Tonn	Kr/100 kg	1000 kr	Tonn	Kr/100 kg	1000 kr
Andre rabatter	-386 818	7,83	-30 288	-434 488	11,10	-48 228	-443 417	12,66	-56 137
Handelsgjødsel og kalk			1 142 663			1 385 367			1 612 355

Vedleggstabell 3.2 Innkjøpt kraftfôr

	Revidert regnskap 2010			Foreløpig regnskap 2011			Budsjett 2012		
	Tonn	Kr/100 kg	1000 kr	Tonn	Kr/100 kg	1000 kr	Tonn	Kr/100 kg	1000 kr
Drøvtyggerfôr	888 128	314,61	2 794 097	892 537	319,52	2 851 870	917 797	329,55	3 024 617
Økologisk drøvtyggerfôr	19 224	467,39	89 850	20 585	447,10	92 036	21 500	458,52	98 582
Sum kraftfôr til drøvtyggere	907 352	317,84	2 883 947	913 122	322,40	2 943 906	939 297	332,50	3 123 199
Svinefôr	484 623	327,31	1 586 227	489 692	330,36	1 617 770	500 685	336,98	1 687 231
Økologisk svinefôr	1 884	462,12	8 706	1 643	460,33	7 563	1 650	466,97	7 705
Sum kraftfôr til svin	486 507	327,83	1 594 933	491 335	330,80	1 625 333	502 335	337,41	1 694 936
Fjørfefôr u. koksidiostatika	376 513	344,93	1 298 691	381 934	345,88	1 321 025	404 921	355,72	1 440 395
Økologisk fjørfefôr	8 289	464,26	38 483	7 037	476,78	33 551	7 050	487,88	34 396
Sum kraftfôr til fjørfe	384 802	347,50	1 337 174	388 971	348,25	1 354 576	411 971	357,98	1 474 791
Hestepellets (hestefôr)	14 916	496,15	74 008	17 250	512,96	88 487	17 500	520,32	91 055
Hel/knust havre	868	411,31	3 571	653	415,13	2 711	1 000	422,46	4 225
Tørrfôr, pelsdyr	2 481	356,37	8 843	3 570	346,06	12 354	4 000	353,41	14 136
Kaninfôr	1 105	532,71	5 886	1 105	538,57	5 950	1 000	545,96	5 460
Andre fôrblandinger	3 189	337,46	10 763	3 204	346,19	11 090	3 200	353,55	11 314
Sum kraftfôr, andre husdyr	22 559	456,90	103 071	25 782	467,74	120 592	26 700	472,62	126 190
Sum kraftfôrbl. ukorr.	1 801 220	328,62	5 919 125	1 819 210	332,25	6 044 407	1 880 303	341,39	6 419 116
Grøpp av salgskorn	2 686	298,20	8 010	2 621	301,60	7 905	2 800	308,97	8 651
Sum innkjøpt kraftfôr ukorr.	1 803 906	328,57	5 927 135	1 821 831	332,21	6 052 312	1 883 103	341,34	6 427 767
Sum innkjøpt kraftfôr korr.	1 803 906	328,57	5 927 135	1 821 831	332,21	6 052 312	1 883 103	341,34	6 427 767
Rabatter og bonus			-38 243			-38 623			-39 922
Innkjøpt kraftfôr			5 888 892			6 013 689			6 387 845

Vedleggstabell 3.3 Annet innkjøpt fôr

	Revidert regnskap 2010			Foreløpig regnskap 2011			Budsjett 2012		
	Tonn	Kr/100 kg	1000 kr	Tonn	Kr/100 kg	1000 kr	Tonn	Kr/100 kg	1000 kr
Tilskuddsfôr	10 118	783,30	79 254	12 891	699,21	90 135	13 500	720,18	97 224
Høy, importert	14 603	258,85	37 800	32 968	237,28	78 226	23 000	237,28	54 574
Melkeerstatninger	3 165	2 345,30	74 229	3 333	2 458,90	81 955	3 500	2 501,15	87 540
Salt	2 000	224,00	4 480	2 000	227,50	4 550	2 000	227,50	4 550
Slakteriavfall	15 960	42,11	6 721	17 480	42,11	7 361	17 480	42,11	7 361
Fisk og fiskeavfall	17 640	95,71	16 883	19 320	95,71	18 491	20 160	95,71	19 295
Fett	420	250,00	1 050	460	250,00	1 150	480	250,00	1 200
Organisk våtfôr	19 423	259,47	50 397	20 097	261,84	52 622	20 097	265,24	53 305
Myse	509 363	9,66	49 204	524 153	9,77	51 210	381 225	9,97	38 008
Annet innkjøpt fôr			320 018			385 700			363 057
A Kvantumsenhet: 1000 FEm	Prisenhet: Kr/100 FEm								
B Kvantumsenhet: 1000 liter	Prisenhet: Øre/liter								

Vedleggstabell 3.4 Såfrø og planter

	Revidert regnskap 2010			Foreløpig regnskap 2011			Budsjett 2012		
	Tonn	Kr/kg	1000 kr	Tonn	Kr/kg	1000 kr	Tonn	Kr/kg	1000 kr
Innkjøpt såkorn. Hvete	12 565	5,16	64 835	13 864	5,00	69 320	9 959	5,25	52 285
Innkjøpt såkorn. Rug	758	9,60	7 277	687	12,72	8 739	668	12,73	8 504
Innkjøpt såkorn. Bygg	26 215	4,49	117 705	27 016	4,42	119 411	30 694	4,75	145 797
Innkj. såkorn. Havre/bl.korn	14 116	4,51	63 663	13 380	4,35	58 203	12 109	4,70	56 912
Sum innkjøpt såkorn	53 654	4,72	253 480	54 947	4,65	255 673	53 430	4,93	263 498
Oljefrø til modning	65	27,00	1 755	57	27,00	1 539	72	28,00	2 016
Erter	606	5,65	3 424	547	5,58	3 052	1 866	5,95	11 103
Importert engfrø. Timotei	11	38,50	424	2	41,00	82	2	38,50	77
Importert engfrø. Kløver	63	85,29	5 373	58	92,72	5 378	61	93,38	5 696
Imp. engfrø. Hundegras m.v.	901	35,87	32 319	808	36,61	29 581	750	38,50	28 875
Sum importert engfrø	975	39,09	38 116	868	40,37	35 041	813	42,62	34 648
Norskprodusert engfrø	1 376	53,40	73 478	1 420	60,87	86 435	1 440	61,58	88 675
Sum engfrø	2 351	47,47	111 594	2 288	53,09	121 476	2 253	54,74	123 323
Imp. frø. Andre rotv.	3	51,31	154						
Sum importert rotvekstfrø	3	51,33	154						
Importert grønnsakfrø	45	1 256,18	56 528	41	1 395,41	57 212	39	1 400,71	54 628
Sum rotvekst- og grønnsakfrø	48		56 682	41		57 212	39		54 628
Annet frø, imp. (prydplanter)			15 994			13 990			14 902
Kjøp settepoteter			38 667			41 366			42 284
Blomsterløk m.v.			154 996			127 001			141 975
Planteartikler			182 048			191 975			186 991
Sum planter			337 044			318 976			328 966
Sum såfrø/planter (u.tilsk)			818 640			813 284			840 720
Såfrø og planter			818 640			813 284			840 720

Vedleggstabell 3.5 Energi og smøremidler

	Revidert regnskap 2010			Foreløpig regnskap 2011			Budsjett 2012		
	1000 liter	Øre/liter	1000 kr	1000 liter	Øre/liter	1000 kr	1000 liter	Øre/liter	1000 kr
Fyringsolje. Veksthus	16 407	607,75	99 714	14 441	727,87	105 112	14 646	778,79	114 062
Gass i veksthusA	285 575	371,40	106 063	251 363	367,07	92 268	254 920	306,28	78 077
Fyringsolje. Korntørker	5 889	656,00	38 632	4 966	776,58	38 565	5 229	830,87	43 446
Bensin	3 730	1 035,82	38 636	3 640	1 138,54	41 443	3 556	1 165,60	41 449
Diesel (brenselolje)	125 850	591,50	744 403	124 227	689,88	857 017	122 673	713,60	875 395
Smøremidler (olje,fett m.v.)	4 405	3 531,74	155 573	4 348	3 935,86	171 131	4 294	4 059,46	174 313
Elektrisk lys og kraft			1 204 791			1 097 501			906 862
Sum energi og smøremidler			2 387 812			2 403 037			2 233 604

A Kvantumsenhet: 1000 kWh Prisenhet: Kr/1000 kWh

Vedleggstabell 3.6 Andre kostnader

	Revidert regnskap 2010			Foreløpig regnskap 2011			Budsjett 2012		
	Tonn	Kr/100 kg	1000 kr	Tonn	Kr/100 kg	1000 kr	Tonn	Kr/100 kg	1000 kr
Rensing av såkorn	10 112	69,90	7 068	9 000	70,80	6 372	9 613	73,50	7 066
Ensileringsmidler	11 708	839,72	98 314	13 593	810,08	110 114	13 952	813,59	113 512
Halmbeh.middel. AmmoniakkA	824	10,89	8 973	769	12,48	9 597	808	12,55	10 140
Plantevernmidler			268 019			313 054			313 964
Frakt. Korn og oljefrø	684 282	11,55	79 035	574 264	11,99	68 854	639 413	12,23	78 200
Frakt. Handelsgjødsel	384 155	19,65	75 486	432 085	21,30	92 034	440 663	21,57	95 051
Frakt. Poteter	74 753	15,30	11 437	70 732	16,70	11 812	72 742	17,30	12 584
Frakt. Grønnsaker	142 225	27,10	38 543	143 678	28,59	41 078	141 316	29,03	41 024
Frakt. Bær	2 074	31,30	649	2 224	33,01	734	2 592	33,52	869
Frakt. Blomster	19 099	5,31	10 142	18 406	5,60	10 307	18 556	5,68	10 540
Frakt. Frukt	7 207	32,19	2 320	5 597	33,94	1 900	7 235	34,47	2 494
Sum frakt. Hagebruksprod.			51 654			54 019			54 927
FiberdukC	5 028	,84	4 224	5 028	,81	4 073	5 028	,81	4 073
Fiberduk inkl. inv.avgiftC	5 028	,84	4 224	5 028	,81	4 073	5 028	,81	4 073
Plastfolie i hagebruketD	5 090	1 058,45	5 388	5 090	1 177,87	5 995	5 090	1 177,17	5 992
Plastfolie i jordbruketD	58 768	4 348,00	255 523	59 574	4 292,00	255 692	59 648	4 378,00	261 139
Plastfolie inkl. inv.avgiftD	63 858	4 085,80	260 911	64 664	4 046,87	261 687	64 738	4 126,34	267 131
Emballasje. Grønnsaker	13 777	6,56	90 414	14 118	6,69	94 471	13 946	6,73	93 788
Emballasje. Frukt og bær	17 517	1,70	29 803	15 588	1,62	25 328	13 946	2,33	32 466
Emballasje. Blomster	18 330	1,89	34 693	18 440	2,01	37 053	18 436	2,08	38 309
Sum emballasje. Hagebrukspr.			154 910			156 852			164 563
Torv- og plastpotterE	23 680	526,30	12 463	22 029	537,94	11 850	22 620	532,31	12 041
DyrkingstorvF	76	411,65	31 285	76	468,38	35 597	76	500,38	38 029
Sum andre kostn. v/pl.prod.			1 063 779			1 135 915			1 171 281
A Kvantumsenhet: Tonn	Prisenhet: Kr/kg								
B Kvantumsenhet: Kv.indeks	Prisenhet: Pr.ind.frakt								
C Kvantumsenhet: 1000 m2	Prisenhet: Kr/m2								
D Kvantumsenhet: Daa	Prisenhet: Kr/daa								
E Kvantumsenhet: Antall kart.	Prisenhet: Kr/kartong								
F Kvantumsenhet: 1000 m3	Prisenhet: Kr/m3								

Vedleggstabell 3.6 forts. Andre kostnader

	Revidert regnskap 2010			Foreløpig regnskap 2011			Budsjett 2012		
	Antall besøk	Kr/besøk	1000 kr	Antall besøk	Kr/besøk	1000 kr	Antall besøk	Kr/besøk	1000 kr
Veterinær	566 388	617,37	349 671	546 894	647,13	353 912	529 102	714,02	377 789
Medisin til dyr			264 069			279 021			297 372
Veterinær og medisin til dyr			613 740			632 933			675 161
Kunstig inseminasjon. Storfe	301 299	690,80	208 137	292 827	738,37	216 215	288 660	744,78	214 988
Kunstig inseminasjon. Svin	186 135	284,54	52 963	178 428	319,59	57 024	178 333	319,07	56 901
Husdyrforsikring			28 759			265			8 320
Frakt. Kraftfôr	1 803 906	21,54	388 561	1 821 831	22,24	405 175	1 883 103	22,52	424 075
Frakt. Kjøtt	236 324	6,73	15 905	235 427	6,66	15 679	236 342	6,74	15 929
Adm.geb. kjøp melkekvote			1 876			1 373			1 368
Sum a. kostn. v/husdyrprod.			1 309 941			1 328 664			1 396 742
Skadefors. maskiner netto			77 374			76 208			55 055
Sum netto skadefors. maskin.			77 374			76 208			55 055
Frakt. Fyringsolje	22 296	19,41	4 328	19 407	20,46	3 971	19 875	20,71	4 116
Frakt. Ensileringsmidler	11 708	92,04	1 078	13 593	96,82	1 316	13 952	98,03	1 368
Frakt. Såvarer	66 852	504,72	33 742	66 902	531,47	35 556	67 296	538,11	36 213
Sum diverse frakter			39 148			40 843			41 697
Pelsdyrfôr, produksjon/frakt	42 000	120,00	50 400	46 000	130,00	59 800	48 000	140,00	67 200
Kontormaskiner			44 696			44 143			43 072
Teletjenester			119 380			116 499			113 813
Porto			25 085			26 015			26 226
Sum telefon og porto			144 465			142 514			140 039
Yrkesskadeforsikring	26 046	231,46	6 029	34 756	241,69	8 400	34 404	252,93	8 702
Årsavgift	98 060	505,20	49 540	96 834	504,79	48 881	95 607	503,87	48 173
Produsenttjenesten	9 587	19 223,20	184 293	8 935	20 627,00	184 302	8 935	22 138,00	197 803
Gårdsregnskap, registrert			502 825			522 060			531 834
Gårdsregnskap, ikke-reg.			9 487			9 958			10 093
Sum gårdsregnskap	46 624	10 988,16	512 312	45 499	11 692,96	532 018	44 451	12 191,56	541 927
Skadeforsikring på bygninger			108 828			107 626			120 659
Sum diverse andre kostnader			1 139 711			1 168 527			1 209 272
Sum ekskl.posten forskjellig			3 590 805			3 709 314			3 832 350
Forskjellig			459 623			474 792			490 541
Forskjellig inkl. inv.avgift			459 623			474 792			490 541
Utgifter til sjuk.lønn.ordn.			88 000			88 000			88 000
Adm.tilskudd til avløserlag			10 325			9 600			9 600
Sum sosiale ordninger			98 325			97 600			97 600

A Kvantumsenhet: Ant. insem. Prisenhet: Kr/insem. B Kvantumsenhet: Tonn Prisenhet: Kr/100 kg C Kvantumsenhet: 1000 liter Prisenhet: Øre/liter
D Kvantumsenhet: Tonn Prisenhet: Kr/tonn E Kvantumsenhet: Ant. enhet. Prisenhet: Kr/enhet F Kvantumsenhet: Ant. kj.tøy Prisenhet: Kr/kj.time
G Kvantumsenhet: Kyr i fj.k. Prisenhet: Kr/10 kyr fk H Kvantumsenhet: Ant. regnsk. Prisenhet: Kr/regnskap

Vedleggstabell 3.6 forts. Andre kostnader

	Revidert regnskap 2010		Foreløpig regnskap 2011		Budsjett 2012	
	1000 kr		1000 kr		1000 kr	
Andre kostnader	4 148 753		4 281 706		4 420 491	

Vedleggstabell 3.7 Vedlikehold

	Revidert regnskap 2010			Foreløpig regnskap 2011			Budsjett 2012		
	Kv.indeks	Pr.ind. vdl.	1000 kr	Kv.indeks	Pr.ind. vdl.	1000 kr	Kv.indeks	Pr.ind. vdl.	1000 kr
Vedlikehold. Bygninger	75 307	1 818,70	1 369 608	73 490	1 885,20	1 385 433	71 796	1 939,90	1 392 771
Vedlikehold. Mask. og redsk.	85 634	453,60	388 436	87 831	456,20	400 685	88 367	466,70	412 409
Vedlikehold. Biler	11 348	723,66	82 121	11 000	728,80	80 168	10 618	737,91	78 351
Sum vedlikehold			1 840 165			1 866 286			1 883 531

Vedleggstabell 3.8 Leasing av maskiner

	Revidert regnskap 2010			Foreløpig regnskap 2011			Budsjett 2012		
	Kvantum	Pr.ind. kts.	1000 kr	Kvantum	Pr.ind. kts.	1000 kr	Kvantum	Pr.ind. kts.	1000 kr
Leasing, kapitalslitdel	25 343	355,80	901 704	27 690	360,20	997 394	29 589	364,70	1 079 111
Leasing, rentedel	3 252	4,93	160 324	3 312	4,99	165 269	3 398	5,00	169 900
Leasing, effekt finansiering			-80 300			-41 100			-42 500
Sum leasing av maskiner			981 728			1 121 563			1 206 511

A Kvantumsenhet: Mill. kr Prisenhet: Rentepros.

Vedleggstabell 3.9 Kapitalslit

	Revidert regnskap 2010			Foreløpig regnskap 2011			Budsjett 2012		
	Kvantum	Pr.ind. kts.	1000 kr	Kvantum	Pr.ind. kts.	1000 kr	Kvantum	Pr.ind. kts.	1000 kr
Kapitalslit. Bygninger	65 618	355,80	2 334 688	66 738	360,20	2 403 903	67 305	364,70	2 454 613
Kapitalslit. Maskiner/redsk.	84 309	355,80	2 999 714	84 756	360,20	3 052 911	85 059	364,70	3 102 102
Kapitalslit. Biler	4 737	355,80	168 542	4 569	360,20	164 575	4 407	364,70	160 723
Kapitalslit. Grøfter	6 436	355,80	228 993	6 484	360,20	233 554	6 537	364,70	238 404
Kapitalslit. Hydrotekn. anl.	406	355,80	14 445	429	360,20	15 453	462	364,70	16 849
Kapitalslit			5 746 382			5 870 396			5 972 691

Vedleggstabell 3.10 Realrente. Lånt kapital

	Revidert regnskap 2010			Foreløpig regnskap 2011			Budsjett 2012		
	Mill. kr	Rentepros.	1000 kr	Mill. kr	Rentepros.	1000 kr	Mill. kr	Rentepros.	1000 kr
Nedbetalingslån statsbanker	3 048	3,88	118 262	3 299	3,93	129 651	3 456	4,04	139 622
Nedb.lån andr. lång. f. 1997	40 933	4,04	1 653 693	42 747	4,24	1 812 473	44 727	4,36	1 950 097
Sum nedbetalingslån	43 981	4,03	1 771 955	46 046	4,22	1 942 124	48 183	4,34	2 089 719
Sum rentebærende utlån	43 981	4,03	1 771 955	46 046	4,22	1 942 124	48 183	4,34	2 089 719
Investeringslån LUF	885			764			653		
Rentekostnader lånt kapital	44 866	3,95	1 771 955	46 810	4,15	1 942 124	48 836	4,28	2 089 719
Effekt av finansiering			-1 106 500			-581 500			-610 400
Realrente lånt kapital			665 455			1 360 624			1 479 319

Vedleggstabell 3.11 Bruttoinvest. Løpende priser

	Revidert regnskap 2010			Foreløpig regnskap 2011			Budsjett 2012		
	1000 kr			1000 kr			1000 kr		
Bygninger			3 921 900			3 793 000			3 364 300
Maskiner og redskaper			3 110 327			3 365 125			3 367 697
Biler			114 000			125 300			122 300
Grøfter	62 500	4 025,00	251 563	62 500	4 170,00	260 625	62 500	4 291,00	268 188
Hydrotekniske anlegg	6 702	4 025,00	26 973	6 824	4 170,00	28 453	8 151	4 291,00	34 971
Sum avskrivb. bruttoinvest.			7 424 763			7 572 503			7 157 456
Fulldyrking u. grøftekostn.A	21 000	6 110,00	128 310	21 000	6 318,00	132 678	21 000	6 501,00	136 521
Sum br.invest.uavskr.jordkap.A	21 000	6 110,00	128 310	21 000	6 318,00	132 678	21 000	6 501,00	136 521
Sum bruttoinvesteringer			7 553 073			7 705 181			7 293 977

A Kvantumsenhet: Daa

Prisenhet: Kr/daa

Vedleggstabell 3.12 Bruttoinvest. Faste priser

	Revidert regnskap 2010		Foreløpig regnskap 2011			Budsjett 2012			
	1000 kr	Indeks	1000 kr	1000 kr	Indeks	1000 kr	1000 kr	Indeks	1000 kr
Bygninger	3 921 900	1 818,70	3 921 900	3 793 000	1 885,20	3 659 203	3 364 300	1 939,90	3 154 107
Maskiner og redskaper	3 110 327	453,60	3 110 327	3 365 125	456,20	3 345 946	3 367 697	466,70	3 273 168
Biler	114 000	723,70	114 000	125 300	728,80	124 423	122 300	737,90	119 946
Grøfter	251 563	394,90	251 563	260 625	409,20	251 517	268 188	421,00	251 562
Hydrotekniske anlegg	26 973	394,90	26 973	28 453	409,20	27 459	34 971	421,00	32 803
Sum avskrivbare bruttoinv.	7 424 763		7 424 763	7 572 503		7 408 548	7 157 456		6 831 586
Fulldyrking	128 310	100,00	128 310	132 678	103,40	128 315	136 521	106,40	128 309
Sum br.inv.i uavskr.jordkap.	128 310		128 310	132 678		128 315	136 521		128 309
Sum bruttoinvesteringer			7 553 073			7 536 863			6 959 895

Vedleggstabell 3.13.1 Bokført kapital etter historisk kost, 1000 kr

	Revidert regnskap 2010	Foreløpig regnskap 2011	Budsjett 2012
	Mill. kr	Mill. kr	Mill. kr
Jord- og driftsbygninger	60 014	62 913	65 051
Maskiner og redskaper	14 498	15 223	15 862
Biler	471	456	465
Husdyr	8 500	8 685	8 953
Varer i arbeid	8 273	8 575	8 871
Sum bokført kapital	91 756	95 852	99 202
Herav lånt kapital	-44 866	-46 810	-48 836
Egenkapital	46 890	49 042	50 366

Vedleggstabell 3.13.2 Bokført kapital etter prisjustert saldo ¹, 1000 kr

	Revidert regnskap 2010	Foreløpig regnskap 2011	Budsjett 2012
	Mill. kr	Mill. kr	Mill. kr
Driftsbygninger	54 821	56 729	58 419
Maskiner og redskaper	27 042	27 333	27 820
Biler	1 150	1 109	1 083
Grøfter	3 527	3 593	3 666
Hydrotekniske anlegg	211	227	243
Sum avskrivbar kapital	86 751	88 991	91 231
Jord	14 489	15 189	15 651
Tillegg leiejord	10 273	10 997	11 331
Husdyr	8 500	8 550	
Varer i arbeid	8 273	8 575	8 871
Sum ikke-avskrivbar kapital	41 535	43 311	35 853
Sum kapital	128 286	132 302	127 084
Lånt kapital	-44 866	-46 810	-48 836
Egenkapital	83 420	85 492	78 248

1) Bokført kapital der de avskrivbare driftsmidlene er beregnet på grunnlag av saldoverdier som er prisjustert med konsumprisindeksen. Det er kapital etter dette prinsippet som fra 1999 legges til grunn for kapitalslitsberegningene i Totalkalkylen

Vedleggstabell 3.14.1 Arbeidsforbruk, timeverk

	Revidert regnskap 2010			Foreløpig regnskap 2011			Budsjett 2012		
	Ant. j.bedr.	Tim. p. bedr	1000 timer	Ant. j.bedr.	Tim. p. bedr	1000 timer	Ant. j.bedr.	Tim. p. bedr	1000 timer
Timeverk i jordbruket	46 624	2 035,00	94 900	45 499	2 002,00	91 100	44 450	1 968,00	87 500

Vedleggstabell 3.14.2 Arbeidsforbruk, årsverk

	Revidert regnskap 2010		Foreløpig regnskap 2011		Budsjett 2012	
	1000 timer	Årsverk	1 000 timer	Årsverk	1 000 timer	Årsverk
Årsverk i jordbruket	94 900	51 400	91 100	49 400	87 500	47 400

Vedlegg IV

AREAL, AVLING OG BRUKEN AV AVLINGEN

REVIDERT REGNSKAP
2010

FORELØPIG REGNSKAP
2011

BUDSJETT
2012

Vedleggstabell 4.1. Areal, avling og bruken av avlingen.

	Revidert regnskap 2010			Foreløpig regnskap 2011			Budsjett 2012		
	Daa	Kg/daa	Tonn	Daa	Kg/daa	Tonn	Daa	Kg/daa	Tonn
Hvete	720 800	460	331 568	738 200	383	282 731	550 000	421	231 550
Rug/rughvete	67 600	506	34 206	52 600	315	16 569	55 000	516	28 380
Bygg	1 461 800	370	540 866	1 477 600	329	486 130	1 695 000	376	637 320
Havre	761 100	393	299 112	715 100	324	231 692	650 000	361	234 650
Erter			6 507			2 052			7 000
Sum korn og erter	3 011 300	403	1 212 259	2 983 500	342	1 019 174	2 950 000	386	1 138 900
Oljefrø	59 300	172	10 200	52 000	154	8 008	65 000	173	11 245
Poteter	132 400	2 517	333 251	129 200	2 303	297 548	125 000	2 509	313 625
Andre grovfôrvekster 1).....	119 300	1 666	198 754	102 500	1 518	155 595	100 000	1 562	156 200
Andre åker og hagevekster og brakk ..	213 600	35 FEm		206 600	35 FEm		205 000	35 FEm	
Sum åker og hage	3 535 900		1 754 464	3 473 800		1 478 273	3 445 000		1 612 970
Eng, slått	4 287 000	558	2 392 146	4 299 000	561	2 411 739	4 280 000	577	2 469 560
Eng, beite	2 236 900			2 208 500			2 205 000		
Sum eng og beite	6 523 900		2 392 146	6 507 500		2 411 739	6 490 000		2 469 560
Halm			35 956			33 760			35 300
Sum åker, eng og beite	10 059 900			9 981 200			9 993 000		

1) Omfatter grønnfôr, rotvekster til fôr og korn til krossing fra 2002

Vedleggstabell 4.1. forts. Areal, avling og bruken av avlingen.

	Revidert regnskap 2010		Foreløpig regnskap 2011		Budsjett 2012	
	1000 FEm		1000 FEm		1000 FEm	
Hvete	342 030		291 813		238 856	
Rug/rughvete	34 613		16 759		28 718	
Bygg	532 102		478 609		626 993	
Havre	248 287		192 137		194 778	
Erter	6 849		2 160		7 368	
Sum korn og erter	1 163 881		981 478		1 096 713	
Oljefrø	17 894		14 035		19 728	
Poteter	84 827		75 739		79 832	
Andre grovfôrvekster	23 383		18 305		18 376	
Andre åker- og hagevekster	7 476		7 231		7 175	
Sum åker og hage	1 297 461		1 096 788		1 221 824	
Eng, slått	1 543 320		1 555 961		1 593 265	
Eng, beite	507 266		479 877		519 040	
Sum eng og beite	2 050 586		2 035 838		2 112 305	
Halm	9 221		8 656		9 056	
Sum åker og eng	3 357 268		3 141 282		3 343 185	
Utmarks- og fjellbeite	285 000		275 000		290 000	
Sum avling	3 642 268		3 416 280		3 632 181	

1) Omfatter grønnfôr, rotvekster til fôr og korn til krossing fra 2002

Vedleggstabell 4.1. forts. Areal, avling og bruken av avlingen. Balanse ¹

	Revidert regnskap 2010	Foreløpig regnskap 2011	Budsjett 2012
	Tonn	Tonn	Tonn
Hvete	-5 387	-5 041	-5 522
Rug/rughvete	-316	-199	-371
Bygg	-9 498	-11 096	-9 561
Havre	-4 791	-4 831	-5 008
Erter	-16	-20	
Sum korn og erter	-20 008	-21 187	-20 462
Oljefrø	35		
Poteter	33 325	29 755	31 363
Andre grovfôrvekster 2)	19 875	15 560	15 620
Andre åker- og hagevekster			
Sum åker og hage			
Eng, slått	151 827	148 898	152 621
Eng, beite			
Sum eng og beite			
Halm	3 596	3 376	3 530
Sum åker og eng			
Utmarks- og fjellbeite			
Sum avling			

1) For de årene hvor det er negativ balanse for korn har det sammenheng med at avlingstallene er basert på SSBs oppgaver, hvor uregistrert hjemmeforbruk av urensset såkorn og helkorn til fôr ikke er tatt med, mens det inngår i den fordelte produksjonen etter anvendelse

2) Omfatter grønnfôr, rotvekster til fôr og korn til krossing fra 2002

Vedleggstabell 4.1. forts. Areal, avling og bruken av avlingen. Salg

	Revidert regnskap 2010		Foreløpig regnskap 2011		Budsjett 2012	
	Tonn		Tonn		Tonn	
Hvete	338 114		297 887		228 397	
Rug/rughvete	34 188		16 362		28 377	
Bygg	536 373		482 492		632 656	
Havre	296 872		229 469		232 657	
Erter	6 507		2 052		7 000	
Sum korn og erter	1 202 054		1 010 262		1 129 086	
Oljefrø	10 165		8 000		11 245	
Poteter	257 883		243 710		251 788	
Andre grovfôrvekster 1)						
Andre åker- og hagevekster						
Sum åker og hage						
Eng, slått	77 501		78 158		78 743	
Eng, beite						
Sum eng og beite						
Halm			30		80	
Sum åker og eng						
Utmarks- og fjellbeite						
Sum avling						

1) Omfatter grønnfôr, rotvekster til fôr og korn til krossing fra 2002

Vedleggstabell 4.1. forts. Areal, avling og bruken av avlingen. Hjemmeforbruk såfrø

	Revidert regnskap 2010		Foreløpig regnskap 2011		Budsjett 2012	
		Tonn		Tonn		Tonn
Hvete		4 591		3 791		4 426
Rug/rughvete		333		399		374
Bygg		5 491		6 596		5 725
Havre		2 781		2 581		2 751
Erter		16		20		
Sum korn og erter		13 212		13 387		13 276
Oljefrø						
Poteter		25 034		25 176		24 125
Andre grovfôrvekster 1)						
Andre åker- og hagevekster						
Sum åker og hage						
Eng, slått						
Eng, beite						
Sum eng og beite						
Halm						
Sum åker og eng						
Utmarks- og fjellbeite						
Sum avling						

1) Omfatter grønnfôr, rotvekster til fôr og korn til krossing fra 2002

Vedleggstabell 4.1. forts. Areal, avling og bruken av avlingen. Hjemmeforbruk mat

	Revidert regnskap 2010		Foreløpig regnskap 2011		Budsjett 2012	
	Tonn		Tonn		Tonn	
Hvete						
Rug/rughvete						
Bygg						
Havre						
Erter						
Sum korn og erter						
Oljefrø						
Poteter		285		239		223
Andre grovfôrvekster 1)						
Andre åker- og hagevekster						
Sum åker og hage						
Eng, slått						
Eng, beite						
Sum eng og beite						
Halm						
Sum åker og eng						
Utmarks- og fjellbeite						
Sum avling						

1) Omfatter grønnfôr, rotvekster til fôr og korn til krossing fra 2002

Vedleggstabell 4.1. forts. Areal, avling og bruken av avlingen. Fôr

	Revidert regnskap 2010		Foreløpig regnskap 2011		Budsjett 2012	
	Tonn		Tonn		Tonn	
Hvete	4 250		4 250		4 250	
Rug/rughvete						
Bygg	8 500		8 500		8 500	
Havre	4 250		4 250		4 250	
Erter						
Sum korn og erter	17 000		17 000		17 000	
Oljefrø						
Poteter	16 723		-1 332		6 126	
Andre grovfôrvekster 1)	178 878		140 036		140 580	
Andre åker- og hagevekster						
Sum åker og hage	212 601		155 704		163 706	
Eng, slått	2 162 818		2 184 682		2 238 196	
Eng, beite 2)	507 264		479 880		518 040	
Sum eng og beite						
Halm	32 364		30 354		31 708	
Sum åker og eng						
Utmarks- og fjellbeite 2)	285 000		275 000		290 000	
Sum avling						

1) Omfatter grønnfôr, rotvekster til fôr og korn til krossing fra 2002

2) 1000 FEm

Vedleggstabell 4.2. Utvikling i jordbruksareal i drift. Fordeling på de enkelte vekster. 1000 dekar¹

År	Åker og hage						Eng på dyrket jord			I alt	Natureng		Sum jordbruksareal i drift
	Korn og erter	Olje-Frø	Poteter	Rot-vekster ²	Grønn-fôr ³	Andre vekster og brakk	I alt	Slått	Beite	Fulldyrket jord i drift	Slått	Beite	
1959	2 182	..	553	152	114	478	3 479	4 303	561	8 343	763	1 001	10 107
1969	2 447	78	346	91	188	518	3 667	4 049	553	8 269	430	1 164	9 863
1970	2 576	36	335	82	203	445	3 707	3 878	554	8 139	385	1 012	9 536
1971	2 678	19	310	74	203	468	3 753	3 767	543	8 063	290	956	9 308
1972	2 725	21	288	66	192	481	3 773	3 657	521	7 951	253	897	9 101
1973	2 799	38	293	65	194	469	3 858	3 546	496	7 900	251	886	9 037
1974	2 910	36	297	67	210	446	3 966	3 436	530	7 932	229	846	9 007
1975	2 997	49	249	67	242	467	4 071	3 387	460	7 918	235	828	8 981
1976	2 981	60	279	69	259	459	4 107	3 408	432	7 947	238	777	8 962
1977	3 024	51	280	62	272	453	4 142	3 458	403	8 003	236	755	8 994
1978	3 063	48	250	59	281	459	4 160	3 533	373	8 006	250	690	9 006
1979	3 202	53	223	41	291	335	4 146	3 821	390	8 358	296	943	9 597
1980	3 175	58	214	40	312	313	4 111		4 275	8 386	301	894	9 581
1981	3 166	66	216	39	312	330	4 130		4 364	8 494	253	838	9 585
1982	3 212	77	220	47	344	292	4 193		4 428	8 621	235	779	9 635
1983	3 256	75	220	51	345	318	4 264		4 478	8 742	218	746	9 706
1984	3 302	101	216	55	345	295	4 314		4 457	8 771		994	9 765
1985	3 402	79	206	50	368	280	4 385		4 416	8 801		1 000	9 801
1986	3 425	69	187	44	365	271	4 362		4 405	8 767		1 001	9 768
1987	3 442	64	188	39	381	263	4 377		4 389	8 766		1 002	9 768
1988	3 445	63	194	33	385	265	4 386		4 428	8 814		1 024	9 838
1989	3 469	61	194	31	372	278	4 402		4 443	8 846		1 096	9 941

1) Ekskl. villahager f.o.m. 1979

2) Inkl. fôrmargkål 1959-1978

3) Inkl. fôrmargkål fra 1979

Vedleggstabell 4.2 forts. Utvikling i jordbruksareal i drift. Fordeling på de enkelte vekster. 1000 dekar¹

År	Åker og hage						Eng på dyrket jord		I alt	Natureng		Sum jordbruksareal i drift	
	Korn og erter	Oljefrø	Poteter	Rotvekster ²	Grønnfôr ³	Andre vekster og brakk	I alt	Slått	Beite	Fulldyrket jord i drift	Slått		Beite
1990	3 567	52	194	27	377	251	4 467	4 364		8 830	1 142		9 972
1991	3 622	42	184	24	360	225	4 457	4 383		8 840	1 169		10 009
1992	3 591	59	196	23	378	203	4 450	4 409		8 859	1 206		10 065
1993	3 527	87	187	20	425	152	4 439	4 477		8 916	1 236		10 152
1994	3 486	99	176	16	390	201	4 368	4 568		8 936	1 280		10 216
1995	3 381	111	184	16	416	216	4 324	4 660		8 984	1 303		10 287
1996	3 341	77	186	14	402	223	4 241	4 774		9 015	1 329		10 344
1997	3 326	76	184	12	357	210	4 165	4 888		9 053	1 366		10 419
1998	3 356	64	167	11	355	202	4 156	4 851		9 007	1 487		10 494
1999	3 282	64	149	9	308	184	3 995	4 876		8 871	1 511		10 383
2000	3 306	57	151	9	282	180	3 985	4 856		8 841	1 581		10 422
2001	3 281	109	152	9	267	179	3 997	4 865		8 862	1 605		10 467
2002	3 268	110	152		206 ⁴	178 ⁵	3 915	4 917		8 832	1 635		10 466
2003	3 267	75	146		196	170	3 854	4 905		8 759	1 644		10 404
2004	3 283	68	142		176	176	3 846	4 892		8 737	1 660		10 397
2005	3 252	67	137		155	193	3 805	4 858		8 663	1 692		10 354
2006	3 182	65	141		149	195	3 731	4 896		8 628	1 717		10 345
2007	3 119	62	145		137	206	3 669	4 906		8 574	1 746		10 320
2008	3 090	48	143		131	197	3 609	4 884		8 494	1 751		10 245
2009	3 061	43	138		120	205	3 566	4 829		8 395	1 748		10 143
2010	3 011	59	132		119	214	3 535	4 766		8 302	1 758		10 060
2011*	2 984	52	129		103	207	3 475	4 742		8 216	1 766		9 981
2012**	2 950	65	125		100	205	3 445	4 715		8 160	1 770		9 930

1) Ekskl. villahager f.o.m. 1979

2) Inkl. fôrmargkål 1959–1978

3) Inkl. fôrmargkål fra 1979

4) Inkl. rotvekster til fôr fra 2002

Vedlegg V
HUSDYRSTATUS OG HUSDYRPRODUKSJON

REVIDERT REGNSKAP
2010

FORELØPIG REGNSKAP
2011

BUDSJETT
2012

Vedleggstabell 5.1. Husdyrstatus

	Revidert regnskap 2010			Foreløpig regnskap 2011			Budsjett 2012		
	Antall dyr	Kr/dyr	1000 kr	Antall dyr	Kr/dyr	1000 kr	Antall dyr	Kr/dyr	1000 kr
Hester	30 900	10 510	324 759	32 000	9 890	316 480	32 000	9 270	296 640
Kalver < 1 år	298 500	3 180	949 230	295 200	3 220	950 544	289 200	3 340	965 928
Okser > 1 år	102 000	12 480	1 272 960	102 100	12 740	1 300 754	101 600	13 320	1 353 312
Kviger	159 300	8 430	1 342 899	157 200	8 570	1 347 204	155 800	8 800	1 371 040
Melkekyr	245 000	9 680	2 371 600	240 900	10 040	2 418 636	237 400	10 460	2 483 204
Ammekyr	61 500	9 680	595 320	64 400	10 040	646 576	65 500	10 460	685 130
Sum storfe	866 300		6 532 009	859 800		6 663 714	849 500		6 858 614
Sauer	1 055 200	650	685 880	1 045 500	660	690 030	1 038 700	680	706 316
Geiter	36 900	130	4 797	34 800	160	5 568	34 400	160	5 504
Slaktesvin	444 500	1 170	520 065	450 700	1 230	554 361	442 000	1 380	609 960
Avlssvin over 6 mnd.	102 800	2 080	213 824	99 000	2 020	199 980	100 000	2 080	208 000
Sum svin	547 300		733 889	549 700		754 341	542 000		817 960
Kyllinger	8 620 300	20	174 475	9 190 100	21	195 749	9 244 400	22	199 679
Ender, kalkuner, gjess	33 200	100	3 320	35 600	100	3 560	18 100	100	1 810
Kaniner	1 800	100	180	1 600	100	160	1 500	100	150
Rev	50 000	510	25 500	50 000	600	30 000	50 000	670	33 500
Mink	115 000	240	27 600	125 000	260	32 500	135 000	280	37 800
Sum pelsdyr	165 000		53 100	175 000		62 500	185 000		71 300
Sum husdyr	11 356 900		8 512 409	11 924 100		8 692 102	11 945 600		8 957 973
Lager reveskinn	20 000	586	11 720						
Sum pelsdyrskinn	20 000	586	11 720						
Sum husdyrstatus			8 524 129			8 692 102			8 957 973

Tabell 5.2. Utviklingen i husdyrproduksjon til salg og hjemmeforbruk fra 1959, 1000 liter melk og tonn kjøtt og egg.

	Kumelk	Geitemelk	Storfe	Kalv	Sau/lam	Geit/kje	Hest	Fjorfeslakt	Tamrein	Kaniner	Gris ¹	Sum kjøtt	Egg
1959	1 417	19,7	41 070	7 455	14 907	315	2 246	2 937	1 600	245	48 243	119 018	31 179
1960	1 484	20,0	41 698	6 943	14 870	318	2 209	2 541	1 600	250	53 659	124 088	32 610
1961	1 475	19,3	46 557	7 334	14 769	318	2 349	2 697	1 600	250	54 997	130 871	30 842
1962	1 516	19,7	50 370	7 377	15 278	305	2 391	2 818	1 750	250	56 998	137 537	31 636
1963	1 527	23,1	48 397	6 742	15 069	290	2 535	2 598	1 469	250	51 880	129 230	30 866
1964	1 522	23,8	49 727	6 505	15 109	330	2 719	2 700	1 426	250	54 139	132 905	31 149
1965	1 528	25,9	48 443	6 410	16 172	362	2 500	3 102	1 641	250	58 152	137 032	32 145
1966	1 568	27,5	49 842	6 475	16 844	382	2 457	3 429	1 894	250	58 017	139 590	35 811
1967	1 593	28,0	46 219	6 577	17 838	403	2 146	3 891	1 674	250	58 469	137 467	36 522
1968	1 659	27,5	46 743	6 395	17 540	341	1 964	4 653	1 825	250	62 428	142 139	35 887
1969	1 634	26,2	52 110	6 606	17 262	312	1 904	5 176	1 411	220	65 566	150 567	37 260
1970	1 616	24,5	49 214	7 114	16 648	300	1 548	5 921	1 581	220	64 750	147 296	37 036
1971	1 657	23,2	48 480	7 205	15 802	255	1 204	6 622	1 541	230	69 362	150 701	36 720
1972	1 720	22,8	48 393	7 277	15 350	239	1 008	6 987	1 334	240	75 909	156 737	36 724
1973	1 718	20,5	53 751	6 943	15 189	245	725	7 629	1 130	255	75 890	161 757	38 257
1974	1 717	20,4	61 337	5 522	15 611	241	670	8 658	1 118	275	78 230	171 662	38 941
1975	1 730	20,9	63 152	4 600	16 116	234	801	7 823	1 216	127	75 761	169 830	38 248
1976	1 779	21,5	57 988	2 575	16 275	236	778	7 344	1 330	144	74 924	161 594	37 463
1977	1 776	21,9	64 449	1 996	16 955	259	797	8 160	1 481	152	79 070	173 319	39 166
1978	1 754	22,2	66 589	1 846	17 778	256	789	9 154	1 448	160	76 841	174 861	41 987
1979	1 782	23,3	69 617	1 902	19 014	258	750	9 818	1 625	168	78 932	182 084	44 939
1980	1 850	24,9	67 368	1 950	18 459	266	711	10 912	1 580	176	83 109	184 531	44 797
1981	1 858	26,7	73 607	1 770	20 871	297	819	10 677	1 571	176	82 971	192 759	45 669
1982	1 912	28,4	77 353	2 824	22 830	341	679	9 904	1 683	176	82 239	198 029	48 656
1983	1 885	27,5	72 230	2 511	22 534	357	619	10 655	1 780	176	82 040	192 902	55 492
1984	1 885	26,7	67 384	2 218	23 875	340	636	11 159	1 957	180	84 794	192 543	54 582
1985	1 843	26,8	70 779	2 310	24 150	360	668	12 485	2 020	180	84 353	197 305	54 333
1986	1 843	26,3	72 274	2 096	24 734	327	697	13 452	1 976	188	85 651	201 395	53 586

Tabell 5.2 forts. Utviklingen i husdyrproduksjon til salg og hjemmeforbruk fra 1959, 1000 liter melk og tonn kjøtt og egg

	Kumelk	Geitemelk	Storfe	Kalv	Sau/lam	Geit/kje	Hest	Fjorfeslakt	Tamrein	Kaniner	Gris ¹	Sum kjøtt	Egg
1987	1 874	27,9	74 084	2 475	24 768	352	700	14 896	2 324	209	92 817	212 625	53 785
1988	1 813	27,2	73 772	1 803	23 518	334	739	17 972	2 538	209	90 046	210 931	53 789
1989	1 854	26,6	74 022	1 364	23 072	331	798	19 988	2 592	217	84 099	206 483	51 933
1990	1 854	27,3	80 486	1 307	23 377	331	783	19 816	2 343	230	83 446	212 119	49 750
1991	1 809	25,8	78 094	1 255	22 741	320	857	20 104	2 674	230	85 518	211 793	50 177
1992	1 800	25,8	82 350	1 354	23 306	322	909	22 617	2 510	230	91 249	224 847	50 866
1993	1 794	25,8	81 105	1 887	24 471	323	866	22 749	2 414	260	90 320	224 395	51 300
1994	1 750	24,6	84 849	1 783	25 142	329	823	25 647	2 136	250	91 408	232 367	51 537
1995	1 721	24,8	82 916	1 242	25 211	324	718	28 633	2 282	250	96 063	237 639	49 276
1996	1 698	23,8	84 002	1 083	25 846	313	656	32 425	1 833	250	103 349	249 757	49 296
1997	1 692	23,2	87 082	999	24 564	316	589	33 399	1 430	260	105 454	254 093	48 955
1998	1 680	22,6	89 979	841	23 332	298	618	31 409	1 412	260	106 398	254 547	47 382
1999	1 654	21,7	94 051	1 525	22 946	266	606	36 528	1 616	270	109 250	267 058	47 705
2000	1 566	21,1	88 384	2 477	23 499	257	588	43 091	1 270	270	102 913	262 749	47 786
2001	1 523	20,3	83 438	2 315	24 482	241	636	42 321	1 572	260	108 756	264 021	47 760
2002	1 509	21,3	83 220	2 397	25 145	242	636	46 138	1 787	260	104 018	263 843	47 841
2003	1 524	21,2	83 115	2 173	24 534	240	569	49 382	1 715	260	106 039	268 027	50 239
2004	1 524	21,5	84 440	2 101	26 233	222	533	54 617	2 290	260	113 511	284 207	52 414
2005	1 515	22,1	85 303	2 067	26 096	247	465	56 861	2 065	260	112 818	286 182	50 702
2006	1 504	20,9	85 526	2 116	25 278	297	425	62 894	1 990	280	116 356	295 162	50 815
2007	1 545	20,3	82 566	2 089	23 544	285	383	70 282	2 069	250	117 742	299 210	53 187
2008	1 531	20,3	84 499	1 966	24 246	306	363	84 090	2 061	240	122 706	320 477	56 012
2009	1 505	20,8	83 098	1 684	24 048	269	440	81 145	1 986	230	123 642	316 542	58 916
2010	1 509	20,7	81 873	1 632	24 554	285	414	83 084	2 094	240	128 771	322 947	59 556
2011*	1 479	20,3	79 755	1 884	23 496	233	429	84 699	1 677	250	130 805	323 228	59 567
2012**	1 503	20,5	77 181	1 742	24 441	230	429	89 674	2 000	250	133 484	329 431	62 535

* Foreløpig regnskap

** Budsjett

1) Fom. 2002 avregnes gris uten hode og labb

Vedlegg VI
FÔRTILGANG OG FÔRBEHOV

REVIDERT REGNSKAP
2010

FORELØPIG REGNSKAP
2011

BUDSJETT
2012

Vedleggstabell 6.1. Fôrtilgang i alt

	Revidert regnskap 2010		Foreløpig regnskap 2011		Budsjett 2012	
	Tonn	1000 FEm	Tonn	1000 FEm	Tonn	1000 FEm
Kli/gris no. matk. hvete/rug	4 250	4 384	4 250	4 384	4 250	4 384
Kli/gris no. matk. bygg	8 500	8 382	8 500	8 362	8 500	8 362
Kli/gris no. matk. havre	4 250	3 528	4 250	3 528	4 250	3 528
Sum leiemalt korn og helkorn	17 000	16 274	17 000	16 274	17 000	16 274
Poteter	15 030	3 826	5 368	1 367	3 953	1 006
Andre grovfôrvekster 1)	178 878	21 045	140 036	16 475	140 580	16 539
Silo og rundballer		1 450 044		1 381 338		1 424 545
Gras		12 326		7 901		8 039
Sum saftig fôr		1 487 240		1 407 080		1 450 129
Eng beregnet som høy	2 307 046	1 488 417	2 173 749	1 402 419	2 211 435	1 426 732
Herav silo, rundbal. og gras		-1 462 370		-1 389 239		1 432 584
Halm	28 294	14 892	31 357	16 504	31 022	16 327
Sum tørt stråfôr		40 939		29 684		10 476
Beite på innmark		507 264		479 880		518 040
Utmark og fjellbeite		285 000		275 000		290 000
Fôr fra frukt- og grønnsakp.		5 000		5 000		5 000
Sum hjemmeprod. planteprod.		2 381 554		2 376 722		1 525 466
Hjelpefôr og kjøkkenavfall		25 423		26 097		26 097
Melk og myse		54 673		55 460		47 381
Sum hjemmeproduisert fôr		2 421 813		2 294 475		2 363 397
Importert høy	14 603	7 302	32 698	16 349	23 000	11 500
Innkjøpt kraftfôr	1 803 906	1 772 716	1 821 831	1 790 229	1 883 103	1 850 632
Sum fôrtilgang		4 201 931		4 101 053		4 225 529

1) Omfatter grønnefôrvekster, rotvekster til fôr og korn til krossing fra 2002

Vedleggstabell 6.2. Fôrtilgang - kraftfôrforbruk

	Revidert regnskap 2010		Foreløpig regnskap 2011		Budsjett 2012	
	Tonn	1000 FEm	Tonn	1000 FEm	Tonn	1000 FEm
Fôrblandinger til drøvtyggere	907 352	855 250	913 122	860 689	901 352	849 595
Fôrblandinger til svin	486 507	504 221	491 335	509 225	488 507	506 294
Fôrblandinger til fjørfe	384 802	390 365	388 971	394 594	389 802	395 437
Andre fôrblandinger	22 559	20 322	25 782	23 225	23 450	21 125
Sum fôrblandinger inkl. leiemalt korn i blandinger	1 801 220	1 770 158	1 819 210	1 787 733	1 803 111	1 772 450
Leiemalt korn i blandinger						
Sum innkjøpt kraftfôr i blandinger	1 801 220	1 770 158	1 819 210	1 787 733	1 803 111	1 772 450
Innkjøpt grøpp av salgskorn	2 686	2 558	2 621	2 496	2 800	2 667
Sum innkjøpt kraftfôr	1 803 906	1 772 716	1 821 831	1 790 229	1 805 911	1 775 117
Sum leiemalt korn og helkorn	17 028	16 301	16 998	16 274	17 000	16 274
Totalt kraftfôrforbruk	1 820 934	1 789 017	1 838 829	1 806 503	1 822 911	1 791 391

Vedleggstabell 6.3. Fôrbehov

	Revidert regnskap 2010		Foreløpig regnskap 2011		Budsjett 2012	
	1000 stykk	Mill. FEm	1000 stykk	Mill. FEm	1000 stykk	Mill. FEm
Melkekyr	237	1 352	233	1 309	231	1 334
Ammekyr	69	186	71	191	71	193
Kviger	164	321	161	311	162	312
Okser > 1 år	101	366	98	350	101	347
Kalver < 1 år	297	326	291	320	289	317
Sum storfe	867	2 552	854	2 481	855	2 503
Hester	37	77	36	76	36	76
Sauer > 1 år	897	305	889	302	893	304
Sauer < 1 år	1 412	240	1 405	239	1 411	240
Sum sauer	2 308	545	2 294	541	2 304	544
Geiter > 1 år	43	21	42	21	42	21
Geiter < 1 år	24	3	25	3	24	3
Sum geiter	68	24	67	24	66	24
Svin	850	603	864	612	881	625
Høns. Voksne		161		157		164
Høns. Livkyllinger		20		21		23
Sum høns		181		178		186
Ender, gjess og kylling, mv.		236		242		256
Pelsdyr (fôr i fôrtilg.)		10		10		10
Sum fôrbehov		4 227		4 165		4 225

Vedlegg VII
PRODUKTIVITET

Produktivitet

Utgangspunktet for beregningene av produktivitetsutvikling er normalisert regnskap målt i løpende priser. Direkte tilskudd utover grunntilskudd og distriktstilskudd er holdt utenom i beregningene. Regnskapet i løpende priser er regnet om til et regnskap i faste priser ved hjelp av prisindekser beregnet på grunnlag av normalisert regnskap. Det er benyttet spesielle indekser for hver gruppe av inntekts- og kostnadsposter. Også for investeringer og kapital slit i driftsbygninger og maskiner og redskaper brukes spesielle indekser. For hydrotekniske anlegg, grøfter og biler brukes derimot konsumprisindeksen da en har ansett de spesielle indeksene som for usikre. At en bruker spesielle indekser for bygninger, maskiner og redskaper betyr at det kapital slit som benyttes i produktivitsberegningene, avviker fra det som benyttes ellers i Totalkalkylen. Etter omregning av det normaliserte regnskapet med prisindeksene fås et regnskap i faste priser som brukes for å beregne produktivitsutvikling.

Det er flere måter å måle produktivitsutvikling på. Bruttoinntekten sett i forhold til den sammenveide innsatsen for de tre faktorene arbeid, kapital og vareinnsats (multifaktorproduktivitet) anses ifølge OECD som særlig aktuell når en skal beregne produktivitsutviklingen for en næring.¹ Denne gir en økning på 25 prosent for perioden 2001–2011 eller 2,2 prosent i gjennomsnitt per år (se tabell 8.3).²

Andre beregningsmåter er likevel mer vanlig når produktivitsutvikling omtales. Arbeidsproduktivitet beregnet på grunnlag av bruttoprodukt er ifølge OECD det mest brukte enkeltproduktivitsmålet. Bruttoproductet er lik bruttoinntekt minus vareinnsats. I Norge er arbeidsproduktivitet mye brukt. Sammenstillingen i tabell 1.19 viser en økning av bruttoarbeidsproduktivitet på 85 prosent fra 2001 til 2011. Den årlige økningen blir 6,3 prosent. Kapitalproduktivitet er et annet enkeltfaktormål som blir benyttet i noen sammenhenger. Bruttokapitalproduktiviteten økte med 21 prosent for perioden, eller med 1,9 prosent per år.

Sammenveid produktivitet for arbeid og kapital på grunnlag av bruttoprodukt blir i følge OECD også mye brukt. Denne økte med 56 prosent for perioden 2001–2011 eller 6,3 prosent i gjennomsnitt per år.

En beregner produksjonsverdi (bruttoinntekt), arbeids-, kapital- og vareinnsats for hvert år i faste priser. Deretter beregnes indekser for utviklingen. Som kapitalinnsats regnes realrente på samlet kapital, kapital slit og leasing. Realrenten er satt til 2,19 prosent i hele perioden. Denne rentefoten er lik realrenten for årene 2009–2011. For arbeid er det regnet en pris på kr 148 per time i hele perioden. Bruttoinntekt omfatter alle inntekter utenom direkte tilskudd og uten fradrag for kostnader. Bruttoproductet er bruttoinntekt minus vareinnsats.

¹ Measuring Productivity. OECD Manual. OECD 2001.

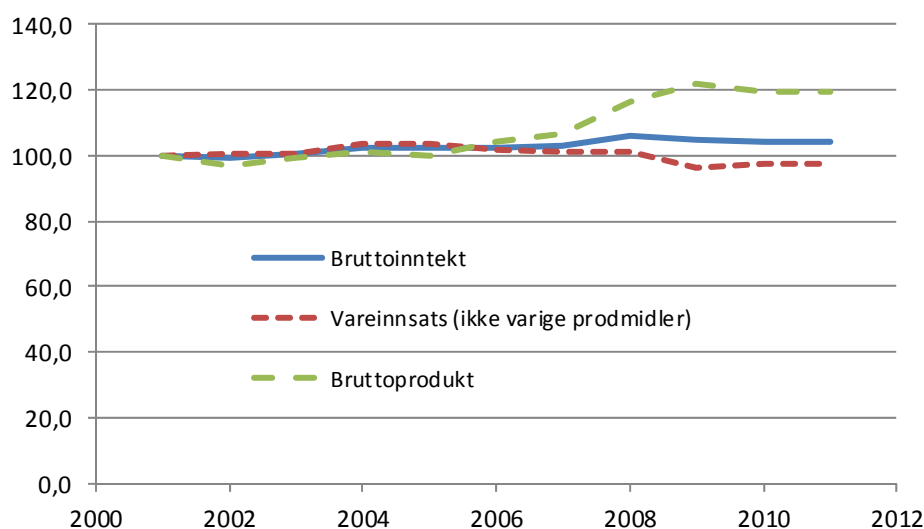
² Årlig endring er beregnet på grunnlag av indeksen for første og siste år i perioden.

Tabell 8.3 Produktivitsutvikling 2001–2011 i jordbruket beregnet på indekser for bruttoinntekter, bruttoprodukt og innsatsfaktorer

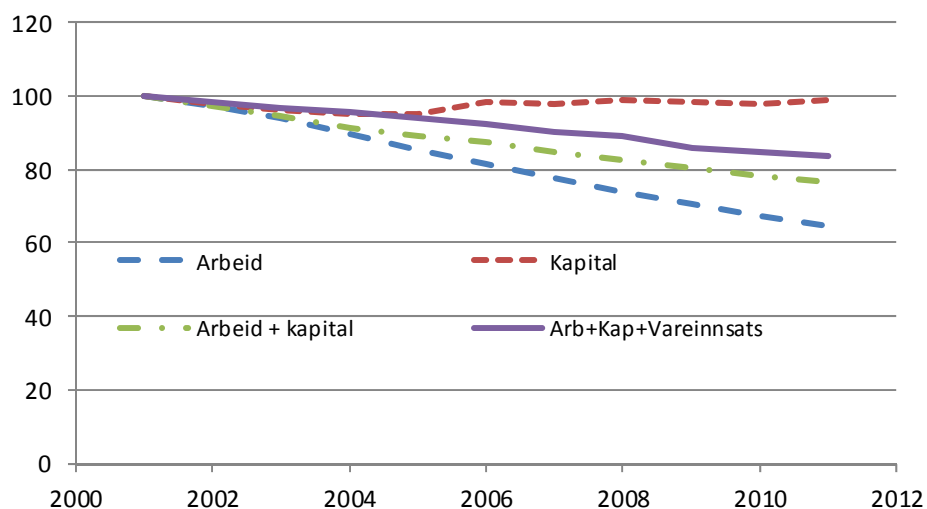
År	Flerfaktorproduktivitet		Enkeltfaktorproduktivitet	
	Bruttoinntekt/ arbeid, kapital og vareinnsats	Bruttoprodukt/ arbeid og kapital	Bruttoprodukt/ Arbeid	Bruttoprodukt/ kapital
2001	100	100	100	100
2011	125	156	185	121
Årlig endring	2,2	4,5	6,3	1,9

At en bruker normalisert regnskap betyr at inntektene for planteprodukter er litt endret i forhold til tidligere år. Sammenlignet med beregninger i 2010 vil resultatene være påvirket av endringer fra foreløpig regnskap til «endelig» regnskap for 2010, og av korrigeringer av tallserier ellers. I årets beregninger gjelder dette først og fremst arbeidsforbruk, men også noen andre mindre korreksjoner. I årets beregninger er distriktstilskudd tatt med i produksjonsverdien (bruttoinntekt). Tidligere var grunntilskudd det eneste tilskuddet som var tatt med.

Produktivitsframgangen er først og fremst knyttet til redusert arbeidsforbruk. Dette går fram av figur 8.1 – 8.3. Utviklingen i arbeidsforbruk er usikker, jf. det som er skrevet om arbeidsforbruket. Både bruttoinntekt og vareinnsats har vært forholdsvis stabile i den aktuelle perioden. Til sammen gir dette en økning i bruttoproduktet på ca. 20 prosent i perioden (figur 8.1). Arbeidsinnsatsen er redusert med omtrent 35 prosent, mens kapitalinnsatsen er så godt som uendret, hele perioden sett under ett (figur 8.2). Arbeids- og kapitalinnsats har totalt minket med 23 prosent. Når en også tar med vareinnsatsen har faktorinnsatsen minket med 16 prosent.

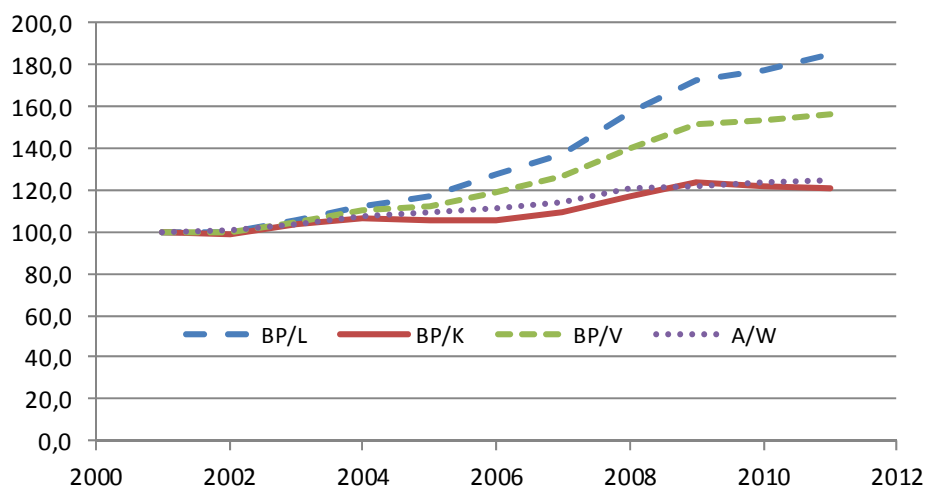

Figur 8.1 Utvikling i bruttoinntekt, vareinnsats og bruttoprodukt 2001-2011, målt i 2010 priser

Figur 8.2 Utvikling i faktorinnsats, målt i 2010-priser

Figur 8.3 viser utviklingen for de fire produktivetsmålene som er med i tabell 8.3. Figuren indikerer at produktivetsveksten har vært noe mindre de to siste årene enn tidligere i perioden. I disse årene har bruttoinntekt og bruttoprodukt vært omtrent konstante, målt i faste priser. Også vareinnsats og kapitalinnsats har vært noenlunde uendret, mens arbeidsforbruket har minket. Arbeid utgjør en stadig mindre del av den totale faktorinnsatsen, og det vil bety at reduksjonen i arbeidsforbruk betyr mindre enn tidligere for produktivetsmålene der arbeid er veid sammen med kapital eller både kapital og vareinnsats.

Figur 8.3 Utviklingen i produktivitet, uttrykt ved fire produktivetsmål, tre av disse er basert på bruttoprodukt (BP) og ett på bruttoinntekt (A). L =Arbeid, K= Kapital, V = summen av arbeid og kapital, og W = summen av arbeid, kapital og vareinnsats